

HiT skrift nr 3/2003

Hovedfagsoppgaver i forming Notodden 1976 – 1999

Faglig innhold sett i lys av *det å forme*

Ella Melbye

**Avdeling for estetiske fag, folkekultur og lærerutdanning (Notodden)
Institutt for forming og formgivning**

**Høgskolen i Telemark
Porsgrunn 2003**

HiT skrift nr 3/2003

ISBN 82-7206-206-2 (trykt)
ISBN 82-7206-207-0 (online)

ISSN 1501-8539 (trykt)
ISSN 1503-3767 (online)

Høgskolen i Telemark
Postboks 203
3901 Porsgrunn

Telefon 35 57 50 00
Telefaks 35 57 50 01
<http://www.hit.no/>

Trykk: Kopisenteret. HiT-Bø

© Forfatteren/Høgskolen i Telemark

Det må ikke kopieres fra rapporten i strid med åndsverkloven og fotografiloven, eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorganisasjon for rettighetshavere til åndsverk

Sammendrag

Denne rapporten inneholder en studie av faglig innhold i 180 hovedfagsoppgaver i forming som er gjennomført ved Telemark Lærerhøgskole/Høgskolen i Telemark i tidsrommet 1976 – 1999. Analysen er utført ut fra perspektivet *det å forme*, der problemstillingen har vært: Hvilke karakteristika ved innhold, formingsprosesser, forståelsesperspektiv og utviklings-tendenser kan avdekkes? Resultatene presenteres innenfor fem kategorier med følgende fordeling:

- Studier med basis i indre drivkrefter	19
- Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt	49
- Studier av komposisjon	21
- Studier av materialer og håndverk	43
- Studier med basis i artefakter og kontekst	48
- Sum	180

Oppgavene dokumenterer at praktisk-estetiske og skapende handlinger i forming karakteriseres av et samspill mellom kandidatens indre verden, egen fysisk handling og den ytre materielle verden forstått som både kultur og natur. I dette møtet foregår det en transformasjon av både det konkrete materialet og mennesket selv. Under forutsetning av ekte engasjement fra den som deltar, skjer det kunnskapsutvikling og læring. Gjennom kandidatens egen oppmerksomhet, intensjoner og deres praktisk, estetiske og kreative handlinger tolker de seg til mening. Formingsproduktene kan sees som et resultat av tolkningen og er uttrykk for kandidatene selv i gitte situasjoner og tid. Kandidatene perspektiverer eller kombinerer formingsprosesser med kunstfaglig og pedagogisk teori, og i noen grad utprøving i skoleverket.

Til slutt drøftes *det å forme* ut fra forståelsene: *Det å forme* sett i lys av ytre og indre verden, *Det å forme* sett som kunst- og kulturformidlingsprosesser, *Det å forme* sett i lys av den dobbelte didaktikk.

Nøkkelord:

Hovedfagsoppgaver, forming, faglig innhold, å forme

Forord

Hovedfagsstudiet i forming startet i 1976 ved Statens lærerhøgskole i forming på Notodden, samtidig med tilsvarende studium ved Statens lærerhøgskole i forming Oslo. De to studiene ble opprettet med bakgrunn i Lov om lærerutdanning av 1973. Studiet på Notodden skjøt fart som en del av Telemark lærerhøgskole, Formingslærerskolen (1977 – 1994) og fortsetter i dag som studium ved Høgskolen i Telemark, Avdeling for estetiske fag, folkekultur og lærerutdanning. Fra høsten 2003 konverteres studiet til Masterstudium i formgiving, kunst og håndverk.

Hovedfagsoppgaver er en viktig del av studiet. Hovedfagsavhandlingene er tilgjengelige ved avdelingens bibliotek, og de representerer en stor mengde fagstoff. Det har lenge vært ønskelig å vise i mer konsentrert form hvilke fagtemaer som kandidatene har behandlet. I 1994 laget jeg en oversikt hvor hver kandidats oppgave blir presentert på en side. Disse finnes som ”Hovedfagsoppgaver i forming 1976-1994. Del 1: En oversikt”, Notabile nr. 1, Telemark Lærerhøgskole 1994. Denne oversikten sammen med tilsvarende oversikter over oppgaver fra 1995 - 1999 følger som Vedlegg 1 til denne rapporten som CD-rom. Dessuten i bibliotekets database med peker fra instituttets hjemmeside og fra høgskolens side med beskrivelse av masterstudiet. Adressene er:

<http://www.hit.no/bib/studsted/notodd/>

<http://www.hit.no/bib/studsted/notodd/Fagressurser/Forming/>

<http://www.hit.no/efl/iff/>

<http://www.hit.no/studietilbud/notodden/969.htm>

Denne rapporten er en oppfølging av arbeidet fra 1994. Studien har som hensikt, noe mer samlet, å dokumentere faglig innhold i oppgavene. Oppgavene er sammensatte, og det kunne vært aktuelt å belyse dem ut fra ulike temaer; eksempelvis ut fra fagdidaktiske perspektiv, uttrykksformer som er behandlet, eller materialer som er benyttet. Jeg har valgt å gjennomføre studien med *det å forme* som innfallsvinkel.

Det er ønskelig at rapporten kan være til hjelp for fagutvikling generelt og for hovedfaget/masterstudiet spesielt. Rapporten bør for eksempel kunne bidra til utvikling av større FoU-prosjekter ved Institutt for forming og formgiving. For framtidige mastergradstudenter er det et håp at den kan fungere veiledende i forhold til valg av nye oppgaver.

Med dette takker jeg Høgskolen som har gitt meg ressurser til å gjennomføre dette prosjektet; dessuten professor Else Marie Halvorsen for konstruktiv veiledning.

Notodden, mars 2003.

Ella Melbye

Innhold

Forord.....	5
Innhold.....	7
1 Om hovedfag i forming	11
2 Problemstilling og metode	14
2.1. Problemstilling	14
2.2. Tilnærming og ståsted	14
2.3. Kategorier til analyse av materialet.....	15
2.4. Rapportens struktur	17
3 Noen tallmessige oversikter.....	19
3.1. Oversikt over antall oppgaver innenfor de fem kategoriene	19
3.2. Oversikt over antall oppgaver ut fra uttrykksformer	19
3.3. Oversikt over antall oppgaver ut fra materialbruk	20
4 Studier med basis i indre drivkrefter	22
4.1. Presentasjon.....	22
4.1.1. Et eksempel.....	22
4.1.2. Hovedfokus	24
4.2. Formingsprosesser	24
4.2.1. Psykodynamisk driv i formingsprosesser	24
4.2.2. Mentale og kroppslige aksjonsmåter i formingsprosesser	27
4.3. Forståelsesperspektiv.....	30
4.4. Noen utviklingstendenser	32
5 Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt.....	34
5.1. Presentasjon.....	34
5.1.1. Et eksempel.....	34
5.1.2. Hovedfokus	36
5.2. Formingsprosesser	36
5.2.1. Interaksjonsprosesser med basis i tema/innhold	36
5.2.2. Interaksjonsprosesser med basis i bruksform og miljø	42
5.3. Forståelsesperspektiv.....	46
5.4. Noen utviklingstendenser	49
6 Studier av komposisjon.....	51
6. 1. Presentasjon.....	51
6.1.1. Et eksempel.....	51

6. 2. Formingsprosesser	53
6.2.1. Studier innenfor fagområdene form, farge, struktur og tekstur, dessuten visuell komposisjon i relasjon til andre kunstarter	53
6.3. Forståelsesperspektiv	59
6.4. Noen utviklingstendenser	61
7 Studier av materialer og håndverk	62
7.1. Presentasjon.....	62
7.1.1. Et eksempel.....	62
7.1.2. Hovedfokus	64
7.2. Formingsprosesser	64
7.2.1. Materialer i formingsprosesser.....	64
7.2.2. Håndverk; tilvirking og redskaper	68
7.3. Forståelsesperspektiv	73
7.4. Noen utviklingstendenser	76
8 Studier med basis i artefakter og kontekst.....	78
8.1. Presentasjon.....	78
8.1.1. Et eksempel.....	78
8.1.2. Hovedfokus	80
8.2. Formingsprosesser	80
8.2.1. Formingsprosesser med basis i 2- og 3-dimensjonale bilder	80
8.2.2. Formingsprosesser med basis i bruksformer, arkitektur og miljø.....	86
8.3. Forståelsesperspektiv	90
8.4. Noen utviklingstendenser	94
9 Sammenfatning og drøfting	96
9.1. Hovedfunn	96
9.2. Sammenfatning av karakteristika	97
9.2.1. Studier med basis i indre drivkrefter.....	97
9.2.2. Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt	98
9.2.3. Studier av komposisjon.....	99
9.2.4. Studier av materialer og håndverk	100
9.2.5. Studier med basis i artefakter og kontekst	102
9.2.6. Sammenfattende karakteristikk.....	103
9.3. Drøfting	104
9.3.1. <i>Det å forme</i> sett i lys av ytre og indre verden.....	105
9.3.2. <i>Det å forme</i> sett som kunst- og kulturformidlingsprosesser	107

9.3.3. <i>Det å forme</i> sett i lys av den dobbelte didaktikk.....	111
9.4. Faglige utfordringer.....	114
9.5. Metodekommentarer.....	116
Litteratur.....	118
Figurliste.....	129
Vedlegg 1:.....	1
CD: Kronologisk oversikt over hovedfagsoppgaver i forming 1976-1999.....	1
Vedlegg 2:.....	3
Utdrag av Åsmund Lønning Strømnes: Forming og forskning. Rapport Nordisk konferanse om Forskning innen formingslærerutdanningen i Oslo/Notodden 1988.....	3
Vedlegg 3:.....	5
Oversikt over oppgavene innenfor hver av kategoriene, ordnet ut fra uttrykksformer, kandidatenes navn og kronologi.....	5
Kategorien Studier med basis i indre drivkrefter.....	5
Kategorien Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt	6
Kategorien Studier av komposisjon.....	7
Kategorien Studier av materialer og håndverk.....	8
Kategorien Studier med basis i artefakter og kontekst.....	9

1 Om hovedfag i forming

Som bakgrunn for studien av hovedfagsoppgavers faglige innhold og selve hovedfagsstudiet, er det nødvendig å gå litt inn på formingsbegrepet. Å forme eller å gi noe form er ikke primært et pedagogisk begrep, men det vokste fram som det gjennom 50- og 60-tallet. De tidligere folkeskolefagene håndarbeid, sløyd og tegning med skrijving, ble i Forsøksplanen av 1960 (F.pl.-60) slått sammen til ett fag som fikk betegnelsen forming.¹ Prof. Å. Lønning Strømnes definerer faget i artikkelen "Forming - idé og innhold" i 1971. Artikkelen er blitt en klassiker i fagmiljøet og ble bl.a. lagt til grunn i en utredning fra NAVF om formingsforskning i 1987.² Begrepet defineres slik:

*Forming omfattar ein dynamisk prosess, utløyst av sekundære behov, styrt av kognitive faktorar og av kjensler. Prosessen manifesterer seg gjennom arbeidet med verktøy, materialar og teknikkar, og siktar mot eit produkt som kan ha eit budskap og som innfrir estetiske forventningar og i visse høve også forventningar om funksjonen.*³

Ved en forelesning i 1988 ble denne oversatt til bokmål og noe forandret i siste setning som ble til:

*... som kan utløse en opplevelse, formidle et budskap eller støtte en funksjon, men som alltid samtidig har til hensikt å oppfylle estetiske forventninger.*⁴

Når jeg går så detaljert til verks her, henger det sammen med at definisjonen er mye brukt i hovedfagssammenheng. Dessuten vil den bli tatt opp i forbindelse med egen forforståelse og kategorisering av hovedfagsoppgavene. I definisjonen er det lagt stor vekt på den estetiske skapende virksomheten som styres av og utvikler tanker og følelser. Skapingsprosessen er sentral, men for meg er det også viktig å poengtere at faget bygger på en stor bredde av kunnskapstradisjoner med fornyingsmuligheter. I Studieplan for faglærerutdanning i forming og formingsfag ble dette beskrevet i konsentrert form i 1992, og er aktuell også i denne sammenhengen.

*Formingsfagene har sin basis i kultur, kunst og pedagogikk. Sentralt i fagene er verdier, kunnskaper og erfaringer som har nedfelt seg i kunst og formkultur fra tidligere tider, ulike kulturer og vår samtid. Faglærerutdanningen springer ut av tradisjoner knyttet til skapende aktivitet, til å lage bilder, skulptur, kunsthåndverk, design og utøving av håndverk, bruk av hverdagskunnskap knyttet til form, farge og materialer som leire, metall, tekstil og tre. Videre er vitenskapsfag og disipliner som kunst og kulturhistorie, etnologi, arkitektur, materialteknologi, visuell kommunikasjon, estetikk, psykologi og pedagogikk viktige kunnskapskilder for fagene. Dessuten er selve faglæreryrket en viktig leverandør av kunnskaper for utdanningen.*⁵

I grunnskolen skiftet faget navn til Kunst og håndverk i 1997 (L-97).⁶ Det har fremdeles sin hovedtyngde knyttet til praktisk, skapende arbeid, men fagplanen tydeliggjør en større vektlegging av kunst, formkultur og håndverk. Når det gjelder videregående opplæring, finnes fagfeltet som Studieretning for formgivingsfag med spesialiseringer for VKI og VKII, og som

¹ Forsøksrådet for skoleverket. Læreplan for forsøk med 9-årig skole 1960:288

² NAVF 1987. Forming, formingsfag og kunsthåndverk i forskningssystemet

³ Strømnes, Lønning 1971:154

⁴ Strømnes, Lønning 1988:26, og Vedlegg 2

⁵ KUF. Studieplan for faglærerutdanning i forming og formingsfag 1992:25

⁶ Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 1996. Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen: 189

valgfagene Form og farge og Kunst og kulturhistorie.⁷ Disse utdanningene er i sterk grad preget av faglig og håndverksmessig opplæring hvor estetiske og praktiske ferdigheter står i fokus. I dag inkorporeres det skapende i større grad enn tidligere for utdanninger på dette nivået.

Selv om faget eller fagfeltet, som noen velger å kalle det, har ulike benevnelser i barnehage, grunnskole, videregående opplæring, lærerutdanning og ved hovedfaget, vil jeg i denne rapporten bruke *forming som en felles fagbenevnelse*. Dette begrunnes med at studiet har denne tittelen. Betegnelsen benyttes i barnehagen. Grunnskolen og lærerutdanninga har hatt denne betegnelsen i nesten hele perioden for denne studien. Videre vil dette gjøre framstillingen enklere.

Fra starten av har hovedfagsstudiet i forming bygget på nasjonal Rammeplan for hovedstudium i forming,⁸ og høgskolen selv har utarbeidet fagplan. Det er disse som danner rammer for hovedfagsoppgavene slik de er utformet i tidsrommet 1976 – 1999. Fra 2001 bygger studiet på høgskolens egen studieplan. Studiet er to-årig og forutsetter adjunktkompetanse hvor minst ett års studier i forming inngår i fagkretsen. Studiet består av en generell del og hovedfagsoppgave som utgjør ett års studium for hver av delene. Det er karakteristisk at studiet befinner seg i skjæringen mellom fag, fagdidaktikk og forskning. Dette nedfeller seg i begge studiedelene. Hovedfaget er et studium *i og om* forming der en setter forskningslys på virksomheten. I fagplanen heter det at ”Studiet kvalifiserer for pedagogisk virksomhet i hele skoleverket fra barnehage til høgskole og mot veiledningstjeneste innenfor formkultur og kunstformidling. Studiet skal dyktiggjøre for FoU-arbeid i forming og stimulere til skapende virksomhet”.⁹ Studiet kvalifiserer dessuten for dr.gradsstudier.

I mål for studiet heter det at studentene skal:

- *videreutvikle egne kreative evner i møte med ulike problemstillinger, utvikle faglig-estetisk forståelse og innsikt i estetiske grunnlagsproblemer*
- *tilegne seg innsikt i fagets mål, innhold og arbeidsmåter slik at en kan begrunne, vurdere og videreutvikle det didaktiske arbeidsområdet, også når det gjelder opplevelse og formidling av kunst og formkultur*
- *skaffe seg innsikt i og erfaringer med metoder til å: kunne problematisere, analysere og systematisere erfaringer, samt kunne dokumentere denne viten både skriftlig og praktisk-estetisk.*¹⁰

Den generelle delen er en forutsetning for å kunne gjennomføre hovedfagsoppgaven. Faglig inneholder den et estetisk - skapende område, et pedagogisk - didaktisk område og et vitenskapsfilosofisk og forskningsmetodisk område. Områdene skal legge til rette for en allsidig faglig forståelse. Dels studeres de separat, dels skal de fungere i lys av hverandre.

Hovedfagsoppgaven beskrives slik:

Hovedfagsoppgaven er et selvstendig individuelt arbeid som består av både konkrete formingsarbeid og en skriftlig / illustrativ utredning hvor en felles problemstilling koordinerer

⁷ Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 1994 og 1997. Reform '94 Videregående opplæring. Læreplaner for videregående opplæring

⁸ Rammeplan for hovedstudium i forming, Lærerutdanningsrådets småskrifter nr. 4 1976.

⁹ Høgskolen i Telemark, Fagplan Hovedfag forming 2000:1. Innholdsmessig er det denne planen som i det alt vesentlige er benyttet i det aktuelle tidsrommet.

¹⁰ Høgskolen i Telemark, Fagplan Hovedfag forming 2000:2

det hele. Det er den som avgjør om tyngdepunktet i oppgaven ligger på den mer utøvende eller den mer utredende siden. Den skal omfatte en didaktisk problematikk, som enten integreres i hele oppgaven eller bearbeides som egen komponent.

Siktemålet med hovedfagsoppgaven er at den skal gi erfaring i å:

- *problematisere et tema, avgrense det og fokusere det som skal undersøkes*
- *planlegge og velge høvelig strategi og metoder*
- *gjennomføre et større prosjekt der en må samle inn, bearbeide, drøfte og vurdere stoffet*
- *framstille og dokumentere arbeidet slik at andre på tilsvarende nivå kan følge dokumentasjonen*

Innholdet i den skriftlig/illustrerte del og det konkrete formingsarbeid skal til sammen omfatte:

- *problemformulering*
- *valg og begrunnelse av strategi og metoder*
- *klargjøring av relevant saksinnhold og sentrale begrep*
- *gjennomføring av et prosjekt ved hjelp av kilder og egne observasjoner / arbeid*
- *høvelig dokumentasjon både teoretisk og praktisk – estetisk*
- *fagdidaktisk perspektiv*
- *drøfting av resultater*¹¹

Hovedfagsoppgaven gjennomføres under veiledning hvor kandidatene har tilgang på 30 veiledningstimer. Ved avslutningen av siste semester presenteres hovedfagsoppgaven med formingsarbeid og skriftlig / illustrativ utredning for sensur, og det gjennomføres muntlig eksamen.

Da studiene i Oslo og på Notodden startet, var disse en nyvinning for et fagfelt som hadde liten forskningstradisjon, og de var uten direkte referanser i universitetssystemet. Opprettelsen var et middel til fagutvikling, forskningspreget arbeid og kompetanseheving for lærere i faget fra barnehage til høgskole. Pr. 2002 har 203 kandidater fullført studiet. I perioden har lærere ved egen institusjon bygget opp sin kompetanse hvor bl.a. to har disputert. I 1990 ble det tilsatt to høgskoledosenter i fagfeltet. En professor er tilsatt i 2002, én har tilsetning på vilkår for kvalifisering til professorat. De to dosenturene er gjort om til professorater som for tiden er under tilsetning.

På 80-tallet ble det spørsmål om hvor forming kunne plasseres i forskningssystemet, for eksempel knyttet til søknader til NAVF. Rådet for humanistisk forskning laget en betenkning hvor en så formingsfaglig/kunsthøgskolelig forskning som en humanistisk forskningsdisiplin.¹² Mer pedagogisk rettet forskning, men med basis i faget, hører naturlig til innenfor samfunnsfaglig forskning. En ny milepæl i oppbygging av forskningskompetanse var opprettelsen av dr.gradsprogram for praktiske og estetiske fag ved Arkitekthøgskolen i Oslo i 1995. Hovedfag i forming kvalifiserer for opptak til dette studiet. Pr. d.d. er fem dr.gradskandidater med bakgrunn fra hovedfaget på Notodden i gang med eller har fullført dette studiet. Det er også en hovedfagskandidat i forming som har fullført dr.gradsstudier innenfor pedagogikk, og en annen er i gang. Dette risset skulle vise at det i løpet av de snart 27 årene, som studiet har eksistert, er det lagt stein på stein for å utvikle faget og for å heve kompetansenivået. Hovedfagsoppgavene er små steiner i byggverket som er i ferd med å reise seg. Oppgavenes faglige innhold bør derfor være av interesse, og denne studien tar utgangspunkt i de 180 oppgavene som er levert i tidsrommet 1976 – 1999.

¹¹ Høgskolen i Telemark, Fagplan Hovedfag forming 2000:8-9

¹² NAVF 1987. Forming, formingsfag og kunsthøgskole i forskningssystemet

2 Problemstilling og metode

2.1. Problemstilling

Opgavenes sammensatthet hvor praktisk-estetiske studier, fagteori og fagdidaktikk skal belyse hverandre er et karakteristikum som har vært en utfordring i analysearbeidet. Studien har gått over lang tid, og jeg startet med en problemstilling der jeg åpent spurte hva slags faginnhold oppgavene har behandlet. Dette avfødte overveielser knyttet til mål med studien, dimensjoner i oppgavene og kategorisering. Videre skapte de begynnende analysene spørsmål som gikk på: hva er kjernen i oppgavene, hva karakteriserer dem, hva slags forståelsesperspektiv representerer de og har innholdet endret seg over tid? Egen forståelse av faget og fagplanens formulering om at ”siktemålet både er et studium *i* og *om* forming” ligger også i bunnen for utforming av den endelige problemstillingen. Disse forholdene vil jeg utdype i punkt 2.2 og 2.3 under.

Prosjektets tittel: ”Hovedfagsoppgaver i forming Notodden 1976 – 1999. En studie av faglig innhold sett i lys av *det å forme*” og foranstående problematisering har resultert i følgende problemstilling:

Hvilke karakteristika ved innhold, formingsprosesser, forståelsesperspektiv og utviklingstendenser kan avdekkes?

I fortsettelsen beskrives den generelle tilnærmingen til oppgavene, dernest mer konkret hvordan jeg har gått fram i tolknings- og analysearbeidet og en beskrivelse av selve resultatframstillingen.

2.2. Tilnærming og ståsted

Materialet er av kvalitativ art. Jeg har nærmet meg dette både kvantitativt og kvalitativt. Den kvantitative behandlingen er basert på kvalitative analyser av oppgavene. Denne behandlingen er en enkel tallmessig oversiktsstudie av ulike sider av oppgavenes innhold for å kunne si noe om omfang og utviklingstendenser. De tallmessige oversiktene presenteres i starten. Deretter går jeg inn kvalitativt i forhold til oppgavene.

En studie av faglig innhold i hovedfagsoppgavene betyr for meg å formulere både prinsipielt og noe detaljert hvordan dette kommer til syne. Oppgavene er et kvalitativt materiale som egner seg for hermeneutisk tolkning. Det er H. G. Gadammers filosofiske hermeneutikk som ligger i bunnen for min tilnærming. I denne tradisjonen forutsettes det at materialets deler og helheter belyser hverandre gjennom den hermeneutiske spiral. Kunnskap om forskerens ståsted; hans forståeshorisont og fordommer er viktig. De uttrykker hans forankring som positive forutsetninger for tolkning og forståelse. Relevante forforståelser kan, som i mitt tilfelle, bunne i personlige erfaringer og syn på saken; dvs. faget. Forståelsen av materialet skapes i et vekselspill mellom subjekt og objekt, og nærhet direkte til kilden gir positive tolkningsmuligheter. Tolkning og analyse foregår ofte parallelt i lesing av materialet og i systematiseringen av det. Fortolkningene er konstruksjoner på bakgrunn av forskerens for-

dommer og forståelseshorisont. I systematisering av materialet kan det være et visst motsetningsforhold mellom å bevare innholdsrikdommen i materialet og skaping av oversiktighet. Et hjelpemiddel her er utvikling av kategorier, beskrivelse av deres innhold og utbredelse. I formidling av analyseresultater er det vanlig å illustrere ved hjelp av sitater. Helhetlig beskrivelse av fellestrekk og mangfold er en målsetning. I tolkningen og analysen er det å skille mellom det vesentlige og uvesentlige en utfordring, Dessuten at en i tolkningen løfter fram noe som er allment og som kan gi innsikt. Generaliseringer er imidlertid utelukket.¹³

Ut fra det jeg har skrevet om forskerens fordommer og horisont, vil jeg vise til at jeg som lærer og veileder i de fleste av studiets 26-årige historie og som leder av studiet i ca. 12 år, kjenner studiet fra innsida. Dessuten har jeg min utdanningsbakgrunn fra den praktisk-estetiske og skapende sida av fagfeltet sett i didaktiske perspektiv. Videre har jeg yrkeserfaring fra alle typer lærerutdanning. Når det gjelder min forståelse av faget, har den basis i de praktisk-estetiske og skapende handlingene som utløses av behov, følelser og tanker. Handlingene står i kunst- og kulturkontekster, og de sikter mot kommunikasjon og produkt. Faget tar sikte på tilegning av kunnskaper, refleksjon, ferdigheter og holdninger av estetisk karakter. Dette betyr at min forståelse av faget har referanser til Å. L. Strømnes' definisjoner, men at jeg tydeligere enn han inkluderer kunst og kulturelle aspekter ved det å forme. Videre gir planen for studiet, slik jeg har beskrevet den, innhold til og rammer for hovedfagsoppgavene. Nærheten til oppgavene og prosessene de er blitt til under, gir meg store muligheter for aktuelle tolkninger. Jeg er imidlertid klar over at nærheten også kan være en hemsko for å se oppgavene på nye måter.

Parallelt med lesing av 180 oppgaver, som er tolkningsrunnlaget for denne studien, har jeg notert det jeg har tolket som vesentlig for å forstå oppgavens innhold. Dette er gjort ut fra overskriftene: Oppgavens utgangspunkt, teori, egen forming, didaktikk, kunst og formkultur, materialbruk, uttrykksformer. Notatene betrakter jeg som mitt hovedinntrykk av den enkelte oppgave. De før omtalte oversiktene på en side for hver oppgave, kan også bli sett på som en essens for hver av dem. Videre har jeg foretatt nærlesinger av mine notater for hver oppgave med tanke på kategorisering og presentasjon av innhold og perspektiv. Siden kategorisering av materialet er en nøkkel for det videre tolkningsarbeidet, skal neste kapittel handle om kategorier.

2.3. Kategorier til analyse av materialet

Oppgavens sammensatthet er en stor utfordring i forhold til det å utvikle kategorier. Jeg har tidligere skrevet artikler av hovedfagsoppgaver og gruppert oppgaver som ikke er særlig brukbare i denne sammenhengen. Før jeg kom fram til de endelige kategoriene, har jeg hatt mange vurderinger og tenkt ulike alternativ. De viktigste utdypes i fortsettelsen.

Jeg har vurdert om jeg skulle foreta analysene ut fra materialbruk eller bruk av uttrykksformer. Dette er de ytre synlige sidene av studiene, og ville være i tråd med tidligere planer for faget. En slik strukturering ville gi klare kategorier, men jeg fant at de ikke ville fange opp fokus i studiene i særlig grad, og dermed bli mindre interessante. Videre har jeg vurdert om aspektene i Å. L. Strømnes' definisjon av fagbegrepet ville være et viktig redskap. Denne er preget av faget på 60- og 70-tallet og er ikke tilstrekkelig i dag. Likevel har jeg brukt denne definisjonen i noen grad, men med noen suppleringer.

¹³ Halvorsen 1982: 42-52, Halvorsen 1996: 71-72, 84, Kjørup 1997: 276-278

I utgangspunktet har jeg valgt å legge vekt på at oppgavene i følge fagplanen, skal dreie seg om studier *i* og *om* forming. Refleksjoner rundt disse to ordene har ført til at jeg ser den praktisk-estetiske og skapende virksomheten som munner ut i produkt, som *kjernen* i studiene. De enkelte kandidatene står *i* gjennomføringen av prosessene mot formingsprodukt. Det vil si at de er forskningsinstrument i vekselspillet med prosesser og produkt. Dessuten benytter kandidatene ulike innfallsvinkler, og de setter sin ”making”-virksomhet fram til varierte produkt inn i teoretiske perspektiv enten av kunstfaglig og/eller fagdidaktisk art. Til sammen gir dette næring til kunnskap og refleksjoner *om* den praktisk-estetiske og skapende virksomheten og produkt. Tilblivelsesprosessene skjer ikke uten indre tildriv, ytre påvirkning, egen ferdighet og innsikt i varierte kunst- og kulturuttrykk med tilhørende fagteori og refleksjon. Videre forutsetter, som nevnt, hovedfagsplanen at oppgavene skal ha en didaktisk komponent eller perspektiv. Til sammen gir dette mulighet for å kunne belyse faglige og fagdidaktiske forståelsesperspektiv som oppgavene settes inn i.

I arbeidet med å utforme kategorier, har den allerede nevnte definisjonen til Å. L. Strømnes vært en viktig referanse. Han skiller ut fem hovedkomponenter i fagbegrepet forming. Disse er ”en psyko-dynamisk, en formal/sosial-kognitiv, en material-teknikk-komponent, en produkt-komponent og en prosess- og interaksjonskomponent”.¹⁴ Etter nær- og helhetslesning av oppgavene, fant jeg at *det å forme* i stor grad kan forstås med basis i innholdet i disse komponentene. For mitt bruk har jeg tillempet dem noe og delvis gitt kategoriene litt andre navn. Å. L. Strømnes inkorporerer i liten grad kunst- og kultursiden i sin definisjon av faget. Han ser faget i lys av den individuelle kamp i prosessen, mens fagutviklingen har gått i retning av å se at ytre impulser er viktige kilder til skaping. Disse forståelser av faget er tydelig i mange oppgaver og legges inn i kategoriseringen. Med dette som bakgrunn, velger jeg å behandle oppgavene i lys av fem kategorier som til sammen dekker viktige aspekter ved *det å forme*, og som utgjør vesentlige fagkomponenter og arbeidsmåter i faget.

Ideelt sett skal kategorier, utarbeidet på grunnlag av ulike kriterier, være gjensidig ekskluderende. Som vist, skal hovedfagsoppgavene bestå av svært mange komponenter som i større og mindre grad skal integreres. Dessuten er formingsprosesser i seg selv sammensatte. Med bakgrunn i dette synes det riktig å gjøre oppmerksom på at kategoriene i noen grad er overlappende. *Hver enkelt kategori* representerer det som kan kalles et *hovedperspektiv på det å forme*. Samtidig vet jeg at innhold tilhørende andre kategorier også ligger innebygget, men er mer og mindre utematisert i enkelte oppgaver. Dette viser at det alltid finnes ”grense- eller tvilstilfeller”. En oppgave vil eksempelvis kunne ha vært plassert i en eller flere av de andre kategoriene enn der hvor jeg har plassert den. Et eksempel på et slikt tvilstilfelle er oppgaven til S. Bro som er plassert i Kategori 1, men som jeg vurderte sterkt om burde ha fått plass i Kategori 4.¹⁵ Utfordringen har vært å være så troverdig som mulig.

De fem kategoriene jeg har benyttet beskrives slik:

- *Kategori 1: Studier med basis i indre drivkrefter*
- *Kategori 2: Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt*
- *Kategori 3: Studier av komposisjon*
- *Kategori 4: Studier av materialer og håndverk*
- *Kategori 5: Studier med basis i artefakter og kontekst*

¹⁴ Strømnes, Lønning 1988:28 og Vedlegg 2. Dette vedlegget inneholder utdrag fra foredraget ”Forming og forskning” hvor disse aspektene trekkes fram.

¹⁵ Bro 1997 hvor oppgavens tittel er: Romlig formskaping sett i relasjon til kropp og læring. En studie av kroppens betydning i læringsprosesser relatert til skulptural formskaping i leire.

Studier med basis i indre drivkrefter er identisk med Å. L. Strømnes' studier av psykodynamisk komponent og refererer til motivasjon, driv, underliggende krefter, forestillinger, assosiasjoner som får betydning for skapingen og den enkeltes handlingsmønstre. Kreativitet, sensibilitet og følelser er viktige medspillere, dessuten skaperens individualitet og mer kroppslige handlinger som drivkraft.

Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt er studier der både indre krefter og ytre kilder virker i samspill. Kategorien fanger markant opp hvordan det faglige innholdet behandles når det idé- eller innholdsmessige hentes fra natur og kulturstoff som ikke spesifikt er formingsfaglig eller det knytter seg til bruksbehov. Studiene handler om spillet og/eller sammenhenger mellom ideer, bruk av materialer, teknikker og transformasjonsprosesser fra idé til produkt. Kategorien bærer i seg kritisk tenkning og kreativitet i selve formingen. Kategorien ligner svært mye på det Å. L. Strømnes kaller prosess- og interaksjonskomponent.

Studier av komposisjon. Denne kategorien har slektskap med Å. L. Strømnes' formal/sosial-kognitive komponent hvor studier av form, farge og komposisjon inngår. Kategorien refererer til studier av estetiske kvaliteter hvor forståelse og bruk av formale element, funksjoner og komposisjon mer samlet inngår. Som en samlebetegnelse for disse fenomenene, benyttes studier av komposisjon.

Studier av materialer og håndverk dreier seg om studier av materialer, redskaper og teknikker eller tilvirking og deres muligheter til form og uttrykk. Håndverkene og teknikkene fanger opp de praktiske virksomhetene og atferdsmåtene til utøveren. Denne kategorien er nærmest identisk med Å. L. Strømnes' material- og teknikk-komponent.

Studier med basis i artefakter og kontekst fanger opp analyser, inspirasjon og kunnskap hentet fra historisk materiale eller samtidsuttrykk knyttet til artefakter og kunstteori som grunnlag for egen skaping og hva slags innsikt de aktuelle prosesser og produkt kan gi.

Til sammen dekker kategoriene mental virksomhet, virkemidler knyttet til det estetiske, det praktiske og skapende i ly av kulturuttrykk. Ut fra kategoriens navn og innholdsbeskrivelse foran kan det kanskje synes som det bare er virksomheten eller prosessene som er interessante. Dette er langt fra tilfelle. Prosessene står i relasjon til produktene, og prosessene er ikke avsluttet før produktene er fullført. I analysen vil jeg inkorporere fagteoretiske og fagdidaktiske perspektiv knyttet til hver kategori under overskrifta Forståelsesperspektiv. Dette vil være i tråd med studiets krav til oppgavene. I tillegg vil det være interessant å undersøke om det er endringstendenser i materialet over tid. Slike beskrives under overskrifta Noen utviklingstendenser. I min lesing av oppgavene innenfor hver kategori, har jeg bestrebet meg på å finne fellestrekk, men også avvik for å få fram mangfoldet. Samlet mener jeg dette kan gi et inntrykk av karakteristika for faginnhold for hver kategori når tolkningen foregår ut fra *det å forme*. Mennesker med andre ståsteder eller forståelsesperspektiv, vil selvsagt kunne ha tolket, gruppert eller plassert oppgavene annerledes.

2.4. Rapportens struktur

Som allerede vist, begynner rapporten med en beskrivelse av studiet, problemstilling og metode. Resultatframstillingen starter i kapittel 3 med en tallmessig oversikt over de 180 oppgavene fordelt på de fem kategoriene. (Oversikt over hvilke oppgaver som inngår i hver kategori, finnes i Vedlegg 3). I kapittel 3 følger tallmessige oversikter over fordelinger når det gjelder uttrykksformer (produkttyper) og materialområder som er benyttet innenfor hver av kategoriene. Disse oversiktene kommenteres i noen grad i forhold til karakteristika.

I kapitlene 4 - 8 behandles hver kategori for seg. Hvert kapittel starter med en kortfattet presentasjon, en beskrivelse av én oppgave som er valgt ut som et typisk eksempel, dessuten en kort redegjørelse av hovedfokus i det samlede materialet for den enkelte kategori. Deretter følger analysene av det faglige innholdet. Disse presenteres ut fra overskriftene: Formingsprosesser, Forståelsesperspektiv og Utviklingstendenser. For å tydeliggjøre funnene, presenteres disse som momenter markert med rammer. Deretter følger utdypinger som konkretiseres med eksempler og sitater.

Kapittel 9 består av sammenfatninger av karakteristika som presenteres i rammer. Videre følger drøfting av resultater og beskrivelse av noen faglige utfordringer. Kapitlet avsluttes med noen metodekommentarer.

Vedlegg 1 utdyper hver av de 180 oppgavens faginnhold. Vedlegg 2 gir referanse for forståelse av formingsbegrepet og for kategorisering av oppgavene. Vedlegg 3 inneholder oversikter over hvilke oppgaver som inngår i hver av kategoriene.

3 Noen tallmessige oversikter

3.1. Oversikt over antall oppgaver innenfor de fem kategoriene

Ut fra min kategorisering og plassering av de enkelte oppgavene, fordeler de seg slik:

	<i>Antall oppgaver</i>
- Studier med basis i indre drivkrefter	19
- Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt	49
- Studier av komposisjon	21
- Studier av materialer og håndverk	43
- Studier med basis i artefakter og kontekst	48
- Sum	180

Oppstillingen viser at tre kategorier er ganske jevnstore med mellom 43 og 49 oppgaver, mens to kategorier er atskillig mindre, men også disse er ganske jevnstore med 21 og 19 oppgaver. Ser en nærmere på kategoriene og fordelingene på disse, finner en interessante resultater.

To av de største kategoriene - studier med basis i artefakter og kontekst, materialer og håndverk - utgjør ca. 50% av oppgavene. Dette er fagområder som kan karakteriseres som viktige grunnlag for undervisningsfagets innhold. Den tredje - å studere interaksjonsprosesser ut fra idémessige forestillinger - representerer et viktig kjennetegn ved selve virksomheten eller arbeidsmåten. Denne kategorien utgjør ca. 27% av oppgavene. Den nest minste kategorien - studier av komposisjon utgjør ca. 12% av materialet. Det vil si at studier av estetiske kvaliteter har fått relativt beskjeden behandling. Dette området er imidlertid også et basisfag for undervisningsfaget. Kobler en disse studiene med studier med basis i artefakter og kontekst, materialer og håndverk som altså utgjør 50% av oppgavene, finner en at studiene med røtter i basisfag eller ytre verden samlet utgjør 62% av oppgavene. Den siste kategorien - studier med basis i indre drivkrefter - behandler i sterk grad det individuelt skapende i formingsprosesser. Disse oppgavene utgjør ca. 11%. Dersom en ser den sistnevnte kategorien sammen med kategorien studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt, finner en at ca. 38% (19 + 49 oppgaver) av oppgavene problematiserer vekselspill mellom indre og ytre verden, og indre verden som basis for å skape. Med dette kan en konstatere at mennesket selv settes mer i fokus i 38% av oppgavene.

3.2. Oversikt over antall oppgaver ut fra uttrykksformer

I registreringen av oppgavene har jeg notert hvilke uttrykksformer hver kandidat har arbeidet innenfor. Oppgavene fordeler seg slik:

	<i>Antall oppgaver</i>
- Bilde	80
- Skulptur (installasjon inkludert)	27
- Bruksform og miljø (arkitektur inkluderer)	53
- Flere uttrykksformer	20
- Sum	180

En ser at kandidatene i meget sterk grad arbeider innenfor bildefeltet. Ca. 44% av oppgavene er løst innenfor denne uttrykksformen, mens bruksform og miljø utgjør ca. 30%. Det skulpturale feltet er lite behandlet. Skulpturområdet har generelt sett ikke hatt stor plass i skoleverket. Disse to forholdene gir grunnlag for ettertanke og utfordringer i framtida.

Ser en bilde og skulptur samlet, siden begge er grupperinger innenfor selve kunstfeltet, utgjør de til sammen ca. 59%. Hovedtyngden av uttrykksformer som er benyttet, ligger altså her.

Velger en å si at bilde representerer en 2-dimensjonal uttrykksform, mens skulptur og bruksform med arkitektur utgjør 3-dimensjonale uttrykksformer, finner en at fordelingen er lik, nemlig ca. 44% på hver. Endelig er det ca. 11% av kandidatene som behandler sine problem gjennom flere typer uttrykksformer.

3.3. Oversikt over antall oppgaver ut fra materialbruk

På samme måte som for uttrykkformene, har jeg registrert hvilke materialområder kandidatene har arbeidet innenfor. Denne fordelingen ser slik ut:

	<i>Antall oppgaver</i>
- <i>Tekstil</i>	31
- <i>Tre</i>	24
- <i>Metall</i>	4
- <i>Leire</i>	10
- <i>Sum bildematerialer</i>	49
- <i>Papir</i>	5
- <i>Foto, data, video</i>	7
- <i>Farge</i>	21
- <i>Tegne- og grafikkmaterialer</i>	16
- <i>Flere materialer</i>	62
- <i>Sum</i>	180

Her kan en raskt konstatere at ca. 1/3 (62 kandidater) av kandidatene har arbeidet med flere materialområder. Det er ikke registrert hvilke materialområder som er koblet.

Ser en på enkeltmaterialer, er det ikke overraskende at bildematerialer kommer sterkt ut ettersom så mange kandidater arbeider med bilder. Innenfor dette materialområdet er det de tradisjonelle bildematerialene innenfor farge, tegne- og grafikkmaterialer som er mest brukt. Nyere material/medieområder er lite benyttet. For øvrig finner en at tradisjonelle håndarbeids- og sløydematerialer kommer i neste rekke, etter gruppa bildematerialer. Det er eksepsjonelt få som har arbeidet med metall og leire; henholdsvis 4 og 10 kandidater. Det er grunn til å spørre hvorfor så få velger å arbeide innenfor disse materialområdene. Når det gjelder metall, er dette et felt som har trange kår i skoleverket. Kandidatene kan av den grunn finne det lite interessant å knytte studiene til dette materialet, eller kan det ha noe med kjønnsfordelingen blant hovedfagsstudenter å gjøre?¹⁶ For leire er ikke dette aktuelle spørsmålstillinger. For begge disse materialene kan en imidlertid spørre om høgskolens tilrettelegging og motivering for arbeid med disse materialene er god nok.

¹⁶ Ut fra Vedlegg 3 vil en kunne finne ut at menn utgjør ca. 34% av kandidatene, og metall har sterke tradisjoner knyttet til mannskultur.

Totalt viser fordelingene at kandidatene i stor grad benytter materialer med sterke tradisjoner i faget. De har i liten grad latt seg utfordre av nyere materialer. I gruppa Flere materialer finnes imidlertid noen slike skjult.

4 Studier med basis i indre drivkrefter

4.1. Presentasjon

Ca. 11% av oppgavene (19 oppgaver) er kategorisert i denne gruppa. Kandidatene søker innsikt i iboende eller underliggende, bevegelige og stimulerende krefter. Kandidater spør: Hva er psykisk driv til å skape? Hvordan utfolder det seg og hvordan kan mentale prosesser oppleves og forstås når en dokumenterer og reflekterer over formingsprosesser og produkt? Videre søker noen kandidater innsikt i hvordan mentale og kroppslige aksjonsmåter og selve det skapende møtet påvirker eget driv til skaping og læring. Kandidatene skaper hovedsakelig bilder - 14 oppgaver. De resterende fem fordeler seg tilnærmet likt på de øvrige uttrykksformene. Tradisjonelle bildematerialer benyttes av seks kandidater og fem kandidater bruker flere materialer. Hvert av materialene tekstil og leire benyttes i tre oppgaver. Kandidatenes forhold til de aktuelle prosessene utgjør en personlig opplevelsesverden, og det er gjennomgående at de søker innsikt i prosessene ved egen gjennomleving ut fra fenomenologiske og hermeneutiske tilnæringsmåter. Noen utdyper innsikt ervervet gjennom egne prosesser ved å gjennomføre undervisningsopplegg og analyserer disse. De fleste reflekterer ut fra valgte didaktiske perspektiv.

4.1.1. Et eksempel

Paula Fures oppgave: "Erindringsbildets betydning for billedskapning og identitet" velges som eksempel. Den har problemstillingen: "Kan bruk av erindringsbildet i billedskapende arbeid ha verdi for vår billedskapning og vår identitet? En didaktisk vurdering av erindringsbildet som grunnlag for formingsarbeid".¹⁷ Teorigrunnlaget for erindring og erindringsbildet hentes fra filosofisk og psykologisk stoff. Her brukes henholdsvis H. Bergson og E. G. Schachtel som kilde. Videre dokumenterer hun litterære og kunstneriske synspunkt fra M. Proust og M. Chagall. Når hun drøfter metoden for undersøkelsen, sier hun at hun ikke kan "komme fram til generell kunnskap, men *en erkjennelse om et fenomenets individualitet og om egen individualitet*".¹⁸ Hun benytter intuisjon og frie assosiasjoner for å trenge inn til erindringsbilder. Dessuten tolkes prosessene hermeneutisk, og holistisk analyse benyttes. Hennes studie gjennom egen prosess faller i fire faser. Gjennom eget skapende arbeid når hun dypt inn i sine erindringsbilder. Videre følger en teoretisk studie av erindringsbilder. Det skapende arbeidet og teoristoffet sees i lys av hverandre og til slutt peker hun på verdier ved prosessene i lys av billedskapning og identitet.

Egne prosesser beskrives. Etter å ha gått ut i kaos utkrystalliseres temaet skjønnhet. Dette knyttes til tre forhold: natur, menneskelagde ting og menneske. Kandidaten lager ca. 200 bilder. Studier innenfor hver av de tre gruppene munner ut i et større arbeid der primærprosesser er en forutsetning. Om disse sier hun bl.a. at det vesentlige har vært "å fange liv i symboler, å fange inn det vesentlige i konsis form og gi det vibrerende liv - ikke dekorativ effekt - men uttrykk".¹⁹ Tolkningen av egen prosess foregår ved at hun ordner hovedstikkord fra teoristoffet innenfor begrepene billedskapning, identitet og filosofiske betraktninger. For billedskapning trekker hun fram momentene som følger. Erindringsprosessen er ikke intellektuell, erindringsbildet ligger i det ubevisste, fremstår ved assosiasjon, har ikke

¹⁷ Fure 1981:14

¹⁸ Fure 1981:66

¹⁹ Fure 1981:111

eksistert, kommer plutselig, kommer i ubevoktede øyeblikk, representerer ikke en vane, er flerdimensjonalt, er levende og er poetisk. For identitet trekker hun fram: Erindringen kan medbringe en følelse av fremmedhet, setter en i stand til å tre i kontakt med selve virkeligheten, utvider ens bevissthet, representerer en berikelse, en glede, bevarer det individuelle, og det er ved hjelp av erindring at punktene i våre liv knytter seg sammen.²⁰ I forbindelse med filosofiske betraktninger beskriver hun erindringer på denne måten: "Erindringen er knyttet til tid - ikke til rom. - Bildet blir erindring i samme nu som det oppfattes. - Erindringen av tingen er ikke et svakt bilde, men fullt ut virkelig. - Erindringen må være sammentrukket før den kan bli bevisst. - Erindringen mangler materiell substans".²¹ Gjennom analysen finner hun at alle momentene unntatt ett, har vært virksomme for henne. Unntaket er at erindring kan medbringe en følelse av fremmedhet.

I oppgavens didaktiske del gjennomføres et undervisningsopplegg i videregående skole, valgfag Form og farge, allmennfaglig studieretning for 35 elever. Oppgaven som gis, har teksten: "Hva har hendt deg av - fine ting i fine opplevelser - fine ting i vondere opplevelser".²² Elevenes arbeid dokumenteres via bilder og frie uttalelser.

Fra sammenfatning av oppgaven trekkes fram at kandidaten har prøvd å nå inn til fenomenets individualitet og kjerne. Hun sier bl.a.: "Å arbeide med erindringsbilder er å velge det mest personlige emne for sine bilder".²³ Dette utdypes med B. Shahns selv- og bildeanalyse hvor han mener at ved å finne sitt bilde, finner en også inn til seg selv. Et personlig emne er ikke bare ønskelig, men tvingende nødvendig.²⁴

Hvordan ser elevene på verdien av den bildeskapingen de har deltatt i? Ca. 1/3-del uttaler at det er vanskelig å uttrykke seg, mens ca. 2/3-del uttaler seg i positiv retning. For eksempel at det er morsomt og interessant å arbeide med et opplevd emne, at en ikke blir for opptatt av bildets ytre og at det oppstår en ny mening med å tegne, at arbeidet gir bildene mer følelse og liv, at de blir mer ekte. 2/3-del av uttalelsene dokumenterer en positiv verdi i forhold til identitet ved at en prosess er satt i gang; at en f.eks. har begynt å tenke over livet.²⁵

Et sitat fra kandidatens refleksjon over erindringsbildets verdi for bildeskaping sier mye om ekthet i slike prosesser.

*Selv har jeg erfart at plutselig kom der bilder fram som jeg ikke visste eksisterte. Jeg kjente dem og jeg kjente dem ikke. Jeg kjente dem ikke fordi de var annerledes enn alle andre bilder jeg har laget. Jeg kjente dem fordi jeg visste at de likevel var mine. ... Andre sider ved min personlighet kunne uttrykkes i bilder. Følelser som hadde vært gjemt gjennom år, ble synliggjort på et papir eller i andre materialer. Dagligdagse små øyeblikk, store og små sorger og gleder ble meislet ut gjennom broderi, kleberstein, lysmasse, eller gitt form gjennom pensel og penn. Bilde var brukbart som medie for disse dype indre strømmer, og jeg følte at mitt bilde tjente på å være dette mediet, rent billedmessig. Det som videre skjedde gjennom prosessen var at jeg begynte å ta mitt bilde alvorlig. ... de (var) betydningsfulle for meg fordi de var en del av meg.*²⁶

²⁰ Fure 1981:113-114

²¹ Fure 1981:115

²² Fure 1981:161

²³ Fure 1981:195

²⁴ Fure 1981:206

²⁵ Fure 1981:208-209

²⁶ Fure 1981:213

Som en ser, er verdien for egen identitet tydelig. Verdien drøftes ut fra å være iprosess; - en jeg-prosess. Denne belyses ut fra momenter hentet fra kandidatens teoretiske utredning om identitet som samles om: åpenhet for indre opplevelser, å tro på seg selv og handlingsfullendelse. Videre reflekterer hun over det generelle i forhold til det individuelle. Her støtter hun seg til H. Bergson og M. Proust som hun mener har synspunkter som forsterker hverandre. H. Bergson hevder at en gjennom prosessen med å nå inn til det vesentlige i sitt bilde, vil avdekke sin verden, mens M. Proust går videre og hevder at en gjennom den samme prosessen kan avdekke verdener for hverandre.²⁷ Kandidaten og 35 elever har begynt på en vei som det ikke kan generaliseres ut fra. Kandidaten avslutter oppgaven slik: "men kanskje kan noen gjennom vårt arbeid "se verden mangfoldiggjort" slik at opplevelseshorizonten blir større, og slik at de inspireres til å påbegynne den samme vei inn til seg selv og sitt bilde".²⁸

Med denne avslutningen er det ikke vanskelig å si at oppgavens essens er av erkjennelsesmessig art, og at verdiperspektivet knyttes til menneskets egen evne til utvikling og skaping av egen personlighet. Videre at det er nødvendig å bruke personlige emner for sine bilder dersom bildeskaping skal få den betydningen som avslutningen av oppgaven peker mot.

4.1.2. Hovedfokus

Det karakteristiske for studiene er at det er svært rike prosesser kandidatene gir oss innsyn i. Virksomhetene er forskjellige, perspektivene også, men drivene eller drivkreftene er sterkt knyttet til selve det skapende som fenomen, og kandidatene forholder seg svært aktivt til fagets idé om å utløse skapende krefter. Dette er det overordnede karaktertrekk ved oppgavene. De fleste forholder seg til humanistisk psykologi i syn på det skapende, men det finnes også oppgaver som ser på skaping som et idéaspekt av både religiøs og filosofisk karakter, og en kandidat avslutter oppgaven med å se skaping som en mangeartet kraft innenfor det enkelte menneskes psyke og sier: "Menneskets skapende felt er et livsfelt - det er livet i det levende".²⁹

Med det skapende - forstått som uttrykk for det indre - som det overordnede perspektiv, er oppgavene av en slik art at de kan splittes i to grupperinger ut fra fellestrekk. Jeg har valgt å kalle disse:

	<i>Antall oppgaver</i>
- <i>Psykodynamisk driv i formingsprosesser</i>	13
- <i>Mentale og kroppslige aksjonsmåter i formingsprosesser</i>	6

Didaktisk behandles disse fenomenene i sterk grad ut fra teori om kreativitet og mulighet for utvikling av skapende evner, holdningsdanning og tilrettelegging av undervisning.

4.2. Formingsprosesser

4.2.1. Psykodynamisk driv i formingsprosesser

13 kandidater dokumenterer fellestrekk ved at psykodynamisk driv, som av noen kalles åndelig, uforklarlig, kraft, rettethet eller "it", oppleves som aktivt tilstede. Karakteristika kan

²⁷ Fure 1981:223

²⁸ Fure 1981:223

²⁹ Krog 1985:223

samles i noen hovedmomenter som utdypes med eksempler i fortsettelsen.

Her finnes studier av iboende, underliggende og bevegelige krefter eller mentale tilstander som "beveger", motiverer, stimulerer og gir retning til skapende prosesser. Det dreier seg om studier av opplevelser, intellektuelle og følelsesmessige forhold og forståelse av deres betydning for skaping i forming. Det handler om å tematisere forhold som griper dypt inn i det personlige.

Å gjøre slike krefter tilgjengelig for studier, forutsetter at kandidatene har evne til innlevelse, våger å blottlegge hvordan krefter virker og har tilstrekkelig distanse til erfaringene slik at de kan reflektere over fenomenene for å kunne forstå dem.

Et annet fellestrekk er at åpenhet og rettethet stadig gir støt til nye uttrykk. Drivkreftene i seg selv er søkende.

Studiene kan tyde på at en har grunnlag for å si at det er i spenningen mellom det ubevisste og det å ville la seg "berøre" at kraften kommer til syne og "danser sin dans" med formeren.

Temaene hentes fra forhold som er svært nære for den enkelte kandidat. I dette ligger det også viktige kimer til driv. Ved å gå til sider av seg selv som til vanlig ikke er tilgjengelig og som "berører dypt", blir prosessene og produktene overskridende og det oppstår ekte uttrykk.

Delvis kommer det fram at det er et gjensidig påvirkende forhold mellom de mentale kreftene/prosessene og kandidatenes bildeemner og uttrykk, men de er nødvendigvis ikke overførbare.

Prosessene sees som midler til personlig tilfredsstillelse, vekst, meningsøsøking og et rikt liv.

Drivkreftene som studeres spenner vidt. Konkret handler de 13 oppgavene om intensjonalitet, erindringsbilder, engasjement, internaliseringsprosesser, spenning som fenomen, assosiasjoner, vibrerende balanse, sorgopplevelser, fantasi, på veg mot et personlig uttrykk, metaforens rolle, forestillingskraft, hemmende og fremmede faktorer i egen skapende prosess.³⁰

Som allerede nevnt, er åpenhet en forutsetning for å gjøre de indre kreftene tilgjengelige for studier. Dette uttrykkes i de fleste oppgavene. En kandidat sier for eksempel at det handler om "Å ha mot til å bevege seg inn i det ukjente med oppmerksomme øyne og prøve å formulere det vi møter".³¹ Flere uttrykker imidlertid å ha vansker med å begrepssette hva som egentlig skjer. Likevel mener jeg å kunne konstatere at kandidatene når inn til vesentlige karaktertrekk ved drivkrefter gjennom å dokumentere samspill, konkretiseringsprosesser, produkt, analyse

³⁰ Tretten oppgaver inngår i gruppa. Kandidatene utforsker Intensjonalitet: Fredbo 1980. Erindringsbilder: Fure 1981. Engasjement: Hagen 1982. Internaliseringsprosesser: Aarseth, Roll 1982. Spenning som fenomen Sund 1983. Assosiasjoner: Noddeland, Vaale 1984. Vibrerende balanse: Grøteig 1986. Sorgopplevelser: Limbodal 1991. Fantasi: Moen 1991. På veg mot et personlig uttrykk: Hus 1992. Metaforens rolle: Danielsen, Sunde 1995. Forestillingskraft: Flaata 1997. Hemmende og fremmede faktorer i egen skapende prosess: Midtlid 1998.

³¹ Sund 1983:35

og tolkning. Oppgaven som er brukt som eksempel foran, viser bl.a. dette. Ytterligere et eksempel velges for å tydeliggjøre disse forholdene.

Oppgaven har til hensikt å kartlegge den åpne strømmen av ideer - assosiasjoner som går forut for og følger de skapende prosessene.³² Grunnlaget for kartleggingen er sju tekstile bilder innenfor det kandidaten kaller "det svevende" som tema. Assosiasjonene nedtegnes usensurert og introspektivt. Retrospektivt blir loggbokas innhold forenklet og systematisert i tabeller og kart som viser hvordan assosiasjonene vandrer og henger sammen. Assosiasjonene vurderes i forhold til sju variabler: Kjerneassosiasjoner, visuelle assosiasjoner, litterære assosiasjoner, formassosiasjoner, assosiasjoner i hvile, brukte assosiasjoner, prøving og feiling.³³ Resultatet viser at andelen visuelle og kjerneassosiasjoner er betydelig høyere i hvile enn under arbeid. Det er en tendens til at formassosiasjoner øker, mens antallet litterære avtar i de siste prosessene. Dette gjelder for assosiasjoner totalt og for assosiasjoner som reelt er brukt i arbeidet. Dessuten tiltar antall runder med prøving og feiling i de siste prosessene. Kandidatens funn kan bl.a. forklares ut fra G. Kaufmanns teori om kreativitet og H. Poincare.³⁴ Kandidatens resultater er ingen bevis, men drøftingen av egne erfaringer i lys av teori på feltet sannsynliggjør deres eksistens, og at de er aktuelle innenfor rammen av forming.

Et annet fellestrekk er at åpenheten og rettetheten stadig gir støt til nye uttrykk. Drivkreftene i seg selv er søkende. De fleste søker gjennom store mengder av uttrykk og arbeider åpent utforskende, spontant; og prosessene er preget av divergent tenkning. Et sitat fra en annen kandidat kan illustrere dette: "En utpreget egenskap ved bevisshetsstrømmens frie assosiasjonsmetode er evnen til å befordre sinnmessig frodighet; de rike mangetydige fabuleringer som vikler seg ut og gir utallige nyanser av det virkelige og uvirkelige i en sær blanding med mange doble bunner".³⁵

Det kan sies at den enkelte gjennom villighet til å la drivet virke, opplever det som en eiendom som de blir fortrolige med og kan utnytte bevisst. Men det er også prosesser i materialet som viser at "pushet" kommer plutselig og ikke er underlagt styring eller vilje. Det ubevisste synes å virke i prosessene, men flere understreker også at en med vilje kan la seg inspirere. Dette kan synes som motsetninger. Det er imidlertid fascinerende å tro at dette bare er tilsynelatende. Studiene kan tyde på at jeg har grunnlag for å si, som allerede nevnt, at det er i spenningen mellom det ubevisste og det å ville la seg "berøre" at kraften kommer til syne og "danser sin dans" med formeren. En uttrykker dette på denne måten: "... Slik ble bilde til, ikke for å virke flott, overbevisende og riktig - form- og fargemessig sett. Det ble bare til som en nødvendighet, som en strøm som ikke kan demmes opp".³⁶

Oversiktene foran viser at temaene hentes fra forhold som er svært nære for den enkelte kandidat. I dette nære ligger det også viktige kimer til driv. Prosessene og produktene oppleves som ekte og overskridende. To sitater vil illustrere dette: "Billeduttrykkene virket på sett og vis "nye" og uvante, men jeg følte likevel at de var mine egne, kanskje i sterkere grad enn det jeg hadde følt ut fra mine mer tradisjonelle akvareller".³⁷ "Skal ein kunne utvikle det

³² Noddeland, Vaale 1985

³³ Noddeland, Vaale 1985:38-40

³⁴ Noddeland, Vaale 1985:123-134

³⁵ Aarseth, Roll 1982:67

³⁶ Fure 1981:134

³⁷ Hagen 1982:181

personlige uttrykket, må ein lytte til seg sjølv, kjenne etter kva som er rett og naturleg og vera søkande mot det uttrykket som best er uttrykk for idéen".³⁸

Delvis kommer det fram at det er et gjensidig påvirkende forhold mellom de mentale kreftene i prosessene og kandidatenes bildeteaer og uttrykk. Som eksempel til konkretisering velges en oppgave der kandidaten utforsker fenomenet spenning som drivkraft i både mennesket og i formingsproduktet.³⁹ På grunnlag av teori og egne erfaringer med 10 tekstile bilder ser kandidaten spenningen som intensjonal; den er sammenhengen, meningen, viljen og rettetheten i arbeidet.⁴⁰ Spenningen er selve "drivet" i prosessen. Men kandidaten erfarer også at det ligger spenningsdimensjoner i form, farge, materiale, teknikk og det som benevnes som substans. Kandidaten uttrykker bl.a. at intensjonalitet og form står i forhold til hverandre, og skriver "at det er på "intensjonalitetens betydningsgivende grunnlag" form skapes, oppleves, assosieres og disponeres,..."⁴¹ Om substans sier kandidaten bl.a.: "Et produkts substans er avhengig av i hvilken grad intensjonalitet kommer nødvendig, nært, ærlig, sammenhengende og intuitivt til syne i produktets helhetlige uttrykk. Substansen er "IT" - produktets spenning".⁴² I tillegg til spenningsdimensjonene i selve bildene, vurderer kandidaten betydningen av "de sju sjoner" som ligger innebygget i prosessene. Disse er: inspirasjon, intensjon, transpirasjon, desparasjon, intuisjon, identifikasjon og kommunikasjon.⁴³ Kandidaten konkluderer med at evnen til å forme har økt proporsjonalt med en økende bevisstgjøring av formingsfagets virkemidler som intensjonale størrelser. Videre mener kandidaten at det er formerens intensjonalitet som er avgjørende for om det skapes meningsfull aktivitet "som kan gjenspeiles i formingsproduktets helhetlige substans".⁴⁴

I tillegg til å problematisere det sammensatte forholdet mellom menneskets psykodynamiske krefter og produkt, viser det forannevnte eksemplet også hvordan den psykodynamiske kraft er en verdi til beste for vekst og et rikt liv. Mange er opptatt av verdien ved fenomenene de utforsker. Perspektivene, som trekkes fram, knyttes an til verdi for mennesket generelt, for faget som fag og for undervisning i faget. Denne bredden finnes i materialet, men hovedvekten legges på det første momentet - verdi eller mening for individet. Dette kommer for eksempel fram i prosesser som retter seg mot intensjonalitet og internalisering. Og det er en følge av å fokusere på erindringer, forestillingskraft og fantasi som drivkraft. De fleste kandidatene drøfter egne erfaringer med skapende prosesser i forhold til opplevelse, forståelse eller erkjennelse, og prosessene sees som midler til personlig tilfredsstillelse, vekst og meningsøking.

4.2.2. Mentale og kroppslige aksjonsmåter i formingsprosesser

Det er bare seks oppgaver i denne undergruppa, men til sammen utgjør oppgavene interessante utforskninger av ulike mentale og kroppslige måter å aksjonere på i formingsprosesser. Karakteristika kan samles i noen få momenter.

³⁸ Hus 1992:96

³⁹ Sund 1983

⁴⁰ Sund 1983:78

⁴¹ Sund 1983:81

⁴² Sund 1983:93

⁴³ Sund 1983:93-102

⁴⁴ Sund 1983:107

Studiene viser eksempler på hvordan varierte aksjonsmåter får innvirkning på drivet til å skape, på produkt og menneske.

Det dreier seg om studier av ulike erkjennelsesmåter; hvordan intellektuell kunnskapsverden, subjektivt opplevelsesliv; deriblant opplevelse av kropp og det fysiske - på ulike måter mobiliserer, aktiverer og er grunnleggende i skapende prosesser.

"Situasjonene" som lages på det indre plan rettes mot selvet og får følger for de konkrete aksjonsmåtene i formingsprosessene. Disse utløser bevissthet om varierte kvalitative sider ved formingsprosessene og at en som menneske selv i noen grad kan medvirke til å "styre" mot det dynamiske i skapingsprosessen.

Materialet viser at kandidatene gjennom sine studier søker etter mening, at denne søken i seg selv gir selvforståelse og mening.

Områdene som kandidatene utforsker, er intuitive og analytiske aksjonsmåter, improvisasjon, iaktakelse og åpen eksplorasjon, opplevelsens og kunnskapens betydning, romlig formskaping i relasjon til kropp og læring, og det skapende møtet - personens møte med materialet.⁴⁵ På den ene siden finnes studier av intuisjon, improvisasjon, åpen eksplorasjon og opplevelser mer generelt. Her er fellestrekk i begrep som umiddelbarhet, intuisjon, åpenhet, følelsesimpulser og ubevisste impulser. På den andre siden finnes analyse, iaktakelse og kunnskap. Disse studiene bærer i seg det logiske, analytiske og bevisste. For det tredje ligger opplevelse av kroppens fysiske møte med materialet og formskaping inne som mulighetsområde for læring og forståelse.

"Situasjonene" som velges og gjennomleves, antas i utgangspunktet å virke stimulerende på det skapende. Hva dette kan si for prosess, produkt og menneske skal utdypes ved eksemplifiseringer.

Det første eksemplet velges for å tydeliggjøre forholdet mellom aksjonsmåter og produkt i skapingsprosesser. I oppgaven "Intuitive og analytiske aksjonsmåter i forming" polariseres to måter å ta i bruk intellektet på.⁴⁶ Kandidaten skaper fløyter i leire ut fra de to ulike aksjonsmåtene. Han dokumenterer at den intuitive aksjonsmåten er subjektiv, umiddelbar, "ubevisst", helhetlig, lateral, springende, søkende, assosiativ og divergerende. For den analytiske skapingsfasen stiller kandidaten opp spesielle krav til fløytene. Denne prosessen er ganske annerledes og karakteriseres ved å være objektiv/nøytral og "bevisst", bortsett fra noen transelignende opplevelser. De analytiske aksjonsmåtene er dessuten sekvensielle, vertikale og systematiske. Kandidaten arbeider målrettet, anvender etablerte prinsipp og strukturer; er konvergent. Resultatet er at begge aksjonsmåtene fører til nye typer fløyter og ny innsikt. De mest kreative fløytene skapes i den intuitive prosessen. Den levende, umiddelbare bevissthetsformen synes å legge forholdene til rette for en dynamisk utnyttelse

⁴⁵ Seks oppgaver inngår i gruppa. Kandidatene utforsker: Intuitive og analytiske aksjonsmåter: Aksnes, Ve 1982. Improvisasjon: Kilde 1982. Iaktakelse og åpen eksplorasjon: Krog 1985. Opplevelsens og kunnskapens betydning: Dahlen 1991. Romlig formskaping i relasjon til kropp og læring: Bro 1997. Det skapende møtet – personens møte med materialet: Gulliksen 1997.

⁴⁶ Aksnes, Ve 1982

av tidligere erfaringer. Den analytiske aksjonsmåten gir høy grad av kontroll, innsikt i strukturer og konkrete kunnskaper som har overføringsverdi. Kandidaten mener at de to aksjonsmåtene er komplementære, og en logisk videreføring er å å de to aksjonsmåtene spille sammen. Denne prosessen ender i ganske komplekse, fascinerende fløytefenomen, og kandidaten gir aksjonsmåtene æren for at de blir slik. Kandidaten finner at han er blitt flinkere til å lage fløyter, og at hans prosessanalyser har mange fellestrekk med teori på feltet. Med grunnlag i den kunnskap en har om aksjonsmåter, drøfter kandidaten hvordan den kan brukes aktivt og bevisst i tilrettelegging i skolesammenheng.

Det andre eksemplet viser hvordan ulike måter å forholde seg på - til sammen kan utgjøre et skapende komplekst samvirke - og ha forankring i grunnleggende menneskelige krefter. Oppgaven "Prossesser i egen billedskapning"⁴⁷ belyser forbindelseslinjer mellom iakttagelse som kunnskapstilegnelse og eksplorasjon, knyttet til kandidatens indre personlige opplevelsesverden uttrykt i bilder. Kandidaten sier: "De skapende krefter i meg ble utløst av reaksjoner i mitt følelsesliv, via min tenkning og mitt viljesliv til å arbeide målrettet. De ferdige produktene er et resultat av en stor og rikholdig kompleksitet".⁴⁸ Denne sammensattheten utdypes gjennom begrepene kompleksitet, synergi og metamorfose. Totalt bærer oppgaven bud om at den skapende kraft er av eksistensiell art, og at den har sin opprinnelse i åndelig bevegelse.

I det tredje eksemplet: "Det skapende møtet - en teoretisk og en praktisk-estetisk studie av personens møte med materialet i den skapende prosessen"⁴⁹ har et helt annet teoretisk grunnlag enn de to foregående eksemplene. Studien har basis i mennesket som fysisk tilstede i verden. Den eneste måten å være i kontakt med omverdenen på, er gjennom sansene og sansningen er en fysisk aktivitet (M. Ponty). Derav følger at skaping i faget i sterk grad har med fysiske forholdemåter å gjøre. I undersøkelsen behandles det skapende møtet som en funksjon av de tre "variablene": personen, materialet og situasjonen. Kandidaten lager skåler og skap i tre, fører loggbok og analyserer hva som foregår, påvirker og kontrollerer de tre "variablene". Funnene viser at interaksjonen foregår parallelt på det fysiske-mekaniske planet, det estetiske idéplanet og det erkjennelsesmessige planet. Kandidaten sier bl.a. om det deltakende møtet:

Møtet er preget av en intensitet som kommer av personens konsentrasjon, styrken bak den estetiske idéen, en trygghet på sitt uttrykk, selve den fysiske aktiviteten, og hvor stor motstand personen møter i arbeidet både fysisk, estetisk og erkjennelsesmessig. Personens oppmerksomhet er holistisk, og bevisstheten er ingen rasjonalistisk logisk forståelse av aktivitetenes elementer, men en deltakende sanselig kommunikasjon på et førobjectivt nivå.⁵⁰

Totalt knytter kandidaten framdriften av interaksjonen til begrepet "motstand", både i forhold til det fysiske, estetiske eller erkjennelsesmessige. Den presser utviklingen av personen og produktet framover. Hvilken innsikt personen kommer til, avhenger av i hvilken grad han gir seg hen til møtet og innsikten han allerede har. Om dette uttrykker kandidaten bl.a.: "Det skapende møtet med materialet er den skapende personens møte med et "det" (Buber), men gjennom møtet med "det" møter hun også seg selv".⁵¹ Det er her potensialet for vekst og erkjennelse ligger.

⁴⁷ Krog 1985

⁴⁸ Krog 1985:209

⁴⁹ Gulliksen 1997

⁵⁰ Gulliksen 1997:121

⁵¹ Gulliksen 1997:130

Selv om fokus i eksemplene foran er ulike, samles de i drøftinger knyttet til meningssøking og selvforståelse.

4.3. Forståelsesperspektiv

Når en går til samtlige oppgaver med spørsmål om hvilke overordnede perspektiv og forståelser de avspeiler, gis det to perspektiv som henger nøye sammen.

De skapende prosessene sees som midler til personlig vekst og meningssøking. Det vil si som verdi for den enkelte. De fleste drøfter egne erfaringer i forhold til opplevelse, forståelse og erkjennelse.

Det er en hovedtendens at kandidatene forholder seg til det skapende og forming ut fra ekspressive tradisjoner innenfor pedagogikk og kunsthistorie.

Kildene som benyttes for å belyse indre drivkrefter, hentes naturlig nok fra psykologi, men også fra filosofi, pedagogikk, kunstteori, fra utøvende kunstnere og deres kunst. Verdispørsmålene knyttes til den enkelte kandidatens opplevelse og erfaring med skapingsprosessene, men også til verdi i oppdragelse og danning.

I formingsstudier med basis i indre drivkrefter til skaping, er det rimelig at kandidatene benytter seg av eksisterende innsikt innenfor kreativitetsteori. Dette stoffet blir beskrevet, tolket og anvendt dels som grunnlag for oppgavene, som inspirasjonskilde, korrektiv og til drøfting av egne funn. Hjerneforskningens synspunkt knyttet til hjernehalvdelene slår inn i flere oppgaver. Videre skaping som middel til personlighetsdanning, og teori om betingelser for utvikling av det skapende og skapende virksomhet. Kreativitetsteori knyttes også til teori om de spesielle drivkreftene som den enkelte utforsker og reflekterer over. Didaktisk legges hovedsynspunktene på å utvikle elevene; å gi de vekstmuligheter og stimulans til utvikling av potensielle evner og krefter i vekselvirkning mellom modning og læring. Det argumenteres for et fag hvor elevene er mottakende og produserende, og at faget er et holdningsdannende verdifag. Kvalitative mål - holdningsmål - for faget understrekes av flere. Et sitat kan eksemplifisere fagets betydning for vekst hos eleven. Det kan utvikle "intellektuell og kreativ tenke-evne - åpenhet og sensibilitet - innlevelsessevne og "refinement" - konsentrasjon og engasjement".⁵²

Forholdet mellom ytre og indre verden fokuseres av flere. En kandidat sier: "En personlig skapende utfoldelse gir mulighet til å være i dialog med både sitt indre og sine omgivelser. Forming gir derfor mulighet for kommunikasjon, selvaktualisering og betydningsfullhet".⁵³ Skal de kvalitative målene ha mulighet for å bli realisert, kommer det fram at undervisningen må betone innlevelse, fantasi, følsomhet og symbolsk-ekspressive syn på bildeskaping. Utvikling av intuitiv og divergent tenkning, og viljesaspektet framheves også av noen. Frihet, åpenhet og trygghet i undervisningssituasjonen understrekes, dessuten det å ta hensyn til det individuelle - det uttrykksmessige hos elevene. Videre hevdes det som viktig å gi oppgaver som har mening i forhold til tradisjon, samtid og framtid; at de er avgrenset og gir elevene

⁵² Krog 1985:228

⁵³ Krog 1985: 229

mulighet til å gå i dybden innenfor et emne. Endelig gis det eksempler på konkrete metoderåd for undervisning. En kandidat sier for eksempel at faget har erkjent den intuitive arbeidsmåten, men at det blir relativt lite gjort for å stimulere individenes intuitive erkjennelsesevne. Budskapet er at vi må komme videre her med bl.a. møte, fordypelse, meditasjon, awareness og brainstorming.⁵⁴

Summen av dette er at læreren må beherske den kunst det er å lede elevene inn i den skapende prosessen, stimulere til engasjement og læring med basis i elevene selv. Det er imidlertid bare fem oppgaver der kandidatene konkret prøver ut slike situasjoner.

Den ekspressive retningen innenfor pedagogikk har tradisjonelt tonet ned kunnskapstilegning, og til tider har frihet til personlig uttrykk blitt forvekslet med frihet til "hva som helst" og blitt praktisert uten seriøst arbeid. Hovedfagsoppgavene viser imidlertid at det å gå inn til egne kilder for å gi uttrykk for noe personlig, krever både konsentrasjon, tid, ro og åpenhet. Det vil si at en må lære å gi seg hen til egne driv og impulser, og at impulser ikke er identisk med uttrykk. Å ordne tanker og følelser, enten dette skjer ved intuitivt arbeid eller mer logisk og analytisk, slik at de blir meddelssomme, krever og gir faglig innsikt. Rett nok er drivkreftene av indre art, men i formuleringen benyttes håndfaste redskaper, estetisk kunnskap og følsomhet. Det er i en slik sammenheng at målformuleringen for forming i F.pl. fra 1960 har dypere mening: "Å utvikle og kultivere skapende krefter og estetisk følsomhet".⁵⁵

Kunst og forming er ikke identiske begrep, men oppgavene viser at innsyn i kunst, kunstuttrykk og kunstners syn på egne skapingsprosesser, er kilder til forståelse av kandidatens egne drivkrefter, og de plasserer egen skapende virksomhet og utforsking i kunstlandskapet. Kunst og kunstteori er delvis grunnlag for oppgaver og er kunnskaps- og inspirasjonskilder. De brukes som korrektiv og til drøfting av egne funn. Noen oppsøker kildene - kunstnerne selv og kunsten, og det finnes eksempler på at kunstuttrykk også brukes som igangsetter av drivkrefter.

Det kan også nevnes at det er flere kandidater som kort kommenterer at de oppsøker kunst noe usystematisk, for eksempel når de står fast i egne prosesser. Omfang og dybde varierer sterkt, og det er ikke dette aspektet som er det mest framtrædende i oppgavene. Likevel er det registrert at 16 av 19 kandidater har forholdt seg aktivt til kunst.

Ut fra kategoriens emne er det ikke overraskende, at de fleste forankrer oppgaven og benytter stoff fra ekspresjonistiske og surrealistiske retninger og symbolisme i bildekunsten. Det er ikke ønskelig å gå i detaljer, men jeg har registrert at kunst og/eller uttalelser av E. Munch, W. Van Gogh, M. Chagall, E. Nolde, W. Kandinsky brukes av flere. Eksempelvis gis det innsyn i hvordan M. Chagall benytter barndomsopplevelser og hvordan han ser på fantasi.⁵⁶ W. Kandinskys uttalelser om "Den indre klangs nødvendighet" og "Den hvite befruktende stråle", danner grunnlag for en oppgave.⁵⁷ Foruten å gi perspektiv til den enkeltes arbeid, viser kildene at faget har dype røtter i de ekspressive kunstretningene. Som det er vist foran, har kandidatene i sterk grad plassert oppgavene og faget i ekspressive tradisjoner innenfor pedagogikk. Oppsummert kan det sies at kandidatene forholder seg positivt til grunnlagstenkning eller dannelsesideal som vektlegger og verdsetter selvuttrykk, vekst og individualitet.

⁵⁴ Aksnes, Ve 1982

⁵⁵ Forsøksrådet for skoleverket. Læreplan for forsøk med 9-årig skole 1960:288

⁵⁶ Fure 1981, Moen 1991

⁵⁷ Sund:1983

4.4. Noen utviklingstendenser

Notodden-miljøet har vært pådriver av den psykologiske orienteringen av faget som kom inn i offentlige planer fra 1960. Med dette som ballast, er det kanskje noe overraskende å kunne konstatere at det bare er 19 oppgaver eller ca.11 % av hovedfagsoppgavene hvor kandidatene har tematisert indre drivkrefters innflytelse i skapingsprosesser. Videre er 10 av de 19 oppgavene levert i tidsrommet 1980 – 1986. Som vist foran, kan en her se slektskap med F.pl.1960, men også fra Mønsterplanen fra 1974 (M-74)⁵⁸ og den ideologi den bygger på.

Når hyppigheten av oppgaver av denne typen avtar for ca. 15 år siden, kan det skyldes tre forhold. For det første at temaet kreativitet ut fra en mer psykodynamisk vinkel, oppleves å være uttømt. Eller, for det andre, at det utover på 80-tallet vokser fram en erkjennelse av at kunst- og kulturdimensjonen bør integreres tydeligere i faget. Det interessante for denne kategorien er at selv om kandidatene gjennomfører studier der egen prosess er fundamental, benytter de kunst, kunstteori og kunstneres praksis som kunnskapskilde og næring i tillegg. Den tredje årsaken kan ligge i at det hever seg røster som er skeptiske til om oppgaver av denne art kan karakteriseres som forskningsoppgaver. To av de nyere oppgavene bringer inn kroppen som drivkraft eller kilde for forståelse og læring i møte med skapende prosesser. Disse, sammen med oppgaver kategorisert innenfor andre grupperinger, peker i retning av at fagmiljøet og hovedfagskandidater i senere år har rettet oppmerksomheten mer mot handlingene eller virksomhetene i de skapende prosessene.

Å la egne personlige erfaringer med subjektive betingelser for skaping være gjenstand for analyse og tolkning, stiller store krav til den som både er utøver og forsker. For det første må en, som påpekt tidligere, være villig til å la andre få innsyn i ens måte å tenke, føle og handle på. Dette krever mot til åpenhet. Samtidig er ikke det private interessant for andre enn den det gjelder. Det krever årvåkenhet å skille ut disse sidene. Videre er det krevende å finne måter å gå fram på for at dokumentasjonen skal bli så sann som mulig. De skapende prosesser er i sitt vesen komplekse. Noen velger holistiske analyser for nettopp å fange opp sammensattheten, mens andre velger å forsøke å skille ut elementer for nærmere studier og se helheten i lys av disse. En utfordring er det også å få distanse til egne erfaringer slik at en kan tolke disse i valgte perspektiv. Alle kandidatene er forbeholdne med å trekke generelle slutninger, men de viser fenomenenes individualitet og at denne har verdi. Eller at det ut fra teoretiske referanser sannsynliggjøres at de individuelt betingede resultater, også kan gjelde for flere i lignende situasjoner. Teori og kunst er her nødvendige hjelpemidler. Videre er det interessant å konstatere at flere mener at de får en annen fortrolighet med teoristoffet ved innlevelse i egen prosess. En kandidat sier for eksempel: "Gjennom min formingsprosess kom jeg på en måte på innsiden av teoriene. Slik økte de praktiske erfaringene min forståelse, og denne forståelsen medførte i neste omgang større forståelse av nytt teoristoff. Det ble et samspill mellom meg, mine indre bilder og teorien".⁵⁹

Samlet dokumenterer oppgavene et samspill mellom praktisk, skapende, estetisk egenerfaring - refleksjon - teori og kunst som virker gjensidig befruktende i utvikling av faglig innsikt som er sterkt knyttet til det personlige. Ut fra min forståelse handler dette ikke bare om FoU-metoder og utvikling av slike, men om prinsipper for kunnskapsutvikling og erkjennelse som bør ha fagdidaktisk aktualitet også i dag. Vil disse prinsippene for eksempel stå i et

⁵⁸ Kirke og undervisningsdepartementet 1974. Mønsterplan for grunnskolen:236-251

⁵⁹ Moen 1991:151

spenningsforhold til L97 som er sterkt kulturelt, eller vil de kunne hjelpe til å gi elever et nært og personlig forhold til skapende arbeid, og det "å oppleve, uttrykke og reflektere"?⁶⁰

Oppgavens hovedsynspunkt knyttet til fagdidaktikk og kunst vil noen kunne si har hatt "sin tid". Jeg mener imidlertid at de bør kunne danne grunnlag for nærmere undersøkelser og drøftinger med tanke på revitalisering i ei tid preget av spenninger mellom pluralisme, massepåvirkning, konformitet, iscenesettelse og individualitet. Eksempelvis vil de kunne gi støt til drøfting og utvikling av et fagbegrep hvor dynamikken mellom det individuelle, allmenne og sosiale vil kunne komme i fokus.

Under følger en kandidats tolkning av egne prosesser og produkt. Hva vil en slik tolkning kunne ha å si for andre enn kandidaten selv for eksempel?

*Fargene taler til meg i et språk
uten ord, de meddeler seg med et
budskap uavhengig av tid og
rom.*

*De vekker en klang i mitt indre
som får meg til å fornemme
mitt vesens opphav og urgrunn.*

*Fargene er mine følelsers bud-
bringer og min sjels handlinger.
Ved disse blir min ånd synlig.*

*Farger er et grensefenomen, noe
som kommer tilsyne midt mellom
materie og ånd, mellom lys og skygge,
mellom himmel og jord, mellom
det ubevisste og det bevisste, mellom
tanke og vilje, mellom sannhet
og løgn.*

*Fargenes åpenbaring danner regn-
buen mellom min drøm og min virkelighet.*⁶¹

⁶⁰ Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen 1996:192

⁶¹ Krog 1985:205

5 Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt

5.1. Presentasjon

Ca. 27% av oppgavene (49 oppgaver) er kategorisert i denne gruppa. Oppgavene dokumenterer interaksjonsprosesser som oppstår i møtet mellom et "jeg" og praktisk-estetiske og skapende bearbeiding av idé fram mot endelig produkt. Interaksjonsprosessene er mangeartede og med fokus på ulike steder. Ideen fungerer som impulsgeber for kandidatene, gir retning til og setter rammer for det skapende arbeidet og formingsproduktene. Noen retter oppmerksomheten spesielt mot selve utviklingen fra idé til produkt og deres visuelle uttrykk. Andre er opptatt av produktens fysiske bruk, og noen studerer interaksjonsprosessene først og fremst ut fra fagdidaktiske synsvinkler. Interaksjonsprosesser behandles via bilder i 18 oppgaver, mens bruksform og miljø er fokusert i 17. Totalt er det stor bredde i materialbruken. Flere materialer er anvendt i 19 oppgaver og tradisjonelle "bildematerialer" er brukt i 15 oppgaver. Fenomenologiske og hermeneutiske tilnæringer er benyttet i forhold til egne skapingsprosesser. Ved undersøkelser i pedagogiske sammenhenger er observasjon, spørreskjemaer, intervju og analyse av formingsarbeid brukt.

5.1.1. Et eksempel

Opgaven, laget av Torunn Paulsen, med tittelen "Tematisering i billedskapende arbeid med lokal kvinnekulturhistorie som utgangspunkt" velges som eksempel. Hun spør: "Hvordan kan vi tematisere i billedskapende arbeid med lokal kvinnekulturhistorie som utgangspunkt?"⁶²

I sin søken etter et meningsfullt tema, velger hun kvinnekulturhistorie knyttet til kvinner i hermetikkindustrien i Stavanger 1870-1920. Emnet er kontekstrelatert til hverdagskultur/samfunnsliv og er fra kandidatens hjemmemiljø. De teoretiske fundamentene i oppgaven er

- arbeidsmetoder for tematisering: polariserende metodikk, undersøkende praksis og Reggio-Emilia-pedagogikk
- skapende prosesser: M. Ross' teori og konfluent pedagogikk
- den aktuelle kvinnekulturhistorien

Med dette som referanse ser hun mange aspekter som er viktige for tematisering, bl.a. at målet er det hele, bevisste mennesket, og at temaet må være meningsfullt, samfunnsrelatert og knyttet til egen kulturbakgrunn. Videre mener hun at arbeidsmetoden bør være preget av helhetlighet, være prosessorientert, være tverrfaglig, gi opplevelser og informasjon, være preget av analyse og intuisjon og være rettet mot personlig kunnskap.⁶³ Åpenhet i møte med opplevelser og informasjon er en forutsetning. Konkret skjer dette gjennom:

- Møte med ting, bilder og ulik litteratur fra tidsepoken - Hermetikkmuseet - Besøk på fabrikk-Billedarkivet for Stvgr.Museet - Statsarkivet - Billeder i bøker - Skjønnlitteratur nåtids og Faglitteratur samtids - Vandring i bomiljø - Foredrag - invitert av museet - Kontakt med div. russurspersoner - Klær og tekstiler. ... Innsamling av: - sildekasser - etiketter - kart -

⁶² Paulsen 1987:3

⁶³ Paulsen 1987:36

hermetikklesker nye og gamle - reklamebilder - fiskegarn - nål - gamle tekstiler - gamle rammer - redskap - div. "skrot".⁶⁴

Kandidaten sier: ""Noe" av dette førte til at mine tanker og følelser ble aktivisert. Jeg fikk forestillinger og idéer om noe jeg ville gi uttrykk for".⁶⁵ Åtte formingsprosesser og produkt laget i tekstil, dokumenteres gjennom tekst, skisser og endelige produkt. Hver prosess beskrives ved møte med tema - opplevelser og informasjon, idé, intensjon, handling gjennom materialer og formuttrykk. Kandidaten gjennomfører utprøvinger i bruk av materialer, teknikker, form og uttrykk. Bl.a. beskriver hun hvordan hun danner seg et indre bilde av hermetikkarbeidersken Oline Olsen som gis et symbolsk formuttrykk. Dette utforskningsmaterialet tolkes med referanse til de premissene som er lagt. Det konkluderes med at det sentrale ved tematisering i bildeskapende arbeid er å bli bevisst tanker og følelser til et tema, ta stilling til sider ved temaet, å bearbeide tanker og følelser, å gi uttrykk for dem gjennom bildeskapende arbeid. Kandidaten sier at arbeidsmåten er prosess-, helhets-, opplevelses- og problemorientert. Den er eksperimenterende, tverrfaglig, individ- og samfunnsrettet, er en subjektiv oppdagingsprosess. Den tar utgangspunkt i hele mennesket, det bevisste mennesket, tanker, følelser og erfaring.⁶⁶ Den er i videste forstand en interaksjon. Jeg lar kandidaten selv komme til orde i forhold til to aspekt ved funnene. Hun skriver:

Å få opplevelser og informasjon er å få inspirasjon. Det er et møte mellom meg selv og temaet som setter i gang en vilje til å skape noe. Det er en hjelp til å skape egen personlig bevissthet. En hjelp til å forme egen intensjon. Opplevelser og informasjon skaper et grunnlag for det å ta stilling til noe.⁶⁷

Det er først nå i ettertid jeg virkelig har oppdaget i hvor sterk grad min egen prosess bygger på sanselig erfaring. Gjennom handling i materialer har uttrykksmidlenes sanselige natur virket på meg og medført at jeg har oppdaget noe. ... Oppdagelser som representerer noe sentralt ved temaet kvinnekulturhistorie. Oppdagelser som har hatt betydning for det å bli bevisst meg selv, for subjektiv erkjennelse, for bearbeiding av tanker og følelser for å gi uttrykk for dem.⁶⁸

Gjennom handlingen med materialer fram mot en fornemmet form mener hun at kunnskapene og opplevelsene har blitt en del av henne selv. Hun "har blitt bevisst tanker og følelser, arbeidet dem og gitt uttrykk for dem".⁶⁹ Slik sett er prosessen fundamental.⁷⁰

Metoden tas opp til didaktisk drøfting og kandidaten utformer en modell for tematisering i bildeskapende arbeid. I denne viser hun at utgangspunktet er møte med tema, opplevelser og informasjon. Videre at menneskets tanker og følelser, idé/intensjon, handling gjennom materialer og formuttrykk lever i vekselspill med hverandre. Arbeidsmåten veksler mellom intuisjon og analyse, og fantasi brukes bevisst. Hun uttrykker at opplevelser ved den skapende handling, kommunikasjon og estetiske verdier er mål i seg selv, men at personlighetsdanning og identitet er overordnet.⁷¹ Mot slutten av redegjøringen for modellen, sier hun: "Å gi uttrykk for tanker og følelser er først og fremst handling. Å handle utvikler ansvarsfølelse, enga-

⁶⁴ Paulsen 1987:71

⁶⁵ Paulsen 1987:73

⁶⁶ Paulsen 1987:174

⁶⁷ Paulsen 1987:152

⁶⁸ Paulsen 1987:159

⁶⁹ Paulsen 1987:169

⁷⁰ Paulsen 1987:173

⁷¹ Paulsen 1987:175-179

sjement og gir et positivt selvbylde. Noe som medvirker til å utvikle "gagnlege og sjølvstendige menneske".⁷² Endelig drøftes tematisering av lokal kvinnekulturhistorie ut fra vinklene lokalt læreplanarbeid og likestillingsundervisning.

5.1.2. Hovedfokus

Det ligger i selve begrepet interaksjoner at kandidatene opererer i et område hvor kunnskaper fra ulike felt i sterk grad fungerer i samspill med hverandre. Av oppgavenes titler og/eller problemstillinger, går det fram at en del kandidater legger vekt på å utforske innholdsmessige ideer, temaer eller budskap og deres muligheter i utvikling av uttrykk og kvaliteter i prosess og formingsprodukt (heretter kalt tema/innhold). Andre er opptatt av idéutvikling og produktutvikling knyttet til produkters bruksfunksjoner og miljø. Fellesnevneren for interaksjonene er idéutvikling, men med et så ulikt materiale, synes det tjenlig å dele det i to undergrupper.

	<i>Antall oppgaver</i>
- <i>Interaksjonsprosesser med basis i tema/innhold</i>	32
- <i>Interaksjonsprosesser med basis i bruksfunksjon og miljø</i>	17

Flere kandidater i begge gruppene problematiserer spesielt interaksjonsprosesser i forhold til læring, tilrettelegging for læring og formidling.

5.2. Formingsprosesser

5.2.1. Interaksjonsprosesser med basis i tema/innhold

Hovedinntrykket er at de 32 kandidatene viser svært varierte måter engasjement til en idé, kobles med eget skaperbehov. Dette skjer, som nevnt, i ganske kompliserte interaksjoner.

Kandidatene søker ideer som har en slik kvalitet eller dybde at det oppleves som verdifullt å arbeide med dem.⁷³

De dokumenterer at engasjement til det idémessige er en viktig forutsetning for at skapingsprosessene skal gi mening, men også at mening skapes gjennom å bearbeide ideene skapende.

⁷² Paulsen 1987:183

⁷³ 17 oppgaver har *natur* som temamessig utgangspunkt hvor *menneske, landskap, dyr, vind, "ringer i vann", menneske og årstid* er representert:

Mennesket: Øye 1978, Garberg 1984, Jonsson 1982, Carlsen 1985, Framgard 1985, Paulsen 1987, Paulsen 1993, Thorbergsen 1995, Rajala, Moe 1996 og Buer, Havelin 1999.

Landskap: Hansson 1982, Segtnan 1985, Lørge 1991.

Dyr: Austnes 1984, Iversen 1985.

Vind, "ringer i vann": Johansen 1985, Solberg 1990.

12 oppgaver har idéutgangspunkt i *litteratur, musikk og etnisk kulturell bakgrunn*:

Litteratur: Kjellmo 1977, Haabesland 1979, Aasen 1981, Ravnåsen 1992 og Broen 1999. I fire oppgaver behandles det kristne budskap, og disse har referanse til bibelstekster: Bjorland 1977, Helland-Hansen 1983, Vinnes, Skeie 1983 og Andresen 1985.

Musikk: Harjo, Slind 1981, Bjørklund 1993.

Kandidatene lever seg inn i ideen - lar den virke på seg, fanger dens kvaliteter, omformer den i "sitt bilde" og gir den fra seg som formingsarbeid. Ideens innhold og karakter gis personlig uttrykk gjennom den skapende prosessen hvor formspråk og materiale er medspillere.

Tanker, følelser, praktiske og estetiske handlinger aktiviseres. Mer samlet betyr dette at kandidatene dokumenterer hva som skjer, erfares og forstås i dialogen mellom ytre og indre verden.

Fagteori, fagdidaktikk, kunst og formkultur gir perspektiv til kandidatenes egen utforskning. I dette ligger at interaksjonen fører til integrering av mange sider av personligheten, og denne trer fram gjennom produktene. Flere kommenterer at arbeidet skaper større forståelse for de selv som formere og formidlere av budskap. En følge av dette er at den som former, utvikler seg gjennom de dynamiske prosessene. Flere peker på dette.

Mulighetene for utvikling av skapende mennesker står sentralt hos de som spesielt belyser interaksjoner fra didaktiske vinkler. I disse oppgavene tydeliggjøres lærerens rolle, hans medvirkning og ansvar.

Med disse tendensene som utgangspunkt, utdypes ulike sider av idéutviklingsprosessene med basis i tema/innhold slik jeg tolker oppgavene. Dette gjøres ut fra overskriftene idéutgangspunkt, idé og konkretisering, idé og produkt.

5.2.1.1. Idéutgangspunkt

Tema/innhold hentes fra natur i 17 oppgaver og fra kultur i 12 oppgaver. I tre oppgaver benyttes både natur og kultur.⁷⁴

I oppgavene som har natur som temamessig utgangspunkt, er mennesket, landskap, dyr, vind og "ringer i vann" representert. Her er mennesket det hyppigst brukte motivet som er behandlet i 9 oppgaver. De resterende 8 behandler ulike temaer hentet fra norsk natur der den kan observeres og være impulsgeber. For oppgavene med kultur som idégeber, hentes temaene fra litteratur, musikk og etnisk kulturell bakgrunn. Her er litteratur mest representert med 9 oppgaver. Bibelen er mest anvendt. Men det hentes også temaer fra folkeeventyr, folkeviser og romaner som Kristen Lavransdatter og Isslottet. Essensen er at idéutgangspunktet for disse oppgavene, er grunnleggende eksistensielle spørsmål knyttet til religiøse tanker og menneskelige relasjoner. Bare to kandidater bearbeider temaer fra vår samtid. Musikk er utgangspunkt i en oppgave.

Samlet viser dette at kandidatene har konsentrert seg om idétilfang for tema/innhold for skapende bearbeiding som mer allment er av grunnleggende verdi for individ og samfunn i vår kulturkrets.

Etnisk kulturell bakgrunn: Mostad 1985.

3 oppgaver har idéutgangspunkt i både natur- og kulturtemaer: Tørdal 1981, Wergeland 1995, Ursin 1999.

⁷⁴ Jfr. fotnote 73

Uavhengig av hvilke temaer som behandles, er kandidatenes forhold til selve idéutgangspunktet svært viktig for utvikling av oppgavene. Engasjement dokumenteres som personlig interesse og/eller som mulighet i pedagogiske sammenhenger. Noen har også erfaring fra feltet i skolesammenheng. På dette grunnlaget går de nærmere inn i studier av det valgte temaet. Engasjementet befestes i starten av oppgavene. Det kan konstateres at det er tre innfallsvinkler som benyttes. Den ene dreier seg om å oppsøke kilden fysisk med sansing som innfallsport. I den andre studeres litterære tekster. Dessuten knyttes idétilfang til egen livserfaring og uttrykksbehov. De tre nevnte vinklene eksemplifiseres.

I 18 oppgaver oppsøker kandidatene kildene fysisk.⁷⁵ De tar i bruk ulike sanser, dels for å fornemme atmosfære og leve seg inn i temaet, men også for å observere fakta. En skriver:

Jeg ønsker å framstille Kristus slik som jeg har møtt ham, ikke i persons skikkelse, men som formidler av evangeliet. Jeg har gått til de steder han selv vandret, Jerusalems høyder, gjennom Kedron dalen, på Golgata, og lyttet etter fottrinn. EN VANDRING TIL KILDEN.⁷⁶

En annen kandidat, som bl.a. forankrer oppgaven i at språk er et sanselig og kroppslig betinget fenomen, oppsøker sitt oppvekstmiljø for å samle poetiske skatter. Kandidaten uttrykker:

... i dette møtet med den ytre verden, ble mitt indre synliggjort. Det var i denne dialogen mine erindringsbilder ble en viktig del av mitt indre landskap. Dette møtet krevde en nærhet og en intimitet med en bevisst tilstedeværelse. Den krevde åpenhet både til omverdenen og til meg selv, som forutsatte hverandre.⁷⁷

For de 9 som har litterære tekster som ramme, finner en stor variasjon i måter å forholde seg til den valgte teksten på. Noen vektlegger å tolke teksten intuitivt, leve seg inn i den, forholde seg til sin estetiske opplevelse av teksten og finne ut hva den rent personlig kommuniserer til kandidaten. Andre tar fatt i både egne tolkninger og jevnfører med litteratur om den aktuelle teksten. Det finnes et kontinuum fra å personliggjøre teksten til faglige analyser som referanse for ideen. To eksempler skal illustrere to ytterpunkter. En kandidat har Skapelsesberetningen som utgangspunkt for egen forming. Her velges innledningen til "Bli lys!" som illustrasjon på hvordan tekst med et abstrakt innhold, blir bildeidé, dvs. tolkes om, blir til fysisk handling og materialiseres:

Tankene ville heller kretse om mitt problem - svare på Guds : "Bli lys!" Da kom jeg til å tenke på et referat om Jesu dåp, skrevet i Mat. 3.13-17: Himmelen åpnet seg! Det slo ned i meg som et lyn; naturligvis, det kunne ikke bli lys uten at himmelen, eller Guds hjertelag åpnet seg! Da måtte mørket revne. Bort med bøker - fram med blekk og skisseblokk. Trettheten var som blåst bort. Jeg blekket et lite papir, og begynte å rive. Mørket revnet jo! Tegnet litt på det med hvit fargestift. Det virket. Jeg trodde jeg hadde funnet en brukbar teknikk til bildesvaret, en for meg fullstendig ny teknikk.⁷⁸

En motsats finnes hos en kandidat der oppgaven handler om å gi uttrykk for opplevelse av romanen Kristin Lavransdatter. Kandidaten redegjør for faglige impulser til tolkning av romanen. Disse finner hun i romanen som en episk, realistisk og historisk roman, i handlingen og romanens tema, dessuten i romanens språkstil, komposisjon og middelalderens skulpturale

⁷⁵ Bjorland 1977, Øye 1978, Harjo, Slind 1981, Hansson 1982, Jonsson 1982, Austnes 1984, Framgard 1985, Carlsen 1985, Johansen 1985, Mostad 1985, Paulsen 1987, Lørge 1991, Bjørklund 1993, Paulsen 1993, Thorbergesen 1995, Rajala, Moe 1996, Buer, Havelin 1999, Ursin 1999

⁷⁶ Bjorland 1977:98

⁷⁷ Ursin 1999:64

⁷⁸ Helland-Hansen 1983:29

uttrykk.⁷⁹ Det vil si at kandidaten kretser inn temaet, konteksten for det og utvikler et adekvat formspråk å uttrykke opplevelsen gjennom. Men for at disse rammene skal fungere impuls-givende, må også denne kandidaten lodde dypt i seg selv.

For de som knytter igangsettinga til egen livserfaring, brukes bl.a. oppvekstmiljø som referanse, og erindring er en viktig faktor. En uttrykker: "Min identitet er sterkt preget av min oppvekst og sterke tilknytning til det trønderske bygdemiljøet".⁸⁰ Beskrivelser av hjemmemiljøet og trønderlynnnet er i denne oppgaven rammen for å karakterisere det kandidaten kaller "bygdetyper" i skulpturale former.

Opplevelser av svært forskjellig art virker inspirerende. De er flyktige, og det kreves en jobb for å åpne opp for dem og erkjenne dem som idé. Kandidatene dokumenterer at det krever både innlevelse og studier for å sette i gang prosessene. Intuitive opplevelser og studier supplerer ofte hverandre, og flere sier at de trenger fordypning og kretsing om temaet som en modningsprosess over tid. Essensen er å la seg engasjere av påvirkning. Oppgavene dokumenterer at dette er fundamentalt i forbindelse med idéunnfangelse.

5.2.1.2. Idé og materialisering

De fleste oppgavene har tyngdepunktet sitt i prosessene som foregår i spennet mellom idé og det konkrete produktet. Ideen og tanker om framtidige produkt brynes mot estetiske vurderinger og preferanser i transformasjonsprosessen. Videre sees prosesser og produkter som ledd i måter å organisere erfaringer på, og produktene er dokumentasjon av forståelse.

Prosessene gis mange ulike benevnelser slik som formingsprosess, materialisering, konkretisering, idéutvikling, men også praktisk arbeid, skapende arbeid, tegneprosess og forming. Ordene som ender på "-ing" viser i sterk grad til handlingsaspektet, men oppgavene dokumenterer et samspill mellom tanker, følelser og handling. Kandidatene er søkende og er gjennom prosessene innstilt på å finne kvaliteter som stimulerer til visuelt språk. Dette skjer som nevnt foran, ved at impulsene hentes fra både visuelle og ikke-visuelle stimuli. Noe som nødvendigvis må føre til ulike studier.

Et fellestrekk er imidlertid at kandidatene oppdager, erfarer og erkjenner at ideene er av en slik art at de oppleves som meningsfulle. Noe spissformulert kan jeg si at flere oppgaver avdekker at det er i menneskets møte med ideen og gjennom den skapende bearbeidingen til visuelt språk i egnede uttrykksmedier at ideenes kvaliteter avdekkes.

I studiene inngår arbeid med idé, form, materiale og produkt, men med ulikt fokus. Form- og motivsida får mest oppmerksomhet. Oppgavene dokumenterer at det er viktig å beherske de estetiske virkemidlene. Materialmessige og tekniske spørsmål har selvsagt innflytelse, men studeres bare i liten grad spesielt. Form og innhold henger sammen. Av den grunn er det rimelig at de som studerer prosessene fra idé til produkt, blir opptatt av formspørsmål. Disse står i et funksjonelt forhold til det å uttrykke en idé, og blir hjelpere i prosessen. Studiene gjøres dels systematisk, dels i starten av oppgaven og dels som ledd i flere prosesser. Behovet for ferdighetsbeherskelse er en underliggende faktor. Dette uttrykkes slik i en oppgave:

Det var altså ikke bare anatomiproblemer som gjorde at "noe" var helt "galt" ved disse første skissene. Visst syntes jeg at de gav uttrykk for "nærhet" til en viss grad, men jeg mistet liksom kontakt med boka (Kristin Lavransdatter). I denne tida var det for alvor at jeg begynte å arbeide med tanken om et mer stilisert, arkaisk, kanskje gotisk formspråk. Formen måtte ha noe

⁷⁹ Haabesland 1979:5-13

⁸⁰ Garberg 1984:12

*av middelalderen i seg, men ikke bindes til middelalderen. Prosessen var for meg et rent skoleeksempel på at form og innhold egentlig ikke lar seg skille ad.*⁸¹

På denne bakgrunn gjennomføres akt- og kopistudier før "nærhetstanken" knyttet til Kristin Lavransdatter blir aktuell på nytt, og der kandidaten "... forsøkte å gi disse skulpturene noe av det faste, stiliserte preget som jeg etter hvert var blitt mer opptatt av".⁸²

En annerledes vinkel til form-innholds-problematikken finnes i en annen oppgave der kandidaten er interessert i bilde som språk og undersøker betydningsbærende elementer i bildet slik de ter seg i egen tegneprosess og produkt. Kandidaten tegner sin mor. I studien undersøkes hvilken innflytelse ulike endringer i representasjonen gir i forhold til innhold. Han finner at koder og formalt bildebyggende faktorer slår særlig sterkt ut. Dette knytter han til bildekulturens sosialt og kulturelt betingede normer og regler i bildespråket.⁸³

Kandidatene som er opptatt av motivene, viser hvordan motiv, form/farge og materiale kjedes sammen, og komposisjonsproblem løses. Motivet fungerer dels som referanseramme, men er også en målestokk i forhold til uttrykket. Dessuten dokumenteres at en som menneske ikke forblir uberørt; følelser og intuisjon er oppmerksomhetsskapende - også i forhold til motiv. Et eksempel skal illustrere dette.

I arbeid med motiv tydeliggjør en kandidat forskjeller på å arbeide uten og med modell når motivet er ansikt. I arbeid uten modell, sier kandidaten at ansiktene kommer fra et sted likevel. Dette uttrykkes bl.a. slik: "De oppfyller hele rommet – alle mine indre rom." Grensen for det som foregår inne i hodet og rundt opphører og erstattes med intimitet, og kandidaten fortsetter:

*Idet jeg setter det første penselstrøket på lerretet, blir jeg styrt. Det er hånden som arbeider, og jeg føyer meg etter dens vilje. Jeg vet at jeg arbeider med noe som skal bli ansikt, men hvordan ansiktet ser ut, det viser seg først når det er ferdig. Det er noe som styrer meg, og jeg har kommet til at dette må være intuisjon.*⁸⁴

Intuisjonen blir virkeliggjort for kandidaten og kan bli delt med andre gjennom bildene. Ved å bruke modell blir arbeidet annerledes. Kandidaten må lete, søke, feile og finne alt selv. Her blir de grunnleggende ferdighetene satt på prøve. Det oppstår en forsiktighet og engstelse for å ødelegge det fullkomne ansiktet modellen har. Kandidaten skriver: "Ansiktet gir ved å gi meg formene til å kunne male det, og det gir meg noe av det bak ansiktet. Idet det står foran meg nært og nakent, gir det meg noe av seg selv ved sin eksistens".⁸⁵ Men ansiktet tar også. Kandidaten får ikke brukt hele seg i en fysisk, noe brutal behandling av materialene. Det er ikke hun som er i sentrum. "I denne situasjonen ser jeg at ansiktet er et paradoks. Det er min eiendel samtidig som det ikke tilhører meg. Ansiktet er et produkt av den andres blick, noe som vil si at ansiktet er ikke uten den andre er." ... "Jeg må dele".⁸⁶

Totalt sett, når det gjelder interaksjonen mellom idé, form/formspråk og motiv, er kandidatene i sterk grad opptatt av forenkling og stilisering. Dette er det typiske, men samlet viser kategorien at formspråket hos kandidatene spenner svært vidt. Naturalistiske, ekspressive, surrealistiske, symbolske, abstraherte og nonfigurative uttrykk er representert i materialet.

⁸¹ Haabesland 1979:36. Forfatterens parentes.

⁸² Haabesland 1979:36

⁸³ Framgard 1985:147

⁸⁴ Rajala, Moe 1996:83

⁸⁵ Rajala, Moe 1996:90

⁸⁶ Rajala, Moe 1996:91

Valget av formspråk beror dels på temaets karakter, dels på kandidatens personlige uttrykksform. Den store vektleggingen av arbeid med form og språk, viser at de er engasjert av at prosess og produkt er to sider av samme sak. Gjennom varierte måter å studere konkretisering av ideer på, dokumenterer kandidatene først og fremst skapingsprosesser der det er formen som bærer fram ideen. Ideen eller temaet styrer imidlertid skapingsprosessen og gir næring til det å uttrykke seg og til selve uttrykket i produktet.

19 kandidater bruker kunst og andre formuttrykk for å skaffe seg innsikt i ulike uttrykksformer som er relevante for deres spesielle vinkel til interaksjonene. Disse spenner over et bredt spekter. Studiene fungerer som inspirasjon, kunnskapskilde og rettesnor for eget formingsarbeid. Delvis er de også middel til å plassere egen uttrykksform i en større kulturell kontekst. Noen kandidater har valgt ut kunstnere og deres kunst som behandler samme motiv som de selv er opptatt av. Her finnes eksempler på kunstnere som maler Lista-natur (se under), som har fugler som motiv i skulptur (L. da Vinci, C. Brancusi, P. Picasso, G. Braque, J. T. Sharp, G. Taplin), og det finnes studier av mennesker; eksempelvis ansikt (Vladimirov, A. Modigliani, L. da Vinci, F. Goya, P. Picasso og H. Schjerfbeck.) og erotiske motiv (K. Fjell, O. Mosebekk, A. Kjær, M. H. Magnus, I. Egeberg, T. Strøm, W. Øyen).⁸⁷ Noen kandidater intervjuer kunstnere for å skaffe seg innsikt i ulike sider ved samspillsprosessene. Her velges et eksempel hvor intervju gir innsikt i faglige spørsmål knyttet til naturmotiv. Kandidaten som vil finne ut hvilke maleriske kvaliteter stedlig natur (Lista-naturen) har, intervjuer malerne R. Rudjord, N. Eger Pettersen og K. Frøysaa. For å illustrere nytten av slike intervju, nevnes noen viktige momenter fra oppsummeringen til denne kandidaten:

- Alle tre har en følelsesmessig tilknytning til Lista-naturen
- Fargen er hovedvirkemidlet, og de arbeider i store formater der horisontaldelinger i bildeflata er avgjørende
- Naturen blir omstrukturert på naturens premisser, både med hensyn til form og farge, men ingen av dem abstraherer den helt bort
- Alle er opptatt av himmel og de ulike belysningene. Artikuleringen av bildeflata avhenger av den stemningen de ønsker å uttrykke

Intervjuene viser at kandidaten får innblikk i profesjonelles motivvalg, arbeidsmåter, bruk av materialer, virkemidler og praktiske maleriske tips. Dette er viktige supplement til kandidatens egne erfaringer, og de er med som grunnlag for utprøving i skoleklasser. Kunstnerens uttalelser styrker kandidaten i troen på oppgavens pedagogiske verdi hvor konsentrasjon og fordyping fører til nye utfordringer.⁸⁸

Studiene som er kommentert foran, er gjennomført som individuelle prosjekt. Men kategorien inneholder også tre oppgaver hvor kandidatene først og fremst setter søkelyset på hva som skjer når de formingsmessige interaksjonsprosessene mellom idé og formingsprodukt foregår i samhandlings- eller kommunikasjonsammenheng mellom flere mennesker.⁸⁹ Her undersøkes påvirkninger og reaksjoner; det vil si fagets muligheter til å skape kommunikasjon og forståelse mellom mennesker med svært ulik bakgrunn.

Det er flere oppgaver som ytre sett handler om interaksjonsprosesser mellom idé, konkretisering og produkt, men som først og fremst problematiserer sider ved interaksjonsprosessene slik at studiene gir tilfang til metodisk arbeid i selve faget. I 6 oppgaver dreier dette seg om studier hvor kandidatene til sammen problematiserer erfaringslæring, modellæring, oppgave-

⁸⁷ Hansson 1982, Austnes 1984, Rajala, Moe 1996, Andresen 1985

⁸⁸ Hansson 1982:111-112

⁸⁹ Mostad 1985, Solberg 1990, Lørge 1991

giving, iakttakelse og fabulering, arbeid med tema og læreren som modell.⁹⁰ I tillegg til kandidatenes egne utprøvinger vektlegges bildearbeid med barn. Et tydelig trekk ved disse oppgavene er at tilrettelegging og lederens rolle trer fram som viktige faktorer.

5.2.1.3. Idé og produkt

Foran er det vist at interaksjonsprosessene også innbefatter tanker og visjoner om produktets budskap og kvaliteter. Totalmaterialet viser imidlertid at kandidatene i svært beskjeden grad har satt fokus på å studere formingsprodukters kommunikative aspekt og resepsjon. To kandidater er opptatt av språklige aspekt ved faget,⁹¹ og bare fire stykker forholder seg aktivt til relasjonen idé, produkt og mottaking av produkt.⁹² Tre av disse er opptatt av formidling av det kristne budskap. Disse studiene gjennomføres svært ulikt. Hver for seg er oppgavene interessante, og de har relasjoner til så vel skaping som kunstformidling og ferdighet i å bringe fram og tolke budskap. Oppgavene er imidlertid så forskjellige og få at det er ikke mulig å spore en tendens.

5.2.2. Interaksjonsprosesser med basis i bruksform og miljø

Hovedinntrykket er at de 17 kandidatene, som arbeider innenfor denne undergruppa, i stor grad viser interaksjonenes kompleksitet.

Kandidatene fokuserer på interaksjonsprosesser som oppstår når formgiveren er opptatt av funksjoner selve produktet skal ha. De er i hovedsak knyttet til fysiske bruksfunksjoner. I noen tilfeller er de også tiltenkt mer psykologiske virkninger.⁹³

Kandidatene dokumenterer grunnlaget for hvorfor det er viktig å utvikle de aktuelle produktene. Kvalitetskriterier utformes med bakgrunn i behov, og kandidatene tar sikte på å skape produkter som er brukervennlige og som appellerer til brukerne. I dette ligger det et bevisst og målrettet arbeid som bunner i problemløsende tenkning og atferd, og i noen grad i testing av produkt.

Kandidatene tar i bruk dagens måter å tenke produktutvikling, behov og formspråk på, og det finnes eksempler på tilpasning av profesjonell designmetodikk til bruk i skoleverket.

Produktene i seg selv er i flere tilfeller tenkt anvendt i pedagogiske sammenhenger. Prosesser og produkt knyttes til læring. Totalt vil det si at didaktiske perspektiv er framtrepende i de fleste oppgavene; også som idéutgangspunkt.

⁹⁰ Carlsen 1985, Johansen 1985, Segtnan 1985, Iversen 1988, Bjørklund 1993, Thorbergesen 1995

⁹¹ Framgard 1985, Ursin 1999

⁹² Bjorland 1977, Vinnes, Skeie 1983, Andresen 1985, Paulsen 1993

⁹³ Ti av oppgavene behandler interaksjonsprosesser der produktutviklingen har *pedagogiske utgangspunkt og siktemål*. Dette dreier seg om lekemateriell for barn, hjelpemidler i undervisning og utforming av formidlingsmiljø: Andersen 1979, Leu 1981, Munthe-Kaas 1987, Setsaas 1989, Hamar 1990, Mikkelsen 1995, Herregården 1998, Green 1999, Lehne 1999, Skjelbred 1999.

Fire oppgaver behandler *husgeråd*: Eskildsen 1983, Arnesen 1986, Tranvåg 1997, Gårdvik 1998.

Tre oppgaver behandler *klesforming*: Anker, Skjærholt 1985, Fjeldstad 1985, Norheim, Moen 1995.

Det finnes også eksempler på at kandidatene krysser grenser til andre yrkesprofesjoner og påviser fellesskap til disse.

Med disse tendensene som basis, presenteres eksempler fra oppgavene som utdypinger. Det gjøres ut fra overskriftene: Idéutgangspunkt, produktutvikling og produkt.

5.2.2.1. Idéutgangspunkt

Det er gjennomgående at idéutgangspunktet ligger i forestillinger om produkters konkrete bruksfunksjoner som for de fleste har pedagogiske hensikter. Det pedagogiske ved produktene og/eller ved prosessene knyttes til læring og tilrettelegging for læring.

De 10 oppgavene som primært har pedagogiske utgangspunkt og siktemål, har sitt idéutgangspunkt i utforming av lekemateriell, hjelpemidler i undervisning og utforming av formidlingsmiljø. Fire oppgaver behandler husgeråd og tre problematiserer ulike sider ved klesforming.⁹⁴

5.2.2.2. Produktutvikling og produkt

De 10 oppgavene som har bruksformer og miljø med pedagogiske funksjoner som mål, har tyngdepunkt i selve produktutviklingen og produktenes funksjon. Et fellestrekk ved disse oppgavene er at kandidatene legger inn, som en del av metoden, at de systematisk søker kunnskap om feltet de utvikler produkter innenfor. Dette skjer for eksempel ved utspørring av brukere om behov og kriterier for aktuelle produkt. Ulike varianter av klargjøring vis a vis bruker, skjer enten i forkant av produktutviklingen, gjennom utprøving av produktets hensiktsmessighet underveis i prosessen, og/eller ved testing av sluttproduktet i forhold til målgruppa ønsker.

I oppgavene som handler om å utvikle leke-/aktivitetsmateriale for førskolebarn (- leker som gir lyd, erfaringsredskaper i barnehagens utemiljø og byggeklosser -), legges det for eksempel vekt på pedagogisk teori som grunnlag for kvalitetskriterier for lydleiker. En spørre-enquet avdekker ”mangler” ved nåværende erfaringsredskaper i barnehagen. Innsikten danner utgangspunkt for utvikling av nye erfaringsredskaper. I den siste av disse tre oppgavene utvikles det byggeklosser konstruert ut fra studier av lafteprinsipper.⁹⁵ De pedagogiske siktemålene og virkemidlene i produktene er selvfølgelig annerledes i oppgavene hvor den psykiske sida ved bruksformene også vektlegges. Her dreier det seg om å formgi skrin som virker magisk på elevene og om humor kan produseres gjennom bruksform og undervisning.⁹⁶

I kjølvannet av dette følger at utvikling av vurderingskriterier er styrende og viktig for produktutviklingen. Kandidaten som arbeider med stimuleringsmateriale som har med lyd å gjøre, mener at materialene som lydleikene lages av, må gi tydelige, klargjørende og ulike erfaringer. Eksempelvis stilles disse kravene til materialet:

- *bør vera tiltrekkjande for barnet, slik at det stimulerer til aktivitet med omsyn til manipulering, utforsking og leik*
- *bør vera tilpassa det utviklingssteget som barnet er på*
- *bør vera påverkeleg, slik at barna kan få noko til å skje*
- *bør vera utforma slik at årsakstilhøve kjem klart fram*

⁹⁴ Jfr. fotnote 93.

⁹⁵ Andersen 1979, Setsaas 1989, Mikkelsen 1995

⁹⁶ Lehne 1999, Skjelbred 1999

- bør vera variert, slik at barna får erfare ulike måtar å skaffe fram lyd på
 - bør gje barna kjennskap til materiale som vert mykje nytta elles i samfunnet.
- I tillegg må det takast omsyn til nokre generelle krav som må stillast til materiale som barna skal få handsama:*
- må vera sikre, slik at barna ikkje skadar seg
 - må vera solide, slik at dei vert varige
 - må stetta dei krav ein har til reinhald
 - må fylla estetiske krav som bør stillast til alt formgjevingsarbeid ⁹⁷

Lydleikene prøves ut på noen barn. Kandidaten observerer barna og benytter samtale med foreldre med tanke på hvordan leikene fungerer over tid. Det lages forbedringer og nye utprøvningsrunder.⁹⁸

Brukervennlighet og det pedagogiske står også i fokus hos kandidaten som utvikler og/eller forbedrer redskaper og metoder i kunst- og håndverksfaget beregnet på venstrehendte.⁹⁹

Noe tilsvarende gjelder for tre oppgaver hvor hovedfokus er utforming av pedagogiske miljø ut fra helt bestemte hensikter. Disse handler om endring av klasserom, utstillingsforming og museumspedagogikk.¹⁰⁰ Kandidaten som arbeider med klasserom, spør bl.a. "Hvordan kan vi med enkle midler arbeide med klasserom som helhet, ut fra funksjonelle/estetiske kriterier?"¹⁰¹ Med mellom annet en spørre-enquet blant lærere som basis, gjennomfører kandidaten en aksjon i samarbeid med lærere og til dels elever. De endrer klasserom slik at de kan bli bedre; dvs. være praktiske og estetisk tiltalende. I dette arbeidet er kriterier for endringsaksjonen viktig. Noen eksempler kan illustrere disse:

- *At rommet blir godt organisert - ikke komplisert, rotete*
- *At rommet blir vennlig og friskt - ikke hemningsløst, grått ...*
- *At rommet blir både rasjonelt og irrasjonelt - både det ene og det annet.*¹⁰²

Etter aksjonen kommenterer kandidaten klasserommet bl.a. slik:

*Det lune, anonyme og personlige,
det nøysomme, enkle og beskjedne,
det frodige, barnlige og konsise,
det rolige, mangfoldige og organiske,
alt det vi møysommelig har tilstrebet og holdt fra hverandre for at det ikke skulle floke seg, viser seg som et hele jeg ikke skal måtte bryte i stykker nå.*¹⁰³

Eksemplene viser, etter mine vurderinger, at produktutvikling på mange måter dreier seg om å kontrollere en idé. Det å formgi bruksformer og miljø består av er ganske sammensatte interaksjonsprosesser hvor funksjonsanalyser og kravspesifisering er viktige sider. Flere kandidater viser til metoder som profesjonelle designere benytter. For å komme denne kunnskapen nærmere inn på livet med tanke på undervisning, søker en kandidat svar på: "Kva designmetodiske kunnskapar kan tilretteleggjast for bruksformundervisning på ungdomssteget".¹⁰⁴

⁹⁷ Andersen 1979:122-123

⁹⁸ Andersen 1979

⁹⁹ Green 1999

¹⁰⁰ Munthe-Kaaas 1987, Leu 1981, Hamar 1990

¹⁰¹ Munthe-Kaas 1987:6

¹⁰² Munthe-Kaas 1987:171

¹⁰³ Munthe-Kaas 1987:284

¹⁰⁴ Tranvåg 1997:5

Kunnskap fra det profesjonelle designmiljøet tilegnes gjennom litteraturstudier og intervju med designere. Videre undersøker kandidaten hvilke metoder han selv benytter når han formgir det han kaller ”musikk-skap”. Den teoretiske og erfaringsmessige kunnskapen gir grunnlag for vurdering og tilpasning av kunnskap fra en yrkesprofesjon til undervisningsmetodisk bruk.

Foruten dette eksemplet, er det flere oppgaver som ytre sett handler om å formgi bruksform, men som samtidig problematiserer sider ved produktutviklingsprosessene slik at studiene i sterk grad gir tilfang til metodisk arbeid i skolefaget. Dette gjelder to oppgaver om formgiving av klær med fokus på hva som fremmer og hemmer skaping og motivering.¹⁰⁵ Dessuten kunnskapstilegning gjennom formgiving av bord, erfaringslæring ved formgiving av treskjeer og hvilke funksjoner arbeidsbok i forming kan ha.¹⁰⁶ For de tre siste oppgavene dreier dette seg i stor grad om

*... å synliggjøre og språkliggjøre de tause håndbårne kunnskapsformene som forming/skapende arbeid med materialer forvalter, slik at denne kunnskapen kan bli gjenstand for bevisstgjøring, refleksjon og læring.*¹⁰⁷

Videre kan det konstateres at noen kandidater i sin formgiving av miljø, krysser grenser til andre yrkesprofesjoner som arkitektur, industridesign (jfr. foran) og utstillingsvirksomhet. Kandidatene henter ut kunnskapsstoff fra disse fagfeltene og sammenligner med skolefaget. De to som arbeider med formgiving av utstillinger, finner for eksempel at virksomhetene som undersøkes, har mange likhetstrekk med forming. Ut fra egne erfaringer og teoretiske synspunkt hevder den ene at utstillingsforming kan være en del av formingsfaget, og den andre at museumspedagogikk, knyttet til det å lage utstillinger, har mange fellestrekk med forming.¹⁰⁸

For 8 av de 17 kandidatene i denne undergruppa fungerer kulturstoff som rettesnor, kunnskapskilde og inspirasjon for egne objekt og didaktisk tenkning. De studerer bruksformer/miljø, dels i historisk perspektiv, dels som stiluttrykk, men også som uttrykksformer i miljø og i konkret bruk. Konkrete eksempler her er observasjon av klasserom og utelekeplasser, kulturhistorisk riss av skrin og skrins magiske egenskaper og gjenstandsbeskrivelser for å finne karakteristika som kan benyttes i egen utforming.¹⁰⁹ Sitater fra en oppgave kan illustrere dette. I oppgaven ”Treskjeen som middel i erfaringslæring” går kandidaten inn på kulturhistorisk stoff om skjeen.¹¹⁰ Kandidaten sier om dette: ”Det har vært vesentlig med en teoretisk gjennomgang på ulike felt, da dette er med på å øke min forforståelse og opplevelse av skjeen historisk, kulturelt og prosessmessig”.¹¹¹ Kandidaten intervjuer også erfarne håndverkere om deres formgivingsprosesser om deres syn på materialer og materialeegenskaper, bruk av håndverktøy, deres syn på forholdet mellom form, materiale og skje, hvilke teknikker de bruker til etterbehandling og hvilke syn de har på opplæring. Videre demonstrerer de ulike sider ved skjemakingen. Kandidaten dokumenterer at det å formgi treskjeer både gir og krever innsikt i interaksjoner mellom skje, materiale, form, redskap og håndverk.¹¹² Teori sammen med intervju og demonstrasjon av håndverkere gir

¹⁰⁵ Anker, Skjærholt 1984, Norheim, Moen 1993

¹⁰⁶ Arnesen 1986, Gårdvik 1998, Herregården 1998

¹⁰⁷ Herregården 1998:118

¹⁰⁸ Leu 1981, Hamar 1990

¹⁰⁹ Munthe-Kaas 1987, Setsaas 1989, Lehne 1999, Skjelbred 1999

¹¹⁰ Gårdvik 1998:34-56

¹¹¹ Gårdvik 1998:64

¹¹² Gårdvik 1998:112-145

bakgrunnskunnskap og korrektiv i den praktiske delen av oppgaven hvor kandidaten skaffer seg innsikt i en læringsform; erfaringslæring som er hovedperspektivet i denne oppgaven. Oppgaven forteller også om helhetstenkning eller integrering mellom faglig innhold, kvaliteter ved interaksjonsprosesser og arbeidsmåter. Slike poeng preger også kategorien totalt sett.

5.3. Forståelsesperspektiv

Går en til oppgavene med spørsmål om hvilke overordnede perspektiv eller forståelser av fag og fagdidaktikk som oppgavene gir uttrykk for, avtegner det seg noen hovedtrekk.

På tross av ulikhetene mellom de to undergruppene, er det et fellestrekk at de begge fokuserer på verdispørsmål knyttet til interaksjonene, og personlighetsdanning er en mulig følge. Disse perspektivene er etter min tolkning overordnet innenfor kategorien.

Det er det aktive og dynamiske spillet ved forming - å gi noe konkret, håndfast og visuell form - som dokumenteres. Jeg drister meg til å si at det er i denne kategorien at formingsideen kommer tydeligst fram. Her problematiseres og dokumenteres manifesteringen av formerens "kamp" med idé, materiale, form og uttrykk; estetisk og funksjonelt.¹¹³ I dette spillet produseres kunnskap som en trygt kan betegne som integrert og personliggjort.

I tillegg til den individuelle bearbeiding dokumenterer oppgavene at kandidatene gjennom valg av idégrunnlag og behandling av dette tar i bruk kunst og formkultur. Kandidatene, spesielt innenfor undergruppa tema/innhold, kulturforankrer den skapende virksomheten og er gjennom det bidragsytere i forhold til å forstå fagets mange mulige kulturelle kontekstrelasjoner.

Opgavene speiler både faglig innhold, kvaliteter ved interaksjonsprosesser og arbeidsmåter. Kategorien er preget av integrering av perspektiv og har helhetstenkning som resultat. Undervisningsmetodiske spørsmål utgjør hovedperspektivet i noen oppgaver.

I den videre utdypingen blir verdispørsmål som overordnet forståelsesperspektiv, bygget inn i eksempler hvor jeg også søker å belyse de øvrige momentene.

Å. L. Strømnes' definisjon av faget som det er referert til i Kapittel 1, er på mange måter en beskrivelse av den individuelle skaperens virksomhet. Denne er svært aktuell for denne kategorien. Det er gjennomgående at oppgavene som primært dreier seg om skapende bearbeiding med basis i tema/innhold forankres i teori om kreativitet. Samlet gir oppgavene innblikk i varierte synspunkt på, og vinkler til det skapende. Her er det fellestrekk med oppgavene i kategorien "indre drivkrefter". I oppgaver som behandler interaksjonsprosesser i forhold til bruksfunksjon og miljø, sees det kreative mer som problemløsning.

¹¹³ Strømnes, Lønning 1971 og 1988

Det er tidligere nevnt at kandidatene legger hovedvekten av sine studier på forskjellige steder i interaksjonene. Studiene viser at en slik utskilling av et hovedfokus ikke er lett, men det er sannsynlig at kandidatenes eksempler på separering, nettopp har gitt større innsyn i interaksjonenes dynamiske kompleksitet. Ideen er drivkraft og gir næring til skapings- eller konkretiseringsprosessen, og det er den enkelte persons "jeg" som foretar alle vurderingene og handlingene. Arbeid med å gi tanker og følelser form, uttrykkes forskjellig. Men stikkord som å finne form til opplevelser og forståelser, fortelle om, idéutvikle er benyttet. Uttrykk som å reflektere ved å skape, leve seg inn i og forstå, søke mening, er også brukt i denne sammenhengen. Arbeidet med form, motiv og uttrykk, dessuten utforming av bruksform og miljø har fått størst oppmerksomhet hos kandidatene selv. Dette er ikke overraskende. Det er her de faglige ferdighetene settes på prøve. En kan alltid være på leting etter gode eller bedre uttrykk for tanker og følelser. I stor grad dokumenterer oppgavene at det er i dette spillet at mening skapes for den som former.

Verdi og mening er ord som henger nøye sammen, og de fleste som gjennomfører studier med basis i tema/innhold er i utgangspunktet opptatt av om deres valgte idé eller temaområde har en slik kvalitet at det vil være verdifullt å behandle det. Som vist, fordeles oppgavene ganske likt på natur- og kulturtemaer. For de som behandler naturtemaer, er mennesket det viktigste motivet. Kandidatene som behandler kulturtemaer, har særlig valgt kilder som tar opp grunnleggende eksistensielle spørsmål. I vesterlandsk kunsttradisjon er dette forhold som har lange tradisjoner, og det er ikke underlig at formingsstudenter knytter seg til disse. Kandidatene har altså valgt kildetilfang som mer allment tillegges verdi og kvalitet. I hovedfagsstudiets kontekst kan en imidlertid si at det er samspillet mellom ideens/temaets kvalitet, skaperens intensjoner, eventuelt hans intensjonalitet og faglige ferdigheter som utgjør det kvalitative potensialet, og at produktene selv vitner om dette. Ideen får kvalitet i kraft av menneskets møte med og behandling av den. Denne tolkningen har rot i at svært mange av kandidatene understreker at skapningen gir forståelse for selve temaet. De kommer på innsida av hva temaet betyr for dem som mennesker og/eller faglig. Kandidatene utvikler både inntrykks- og uttrykkskompetanse. Flere er opptatt av det opplevende subjekt som gjennom den ytre bearbeidingen også forholder seg til en indre bearbeiding. Det innebærer dypest sett at en gjennom skaping preger både menneske og omgivelser. Fagets muligheter til identifikasjon og personlighetskapning trer klart fram.

Det personlige er ikke så tydelig i oppgavene som har bruksform og miljø som ramme, men er likevel til stede. Disse interaksjonsprosessene impliserer og/eller betinges av ytre miljøforhold, indre engasjement og skapende evner. Dessuten knyttes de an til praktiske ferdigheter og estetisk sans. Endelig vitner de om visjoner om - og evne til - å realisere formgivingsideer til produkt. Dette er karakteristika som også kan anvendes i for eksempel industridesign- eller kunsthåndverksstudier. Det spesielle innenfor rammen av forming hovedfag er at dette studiet gir mulighet til å problematisere, og flere dokumenterer, at disse virksomhetsfeltene har verdi for det enkelte menneske som involveres i dem. Kandidatene er målrettet når det gjelder produkters funksjoner og kvalitet. Interaksjonsprosessene gir mening for kandidatene ved at de formgir tilfredsstillende produkt. Produktene kan tjene eller hjelpe brukeren, gi han vokstermuligheter og gi signaler til omgivelsene. I dette ligger det an til en aktiv dialog mellom formgiver, produkt, bruker og miljø. I forlengelsen av dette kan en se at kandidatene på ulikt vis dokumenterer at det å formgi bruksformer også er en form for uttrykk og kommunikasjon. Et annet verdiperspektiv hentet fra denne undergruppa er, som tidligere omtalt, at flere formgir bruksgjenstander eller miljø med pedagogiske siktemål. Dessuten er studiene i sterk grad pedagogisk relatert gjennom metodiske og læringsmessige perspektiv og begrunnelser for formgivingen. Studiene er fortrinnsvis gjennomført bare av kandidatene selv,

men grunntenkningen i flere av oppgavene viser at det finnes mulighet for vokster på det personlige plan for formgiveren – uavhengig av alder.

For ytterligere å tydeliggjøre verdiperspektiv som dette fagområdet kan bringe på bane, velges en oppgave som eksempel. En kandidat spør eksplisitt etter hvilke verdier det har å arbeide med bruksform i skolesammenheng.¹¹⁴ Teoretiske analyser munner ut i verdier som summeres opp i forhold til kulturarv, elev og samfunn. For å holde meg til de nære verdiene knyttet til funksjonsområdet, siteres hva kandidaten spør om før han setter i gang med egen formgivning av husgeråd:

Vil følgende av funksjonsområdets verdier kunne tydeliggjøres gjennom prosess/prosessbeskrivelser og produkt/produktanalyser:

- 1. Bruksverdi*
- 2. Estetisk verdi*
- 3. Praktisk/motoriske ferdigheter/dyktighet*
- 4. Kreativ problemløsning¹¹⁵*

Resultatet er at disse erfares, finnes i egne produkter og analyse av disse. Han vet imidlertid at dette ikke avdekker det hele. Kandidaten mener at han gjennom formgivingsprosesser og formingsprodukt dokumenterer den logisk/empiriske siden av funksjonsområdet, den som gjelder de materiale tingbegreper. Verre er det gjennom konkret formgivingsarbeid å dokumentere den verdifilosofiske siden knyttet til for eksempel hensikt, intensjon og mening. Kandidaten sier imidlertid at han underveis i egen formgivning er berørt av slike spørsmål, og at funksjonsområdet mobiliserer hele mennesket. Av den grunn, mener han, at fagområdet får pedagogisk og allmenndannende verdi. Funksjonsområdets verdiinnhold, formingsfagets og skolens mål relateres til hverandre i en drøfting. Kandidaten avslutter med at vi som pedagoger har et forvaltningsansvar overfor disse verdiene.¹¹⁶

Med overordnede verdispørsmål som bakgrunn, skal en se nærmere på forståelsesperspektiv som knytter seg til innholdsmessige og undervisningsmetodiske spørsmål.

Kandidatenes valg av tema springer ofte ut av skoleerfaringer. Disse er med på å gi retning til egen utforskning som i neste omgang danner grunnlag for mindre pedagogiske undersøkelser. 24 kandidater; dvs. ca. halvparten av kandidatene i kategorien gjennomfører mindre undervisningsopplegg hvor hensikten er å undersøke om de valgte vinklene til formingsprosesser har didaktiske muligheter og verdier. Oppleggene knyttes til tematisering, tverrfaglig arbeid, fagintegrering og tegnemetodikk. Videre undersøkes temaområdenes kvalitet og verdi, dessuten finnes utprøving av pedagogiske hjelpemidler/produkt. Interaksjonsprosesser mellom mennesker i samspill med formingsmessige interaksjonsprosesser er også tematisert. På grunnlag av funn i utprøvingene kan det samlet summeres at temaene som er valgt, er motiverende. Til dels er de fantasifremmende og har kraft. De utløser kunnskapstilegning og gir grunnlag for skaping. Dette tolkes både av kandidatene selv og av meg som at de har positiv verdi.

Opgavene viser eksempler på at kandidatene tar i bruk temaer fra ordinære skolefag som norsk, kristendom, musikk, naturfag og historie. Disse oppgavene viser at interaksjonsprosessene med basis i tema/innhold kan ha noe å tilføre temaarbeid, tverrfaglig arbeid og/eller arbeid med fagintegrering i skolesammenheng. Valg av perspektiv er utslagsgivende for hva faget kan bidra med. Videre viser materialet noen få eksempler på at kandidatene krysser

¹¹⁴ Eskildsen 1983

¹¹⁵ Eskildsen 1983:110

¹¹⁶ Eskildsen 1983:180-184

grenser for fag ellers i yrkeslivet. Disse oppgavene dokumenterer at faget både kan gi og ta i et interaksjonsforhold til andre fag og profesjoner; eksempelvis museums- og utstillingsvirksomhet og design som fagprofesjon. I dette ligger kimer til både faglig nytenkning, didaktisk refleksjon og handling.

Når det gjelder undergruppa som tematiserer bruksform og miljø, har en i den faglige beskrivelsen konstatert at alle kandidatene i sterk grad legitimerer studiene via didaktiske referanser, men at de i mindre grad knytter seg til kunst og formkultur. Det gjør imidlertid kandidatene som studerer interaksjonsprosesser med basis i tema/innhold. Som vist har mange tematisert kulturtemaer. Disse sammen med konkret bruk av kunst og formkultur hos 19 kandidater i denne undergruppa, viser at det skapende arbeidet har klare relasjoner til kunst og kultur. Deres studier innenfor aktuelle fagfelt, fungerer som inspirasjon, kunnskapskilde og rettesnor for eget formingsarbeid. Delvis er de også middel til å plassere egen uttrykksform i en større kulturell kontekst.

I gjennomgangen av Formingsprosesser foran har en sett at flere kandidater primært problematiserer undervisningsmetodiske spørsmål med basis i interaksjonsprosesser av ulike slag. Dette dreier seg eksempelvis om erfaringslæring, tilegning av ulike kunnskapstyper, modellering og læring gjennom iakttagelse og fabulering. Dessuten er det oppgaver som perspektiverer tilrettelegging og lærerens ansvar. Dette problematiseres ved temaene oppgavegiving, motivering, hva som kan fremme og hemme skaping, læreren som modell og bruk av arbeidsbok i faget. Samlet gir disse 16 oppgavene perspektiv til læring, tilrettelegging og tydeliggjør lærerens rolle i disse sammenhengene.

5.4. Noen utviklingstendenser

Oversikten over oppgavene viser at 22 av de 32 oppgavene som er kategorisert under Interaksjoner med basis i tema/innhold, er levert i tidsrommet 1977 – 1990. Innenfor det samme tidsrommet er det levert 9 av 17 oppgaver med basis i bruksform og miljø.¹¹⁷

Denne første gruppa har altså hatt et tyngdepunkt på 70- og 80-tallet. Den behandler, som vist, det individuelle og personlige uttrykket i dynamisk spill med det tematiske i skapende prosesser. Her er det noen slektskap til oppgavene i kategorien "indre drivkrefter". Dessuten er det slektskap til skoleplaner på 70- og 80-tallet, deres målformuleringer og ideologien de bygger på. Det er naturlig at dette henger sammen. Her er det grunn for å føye til at spesifikke studier av produkters kommunikasjon er lite berørt. Dette kan sies å være noe overraskende i ei tid hvor kommunikative aspekt har vært en av bærebjelkene i nyere svensk og til dels dansk bildepedagogikk. De har ikke preget norske planer tilsvarende. Dette kan være ytterligere et tegn på at norske skoleplaner har stor innvirkning på valg av emner for hovedfagsoppgavene.

Som kommentert under kategorien "indre drivkrefter", vokste det på 80-tallet fram en erkjennelse av at kulturdimensjonen burde integreres i det å skape. Oppgavene i underkategorien Interaksjoner med basis i tema/innhold tydeliggjør koblingen mellom individuell skaping og kulturell forankring. Som tidligere vist, velger kandidatene i sterk grad ideer/temaer av kulturell art og at de søker kunnskap hos kunstnere og kunstuttrykk. Med dette som referanse og den kjennskap jeg har til formingsmiljøet i denne tiden, mener jeg å ha grunnlag for å kunne si at disse oppgavene er blant pådriverne i denne prosessen på nasjonalt plan. Begrepene "inntrykk og uttrykk" finnes allerede i oppgaver fra 1977 og 1979.¹¹⁸ Dette er

¹¹⁷ Se vedlegg 3

¹¹⁸ Bjorland 1977, Haabesland 1979

interessant i forhold til begrepene "oppleve - uttrykke - reflektere" i fagplanen for kunst og håndverk i L-97.¹¹⁹

Går en tilbake til Interaksjonsprosesser med basis i bruksform og miljø, vet en at denne dimensjonen står i tradisjon fra innføringen av sløyd og håndarbeid i skolen. Det har alltid vært et viktig arbeidsområde, dog med ulike begrunnelser og siktemål. Det praktiske nytteperspektivet har vært framtreddende - spesielt innenfor kvinnelig håndarbeid. Som vist, er det noen kandidater som går inn i sløydens og håndarbeidets tradisjoner ved at de skaper husgeråd og klær. Metodene innen skoleverket har også, som kjent, vært ulike til ulike tider. De har svingt fra kopiering for å lære håndverksmessige ferdigheter, til fokusering på åpne, kreative løsninger hvor en for eksempel skulle "lage noe å ha noe i". På den ene sida står hovedfagsoppgavene i en tung fagtradisjon. På den andre sida anvender de dagens måter å tenke produktutvikling, behov og formspråk på. Det er det siste som er det typiske. Ved dette bekrefter oppgavene at arbeidsmåter er en del av faginnholdet, også i vår tid.

Disse antydningene om noen utviklinger, er ikke større enn at de grunnleggende ideer for kategorien, slik de er beskrevet under Forståelsesformer foran, ikke har endret seg nevneverdig i løpet av perioden.

Mye er hentet inn av kunnskap og forståelser. Utfordringen til miljøet er å gå i dybden på bakgrunn av det som er gjort, og å ta opp tråder som er lite behandlet. To registreringer kan her være en liten ansporing til videre utvikling. Tidligere er det dokumentert at 10 kandidater utvikler bruksgjenstander og miljø ut fra pedagogiske hensikter; nemlig leiker og pedagogiske hjelpemidler i undervisning og pedagogiske miljø. Kandidatene har pedagogisk ballast fra lærerutdanning som de kan kombinere med egen formgivingskompetanse. Ut fra dette perspektivet kan en undre seg noe over at ikke flere kandidater har sett mulighetene til å utnytte egen kompetanse i dette feltet. Noe lignende kan sies om den foran nevnte "manglende" fokusering på kommunikative aspekt ved formingsprodukt.

¹¹⁹ Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen 1996:192

6 Studier av komposisjon

6.1. Presentasjon

Ca. 12% av oppgavene (21 oppgaver) inngår i kategorien. Komposisjon betraktes her som et samlebegrep for studier av estetiske virkemidler, funksjoner og organisering av uttrykk. Oppgavene befinner seg innenfor fagområdene form, farge, struktur og tekstur; dessuten visuell komposisjon relatert til andre kunstarter. Hovedvekten ligger på studier av formal art hvor innvunnet kunnskap søkes anvendt i forhold til uttrykksform og innhold. I noen grad studeres kunst og formkulturuttrykk. Kandidatene gjennomfører studiene hovedsakelig innenfor bildeområdet med 11 oppgaver, og 5 kandidater belyser emnet innenfor bruksform og miljø. Når det gjelder materialer, dominerer tradisjonelle bildematerialer med 9 oppgaver og bruk av flere materialer med 7 stykker. Forskingsmetodisk anvendes eksperiment som modell. Det produseres felt hvor egne prosesser og produkt analyseres, det anvendes fenomenologiske og hermeneutiske innfallsvinkler, og studier gjøres ut fra aksjonstrategisk tenkning. Ved undersøkelser i pedagogiske sammenhenger benyttes spørreskjemaer, intervju, observasjon og analyse av formingsarbeid. Didaktiske spørsmål behandles via teoretiske refleksjoner og ved konkrete utprøvinger

6.1.1. Et eksempel

I oppgaven "Opplevelse av bevegelse" er kandidaten, Vigdis Bjørklund, på leting etter forståelse av formalestetiske lover i bildearbeid, og hun spør: "Kan innsikt i og opplevelse av fysisk bevegelse gi økt opplevelse av bilders bevegelsesuttrykk? Kan slik opplevelse av fysisk bevegelse øke min kompetanse i å uttrykke bevegelse i mitt eget bildearbeid?"¹²⁰

Bildeuttrykk er i sentrum for studien. Oppgaven bygges opp rundt en forståelse av at opplevelse av fysisk bevegelse kan sees som en forutsetning for å oppleve formalestetisk bevegelse. Formingsfaglig forankres oppgaven i formalestetiske lover med rot i modernismen som hun beskriver som "...kunstneres erfaring, bildeskaping i den såkalte akademiske tradisjon og betrakterens sammenfallende opplevelse av (disse) virkemidlene".¹²¹ Hun gjør rede for hvordan fysisk og formal bevegelse oppfattes. Via persepsjonspsykologisk teori (hovedsakelig R. Arnheim og L. Gotfredsen) påviser kandidaten en rekke paralleller i begrepsbeskrivelser for fysisk og formal bevegelse, og hun finner at det er i selve opplevelsen at sammenhengen ligger. Dette uttrykker hun slik:

*Fysisk bevegelse gir et sanseinntrykk av bl.a. fart, akselrasjon, (egen)vekt og vei over tid i rom. Vi sanser den fysiske bevegelsen gjennom alle sanser, men hovedsakelig gjennom den visuelle, den kinestetiske - og likevektssansen. Persepsjonen kombinert med tidligere kunnskaper, følelser og fantasi gir oss den fysiske opplevelsen og kroppsbevisstheten.*¹²²

I den formale prosessen sanses formelementene: linje, flate, valør, volum, rom og farge. Og kandidaten fortsetter:

Persepsjonen kombineres med følelser, fantasi, kunnskaper og kroppsbevisstheten fra den fysiske prosessen og vi opplever bevegelse/spenning i et bilde. Sammenhengen mellom den

¹²⁰ Bjørklund 1990:2

¹²¹ Bjørklund 1990:10. Forfatterens parentes.

¹²² Bjørklund 1990:68

*fysiske og formale opplevelsen av bevegelse ligger i de estetiske funksjoner, i rytmen, i balansen og i kontrastene. Vi finner den i krefters virkning, i spenningen og i energien.*¹²³

Med bakgrunn i teorien beskriver kandidaten egne opplevelser av brettseiling som middel til bevegelsesopplevelse. De fysiske og formale hovedbegrepene slik som tyngde, vei/retning, fart - rytme, balanse, kontrast, spenning og energi benyttes. Et sitat viser hvordan disse stikkordene gis liv gjennom kandidatens avslutning av seilbretttopplevelsene.

For å skape bevegelse er jeg avhengig av et samspill mellom rytmen i naturens krefter og kroppens krefter.

*Vind og bølger inneholder den latente energien som kan omsettes til bevegelse av segleren. Energien samles opp og utnyttes; gir fart i en retning og gir bevegelsesopplevelsen. Fra et energimessig høydepunkt oppleves en kraft som peker samme vei som tida. Bevegelsen er vindens lek i bølgene, krusningen i vannflaten, spenningen i kroppen – en uendelighet av rytmer og kontraster. Energien hopper seg opp og gestalter bevegelsen som en utladning av krefter som samvirker i rommet eller som en glidende bølge i evigheter av tid.*¹²⁴

Dette bærer i seg "... en sansning av virkning av de fysiske lover. Vi oppfatter bevegelsen, og den når inn i oss, i sinnet, oppleves der og blir en del av vår erkjennelse".¹²⁵

Som neste ledd i oppgaven søker kandidaten gjennom skisser i stort omfang å finne ut om innsikten knyttet til fysisk opplevelse kan gi økt opplevelse av formale bevegelsesuttrykk i tegning. I skissene aktiviserer kandidaten formale elementer i forhold til krefter, energi, spenning og bevegelse. Elementene som benyttes er: "- vertikal/horisontal linje, -vinkelrette kryss, - kvadratet, - sirkelen og den likesidete trekanten, - diagonale linjer og former, - "The line of Beauty", - deformasjoner, - gjentakelseeffekten (tegnefilmeffekten)".¹²⁶

Kandidaten betrakter skissene og sammenholder opplevelsen av bildelementene med sine fysiske opplevelser av brettseiling. Hun finner at dette arbeidet gir erkjennelse av en sammenheng mellom fysiske og formale lover som klargjør formaleestetikken i forhold til bevegelse i bilde. Hun avslutter utforskningen slik: "De virkbare kreftene i bilder er for meg reelle fordi jeg vet hva krefter er, og har opplevd dem i fysisk bevegelse".¹²⁷

Det neste spørsmålet er om dette kan gi utslag i eget bildearbeid. Kandidaten lager 40 bilder og arbeider innenfor fire hovedgrupper. Disse er bruk av linje, gjentakelser, dynamiske linjer/former og forening av fysisk og formale opplevelse når form og innhold forenes i bildene. Ved siden av bildene beskriver kandidaten sine ønskemål for hvert bilde og hennes forhold til bevegelse. En bildebeskrivelse velges som eksempel:

Dette bildet består hovedsakelig av aktiviserte trekanter og vinkelspisser pekende i en retning. De er mer eller mindre diagonalt rettet mot nedre formathjørne. Motivet er samlet i en "renne" som vider seg ut i en vifte mot øvre hjørne. De estetiske funksjonene er nyttet i forhold til de formale lover.

*Rytme, balanse og kontraster virker som de skal. Jeg opplever en bevegelse som jeg kan kjenne igjen. Den er preget av letthet og kraft. Formen og bevegelsen er innholdet. Segler og elementer er en enhet som ikke kan skilles ad uten at det vesentlige - opplevelsen av bevegelse går tapt.*¹²⁸

¹²³ Bjørklund 1990:68

¹²⁴ Bjørklund 1990:79

¹²⁵ Bjørklund 1990:80

¹²⁶ Bjørklund 1990:96

¹²⁷ Bjørklund 1990:153

¹²⁸ Bjørklund 1990:199

Hun finner bl.a. at fysiske og formale krefter ikke er av samme slag, men at hennes helhetlige opplevelse av begge sammenfaller slik at de kan utnyttes i bildearbeidet. ”De formale funksjonene synes å være et bindeledd mellom fysisk og billedlig bevegelse. Rytmen, balansen og kontrastene kan gi opplevelse av krefters virkning – og dermed bevegelse”.¹²⁹ Hun opplever at tegningene er en refleksjon av impulsen som tilbakekaller sanseopplevelsen i erindringen (M. Ross’ ”a feeling form”). Det vil si at opplevelse av fysisk bevegelse har økt hennes kompetanse i å uttrykke bevegelse i bildearbeidet, og problemstilling to gis et positivt svar.¹³⁰

I den didaktiske delen av oppgaven begrunner og bygger kandidaten opp et undervisningsopplegg der bevegelse er emne for tverrfaglig arbeid i grunnskolen. Som teoretiske begrunnelser legger hun vekt på operativ kunnskap (J. Piaget), sansing og skapende arbeid med basis i impuls og utvikling av ”a feeling form” (M. Ross). Med bakgrunn i egne erfaringer legger kandidaten inn opplevelse som et spesifikt mål i tillegg til kognitive, affektive og ferdighetsmål.

6.1.2. Hovedfokus

Komposisjonelt er ethvert kunstuttrykk eller formingsarbeid bygget opp av mange elementer og relasjoner mellom disse. Kandidatene går inn i dette kunnskapsfeltet, avgrensner områder og problematiserer ut fra spesielle vinkler. I oppgaven foran er dette, som vist, avgrenset til kandidatens erkjennelse om formalestetiske lover i bildearbeid knyttet til bevegelse. Etterprøving og/eller utprøving og anvending av eksisterende kunnskap er et karakteristisk trekk ved oppgavene. Komposisjonsspørsmålene som de 21 kandidatene søker større innsikt i, fordeler seg slik:

	<i>Antall oppgaver</i>
- <i>Form</i>	10
- <i>Farge</i>	5
- <i>Struktur og tekstur</i>	4
- <i>Visuell komposisjon i relasjon til andre kunstarter</i>	2

Didaktisk fokuseres det på tilegning og anvending av estetisk kunnskap.

6. 2. Formingsprosesser

6.2.1. Studier innenfor fagområdene form, farge, struktur og tekstur, dessuten visuell komposisjon i relasjon til andre kunstarter

Selv om det komposisjonelle i formingsprosesser studeres ut fra ulike fagdisipliner, har oppgavene tydelige fellestrekk som kan samles i noen hovedmomenter.

Studiene er i hovedsak av formalestetisk art og med rot i modernistisk tankegang. Komposisjonsspørsmålene knyttes til virkemidler og kvalitet. Det vil si at studiene bærer i seg normative aspekt og gjennomføres som middel til forståelse og bruk. Dette skjer innenfor områdene dekor, skulptur, bilde og audiovisjon.

¹²⁹ Bjørklund 1990:204

¹³⁰ Bjørklund 1990:207

Det er karakteristisk for studiene at kandidatene legger opp til systematiske utprøvinger og analyse av estetiske virkninger.

Studiene skjer dels ut fra form- og fargelære, men også ut fra egne iakttagelser av omgivelser og erindringer som suppleres med kjent kunnskap om estetiske virkemidler og funksjoner.

Kandidatene dokumenterer økende evne til å skape, avlese, beskrive og analysere kvaliteter.

Den viten som er etablert gjennom systematiske utprøvinger, anvendes i produkt. Disse er i sin tur dokumentasjon på om det kvalitative er forstått og personliggjort.

Flere synes å dokumentere et faglig og noe distansert forhold til virkemidlene, men det finnes også eksempler på at nære opplevelser og innlevelse også kan prege denne typen studier.

Ut fra faglige og/eller undervisningsmessige perspektiv mener kandidatene at det er vesentlig å tilegne seg, få fortrolighet med eller utvikle personlig kunnskap om allmenne regler eller kvalitetskriterier. Det vil si at kandidatene søker både faglig innsikt og kunnskap om anvendbare arbeidsmåter.

Studiene drøftes i perspektiv av verdi for faget og praktisk bruk i undervisning.

Med basis i de aktuelle fagområdene, utdypes disse tendensene.

6.2.1.1. Form

De 10 oppgavene som behandler form, gjør dette i dekorativ sammenheng og som studier av form og tvetydighet. Videre studeres form knyttet til skulptur, dessuten fysisk bevegelse (jfr. eksemplet foran) og lysets innvirkning på vår oppfatning av form i bilde.¹³¹

I arbeid med dekor uttrykker en kandidat eksplisitt at kunnskap og erfaring gir forståelse, og at dette er et prinsipp som ligger til grunn for selve studien.¹³² Dette synspunktet er også innebygget hos de andre kandidatene. De gjør rede for allmenne begrep innenfor formal-estetikkens komposisjonslære som rytme, proporsjon, balanse, størrelse, formkarakter osv. Disse studiene knyttes i noen grad til persepsjonsteori. I varierende omfang studeres eksisterende dekor med vekt på spesifikke formelement, men også ordningsprinsipper knyttet til bord- og flatemønster og mønsternet. Kandidatene avgrensner egne utprøvinger til

¹³¹ Fire kandidater studerer formelement i dekorativ sammenheng: Melby 1979, Ståland 1981, Lothe 1982, Garfors 1985, og en i forhold til tvetydighet: Ryen 1990. Tre kandidater er opptatt av formspørsmål i relasjon til skulptur: Bertelsen 1988, Iversen 1989, Kristiansen 1996. To kandidater setter søkelyset på iakttagelse av fysiske forhold som kan spille inn ved skaping og oppfatning av form i bilde. Det dreier seg om fysisk bevegelse og lys: Bjørklund 1990, Bjørsmo 1991.

¹³² Melby 1979

"hverdagsmønster", blomsterdekor, stiliseringsproblematikk og ornamentering; dessuten bokstavformer og kalligrafi som inspirasjon og muligheter i dekorativ sammenheng.¹³³

Felles for oppgavene er at dekorutprøvinger analyseres ut fra valgte kriterier knyttet til estetiske virkninger. Eksempelvis gjennomfører en kandidat 70 formalstudier i stofftrykk med utgangspunkt i en regulær kvartsirkel hvor en mindre halvsirkel er tatt ut av kvartsirkelen. De uavhengige variablene i studiene er formkarakter, plassering, mellomrom, størrelse og farge. Det komposisjonsmessige vurderes ut fra rytme, proporsjon, balanse og kontrast.¹³⁴ På bakgrunn av erfaringene fra formalstudiene, framstiller denne kandidaten dekorative tekstiler og brukstekstiler i stofftrykk.¹³⁵ Kandidaten som bruker blomster som motiv i arbeidet med dekor, studerer bearbeiding av enkeltelement, sammenstilling av elementer; deres muligheter og virkning. Videre hvilke innvirkninger stiliseringsgraden og bestemte materialer har på utforming av dekoren.¹³⁶ Foruten å dokumentere utprøvinger og kvalitative analyser av det dekorative rent faglig, inkluderer disse to oppgavene studier av undervisningsopplegg. Det vil si at dekorområdet også belyses ut fra aktuelle studieformer.

Kandidatene som utforsker formfenomener knyttet til skulptur, gjør dette som middel til forståelse av estetiske kvaliteter og løsning av skulpturale problem. To stykker har naturobjekt - konkyllie og skillpaddeskall - som utgangspunkt for formmessig bearbeiding, mens den tredje forholder seg til dreining av former i tre.¹³⁷ Studiene gjennomføres med bakgrunn i kjente kvalitetskriterier. Den første konsentrerer seg for eksempel om proporsjonalitet og spiralen som form. Gjennom kandidatens prøverekker og analyse av disse, dokumenterer de evne til å lage, se og å avlese kvaliteter. Det er i møte mellom menneske og objekt, i selve aktiviteten eller bearbeidingen at kimen til bevisstgjøring og forståelse finner sted. Dette skjer, som nevnt, ikke uten referanse til eksisterende kunnskap som alle tre refererer til. Det er imidlertid vesentlig å konstatere at for disse kandidatene er kvalitetskriterier både et hjelpemiddel i selve formbearbeidingen, en nødvendighet i den verbale analysen av studieobjektene kvaliteter og utvikling av kvaliteter i de endelige produktene. Med dette som bakgrunn, konkluderer kandidatene med at deres konkrete studier er egnede midler til bevisstgjøring og forståelse for de aktuelle kvalitetene. Dette trekkes så inn i læringsøyemed, og en av kandidatene prøver ut et opplegg i videregående skole.

Den nære opplevelsen til formfenomenene ble poengtert i eksemplet om "bevegelse" i innledningen. En lignende tilnærming finnes i oppgaven som behandler lys og form. Kandidaten undersøker lysvirkninger på enkle geometriske former og hvordan de påvirker form. I et svart rom belyses formene med en lyskilde i ulike posisjoner, og lysstyrken reguleres og måles. Oppgaven gir en dokumentasjon av forskjellene på fotografiapparatets registrering og den subjektive opplevelsen der adaptasjonsevnen og etterbildevirkninger gjør seg gjeldende. Til slutt arbeider kandidaten tegnerisk på store veggpaneler hvor han gir uttrykk for sin opplevelse av de variasjoner lyset gir. Kandidaten kommenterer erfaringen med å sitte i det mørke rommet slik: "Å komme i et slikt forhold til lys - mørke - rom - form, er å komme nær opplevelsen av et fenomen. Det blir et "jeg-du"-forhold som ingen andre kan erstatte for deg".¹³⁸ Innlevelse synes derfor som et mulig stikkord også for studier av form.

¹³³ Melby 1979, Ståland 1981, Lothe 1982, Garfors 1985

¹³⁴ Melby 1979:79-142

¹³⁵ Melby 1979:143-163

¹³⁶ Ståland 1981:55

¹³⁷ Bertelsen 1988, Kristiansen 1996, Iversen 1989

¹³⁸ Bjørsmo 1991:159

Formstudiene knyttes i liten grad til formidling av innhold ut over at form i seg selv har uttrykkskraft og dermed mening. Som vist, er det de estetiske kvalitetene som står i fokus, og kandidatene dokumenterer at de kan lage, avlese, beskrive og analysere estetiske kvaliteter. En kandidat oppsummerer dette slik: ”Med dette mener jeg at mitt studium av et naturprodukt (konkylie) og formmessig bearbeiding av dette er et middel til erkjennelse om estetiske kvaliteter.”¹³⁹

Kandidatenes egne erfaringer kan ikke automatisk overføres til undervisning på ulike nivå. De fleste reflekterer imidlertid over egne arbeidsmåter i relasjon til undervisning og tilrettelegging av undervisning.

6.2.1.2. Farge

I fargestudiene tar kandidatene fatt i varierte egenskaper ved farge og hvordan disse kan fungere som virkemidler komposisjonsmessig i bilder. Oppgavene behandle studier av kontrastene lys - mørke og rød - grønn, farge og rom, farge knyttet til fjell som motiv, dessuten fargeegenskapen visuell hvithet.¹⁴⁰ Kandidatene søker fargeforståelse som knyttes til bevisstgjøring og faglig innsikt, men også til opplevelse av farge. Studiene er preget av visuelle utprøvinger, anvending i egne bilder, tolkning og verbalisering av fargevirkninger. Dette skjer også med bakgrunn i kulturens fargekunnskap knyttet til fargelære, fargesystematikk og analyse eller inspirasjon fra kunstneres fargebruk. Kandidatenes erfaring har dessuten som mål å danne grunnlag for utprøving og/eller refleksjon over lignende tilnærminger i undervisning. Utforskingene er slik sett samtidig studier av arbeidsmåter.

De to oppgavene som behandler kontraster, er en dokumentasjon av bevisstgjøringsprosesser og fargeopplevelser knyttet til to svært grunnleggende kontrastvirkninger: lys - mørke og rød - grønnkontraster.¹⁴¹ Oppgavene har fellestrekk ved at kandidatene lager systematiske fargeutprøvinger i bildeflater der former holdes konstante. Kandidatene leser av og analyserer virkninger og summerer opp hvilke opplevelser og fargeforståelser systematiske studier gir. Hovedkonklusjonen er at slike studier gir økende bevissthet om et mangfold av fargevirkninger som kontrastene kan gi. Med grunnlag i den analytiske delen sier eksempelvis den ene: ”I denne delen av mitt hovedarbeid, har jeg lært å *se*, og å formulere overfor meg selv hva jeg *opplever*. Sist, men ikke minst har jeg lært meg et språk for å kunne beskrive entydig hva jeg ser.”¹⁴² Erfaringene overføres til det produktive bildearbeidet og kandidaten sier om dette: ”Gjennom studier av rød/grønn-kontrastens likheter og forskjeller, har jeg ervervet ny kunnskap om fargen som estetisk uttrykksmiddel, ... Kunnskap som tidligere var ubevisst og intuitiv, er blitt bevisst og dermed varig kunnskap.”¹⁴³ Oppsummert dokumenterer oppgavene studier der teoretisk kunnskap får praktisk estetisk verdi og blir tjenende redskap for uttrykk av personlige ideer i skapende arbeid.

Tre andre kandidater angriper fargestudier ut fra den praktisk-estetiske siden med iaktakelse som innfallsvinkel. Disse studerer farger i et lokalt bymiljø problematisert som ”fra farge i rom til fargerom”, dessuten fjellet som motiv og ”visuell hvithet” knyttet til egne malerier. Observasjonserfaringer og analyse av egne bilder danner grunnlag for å søke kunnskap i

¹³⁹ Bertelsen 1988:207. Konkylie innskutt av forfatteren.

¹⁴⁰ Melbye 1979, Schei 1981, Olsen 1987, Clausen 1996, Holthe 1999

¹⁴¹ Melbye 1979, Schei 1981

¹⁴² Schei 1981:215

¹⁴³ Schei 1981:216

fargelæren. For de to siste sin del, studeres også kunstneres bruk av farger.¹⁴⁴ Den teoretiske kunnskapen og kunnskap som er kommet fram gjennom analyser av egne arbeider inkorporeres i videre bildestudier. Eksempelvis styrer kandidaten, som arbeider med fjellet som motiv, mot bevisst bruk av lys-mørk kontrast. Kandidaten sier bl.a. i oppsummeringen:

Med utgangspunkt i analysen (av egne bilder) og ut fra fagteori, ser jeg at jeg i de siste bildene har utviklet en fargeforståelse gjennom styrking av lys-mørk kontrasten i mine bilder. Kunnskap om farger lærte meg hvordan jeg bevisst kunne sette sammen farger gjennom kontraster og klanger når jeg lager bilder. Kunstneres anvendelse av farger ga meg en mer direkte erfaring med hvordan man kan anvende farger for å få frem forskjellige stemninger i bilder.¹⁴⁵

Felles for kandidatene er at de i tillegg til faglige perspektiv på studiene, også søker kunnskap som kan ha relevans for undervisning på ulike trinn. Kandidatenes egne erfaringer sees derfor i lys av didaktiske perspektiv som ulike typer læringsmål, arbeidsmåter, oppgavetyper og tilrettelegging. I to oppgaver gjennomføres undervisningsopplegg; i pedagogisk høgskole og en 5. klasse i grunnskolen.¹⁴⁶

6.2.1.3. Struktur og tekstur

Struktur og tekstur som kvalitet i ulike kunstuttrykk er ikke nedfelt i noen samlet "lære" som for form og farge. Ulike overflatekarakterer og overflatekontraster er imidlertid kjente fenomen. Fire oppgaver har fokus på dette fagområdet og hvilke verdier det kan ha i forming. Her dreier det seg om studier av struktur og tekstur i tekstil, å benytte tekstur som virkemiddel i maleri, og å utforske teksturale kvaliteter i selvlaget papir og i trematerialer.¹⁴⁷

Den første av disse oppgavene tar for seg både strukturelle og teksturale virkninger i tekstil knyttet til både bruksting og bilde, mens de øvrige konsentrerer studien om teksturer i bildemessige sammenhenger. Felles for disse oppgavene er at kandidatene lager systematiske utprøvinger, analyserer dem og utvikler kriterier på bakgrunn av egne erfaringer og eksisterende teori, for til sist å anvende innsikten i skapende arbeid.

Kandidaten som arbeider med de tekstile flatene, ser struktur som fellesbetegnelse for noe som er bygd opp eller satt sammen. Når dette kobles mot heklede flater og deres tekstur, finner kandidaten at tekturen i stor grad er bestemt av flatens struktur. Gjennom systematiske utprøvinger konstaterer kandidaten at materiale, redskap og konstruksjonsprinsipper kan gi innsikt i årsak og virkning dessuten gi variasjon i både struktur og tekstur som kan være nyttig til estetisk bruk og i undervisning i lærerutdanning.¹⁴⁸

I den andre oppgaven rettes lyset mot det taktile aspektet i bildeskaping, og kandidaten spør hvordan tekstur i bilde kan være med å gi et "EKKO" av tidligere erfaringer og opplevelser. Det vil si at kandidaten kobler det formale og det innholdsmessige når han i sine malerier "forteller" om sine bakgårdserfaringer og kystopplevelser fra barndommen.¹⁴⁹ Kandidaten opplever selv å utvikle en "håndskrift", få fortrolighet med eget formspråk, ... "å kunne gi opplevelsen, erfaringen, erindringen en sansbar form".¹⁵⁰ Å fokusere på tekturen som estetisk

¹⁴⁴ Clausen 1996, Holthe 1999

¹⁴⁵ Clausen 1996:91. Forfatterens parentes.

¹⁴⁶ Melbye 1979 og Clausen 1996

¹⁴⁷ Rakstang 1979, Thesen 1986, Ølnes 1994, Waterhouse 1997

¹⁴⁸ Rakstang 1979

¹⁴⁹ Thesen 1986

¹⁵⁰ Thesen 1986:116

virkemiddel innbefatter, sier kandidaten ...”aspekter ved en ny erkjennelse og en følelse av identitet.”¹⁵¹ Han vektlegger altså individuelle opplevelser og erfaringer som basis for opplevelse av det teksturale. Et slikt synspunkt kan ligge under når det i en annen oppgave viser seg at forståelsen av materialegenskaper og begrepene tekstur og rytme er svak hos lærerstudenter.¹⁵²

I den siste oppgaven som behandler tekstur, samles en del tråder fra de tidligere oppgavene og en del ny teori. Oppgaven kan stå som en oppsummering av miljøets viten, på det aktuelle tidspunkt, knyttet til teksturens uttryksmuligheter. Av den grunn behandles denne noe fyldig i fortsettelsen. De teksturale mulighetene knyttes til materialet tre i oppgaven ”Tekstur og uttrykk”.¹⁵³ Kandidaten går inn i litteraturstudier om begrepet tekstur, og lager fire nivåer å kunne forstå tekstur ut fra: Den konkrete / materiell tekstur, den sansede tekstur, den fortolkende tekstur, den anvendte tekstur.¹⁵⁴ Med grunnlag i foto av teksturer utvikler kandidaten vurderingskriterier til beskrivelse av tekstur. Disse er materialitet, bevegelse og subjektiv tolkning. Kandidaten lager 42 ulike teksturfelt i trematerialer og undersøker teksturuttrykkene med grunnlag i de tre kriteriene. I oppsummering av tolkningen av feltene kommer kandidaten fram til at: ”Kriteriet *materialitet* kan deles opp i faktorene; grad av bearbeiding, farge, struktur, dimensjon, taktilitet og glans. Det er materialets innvirkning på teksturuttrykket som beskrives”.¹⁵⁵ ”Kriteriet *bevegelse* kan deles opp i faktorene; energi, retning, spenning, rytme, og bevegelseskarakter. Dette er bevegelsens innvirkning på teksturuttrykket”.¹⁵⁶ ”Kriteriet *subjektiv tolkning* kan deles opp i faktorene; assosiasjon, fornemmelse og preg”.¹⁵⁷ Kandidaten sier at disse faktorene ikke kan allmenngjøres, men at det er interessant å bevisstgjøre seg de indre bilder som dannes. Disse kan i neste omgang være fundament for videre bearbeiding. I den siste fasen av eget praktisk - estetisk arbeid skaper kandidaten fire objekt over temaet ”Variasjon”. Her er intensjonen å synliggjøre de muligheter teksturen har til uttrykk i tre. Tekstur i didaktisk perspektiv knyttes til uttrykk og virkemiddel. Om dette sier kandidaten bl.a.:

*Gjennom undersøkelsen har jeg kommet fram til at tekstur kan framstå som et formalestetisk, materialstyrt, teknisk og verktøystyrt uttrykk. Tekstur kan skape assosiasjoner og fornemmelser hos betrakteren. Den kan videre gi signaler i form av spor etter handling, dvs. kroppens bevegelse. Om elementer og krefter i naturen, og om menneskets bearbeiding og behandling av flater.*¹⁵⁸

Videre følger mer detaljerte beskrivelser av hva tekstur er og kan innebære som læringsfelt i faget. Hovedtyngden i den didaktiske delen av oppgaven er en fagplananalyse av M-74, M-87 og L-97 i forhold til idé, innhold, kunnskapsbegrep og estetiske virkemidler med vekt på tekstur. Her trekkes det opp sentrale utviklingstrekk.¹⁵⁹

¹⁵¹ Thesen 1986:115

¹⁵² Ølnes 1994

¹⁵³ Waterhouse, Lorvik 1986

¹⁵⁴ Waterhouse, Lorvik 1997:36

¹⁵⁵ Waterhouse, Lorvik 1997:140

¹⁵⁶ Waterhouse, Lorvik 1997:143

¹⁵⁷ Waterhouse, Lorvik 1997:146

¹⁵⁸ Waterhouse, Lorvik 1997:176

¹⁵⁹ Waterhouse, Lorvik 1997:181-198

6.2.1.4. Visuell komposisjon i relasjon til andre kunstarter

To kandidater går utenfor formingsområdet og søker sammenhenger til, eller innsikt fra, andre kunstarter når det gjelder komposisjonsspørsmål. Utgangspunktet for den ene oppgaven er "at mennesket opplever en sammenheng mellom bilde og musikk i den åndelige manifestasjonen av non-narrative audiovisuelle uttrykk".¹⁶⁰ Med dette ståstedet søker kandidaten å finne en vei til å forstå denne korrelasjonen. I fagutredningen belyses bl.a. korrelasjoner mellom opplevelse av bilde og musikk knyttet til gestaltpsykologiske prinsipper som likhet, grunnstruktur, hovedstruktur, forgrunn/bakgrunn og samtidighet. Beskrivelser av egne opplevelser av korrelasjoner følger dokumentasjon av skapende arbeid av audiovisjoner (bilder og musikk). Med bakgrunn i teori og dokumentasjon av eget arbeid drøftes korrelatene som kandidaten finner; dessuten den audiovisuelle erkjennelse som synes å ligge i syntesen av det audiovisuelle. Kandidaten mener at det er denne som utgjør selve audiovisjonens autonomi.¹⁶¹

Den andre søker å utforme et sceneri for skolens lille teater med bakgrunn i erfaringer fra det store teaterets bruk av sceniske virkemidler.¹⁶² Med bakgrunn i teori om og observasjon av sceniske virkemidler i det profesjonelle teater, utvikler kandidaten sceneinnredninger for bruk i skolen. Scenografi drøftes i forhold til didaktikkens hva, hvorfor og hvordan spesielt knyttet til kunst- og håndverksfaget, men også i tverrfaglig sammenheng.

6.3. Forståelsesperspektiv

Går en til oppgavene med spørsmål om hvilke overordnede perspektiv på fag og fagdidaktikk de gir uttrykk for, avtegner det seg noen hovedtrekk.

Komposisjonsspørsmål knyttet til estetiske virkemidler, funksjoner og organisering er hovedfokus. Kunnskap om form og farge har lange tradisjoner i filosofi og innenfor kunstakademisk utdanning. Kandidatene knytter seg til denne historiske arven. Kunstteoretisk har kandidatene rot i modernistisk tankegang hvor virkemidlene og relasjonene mellom dem er selve uttrykket eller det egentlige motivet.

Kandidatene ser det estetiske kunnskapsstoffet som en slags "ABC" med en grammatikk eller såkalte "lærer" det er viktig å ha innsikt i. Idémessig vil en ut fra dette kunne si at kandidatene knytter seg til tanker om at vi utdannes ved å reprodusere kunnskap. Den aktuelle kunnskapen blir av flere - litt karikert sagt - sett på som allmenngyldig. Noe som kan diskuteres i våre postmoderne tider.

De flestes ærend er å bevisstgjøre om komposisjonelle kvaliteter. Dette ser de dels som å få innsikt i kulturens kunnskap, dels som personliggjøring av kunnskap og

¹⁶⁰ Schelver 1994:12

¹⁶¹ Schelver 1994:52-67

¹⁶² Hvål 1998

å ha en viss frihet i anvending i skapende arbeid og formuttrykk. Med dette perspektivet i fokus, fungerer stoffet som kunnskaps- og inspirasjonskilde for egen skapende virksomhet.

*Oppgavene dokumenterer, som vist, etterprøving og tilpassing av estetisk kunnskap, anvending i skapende arbeid og drøfting i didaktiske perspektiv. Det er i denne sammenhengen en kan si at oppgavene i en viss grad kan representere ny viten. Det vil si i drøfting og utvikling av mål, innhold og tilrettelegging for til-
egning og anvending av estetisk kunnskap i faget.*

Hvert av disse hovedtrekkene utdypes og kommenteres i fortsettelsen.

Alle kandidatene gjør rede for eksisterende kunnskap innenfor de spesifikke fagområdene de tar opp. For form behandles kunnskap om formkarakterer, formelementer og estetiske funksjoner, stilisering og ordningsprinsipper. For farge benyttes fortrinnsvis J. Itens farge-lære og fargesystemet Natural Color System. Det er først og fremst kunnskap om kontraster og i noen grad klanger som studeres. Når det gjelder struktur og tekstur, er kunnskapen, som tidligere nevnt, ikke samlet i ”lærer”. Kunnskapen innenfor dette feltet er ikke entydig. Av den grunn yter kandidatens egne utprøvinger, analyser og anvending i formingsarbeid viktige bidrag til innsikt i denne sammenhengen. Når det gjelder de to oppgavene som krysser fag-grenser, forholder den ene seg til kjent formteori. Mens det for den andres del nettopp er i kombinasjonen av teori fra to fagfelt at det blir mulig å komme på sporet av audiovisjonens vesen og virkemåte. Kandidaten selv mener at det er i koblingen at originaliteten ligger.¹⁶³

Kandidatene er opptatt av at kulturens kunnskap kan hjelpe dem til å forankre oppgaven; at kulturen er bærer av kunnskap som vil være reell for dem i deres individuelle søken etter å forstå hvordan enkeltfenomener og relasjoner mellom flere kan opptre i bildeflaten for eks-empel. Bildets syntaks er imidlertid ikke så eksakt som i verbalspråket. Den som skaper bilder, står uopphørlig overfor valg av enkeltelementer og måter å organisere dem på. Det er i dette spillet at de sansbare kvalitetene utmyntes, og kunstverkets/formingsarbeidets selv-stendige virkelighet kommer til syne. I modernistisk kunstteori betegnes dette som estetisk virkelighet. Det er måten det formale artikulere seg på som er det vesentlige. En kandidat sier for eksempel at ”... et objekt har estetiske kvaliteter når de formale elementene til sammen utgjøre et hele.”¹⁶⁴ I et slikt utsagn ligger det innebygget noe normativt. Kvalitative vurder-inger er tydelige innenfor den modernistiske tradisjonen, og oppgavene i denne kategorien hører i sterk grad hjemme her. Hos flere er det et vekselspill mellom egne utprøvinger, ana-lyse, observasjon, innlevelse og refleksjon. Det ser ut til at det systematiske og analytiske kobles med det oppdagende, hvor kandidatene endrer bevissthet/utvikler varhet overfor estet-iske virkninger i marsjen. Kunstkunnskap som teori og innsikt tilegnet gjennom møte med kunstuttrykk blir gjort til kandidatens personlige kunnskap. Fagstoffet fungerer som kunn-skaps- og inspirasjonskilde for egen skapende virksomhet. Noe samlet kan en si at kandidatene har etterprøvd eksisterende kunnskap og tilpasset den ut fra behov og nivå.

Kandidatene er opptatt av undervisningsmessige relasjoner som kan utmyntes på bakgrunn av egne erfaringer. Et fellestrekk her er at kandidatene ser læringspotensialer i arbeid med kom-

¹⁶³ Schelver 1994:68-70

¹⁶⁴ Bertelsen 1988:64

posisjon. De fleste drøfter slike synspunkt i forhold til aktuelle mål, utvalg av innhold, læringsformer, progresjon, egenaktivitet og oppgavegiving. Relasjoner mellom opplevelse, oppdagende læring, erfaring og kunnskap er kjennetegn ved disse drøftingene. Videre forholder kandidatene seg til mål og innhold i aktuelle læreplaner på det tidspunktet oppgavene ble gjennomført. Seks kandidater utarbeider og gjennomfører undervisningsopplegg med bakgrunn i egne erfaringer. Skoleutprøvingene gjennomføres i grunnskole, videregående opplæring og i pedagogisk høgskole. De varierer i omfang, men må kunne karakteriseres som korte. Det ser ut til at en ikke kan forvente store endringer i elevers/studenters praktisk-estetiske bruk av virkemidler når oppleggene går over kort tid. Dette kan henge sammen med at å komme på innsiden av det estetiske, er et spørsmål om modning. Likevel ser kandidatene at oppleggene kan virke som en spore til utvidet fagforståelse. Det synes som at de kandidatene som reflekterer over verdier ved undervisning innenfor fagfeltet, er mer optimistiske i sine fagdidaktiske vurderinger, enn de som trekker konklusjoner på bakgrunn av konkrete undervisningsopplegg.

6.4. Noen utviklingstendenser

De aktuelle oppgavene fordeler seg ganske jevnt utover i perioden. Dekorstudiene skiller seg ut ved at alle er gjennomført på slutten av 70- og begynnelsen av 80-tallet. Både tidligere og nyere oppgaver ser fagfeltet komposisjon som et vesentlig område for tilegning og forståelse gjennom egen praktisk-estetisk erfaring ved aktivitet, opplevelse og refleksjon. En kan ikke gjennom de 21 oppgavene som er levert i løpet av perioden, spore endringer i grunnholdninger til selve fagfeltet og tilegning av dette. I planene for skoleverket i samme periode, er fagområdet komposisjon blitt stadig tydeligere. Dette har ikke gitt seg utslag i en økende interesse for feltet hos hovedfagskandidatene. En kan heller undre seg noe over at ikke flere totalt har funnet dette området interessant i opplærings- og formidlingsperspektiv.

Tidligere er det konstatert at fagområdet har røtter i modernismen. Videre vet en at samtidskunsten og kunstteorien gjennom det postmoderne er opptatt av andre sider ved kunsten. Ser en dette i forhold til skoleplanene, er det mulig å spørre: Er det slik at skoleverket er forsinket i forhold til det som rører seg i samtida? Eller er det tross samtidskunsttendenser noe som kan kalles objektiv basiskunnskap innen det estetiske feltet og som er av verdi for estetisk oppdragelse uansett kunstrener? Oppgavene berører ikke slike vurderinger. Det er imidlertid grunn for å etterlyse kritisk drøfting og vurdering av formalstudier sett i forhold til kulturoverføring, skaping, samtidstendenser i kunsten og syn på danning og utdanning. Her ligger det både faglige og fagdidaktiske utfordringer.

7 Studier av materialer og håndverk

7.1. Presentasjon

Ca. 24% av oppgavene (43 oppgaver) er kategorisert under denne overskrifta. Det er et vidt spekter av materialer som studeres, og håndverk belyses som praktisk virksomhet knyttet til teknikker, redskaper og atferd. Noen studerer dessuten håndverkere og kunstneres arbeid og produkt. Selv om oppgavene har en fellesnevner i det konkrete og praktiske, rommer de et vidt spekter av innfallsvinkler, referanser og perspektiv. Når det gjelder uttrykksformer, er oppgavene løst med tilnærmet lik fordeling innenfor bildeområdet med 15 oppgaver og bruksform og miljø med 13 oppgaver. 8 kandidater har arbeidet med flere uttrykksformer og 7 innenfor skulptur. Kandidatenes bruk av materialer fordeler seg ganske likt med 9 - 10 oppgaver for hver av materialegruppene tekstil, flere materialer, tre og tradisjonelle bildematerialer. Leire og metall er lite behandlet med henholdsvis tre og to oppgaver. Forskningsmetodisk anvendes eksperiment. Det produseres felt hvor egne prosesser og produkt analyseres, og studier gjøres ut fra aksjonsforskningsstrategier. Ved undersøkelser i pedagogiske sammenhenger anvendes spørreskjemaer, intervju og analyse av formingsarbeid. De didaktiske perspektivene knyttes til teori og konkrete utprøvinger.

7.1.1. Et eksempel

Peter Coopers oppgave har tittelen "Papirhåndverk og billedforming" og har problemstillingen: "Hva tilføres billedforming ved å utnytte papirhåndverk i uttrykksøyemed?"¹⁶⁵

Utgangspunktet for oppgaven er Vestens nonchalante innstilling til papir. Kandidaten er opptatt av om en vinner spesielle erfaringer når en er inne i en allsidig skapende prosess fra råmateriale til bildeuttrykk. Han gjennomfører en undersøkelse hvor han i ulike deler av oppgaven opptrer som praktiserende papirhåndverker, bildekunstner, lærer og forsker.¹⁶⁶ Det vil si at han går direkte og nært inn i prosessen. Som papirhåndverker setter han seg først inn i hvordan prosessen foregår ved bl.a. oppsøkende virksomhet ved verksteder i Sverige og England. Her er han lærling i forhold til en mengde tekniske finesser som må innøves ferdighetsmessig. Som håndverker, samler og konstruerer han utstyret mest mulig selv; er en slags målbevisst Askeladd.¹⁶⁷

En spesiell side ved prosessen er å finne ut hvilke lokale plantefibre som kan brukes. Her er han uten erfaring, og papirframstilling som håndverk eksisterte på det tidspunktet ikke i Norge. Brennesle, sandsiv, iris, bjørkeblad, humle, geiteramsfrøfiber, tistelfrøfiber og vepsebol blir aktuelle materialer. Etter hvert utvikler han "fingertuppfølelse" for hva som egner seg. De lokale materialene blandes med bomullslinters. Men først knuses fibre i en gammel klesrulle og de kuttet opp. Fibrene kokes, myknes og males for defibrering. Fibrenes tilstand følges nøye i forhold til de ulike planteartenes egenart når det gjelder krymping, sprøhet og ujevnheter. Ved iblanding av de nøytrale bomullslinters får de andre fibre spillerom til å vise sine estetiske kvaliteter. Å forme papir er å ha kontroll over papirets komposisjon, og det "magiske øyeblikket" når papirforma bryter gjennom vannoverflata. Men mye skal også stemme når det gjelder pressing og tørking. Papirenes kvaliteter vurderes ut fra en teknisk

¹⁶⁵ Cooper 1982:3

¹⁶⁶ Cooper 1982:4.

¹⁶⁷ Cooper 1982:11-63

vinkel hvor kjemisk reduksjon, mekanisk bearbeiding, formingssevne, stabilitet og styrke er vurderingskriterier.¹⁶⁸

For å få perspektiv på mediets bredde samt inspirasjon for eget bildearbeid, belyses bildeforming med papir ut fra dagens kunstuttrykk innenfor kalligrafi, grafikk, skulptur, collage, relieff og assemblage.¹⁶⁹ Som bildekunstner er han opptatt av papirenes stofflighet, og at papir i seg selv har et uttrykk. I enkelte av kandidatens bildeprosesser styres papirlagingen ut fra bildeintensjoner som er klare på forhånd. I andre blir bildet "lekt" fram idet han tar konsekvenser av mer eller mindre uforutsette ting som hender underveis. Kandidaten sier at han dyrker fram sine bilder fra rike materialkilder, og at bildelagingen handler om han selv, prosessen og produktet.

Kandidaten analyserer bildeformingsprosessen og finner at denne er helhetlig, "... er en progresjon av aktiviteter, systematisk og konsekvent bygget på hverandre".¹⁷⁰ Han må arbeide følgeriktig med materialet fra de minste enheter til uttrykk i bilder. Det vil si at kandidaten har styring med alle aktivitetene; kan gripe inn, påvirke og nærmest ha en dialog med materialet og det praktiske arbeidet. Det krever aktivitet, engasjement, erfaring og aktiviserer det kognitive, affektive og psykomotoriske. Prosessene krever både logisk, analytisk tenkning, intuisjon og spontanitet. Samspillet mellom aktivitetene og arbeidsformene blir stadig utviklet, og aktivitetene gir han et utvidet bildebegrep.¹⁷¹

Kandidaten gir en detaljert oppsummering av erfaringer fra sanking og foredling av plantefibre, samling og bruk av utstyr, papirframstillingsfasen og bildeformingsfasen. Hovedkonklusjonen er at prosessene har gitt et sammenhengende erfarings- og persiperingsregister, at de fører til utvidete muligheter for individuelt uttrykk og estetisk forståelse, at de beriker hans begrep om materialer og bildeprosesser, og gir kandidaten kontakt med papir som kulturformidlende faktor. Han sier at egentlig er mediet "forming med fiber".¹⁷² På bakgrunn av erfaringene med den helhetlige prosessen, drøfter han som lærer overordnede didaktiske konsekvenser. Dette skjer ut fra en åpen relasjonsmodell med faktorene: materiale, det praktisk-estetiske aspekt, individets idé, kreativitet, egne verdier, samfunn og kultur, samt skolens rolle.¹⁷³

Presentasjonen viser at dette er en oppgave der kandidaten kobler det materielle og håndverksmessige med det skapende. Den er representant for en helhetlig prosess fra råmateriale til bilde. Metodemessig benyttes observasjon av egen aktivitet hvor kandidaten opererer på håndverkets og bildeskapingsens egne premisser. Kandidaten skaffer seg en fortrolighet og innsikt som er etterprøvbart. Videre gir utforskingen ny kunnskap om anvendelse av lokale fibermaterialer og at Østens kunnskap kan omplantes. Dessuten viser de overordnede didaktiske drøftingene at slike helhetlige skapings- eller tilvirkingsprosesser innebærer varierte pedagogiske muligheter og utfordringer.

¹⁶⁸ Cooper 1982:48-63

¹⁶⁹ Cooper 1982:64-76

¹⁷⁰ Cooper 1982:100

¹⁷¹ Cooper 1982:100-107

¹⁷² Cooper 182:116

¹⁷³ Cooper 1982:118-142

7.1.2. Hovedfokus

På det konkrete plan handler oppgavene i denne kategorien om studier av materialer og om håndverk hvor bruk av redskaper, teknikker og tilvirkingsprosesser står sentralt. Det materielle og virksomhetene står ofte i et samspill med hverandre og i relasjon til tanker om idé og produkt. Likevel er det mulig å dele oppgavene i to grupper ut fra hovedfokus. Tendenser i hver av gruppene utdypes i fortsettelsen.

	<i>Antall oppgaver</i>
- <i>Materialer i formingsprosesser</i>	16
- <i>Håndverk; tilvirking og redskaper</i>	27

Disse håndfaste sidene av formingsprosesser belyses også ut fra forhold knyttet til opplevelse, læring, kunnskap, undervisning og oppdragelse.

7.2. Formingsprosesser

7.2.1. Materialer i formingsprosesser

Totalt er det 16 oppgaver hvor kandidatene primært er opptatt av å utforske, forstå og oppleve materialers egenskaper. Innenfor denne rammen er det trematerialer som får størst oppmerksomhet med til sammen 8 oppgaver. Ellers er tekstil, metall, leire, papir og "flere materialer" representert. Det er imidlertid mer overordnede perspektiv til materialutprøvinger og -forståelser som er interessante. Disse finnes i kandidatenes studier av menneskets møte med materialer, dessuten ved materialeegenskaper og kvaliteter i produkt, som tas opp i fortsettelsen.

	<i>Antall oppgaver</i>
- <i>Menneskets møte med materialer</i>	8
- <i>Materialeegenskaper og kvaliteter i produkt</i>	8

7.2.1.1. Menneskets møte med materialer

De 8 kandidatene dokumenterer materialeegenskaper ved opplevels- og erfaringsmessige tilnærminger til materialer. Materialene står, gjennom sitt språk, i et vekselspill med den som skaper.

Kandidatene dokumenterer at materialer har egenskaper som gjør at de kan fungere som meningsskapere både i utgangspunktet for kandidatenes egen forming, under prosessen og i formingsproduktene.¹⁷⁴

¹⁷⁴ Fire oppgaver har en opplevels- og erfaringsmessig tilnærming til materialeegenskapene. Tre av disse har basis i tre som materiale: "Tre og Det Sakrale...", den utilvirkede trestokken som utgangspunkt for skulpturforming, og erfaring med binding av brake: Sandven 1987, Thorsnes 1995 og Eide 1995. Den fjerde studerer taktile opplevelser i møte med flere materialer: Ringen 1990. Fire kandidater undersøker mer direkte hvilke muligheter materialer har til å skape ideer og forestillinger om produkt/uttrykk. Dette dreier seg om studier der kandidatene undersøker metallskraps muligheter til å utvikle fantasi, å se papir og assosiasjonsskaping i sammenheng, dessuten hvordan en kan bruke tekstile materialer til uttrykk: Pedersen 1984, Olsen 1986, Vold 1981, Aas 1990.

Beskrivelsene som følger eksemplifiserer noen hovedtrekk ved materialers muligheter i denne sammenhengen. En kandidat som undersøker kvaliteter ved den utilvirkede trestokken i skulpturforming, dokumenterer dette vekselspillet. Han intervjuer billedhuggerne Ph. Dommen, M. Lyckander og N. Aas som alle arbeider i trematerialer. Kandidaten bearbeider trestokker selv og lar elever i videregående skole utprøve møter med trestokker. Med bakgrunn i disse tre informantgruppene finner han bl.a.:

I starten: "Trestokken har eget individuelt uttrykk, formet av naturen. ... Dette gjør det vanskelig for utøveren å komme inn med sitt språk, sin kraft. ... Utøveren har respekt for trestokken. ... Utøveren blir på en måte provosert, "psyker seg opp" og bevisstgjør seg om sitt bidrag." ... Underveis: "...trestokken har så mange motstander i forhold til intensjoner. ... Trestokken fordrer derfor kreativitet og konsentrert arbeide." ... Mot slutten: "Gleden utøveren kjenner over å ha forent trestokkens uttrykk i samspill med sitt eget, er sterk".¹⁷⁵

En kandidat som arbeider med materialerfaring knyttet til binding av brake¹⁷⁶ anvendt i bilder, benytter selve materialet og bindinga som viktige uttrykksmidler. Materialet er den bærende krafta. Kommunikasjonsaspektet ligger i dette. "Ikkje figurativt, ikkje litterært, men kan hende med ein bodskap om materialet og vørnaden i arbeidet med det".¹⁷⁷ Kandidaten slutter at arbeidsmåten gir forståelse for materialerfaring som en helhet bestående av erfaringer - med materialelegenskaper, - av teknisk karakter, - med redskap, - av kulturelle kontekster og erfaringer av formalestetisk karakter.¹⁷⁸

Lignende vekselspill dokumenteres ytterligere i oppgaver der kandidatene eksplisitt undersøker materialers muligheter til å skape ideer og forestillinger om produkt/uttrykk. En kandidat som knytter assosiasjoner til papir og tema "fjæra", finner at han knytter assosiasjoner direkte til observerbar natur. I papiret søker han noe som minner han om natur. "Både form, farge og tekstur kan her være det som gir utslaget".¹⁷⁹ Mens en annen kandidat som arbeider med gamle og nye tekstiler, retter oppmerksomheten "mot materialer som refleksjonsobjekter og som virkemidler i bilde".¹⁸⁰ Dessuten: "I krysningspunktet mellom idéopplevelse, refleksjon over meningssammenhenger og brukbare bearbeidingsmåter, har idéen sitt utgangspunkt".¹⁸¹

7.2.1.2. Materialelegenskaper og kvaliteter i produkt

Disse fenomenene studeres av 8 kandidater gjennom:

Utvikling av nye materialer, studier av materialelegenskaper og kvaliteter i produkt med basis i naturvitenskapelige eksperiment.

Studier av kvalitetskriterier, av samspill av faktorer og manipulering med

¹⁷⁵ Thorsnes 1994:68-70

¹⁷⁶ Brake er det nynorske ordet for einer.

¹⁷⁷ Eide 1995:133

¹⁷⁸ Eide 1995:154

¹⁷⁹ Olsen 1986:78

¹⁸⁰ Aas 1990:63

¹⁸¹ Aas 1990:153

materialer og produksjonsmåter for å oppnå ønskede kvaliteter.

Studier av kjente materialers materialeegenskaper som utnyttes grenseoverskridende i forhold til tradisjonens produkter. Ved dette utfordres kulturens kvalitetskriterier.

Studier av stoff og form fortrinnsvis gjennom estetisk filosofi og kunstteori.

Dette viser at de åtte oppgavene dette gjelder, er ganske mangeartede. Eksempelene i fortsettelsen utdyper de varierte aspektene.¹⁸²

En oppgave handler om utvikling av "Glasurer for engangsbrent keramikk til bruk i skolen". Kandidaten tar utgangspunkt i ønskede egenskaper knyttet til glaseringsteknikker, brenning, råstoff, farge og tekstur. Med grunnlag i omfattende naturvitenskapelige eksperimenter, ender kandidaten opp med fire basisoppskrifter som gjennom innfarginger gir 28 oppskrifter. Hvorvidt glasurere, tilfredsstillende helt bestemte krav, har ikke kandidaten svar på før de prøves ut på bruksgjenstander og skulpturer, og av barn. Gjenstandene, hvor glasurere brukes, kvalitetsvurderes i forhold til farge, tekstur, helhet, gjenstandens form og glaseringsteknikk. Etter en utprøving av elever i 4.-5.-6. kl., vurderer kandidaten glasurere som anvendelige i skolen. Dette gjøres på bakgrunn av vurderinger hvor bruken sees i relasjon til formingsfagets målsetning, elevenes og lærerens forutsetninger og ytre rammefaktorer. Summen er at kandidaten utvikler et nytt produkt - et materiale med egenskaper som holder kvalitative mål i forhold til bruk i skolen.¹⁸³

En annen kandidat "gjenoppdager" og dokumenterer kunnskap om trematerialers egenskaper som gjennom tidene har gått i glømmeboka. Med basis i teorier om historisk trebruk i Norden, undersøkes rått trevirke og formbarhet. Naturvitenskapelige eksperiment benyttes. Bøyelighet, elastisitet, vridning, hardhet, skjæremotstand, formtørking og hydroskopisk påvirkning av formtørket virke undersøkes hos selje, bjørk, eik, rogn og osp. Egenskapene bøyelighet og vridning i grønt virke anvendes i skulpturale former. Til slutt belyser kandidaten undersøkelser i forhold til praktisk bruk i skolen.¹⁸⁴

Å kunne skape produkter med god utnytting av materialeegenskaper, henger ofte sammen med bevissthet om hva som gir kvalitet. Studier der kandidatene fokuserer kjennetegn for god materialkvalitet, utdypes i fortsettelsen. Dette skjer ved hjelp av varierte eksempler. I en oppgave om materialers estetiske funksjoner i skulptur, undersøker kandidaten relasjoner mellom virkemidlene materiale, form og skulpturens funksjon - dvs. uttrykket. Kandidatens analyse skjer dels med grunnlag i eksempler fra kunsthistorien, dels ved samtale med skulptøren G. Torvund og dels ved egne skulpturale uttrykk i tre, blåleire og stål. Analysen

¹⁸² Konkret dreier det seg om å utvikle nye materialer: "Glasurer for engangsbrent keramikk til bruk i skolen": Hexeberg 1984, og å avdekke egenskaper ved "Vått tre som formbart materiale": Eikeland 1995. Videre om materialers estetiske funksjoner i skulptur: Blekastad 1981, dessuten trematerialer og never i forhold til bruksformer: Haakedal 1982, Wik 1987, Gundersen 1996 og møte mellom utradisjonelle materialer og tradisjonelle teknikker i arbeid med 2 og 3-dimensjonale objekt: Warland 1999. Dessuten undersøkes, fortrinnsvis via teori, form og stoff som grunnleggende dikotomi i estetikk og billedkunst med særlig vekt på det stoffliges betydning for det estetiske objekt i oppgaven "Det stoffliges estetikk": Karlsen 1994.

¹⁸³ Hexeberg 1984

¹⁸⁴ Eikeland 1995

leder fram til en drøfting og stillingstaking til hvilke faktorer kandidaten mener er selvstendige, overordnede uttrykksegenskaper i materialet. Kandidaten konkluderer med at dette er struktur, hardhet, tekstur, glans og farge. Videre fungerer struktur og hardhet som formegenskaper som påvirker og styrer form og formuttrykket i skulptur.¹⁸⁵ Med disse forhold som bakgrunn, utdyper kandidaten samspillet mellom materiale, form og uttrykk og ser disse i relasjon til sentrale undervisningsmål for faget i M-74: materialfølelse, formfølelse og estetisk følsomhet. Dette bærer i seg at det nevnte samspillet i produktet også står i et samspill med et opplevende subjekt. Av dette følger at det har verdi for mennesket å beskjeftige seg med kvaliteter, mener kandidaten.¹⁸⁶

En annerledes måte å tenke materialkvaliteter på, kommer til syne når en kandidat utfordrer kjente materialer til ny bruk. Dette skaper frihet i utnytting av materialeegenskaper, men krever også aktpågivenhet i relasjonene mellom materialkvalitet og produktkvalitet. Dette er temaet i oppgaven "En eksperimenterende materialundersøkelse med never i klær. "Når sevja stig..."¹⁸⁷ Etter en åpen eksperimentering konkluderer kandidaten med at never har kvaliteter som kan anvendes i klær. Kandidaten skriver:

Blant annet erfarte jeg at never ikke bare er huden til treet. Never er hud i ordets rette forstand. Det gjelder bare å anvende materialet på den riktige måten slik at dette kommer tydelig frem. ... En kombinasjon av overflatetekstur og farger, gav meg ikke bare assosiasjoner, men også følelsen av at dette opplevdes som hud. Den silkemyke, bløte og glatte overflaten kombinert med rosa-, lilla-blå- og bruntoner ... både så og følte som hud.¹⁸⁸

Dette blir i fortsettelsen utnyttet i formgivning av klær til "huldra". I en slik grenseoverskriding utfordres kulturens kvalitetskriterier. Tilsvarende kan sies når en kandidat etter en rekke varierte materialutprøvinger, ser potensialer i "tetningslister" som vevemateriale til 3-dimensjonale objekt.¹⁸⁹

Oppgavene viser at kvaliteter ikke representerer gitte sannheter, men er fenomen som stadig er under justering. En oppgave som skiller seg ut i forhold til det øvrige materialet, viser dette med feste i og ved å gi stor innsikt til estetisk filosofi og kunstteori med det materielle som fokus. Oppgavens tittel er "Det stoffliges estetikk" og har problemstillingen "En undersøkelse av form og stoff som grunnleggende dikotomi i estetikk og billedkunst med særlig vekt på det stoffliges betydning for det estetiske objekt".¹⁹⁰ I oppgaven følges "Form og stoff" gjennom tidene med utgangspunkt i den klassiske form-og-stoff-dikotomien ved en gjennomgang av grunnlaget for problemet for å finne ut hva stoff, materie, materialitet, materialisme etc. er. Videre sees kunsthistorie og kunstteori i lys av dualismen mellom form og stoff. I kapitlet "Idé og fenomen" belyser kandidaten formale strukturer som motsetning til en stofflig-konkret virkelighet. Her tar kandidaten for seg modernismen og den moderne kunst, spesielt kunstverkets forvandling til (et konkret) estetisk objekt. Denne utredningen fører fram til det praktiske prosjektet som han kaller "Staur som estetisk objekt". I avslutningskapitlet behandles en formal og en stofflig måte å oppfatte og å nærme seg verden og tingene på. Dette skjer gjennom en sammenfatning, drøfting og konklusjon.¹⁹¹

¹⁸⁵ Blekastad 1981:111-112

¹⁸⁶ Blekastad 1981

¹⁸⁷ Gundersen 1996

¹⁸⁸ Gundersen 1996:82

¹⁸⁹ Warland 1999

¹⁹⁰ Karlsen 1994:20

¹⁹¹ Karlsen 1994:Innledningen

7.2.2. Håndverk; tilvirking og redskaper

I tilvirking av produkt brukes begreper som å lage, produsere, framstille, arbeide og skape. Håndverk har i sterk grad med tilvirkingsprosesser å gjøre, og oppgavene kan betraktes som dialoger mellom materialer, redskaper, fysiske handlinger og mental virksomhet. Det å beherske ferdighetene eller det fysiske håndverket er i dette spillet et nøkkelord. Men selve tilvirkingen består også av en mer teknisk-materiell side, og utprøving eller bruk av redskaper. Oppgavene har litt ulike tyngdepunkt, og er av den grunn delt i to grupper hvor studier av tilvirkingsprosesser utgjør hovedtyngden:

	<i>Antall oppgaver</i>
- <i>Tilvirkingsprosesser</i>	17
- <i>Tekniske sider og redskaper knyttet til tilvirking</i>	10

Det er karakteristisk at kandidatene selv prøver ut teknikker, også kalt framstillings- eller arbeidsmåter. I flere tilfeller er disse kjent fra før, men ikke nødvendigvis dokumentert skriftlig tidligere. I andre tilfeller mangler en kunnskap om det aktuelle feltet i relasjon til undervisning og læring. Det betyr at kandidatene i utgangspunktet ser utfordringer i å samle og etterprøve kjent kunnskap. De systematiserer og vurderer denne i relasjon til prosess og/eller uttrykk som oppnås; dessuten i forhold til læring, undervisning og oppdragelse. I fortsettelsen utdypes innholdet i de to undergruppene.

7.2.2.1. Tilvirkingsprosesser

Tilvirkingsprosessene som de 17 kandidatene studerer, spenner vidt. De forholder seg mer overordnet til håndverk, til kjente og avgrensede teknikker innenfor tekstil og til varierte arbeidsmåter.

I virksomhetene som utforskes, foregår det et dynamisk spill hvor de nære erfaringene med aktivitetene er et hovedpoeng. I perioden har disse blitt karakterisert med beslektede navn som erfaringskunnskap, håndbåren kunnskap, ferdighets- og fortrolighetskunnskap, taus kunnskap, kunnskap i handling og automatisert kunnskap.

Oppgavene gir detaljert innsikt i formkulturelle perspektiv ved handlingene. De handler om tradering av kulturstoff, bevisstgjøring og refleksjon over handling.

Kandidatene problematiserer tilegning og læring, forholdet mellom håndverk og skaping, og de gir tilfang til forståelse av relasjonen mellom tilvirking og kvaliteter i uttrykk.

Oppgaven om papirhåndverk som ble brukt som eksempel under presentasjonen innledningsvis, faller innenfor denne undergruppa. I fortsettelsen utdypes karakteristika ved de øvrige oppgavene.¹⁹²

¹⁹² Fire kandidater forholder seg mer overordnet til håndverk gjennom: problematisering av bygenes formkultur som håndverk og skolens formingsundervisning: Indergaard 1979, konkrete håndverk – båtbygging og papirhåndverk: Johansen 1981, Cooper 1982, og håndverkets metoder – mester-svenn-læring: Dahl, Hellkås 1994. Ni kandidater tar for seg kjente og avgrensede teknikker innenfor tekstil. De er knyttet til ullbearbing –

Håndverk har historisk sett en sterk plass i faget. Gjennom den faglige utviklingen som gikk for seg på 60- og 70-tallet, kom dette i bakgrunn for det individuelt skapende. Dette er rammen for en oppgave hvor kandidaten undersøker bygdenes formkultur og skolens formingsundervisning. Etter en undersøkelse i lokalmiljøet og skolene i Fosen kommune samt en analyse av M-74, konkluderer han: "Det en kan slå fast, med støtte i undersøkelsene av bygdesamfunn og mønsterplanen, er at bygdesamfunns aktiviteter i egentlig forstand ikke er integrert i skolen. Derved heller ikke lokal formkultur".¹⁹³ Han mener "at skolens formidling er av vital betydning for håndverk generelt og lokal knowhow spesielt. Det å få bygdenes håndverksaktiviteter integrert i skoleverket vil være av avgjørende betydning for at bygdesamfunns formkultur skal kunne eksistere og utvikles videre".¹⁹⁴ Da formingsfaget med M-74 som ramme, på idéplanet står langt fra det håndverksmessige, foreslår kandidaten at det bør opprettes et nytt fag - eventuelt som valgfag - for å ivareta bygdenes formkultur/håndverksaktiviteter.

Gjennom hele perioden for denne studien, ser flere kandidater det som en utfordring å undersøke kvaliteter ved håndverk og teknikker. TrADERING og skaping er to viktige perspektiv for kandidatene. Nærmest det autentiske håndverket kommer en kandidat som gjennomlever prosessen med å bygge en trebåt i nært samarbeid med erfarne håndverkere. Egne erfaringer vurderes i læringsperspektiv. Med bakgrunn i disse skriver han bl.a.: "En kan si at kunnskap, nøyaktighet, erfaring og manuell dyktighet er vesentlige sider av håndverk. At kreativitet kom inn i bildet i så sterk grad som jeg opplevde det, var overraskende".¹⁹⁵ Dette utdypes av kandidaten, og her trekkes fram ett poeng; nemlig at han støtter seg til andres erfaringer, men dersom båten ikke skal bli en kopi, må han tenke selvstendig. "Jeg måtte gå inn for å forstå hva jeg gjorde og hvorfor jeg gjorde det. Alt jeg gjorde, fikk følger for det jeg senere skulle gjøre. ... Denne selvstendigheten var preget av divergent tenkning".¹⁹⁶ Videre blir han gjennom prosessen styrket i troen på at håndverkere har forståelse for at materiale og funksjon er med på å bestemme formen på en bruksgjenstand. Han mener å ha berørt flere kvaliteter ved båtbyggerhåndverk som er generelle for håndverk. Ivaretaking av disse vil styrke formingsfaget og berike vårt forhold til ting. Verdier ved håndverk generelt drøftes, og erfaringene knyttes til teori om meningsfull læring.¹⁹⁷ En annen oppgave som behandler håndverkets metoder for overføring av kunnskap gjennom mester-svenn-læring, uttrykker også en del om dette.¹⁹⁸

For oppgavene som behandler mer avgrensede tekstile teknikker, settes ullbearbeiding - karding, spinning og filting i fokus i tre oppgaver.¹⁹⁹ Disse aktivitetene har urgamle tradisjoner. Det kandidatene gjør, er å undersøke de nære erfaringer som virksomhetene gir, for å

spinning og filting: Andersen 1977, Sørensen 1979, Sletten 1995, framstilling og bruk av tekstile plantefibre: Stokke, Reistad 1984, strikking: Gjørsvik 1979, Hansen 1995, søm av rynker for å belyse forholdet mellom håndverk og skaping : Alme, Staalstrøm 1997, spinning: Wetterhus 1997 og stofftrykkets pedagogiske kvaliteter: Madsen 1992. De resterende fire spenner over et vidt spekter av teknikker og arbeidsmåter. Det dreier seg om arbeidsmåter i forming for psykisk utviklingshemmede, den keramiske prosessen raku, arbeidsmåter i tegning, og metoder ved bruk av video: Sæther, Bø 1979, Sommerud 1987, Strømme 1987, Henriksen 1988.

¹⁹³ Indergaard 1979:93

¹⁹⁴ Indergaard 1979:98

¹⁹⁵ Johansen 1981:104

¹⁹⁶ Johansen 1981:112

¹⁹⁷ Johansen 1981:129 - 149

¹⁹⁸ Dahl, Hellkås 1994

¹⁹⁹ Andersen 1977, Sørensen 1979, Sletten 1995

forstå materialegenskaper, estetiske og bruksfunksjonelle kvaliteter. Det vil si at det handler om studier av teknikkens muligheter til anvendelse, og utforskning av selve handlingen i dette. Det dreier seg om tradering av kulturstoff gjennom handling, bevisstgjøring og refleksjon over handling. Problemstillingen i en av disse oppgavene kan illustrere at dette dreier seg om å studere og dokumentere kulturarv og lærings- og skapingspotensialer knyttet til virksomhetene: "Hva finnes av lokal tekstil kulturarv (avgrenset til Lyngen kommune) knyttet til materialet ull, og hvordan legitimere deler av denne som kunnskap i skolen".²⁰⁰ Oppgaven handler først og fremst om filting. Generelt kan en si at kandidatene erfarer at det å delta i tilvirkingsprosesser fra råmateriale til produkt, kan gi et trygt erfaringsgrunnlag om opprinnelse, sammenheng og kvalitet i produkt. Dette utdypes med et eksempel. En kandidat som studerer dyrking, bearbeiding og anvending av tekstile plantefibre sier bl.a.:

*Å kunne gripe inn og undersøke alle ledd i prosessen gjør at en kan erverve seg en fundamental, grundig kjennskap. Å kunne gå inn i, manipulere, prøve nye muligheter, være skapende i alle ledd i prosessen, gjør at kjennskapen blir grundig. Å ha grundig kjennskap betyr dypest sett, at en vet hvordan en kan være skapende i og med "det".*²⁰¹

En viktig del av denne oppgaven er gjennomføring av et opplegg med en 6. klasse hvor kandidaten dokumenterer hvilke erfaringer elevene gjør med tilvirking og bruk av lin, samt hvordan elevene kommuniserer denne innsikten. Prosjektet presenterer en ivaretaking av noe av fagets egenart. "Det være seg fantasi, sensitivitet, skapende virksomhet, beherskelse av teknikk, kjennskap til materialer og evne til å gi uttrykk for sine følelser".²⁰² Lignende, helhetlige tilvirkingsprosesser og resultater, finnes også i en oppgave hvor kandidaten utforsker den keramiske prosessen raku i perspektiv av erfaringslæring.²⁰³

Forholdet mellom håndverk/ferdighet og skaping er et viktig perspektiv også i oppgavene som behandler strikking og søm, men tydeligst kommer det til uttrykk i oppgaven "Noko å spinna vidare på... - om tilhøvet mellom automatisert praktisk dugleik og skapande verksemd".²⁰⁴ På det praktiske planet undersøkes dette knyttet til arbeid med spinning av tråd. Kandidaten viser at tilegningen av praktisk og teknisk dyktighet skjer gjennom nyfiken interesse, demonstrasjon, prøving og feiling, mestrings, perfeksjonering og automatisering. De laveste stegene er mye preget av problemløsning. Når ferdigheten øker, kan en få fram - skape - den tråden en ønsker, og det må være poenget med å lære å spinne. Spunnede tråder brukes i en åpen eksperimentering som munnar ut i objekt der sammenstilling av tråder av varierte kvaliteter er hovedvirkemidlene. Kandidaten mener at en rent teoretisk kan skille praktisk dyktighet og skapende virksomhet, men at det i praktisk formingssammenheng ikke er ønskelig. Oppgaven inneholder også en undersøkelse av læreplaner for grunnskolen.²⁰⁵ Kandidatens konklusjon er at det er et godt og nært forhold mellom praktisk dyktighet og skapende virksomhet, og de ivaretas best når begge deler er til stede. Han uttrykker at "...faget vil vera best tent med eit tett og konstruktivt samvirke mellom praktisk dugleikskunnskap og skapande verksemd på alle nivå".²⁰⁶ Resultatet står i kontrast til den tidligere nevnte fagideologien fra 60- og 70-tallet. Oppgaven er imidlertid laget på et langt senere tidspunkt.

²⁰⁰ Sletten 1995:45. Forfatterens parentes.

²⁰¹ Stokke, Reistad 1984:98

²⁰² Stokke, Reistad 1984:106

²⁰³ Sommerud 1987

²⁰⁴ Wetterhus 1997

²⁰⁵ Wetterhus 1997

²⁰⁶ Wetterhus 1997:98

Tilvirkingen har selvsagt innflytelse på produktene estetisk sett. Det er imidlertid få oppgaver som gjør relasjonen mellom tilvirking og estetiske virkninger i produkt til et hovedpoeng. Oppgaven "Entrådsstrikking – rett/vrang -, dekor" er et unntak. Kandidaten studerer veksling mellom rette og vrang masker i forhold til dekor. Her dokumenteres hvordan studier med rot i stramme eksperimenter, kan gi nye former og forårsake innsikt slik at en i neste omgang kan utvide repertoaret, variere og gi liv til flater og former i strikking.²⁰⁷ Tydeligst kommer forholdet mellom den fysiske aktiviteten ved tilvirkingsprosessene og produkter til uttrykk i oppgaven "Teikning med fokusering på fysisk angrepsmåte" som er: "Ei undersøkning gjennom eigen teikneprosess der eg søkjer - ein arbeidsmåte som vektlegg fysiske sider ved teikning - å nærme meg høvet mellom fysisk angrepsmåte og uttrykk i teikning(ane)".²⁰⁸ Kandidaten går nært inn på egne erfaringer. Et eksempel med konsentrasjon om ledige bevegelser i albuen, viser dette: "Eg arbeider svært raskt og opplever at rørslene i ålbogen og motivet "rastlaus" går godt i hop. Her kjenner eg óg kor viktig det er å ha god plass framfor staffeliet - det rom, den luft, eg har å røre meg i - tykkjes meg vise seg att i teikninga som dette luftige, kanskje nettopp rastlause".²⁰⁹ Samlet finner kandidaten:

*- Teikning er også ein fysisk (-motorisk) prosess/aktivitet. ...- Det er samband mellom den fysiske angrepsmåten og uttrykket i teikningane. ...- Det er likheiter mellom det kroppslege uttrykket i angrepet og uttrykket i teikningane. ...- Innhaldet i ei teikning lar seg påvirke av bevisst aktiv bruk av "angrepsfaktorane". ...- Utan fantasi og eit eige driv mot det å ville uttrykke seg gjennom bilete, vert ikkje teikneaktiviteten noko anna enn øving og fysisk fostring.*²¹⁰

For denne kandidaten festes de nære erfaringer til teori om bevegelse og dans, teater og drama og ulike uttrykksformer i bildekunst. Konklusjonene drøftes i forhold til muligheter innenfor lærerutdanning.²¹¹

7.2.2.2. Tekniske sider og redskaper knyttet til tilvirking

Det er seks kandidater som konsentrerer studiene om de tekniske sidene ved tilvirkingsprosessene, og fire gjør redskaper til hoveddimensjonen i sine studier.²¹²

*Studiene av tekniske sider ved tilvirking gjøres innenfor to gamle håndverk og innenfor mer moderne teknologi.*²¹³ Disse studiene dreier seg om etterprøving av

²⁰⁷ Gjørsvik 1979

²⁰⁸ Strømme 1987:17

²⁰⁹ Strømme 1987:51

²¹⁰ Strømme 1987:209 – 210

²¹¹ Strømme 1987:211 – 279

²¹² De fire oppgavene knyttet til redskaper har jeg vurdert om skulle plasseres i kategorien "Å forme med utgangspunkt i artefakter og kontekst" da de bokstavelig talt handler om artefakter. Når jeg likevel har valgt å plassere dem her knyttet til håndverk og tilvirking, er det fordi redskapene i disse studiene først og fremst står i en tilvirkingskontekst.

²¹³ De seks kandidatene som konsentrerer studiene om de tekniske sidene ved tilvirkingsprosessene, har gjort dette innenfor to gamle håndverk - metalldriving: Moe 1977 og gyldenlær: Forsnes 1983, mens fire foretar studiene innenfor mer moderne teknologi. Her er silketrykk og stofftrykk representert: Østraat 1981, Eriksen 1988, Bentsen 1997, dessuten video: Brunvand 1992.

kjent kunnskap, forenkling og tilpasning til undervisningsformål og utprøving av muligheter og anvendelse med tanke på undervisning.

Studiene av redskaper knyttet til tilvirking handler om et urgammelt redskap - øksa - og datamaskina med tilhørende programvare.²¹⁴ Hensikten med disse studiene er å undersøke redskapenes muligheter og utfordring i undervisningsperspektiv.

Disse momentene utdypes og kommenteres. Når det gjelder de tekniske studiene, er utprøving av fototekniske metoder og overflatevirkninger innen serigrافي, eksempler på etterprøving og tilpasning til skoleverket.²¹⁵ Forenkling og tilpasning til skolebruk er perspektivet til kandidatene som behandler metalldriving, gyllenlær og animasjon.²¹⁶ Det finnes eksempler på at kandidatene finner opp små tekniske finesser som kan være til hjelp i prosessen. Deler av avhandlingene innenfor denne gruppa, vil kunne fungere som lære- eller oppskriftsbøker innenfor det spesielle feltet som undersøkes.²¹⁷ Det er imidlertid bare to oppgaver hvor teknikken prøves ut i konkrete undervisningssituasjoner.²¹⁸

For å konkretisere hva tekniske spørsmål kan dreie seg om, velges en oppgave om fargetrykk. Kandidaten spør: "Hvordan kan man på ulike måter oppnå lyst eller farget mønster på mørk bunn i silkematerialer?"²¹⁹ Systematiske eksperimenter innenfor seks ulike trykkteknikker utføres på seks ulike silke kvaliteter. Teknikkene vurderes i forhold til tekniske spørsmål knyttet til produkt, vanskelighetsgrad i utføring av teknikk, praktiske spørsmål i forbindelse med undervisning, motivasjon og kreativitet. Videre fordyper kandidaten seg i påføringsmetoder innen reservetrykk og etsetrykk på fiksert og ufiksert bunn. Som resultat beskriver kandidaten detaljert hvordan en på ulike måter kan oppnå lyst eller farget mønster på mørk bunn. Videre drøfter kandidaten hvilke fordeler og ulemper de ulike trykkartene kan ha i en undervisningssituasjon. Drøftingene bygger på egne erfaringer og erfaringer med reservetrykk fra undervisningsopplegg i en 8. kl. og for voksne.²²⁰

Når det gjelder redskapsstudier knyttet til tilvirking, handler dette om bruk av øks i formingsundervisning, og om vårt tidsaktuelle redskap – datamaskina med tilhørende programvare.²²¹ Selv om redskapene er svært ulike, konsentreres studiene om å se dem som mulighet og utfordring til bruk i undervisning.

De tre oppgavene der datamaskina står i fokus, handler om å vurdere hva den avanserte teknologien kan gi mulighet for - både uttrykksmessig og i læringsøyemed. I det ene tilfellet er enkle teknikker innenfor datagrafikk et spesielt poeng, siden kandidaten vurderer et bestemt

²¹⁴ Malkenæs, Faleide 1993, Ulvestad, Aga 1992, Juusola 1997, Amari 1998

²¹⁵ Østraat 1981, Eriksen 1988

²¹⁶ Moe 1977, Forsnes 1983, Brunvand 1992

²¹⁷ Moe 1977, Forsnes 1983, Eriksen 1988, Bentsen 1997

²¹⁸ Østraat 1981, Bentsen 1997

²¹⁹ Bentsen 1997

²²⁰ Bentsen 1997:170-184

²²¹ Malkenæs, Faleide 1993, Ulvestad, Aga 1992, Juusola 1997, Amari 1998

program som redskap i designarbeid i et utviklingsland.²²² Den andre kandidaten legger hovedvekten på å kartlegge programvare innenfor 2- og 3-dimensjonal bildebehandling, og vurderer IKT- dimensjonen - spesielt innenfor kunst og håndverk i L97.²²³ For den siste av disse oppgavene, er temaet bildebehandling ved hjelp av programmet "Fractal Design Painter" og vurdering av dette redskapet i relasjon til læring innenfor bildefeltet. Denne kandidaten peker bl.a. på at teknologien som tegneredskap gir en total sanselig, kroppslig erfaring, er kvalitativt annerledes enn tradisjonelle materialer, men likevel på linje med slike. Datamaskinen er et sterkt visuelt og taktilt medium hvor det spesielle er at tegneprosessen er sirkulær. Det vil si at det teknisk avanserte mediet eller redskapet utfordrer brukeren og gir noe spesielt tilbake. Kandidaten mener at vi kanskje ikke helt har erkjent at informasjonsteknologi er en kulturteknologi som i framtida kommer til å ha stor virkning på våre psykologiske og sosiale liv. Dette må vi ruste oss og elevene i forhold til.²²⁴

7.3. Forståelsesperspektiv

Går en til oppgavene med spørsmål om hvilke overordnede perspektiv på fag og fagdidaktikk de gir uttrykk for, avtegner det seg en del hovedtrekk.

Ut fra min tolkning, finnes det to overordnede forståelsesperspektiv innenfor denne kategorien: a) Selv innenfor studier der det håndfaste er studie- og utforskningsobjekt, spiller mennesket en sentral rolle gjennom manipulering av virksomhetene og refleksjon over disse. b) Oppgavene avspeiler en dynamisk sammensatthet rettet mot en integrert helhetstenkning. Dette har sin bakgrunn i at kandidatene ser materialer, redskaper og teknikkdimensjonen i relasjon til kunst og formkultur, kulturelle kontekster, aktivitet, idéskapning, produkt og det skapende menneske. Til sammen viser dette til potensialer for læring, vekst og utvikling faglig og menneskelig.

Materialer, redskaper og teknikker har alltid vært basis i fagfeltet både i samfunnet generelt og i skolen. Den historiske arven med røtter i norsk tradisjon ligger ganske tungt inne i oppgavene, og den knyttes fortrinnsvis til formkultur. De fleste uttrykker holdninger hvor videreføring av tradisjon er viktig, samt at tradisjonens kunnskapsstoff har aktualitet også i vår tid. Samtidskunst er trukket inn i liten grad.

Mer overordnet kan en si at det å ha kulturhistoriske vinkler til stoffet, handler om å forankre eller å begrunne studiene. Det kulturhistoriske stoffet knyttet til materialer og håndverkstradisjoner brukes også som kunnskapskilde og inspirator

²²² Ulvestad, Aga 1992

²²³ Juusola 1997

²²⁴ Amari 1998:74-101

for egen skapende virksomhet. Dette bærer i seg studier der fag- og kunnskapsutvikling finnes i samspillet mellom kulturmottaking (tradering gjennom handling og tilpasning) og -skapning.

Noen studier fører til utvikling av nye materialer og anvending av disse i produkt, og noen få har bidratt til forståelse for bruk av datateknologi som redskap.

Oppgavene dokumenterer kunnskap utviklet i selve håndteringen/de nære erfaringene - i spennet mellom handling, teori og refleksjon. Dette vil si at oppgavene dokumenterer utvikling og bevisstgjøring av en spesiell type kunnskap; påstandskunnskap med basis i praksis.

Det ligger didaktiske synspunkt i bunnen for de fleste oppgavene, og det er et gjennomgående trekk at materialstudiene og håndverksvirksomhetene bærer i seg lærings- og kulturformidlingsperspektiv som dels utgjør rammer og betingelser for faget, dels angir utvikling av faginnhold og verdi i undervisning.

De overordnede perspektivene; menneskets delaktighet og integrert helhetstenkning i faget er basis når de øvrige hovedtrekkene utdypes.

Alle kandidatene gjør rede for eksisterende kunnskap innenfor de spesifikke fagfeltene som problematiseres. Dette kan for eksempel handle om egenskaper ved materialer som ullfibre, trematerialer, metaller og keramiske glasurer. Tilsvarende skjer med aktuelle teknikker. Kandidatene er opptatt av at dette representerer kunnskap og kvaliteter som ikke må gå i glømmeboka. Dette er kunnskapsområder som i sin egentlige håndverkstradisjon må tilpasses, dersom de skal kunne være hensiktsmessige i skolesammenheng. I mange tilfeller betyr dette at oppgavene er faglig utviklingsarbeid der forenklinger står i fokus.

Selv om materialene og håndverkene har referanser til kunst og formkultur i samfunnet generelt, er det også slik at mye av det som foregår i faget har en egen "skolekultur eller tradisjon". Noen av oppgavene innenfor denne kategorien prøver prinsipielt å bryte med dette og utvider referanserammene for det praktiske arbeidet hos elevene. En kandidat som arbeider med stofftrykk problematiserer dette ved bl.a. å si at det er kunsthåndverket som er "den institusjon utenfor skolen, som på troværdig måte kan sette stofftryk i skolen i perspektiv og vise vej til materialer og teknikker som fremmer æstetisk forståelse for helhet og harmoni mht. materialer, teknikker og innhold".²²⁵

Materialer og håndverk studeres av kandidater ved at de går til nåtidige kilder og intervjuer kunstnere og studerer deres produkt. Dette gjøres fordi profesjonelle kunstnere kan gi til beste faglige synspunkt som formingskandidatene på sin side kan vurdere relevansen av inn i eget fagfelt, og dermed gi perspektiv til studiene og virksomhet i skolen. Med lignende formål for øye, tar noen kandidater i bruk artefakter som grunnlag for faganalyse. Eksempler her er bengalske tekstile mønstre, dessuten utprøving, gamle og nye bruksgjenstander som hjelpemidler i utarbeiding av kvalitetskriterier for arbeid i tre.²²⁶

²²⁵ Madsen 1992:6

²²⁶ Ulvestad, Aga 1992, Wik 1987

Som vist, beveger kandidatene seg i stor grad innenfor håndverksområder som har tradisjon og er sentrale i faget. Imidlertid har noen kandidater brakt helt nye materialer og teknikker inn i faget, og/eller sprengt grenser når det gjelder bruk av kjente materialer. Håndverksmessig papirframstilling til kunstneriske og pedagogiske formål var for eksempel ukjent i Norge da den første kandidaten tok opp dette temaet. Utvikling av bestemte keramiske glasurer, never anvendt til klær er nevnt tidligere. Bruk av "tettingslister" til vev er ytterligere et eksempel på grensesprenging.²²⁷ Noen har også tatt utfordringen og gått inn i anvendelse av nyere teknologi og medier. Dette gjelder først og fremst innenfor bildefeltet. Her ligger det store utfordringer foran oss.

I presentasjonene av studier av materialer og håndverk er det lagt vekt på mange detaljerte beskrivelser av handlinger og tilvirkingsprosesser. Disse skal ikke gjentas. Samlet kan en imidlertid si at oppgavene dokumenterer kvaliteter ved prosesser og produkt gjennom praktisk, estetisk og handlende arbeid fra naturmaterialer til endelig produkt. Her kan en se at faget har tradisjoner fra reformpedagogikken og arbeidsskolen hvor arbeidsmåter også er faginnhold. Oppgavene kan betraktes som dokumentasjon eller en type "bevisførsel" for kvaliteter og verdier ved kunnskap som ikke er av verbal art. Dette er en type kunnskap som viser seg ved seg selv i handling. I løpet av perioden er dette kunnskap som har fått mange beslektede betegnelser slik som erfaringskunnskap, håndbåren kunnskap, taus kunnskap, ferdighets- og fortrolighetskunnskap. "Reflection in" og "reflection on" prosessene er her hjelpemidler for å begrepssette denne virksomheten i samspill med den konkrete dokumentasjonen.²²⁸ Studiene viser at kandidatene, gjennom observasjon og refleksjon over hva som foregår i prosessene og med produktene - det vil si i praksis - er på vei til å utvikle en type spesiell type påstandskunnskap eller teori. Dette innebærer dessuten at handlingskunnskapen systematiseres og betraktes i formingsfaglige og didaktiske perspektiv. Selve handlingskompetansen sitter imidlertid hos utøveren og kan ikke erstattes med verbalisering.

Mer samlet kan en si at kandidatene bringer det materielle og praktisk-estetisk handlende i nær kontakt med kulturkontekster, det skapende og refleksjon. Slik tidligere nevnt, representerer oppgavene en faglig helhetstenkning. Samtidig representerer dette en fagdidaktisk tenkemåte. Det vil si at det ikke er tydelige grenseganger mellom fag og fagdidaktikk i disse oppgavene. Går en til måten disse behandles på, finner en at det er 23 kandidater som gjør praktiske undersøkelser i skolen, og 20 gjennomfører teoretiske drøftinger knyttet til egne utprøvinger.

Kandidatene som er praktisk undersøkende, gjennomfører utprøvinger med elever, intervju og spørre-enqueter blant lærere. Dette skjer dels om kartlegging av feltet i skolesammenheng før egen utprøving eller som etterprøving av egne erfaringer. De teoretiske drøftingene knyttes til de mange materielle dimensjonene. De sees dessuten i forhold til fagdidaktiske rammer, målsetninger, ferdighetsnivå og relevans. Kandidatens temaer relateres til grunnlagstenkning og kunnskapssyn i faget og til plananalyser. Dessuten mot læring knyttet til helhetlige prosesser, erfaringslæring, estetisk og håndverksmessig læring, og det å være handlende. Skapende virksomhet sees i relasjon til tradisjon, håndverksmessig dyktighet og i forhold til bruk av lokale ressurspersoner i undervisning.

Samlet viser dette at de didaktiske perspektivene bygger opp under en forståelse av en variert helhetstenkning med mange relasjoner.

²²⁷ Warland 1999

²²⁸ Schön 1983

7.4. Noen utviklingstendenser

Oversikten viser at 24% av kandidatene har funnet det interessant å studere de materielle og håndfaste dimensjonene ved fagfeltet. Dette utgjør et av kjerneområdene i faget. Ut fra min forståelse er det den materielle dimensjonen som skiller faget mest fra andre fag. Av disse grunnene er det ikke overraskende at såpass mange kandidater har arbeidet med dette området. Går en mer detaljert inn, finner en at 18 av de 43 oppgavene, er levert etter 1990. Det vil si at fordelingen i perioden er ganske jevn med noe overvekt i den tidlige delen.

De materielle og håndfaste dimensjoner har tjent ulike pedagogiske hensikter til ulike tider. Ferdighetstrening med behersking av materialer, redskaper og teknikker, knytter seg til det "gamle" håndarbeidsfaget for å forberede jenter til å bli "gode koner". I den mannlige sløyden tjente lignende ferdigheter mer allmenndannende mål. Med Forsøksplanen av 1960 og betoningen av det individuelle uttrykk utover på 70-tallet, kom behersking av materialer, redskaper og teknikker i andre rekke. Det spontane og kreative uttrykket stod i sentrum for individuell vekst. Oppgavene viser at det ikke er et motsetningsforhold mellom det å beherske materialer, redskaper, teknikker, og det å være kreativ. Gjennomgangen foran viser heller at det å løse problemer, være skapende, forutsetter innsikt innenfor de konkrete håndverksmessige sidene av faget. I forhold til idéskapning viser oppgavene at materialer i seg selv er kilde. De gir impulser som grunnlag for skaping i startfasen og underveis i prosessen. Det dokumenteres at det å assosiere eller å la seg engasjere av materialer, gir mening og virker inspirerende. Går en detaljert inn i kategorien, finner en at 10 av de 16 oppgavene som er gjennomført innenfor studier av materialer, er levert på 70- og 80-tallet. Her er det grunn til å nevne at materialer på den tida er en viktig del av selve uttrykket i deler av bildekunsten og kunsthåndverket. Dette kan også hatt betydning for kandidatens valg av oppgavetemaer. Studier av opplevelsesdimensjonene gjennom dialoger med materialer og de nære opplevelsene knyttet til utøving av håndverk, er studier som i hovedsak er gjennomført før L-97. Kandidatens erfaringer bør kunne tilføre perspektiv til implementering av L-97 der begrepene "oppleve, uttrykke og reflektere" er overordnet de faglige hovedemnene. Det viktige her er at opplevelser ikke bare knytter seg til mottaking av inntrykk fra andres verk, forstått som kunst og formkultur, men at tilvirkingsprosesser har viktige opplevelsesdimensjoner ved seg.

18 kandidater behandler tradisjonelle håndverk, teknikker og redskaper.²²⁹ Dette utgjør 10% av det totale antall hovedfagsoppgaver. I vår tid er dette interessant ut fra den tidligere nevnte fagutvikling. Dessuten er dette oppgaver som i hovedsak er levert før grunnskolen fikk fagbetegnelsen Kunst og håndverk. Dette tolkes som at håndverksdimensjonen og ferdighetene aldri har forsvunnet fra faget; i alle fall ikke innenfor rammen av hovedfaget. På den andre sida er det påtakelig at det bare er levert tre oppgaver med fokus på datamaskin med tilhørende programvare. Ser en dette resultatet opp mot L-97 hvor IKT vektlegges i større grad, er det åpenbart at fagmiljøet har store utfordringer foran seg.

Menneskets sentrale rolle selv innenfor studier hvor det håndfaste er studie- og utforskningsobjekt, kan isolert sett virke overraskende. Men når en vet at hovedfagsstudiet står i en lærerutdanningskontekst, med blikk for læring og oppdragelse, er ikke dette urimelig. Oppgavene er i sterk grad knyttet til praktisk fagdidaktisk tenkning og utprøving, og ut fra min forståelse, er det naturlige sammenhenger her. Retter en fortsatt blikket mot Kunst og håndverksplanen i L-97, beskrives materialer, redskaper og teknikker blant de fagkomponenter som "danner en helhet og skal inngå i alt arbeid med faget".²³⁰ Hovedfagsoppgavene,

²²⁹ Jfr. fotnote 192, 212 og 213 hvor disse inngår i større grupperinger.

²³⁰ Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen 1996:192

som i det alt vesentlige er laget før L97, viser at det er i integrerte helheter at denne dimensjonen får betydning. Denne typen kunnskap bør utfordre fagmiljøet i dets arbeid med å utvikle en type påstandskunnskap med basis i praksis knyttet til didaktiske perspektiv.

8 Studier med basis i artefakter og kontekst

8.1. Presentasjon

Det er ca. 27% av oppgavene (48 oppgaver) som er kategorisert under denne overskrifta. Disse dokumenterer prosesser og produkt der kandidatene i sine studier tar utgangspunkt i kunst, arkitektur, folkelige ytringer eller bruksting og teoretiske rammer for valgte artefakter. Selv om kategorien er stor, er det et fellestrekk at artefaktene og kontekster de fungerer i, enten de er av historisk art eller fra vår samtid, er kunnskaps- og impulsiver til kandidatenes egen forming. Kandidatene går i sterk grad inn i feltstudier der tingene/verkene analyseres og tolkes. Teori og innsikt hos utøvere supplerer studiene av konkrete, og gir kandidatene mulighet til å sette disse inn i større forståelsesrammer. Innsikten som kandidatene skaffer seg på denne måten, fungerer som reservoar til problematisering og bruk i formingsprosesser. Vekselvirkningen mellom inntrykk og uttrykk er hovedkjennetegnet for denne kategorien. Nærmere halvparten, 21 oppgaver, utføres innenfor bildeområdet, mens 16 kandidater gjennomfører studiene innenfor bruksform- og miljøområdet. Det vil si at disse to uttrykksformene dominerer i denne kategorien. Når det gjelder materialområder, bruker 20 kandidater flere materialer, mens 10 anvender tekstile materialer, 10 bruker tradisjonelle bildematerialer og 5 kandidater anvender trematerialer. Metall og leire brukes i en oppgave for hver. Forskningsmetodisk kjennetegnes studiene av hermeneutiske tilnærminger gjennom analyse og tolkning av objekt og skapende handlinger. Resultatene drøftes i faglige og didaktiske perspektiv.

8.1.1. Et eksempel

Eksemplet som velges har tittelen "Kulturhuset som kunnskapsressurs for forming. En undersøkelse med utgangspunkt i kunstutstillinger", og kandidaten Anne Gellein spør: "Hvordan kan aktiv bruk av kunst danne grunnlag for personlig kunnskap i forming?"²³¹ Som ramme for å kunne besvare spørsmålet, dokumenterer kandidaten teori om kunnskap, måter å skaffe seg personlig kunnskap på, og hun vektlegger kunnskapstyper det kan være mulig å erverve i møte med kunst, og bearbeiding i skapende prosesser.

Kulturpolitiske signaler på 70- og 80-tallet tilsier at alle har lik rett til kulturelle aktiviteter. I denne sammenhengen er stikkord som utøvende, brukende og medskapende, viktige. Én konsekvens er etablering av kulturhus. Kulturhuset i Namsos og Fylkesgalleriet der danner ett utgangspunkt for studien. Kandidaten kartlegger utstillingstyper og hvilke muligheter de har for beriking av skapende arbeid i faget. Det andre utgangspunktet er kunnskapstilegning i faget.

Kandidaten avslutter den teoretiske tilnærmingen til kunnskap og kunnskapstilegning med bl.a.:

Bevisstgjøring av kunnskapskvaliteter i forming viser at skapende arbeid involverer og medvirker til aktivisering av kunnskap av forskjellig slag gjennom samspill mellom intellektuell tankevirksomhet og direkte praktisering. ... Sett i forhold til formingsfagets praktisk-estetiske fundament og mønsterplanens mål kan vi presisere kunnskapskvaliteter knyttet til forming slik:

- *Skapende arbeid og anvendelse av estetisk kunnskap bygger på og bidrar til utvikling av elevens kvalitative intelligens*

²³¹ Gellein 1992:119

- *Estetisk opplevelse gir kunnskap og erkjennelse av sanselige kvaliteter på en intelligent måte i opplevelsesuttrykket, både i forhold til kunstens produkter og elevens eget arbeid.*
- *Skapende arbeid i materialer forutsetter og bidrar til utvikling av logisk, rasjonell og fornuftsstyrt refleksjon som gir grunnlag for analytisk og abstrakt kunnskap i forhold til teori og praksis.*²³²

På det konkrete planet brukes to utstillinger i Fylkesgalleriet. Det er utstillingene ”Johs. Rian 100 år” og ”Iranske tepper”. I samspill med utstillingene søker kandidaten utgangspunkt for kunnskapsinnhenting, kunnskapsavdekking og kunnskapsbearbeiding. Målet er å skape forståelse for utvikling av personlig kunnskap. På dette grunnlaget gjennomfører hun aksjoner som rettes mot aktiv bruk av original kunst. Utstillingen ”Johs. Rian 100 år” sees i lys av farge som estetisk virkemiddel og bruk av lokal kunst. Med basis i studier av spesifikke bilder av Rian utarbeider hun en fargepalett på 24 farger. 20 av disse lar det seg gjøre å finne i ferdigfargede stoffer. Farge og rom er sterkt inne i kandidatens opplevelse av fire av Rians bilder. Derfor velges dette som tema for egen forming. For å skape større innsikt i romproblematikken, gjennomfører hun fargestudier ved hjelp av datagrafikk. I tekstile paneler søker hun å gi illusjon av romlighet i flaten. Panelene monteres som tredimensjonalt uttrykk i selve rommet. Kandidaten sier om erfaringen fra eget formingsarbeid:

*Kunnskapsinnhenting: Denne knyttes til opplevelsen av bildene, laging av paletten, og innkjøp av tekstile stoffer. Kunnskapsavdekking: Denne knyttes til datagrafikken og tekstile utprøvinger, teori om persepsjon og fargenes relativitet. Kunnskapsbearbeiding knyttes til utvikling av egen idé og praktisk utprøving av egne intensjoner i veggpanelene.*²³³

I forhold til fargeundervisning og fargekunnskap plasserer hun eget formingsarbeid som formalestetisk forståelse med analyse og vurdering i tilknytning til kunst som egenverdi.²³⁴

Detaljstudier av teppene i utstillingen ”Iranske tepper”, viser at dekor og bearbeiding av flaten er en viktig kvalitet. Denne egner seg i strikking. Kandidaten lærer seg å strikke på maskin. Denne teknikken benyttes i egen bearbeiding. Opprinnelig er teppene brukt både på gulv og som forheng. Dette skaper ideer om utforming av strikkede romdelere. Kandidaten arbeider med mønsterdanning. Studiene viser bl.a. at mange motiv og border har stor likhet med det vi forbinder med norsk kofte- og åkletradisjon. Hun finner altså en krysskulturell tradisjon. Dette beriker arbeidet. På samme måten som for den første utstillingen, summerer hun opp erfaringen i forhold til kunnskapsinnhenting og kunnskapsbearbeiding. Om arbeidet skriver hun bl.a.:

*Eget arbeid i vekselspill med iransk teppetradisjon og kulturgrunnlag involverte både basiskunnskaper omkring dekor, form og flater, - kunnskap om iransk og norsk folkekunst og formtradisjon, - og erfaringer ervervet gjennom ferdighetstrening og eget skapende arbeid, - en prosess som i likhet med første del av egen aksjon aktiviserte samarbeid mellom hode og hånd.*²³⁵

I et undervisningsopplegg i grunnkurs i videregående skole benyttes teppeutstillingen på lignende vis som av henne selv. I etterkant av 100 skoletimers opplegg, kan hun konkludere med at elevene arbeider seg fram til kunnskap omkring områdene ”kunstopplevelse i direkte kontakt med originalkunst som egenverdi, inspirasjon. og kunnskapskilde”.²³⁶ Opplegget gir

²³² Gellein 1992:115-116

²³³ Gellein 1992:146-147

²³⁴ Gellein 1992:149

²³⁵ Gellein 1992:176-177

²³⁶ Gellein 1992:211

erfaring med bruk av kvaliteter ved kunst, elevene erverver estetisk kunnskap, ferdighetskunnskap og kunnskap om deler av iransk og norsk formkultur og tekstiltradisjon.²³⁷

Samlet for hele oppgaven konkluderer kandidaten bl.a. med at oppgaven synliggjør at

*...kunnskap er fleksibel og relativ, - og at hver enkelt selv må erobre nye ledd i sin egen kunnskaps- og erfaringskjede. Arbeid mot kunnskap av personlig karakter innebærer derfor en aktiv prosess over tid, - en prosess som krever både mot, engasjement og vilje til endring av etablert forståelse for å komme videre både teoretisk og handlingsmessig i skapende arbeid med utgangspunkt i kunst.*²³⁸

I denne oppgaven er artefaktene, de studerendes prosesser og produkt midler for menneskelig utvikling. Oppgaven har slik sett sterke didaktiske mål som søkes oppnådd gjennom fagets egenart.

8.1.2. Hovedfokus

Hovedinntrykket er at de 48 kandidatene søker kulturell innsikt av svært ulik karakter.

Hovedfokus er studier av kulturens artefakter som grunnlag for studier av formingsprosesser og produkt. Artefaktene er medier for formidling, og det er kandidatenes hensikt å avlure disse innsikt som kan anvendes i formingsprosesser og videreformidling. Studiene skjer i varierte dialoger mellom artefakter, teori, kandidatenes formingsarbeid og refleksjon. Ut fra oppgavens titler og problemstillinger finner en at ca. 60% innenfor denne kategorien tar utgangspunkt i artefakter og deres kontekster knyttet til 2- og 3-dimensjonale bilder. Resten tar utgangspunkt i bruksformer, arkitektur og miljø. Fordelingen er slik:

	<i>Antall oppgaver</i>
- <i>Formingsprosesser med basis i 2- og 3-dimensjonale bilder</i>	29 ²³⁹
- <i>Formingsprosesser med basis i bruksformer, arkitektur og miljø</i>	19

Studiene bærer i seg både faglige og didaktiske aspekter der formidling i vid forstand er kjerne.

8.2. Formingsprosesser

8.2.1. Formingsprosesser med basis i 2- og 3-dimensjonale bilder

De 29 oppgavene behandler svært varierte bildeuttrykk og ulike sider ved disse. Ut fra felles trekk og ulikheter samles oppgavene i to undergrupper som utdypes med eksempler.

	<i>Antall oppgaver</i>
- <i>Kunstuttrykk og kunstretninger som basis</i>	14
- <i>Innhold og form i bilder som basis</i>	15

²³⁷ Gellein 1992:211

²³⁸ Gellein 1992:224

²³⁹ Tre av disse oppgavene: Lundquist 1990, Arneberg 1991 og Havstam 1994 behandler objekter i grenselandet mellom 2 og 3-dimensjonale bilder og bruksformer. Av litt ulike årsaker har de etter mine vurderinger flest fellestrekk med de øvrige oppgavene i denne undergruppa og plasseres av den grunn her. En oppgave består av både bilder og bruksgjenstander, men med hovedvekt på bilder: Dunker 1989. Av den grunn er også denne oppgaven plassert i denne undergruppa.

8.2.1.1. Kunstuttrykk og -retninger som basis

Det er 14 oppgaver hvor kandidatene konsentrerer studien om analyse og karakterisering av spesielle uttrykksformer og kunstretninger.

Disse er svært varierte og dreier seg i hovedsak om studier av kunst fra 1900-tallet. Her studeres installasjonskunst, kunst i natur, Artists' Books, hverdagskultur på 60-tallet med vekt på det visuelle, skulptur mer generelt, nonfigurativ skulptur og tidlig modernisme, men også folkekunst. En kandidat studerer "møtet" med bilder av N. Astrup. Dessuten studeres tre kunstutstillinger: Maleri av J. Rian, iranske tepper, 2- og 3-dimensjonale bilder av Y. Klein. Tre kandidater behandler objekter i grenselandet mellom 2- og 3-dimensjonale bilder og bruksformer.²⁴⁰

Kandidatene studerer kulturstoffet hovedsakelig for å skaffe seg innsikt i selve artefaktene og deres teoretiske kontekster som aktuelle emner for skaping og faget. Kandidatene tematiserer dessuten spesifikke vinkler inn til det valgte kulturstoffet. Eksempler her er tingforståelse og selvuttrykk, "møte" med kunst, drøfting av estetiske spørsmål, form og innholdsspørsmål, impuls og fornying, dessuten formidlingsformer. Oppgavene dokumenterer også hvordan kulturstoffet berører og inspirerer til utvikling av personlige uttrykk.

Det er karakteristisk at kandidatene studerer bildemateriale parallelt med skriftlig kildemateriale. For de flestes vedkommende brukes foto og ikke originaler i disse studiene. Unntak er de som tar utgangspunkt i kunstutstillinger.

De teoretiske delene av oppgavene har karakter av å være utredninger ut fra kunsthistoriske, kunstteoretiske og/eller filosofiske perspektiv.

Kunnskap kandidatene skaffer seg gjennom artefaktene og teoretiske studier, anvendes i deres egne formingsprosesser og produkt.

De fleste gjennomfører didaktiske drøftinger med bakgrunn i referansestoffet, egne anvendinger og didaktisk teori.

Oppgaven om utstillingene av J. Rian og iranske tepper, som er brukt i presentasjonen foran, går inn i denne gruppa. Fellestrekket er, som tidligere nevnt, kandidatenes studier av artefakter som grunnlag for formingsstudier. Som vist gjennom opplistingen foran, varierer valget av artefakter sterkt. Hovedvekten ligger imidlertid på 1900-talls uttrykk og retninger. De fleste forholder seg til kunst. Folkelige uttrykk inngår så vidt i materialet. I utdypingen som følger, er bredden i de mangeartede uttrykksformer, søkt ivaretatt gjennom tre eksempler. Kandidatene gjennomfører studiene på ulike måter og med forskjellige perspektiv. De tre

²⁴⁰ Installasjonskunst: Berg 1999, Kunst i natur: Aasheim 1997, Artists' Books: Tveiten 1997, Hverdagskultur på 60-tallet: Rude 1998, Skulptur: Øye 1977, Nonfigurativ skulptur: Tennes 1981, Tidlig modernisme: Bårdsen 1991. Folkekunst: Dunker 1989, Møtet med kunst: Hagenes 1992, Kunstutstilling av J. Rian og iranske tepper: Gellein 1992, Kunstutstilling av Y. Klein: Sundre 1998. Objekter i grenseland mellom 2 og 3-dimensjonale bilder og bruksformer: Lundquist 1990, Arneberg 1991, Havstam 1994.

valgte oppgavene vil også være eksempler i denne sammenhengen. Dessuten vil de vise eksempler på ulike teoretiske rammer som artefaktstudiene settes inn i, dessuten varierte didaktiske drøftinger.

Den første oppgaven eksemplifiserer hvordan innsikt i selve kunstformen (installasjonskunst) blir sett som en viktig ramme for selvforståelse. Deretter behandles en oppgave hvor eksistensielle møter med kunst tematiseres. I det siste eksemplet bruker kandidaten kunsten som kunnskapskilde i drøfting av estetiske spørsmål.

En kandidat velger installasjon som kunstform. Dette begrunnes med at den åpner opp for noe annerledes: det litt ville, søkende og lekende. Oppgaven har problemstillingen: "En studie av installasjon - som tingforståelse - som selvuttrykk."²⁴¹ Her søker kandidaten innsikt om installasjonens karakteristika gjennom teoretiske studier og konkrete eksempler.²⁴² Et kjennetegn er at denne kunstformen består av objekter i rom som meningsbærere for det kunstneren vil uttrykke. Kandidaten sier at en lett kan bli forvirret av hverdagstingene i installasjoner. Derfor er det å skaffe seg innsikt i tingforståelse en nøkkel til tinginstallasjonen. Bl.a. trenger tingene en avkodings- og omkodingsprosess. Tøying av grenser, forrykking og fremmedgjøring er nødvendig slik at en kan bli tvunget til å se gjenstanden i et annet lys. Tingforståelse er imidlertid ikke tilstrekkelig. På denne bakgrunn konsentrerer kandidaten seg om det gåtefulle innenfor estetisk teori med utgangspunkt i Th. Adorno. I egen skapingsprosess står dette sentralt. Installasjonen får "Det Gåtefulle" som tittel og kandidaten uttrykker seg gjennom ting - kofferten. Denne er symbol for det en bærer med seg, og den kan uttrykke noe om kandidaten selv. Th. Adornos teori om det gåtefulle gir fraspark for fantasien og fungerer som en omkoder mellom idé og form, og gir kofferten plass i installasjonen som selvuttrykk. Erfaringen er at det gåtefulle er avgjørende for installasjonen som tingforståelse. Kandidaten har fornemmelser som er beslektet med den sannheten som søkes, og sier bl.a. "...fornemmelsene er innholdssiden ved det jeg søkte, et slags "budskap", mens det gåtefulle var et fraspark og en transformator som førte til at innholdssiden smeltet sammen med tingene".²⁴³ Innsikten om det gåtefulle lar sider ved selvet komme fram; sider som kandidaten ikke er bevisst eksisterer. Han erfarer at det gåtefulle er avgjørende for installasjonen som tingforståelse, og søker en sannhet som inkluderer det gåtefulle. Oppgaven har en tett sammenveving mellom teoretisk erkjennelse og egne prosesserfaringer i skaping av installasjon som selvuttrykk. Didaktisk reflekterer kandidaten over mulige innfallsvinkler til det gåtefulle og til sannhetssøking i faget.

Et fellestrekk mellom foregående eksempel og det neste, er at de to kandidatene ser på kunst som noe som ofte er vanskelig tilgjengelig. De dokumenterer at kunst kan bety noe fundamentalt for den enkelte. Ellers er oppgavene svært ulike. I eksemplet under problematiserer kandidaten eksistensielle møter med kunst videreført i eget bildearbeid.²⁴⁴ Med feste i teori og konkrete eksempler på eksistensielle møter karakteriserer kandidaten møtene med bl.a.:

Dette er snakk om møter med kunst som er sterke og gjerne kjennes fysisk på kroppen, og mens opplevelsen pågår, er oppleveren fjern fra denne verden og har nok med å forholde seg til det som skjer i møtet. ... Det nye preger en, er noe som kommer plutselig og uten funderinger eller

²⁴¹ Berg 1999:2

²⁴² Berg 1999:3-4

²⁴³ Berg 1999:83

²⁴⁴ Hagenes 1992

*logiske tankerekker. ... Slike opplevelser kan en like gjerne ha overfor objekter som kunst som mennesker.*²⁴⁵

Når dette kobles med teori om livsverden, forståelsehorisont, forutforståelse, habitus og kulturell kapital, mener hun å ha grunnlag for å kunne si at kunst er krevende og givende: "...at kunst krever en spesiell kulturell kompetanse for at en skal kunne nyttiggjøre seg den."²⁴⁶, og at møtet med kunstbilder åpner for kunnskap og erfaring med det "egentlige", selve eksistensen. Med bakgrunn i teori, egne erfaringer og undervisningsopplegg, mener kandidaten at møtet kan gi en taus kunnskap som basis for selv å være skapende. Dette er kunnskap en ikke kan få via andre veier, og som kan utgjøre en syntese mellom innhold og fortrolighet med virkemidler. For kandidatens del dreier dette seg om møte med N. Astrups bilder i boka om ham av Ø. Loge.²⁴⁷ Møtet setter i gang en minnestrøm av barndomsopplevelser som resulterer i bilder hvor motiv- og fargevalg foregår uten særlig refleksjon før handling. Kandidaten finner bl.a. å ha felles motivvalg med Astrup; natur, men at formspråkene deres er ulike. Møtet er en hendelse som ikke lar seg planlegge og framkalle på kommando. I didaktisk perspektiv er dette det største problemet. Kandidaten finner imidlertid at møtet med kunst i eksistensiell betydning er aktuelt både ut fra M-87 og planer for videregående skole. Dette drøftes ut fra både teoretiske og praktiske perspektiv og egen erfaring med et undervisningsopplegg i videregående skole.

I det siste eksemplet forholder kandidaten seg logisk og analytisk til kunstuttrykk, og disse fungerer som middel til kunnskapsinnvinning og kunnskapsanvendning. Her tematiseres nonfigurativ skulptur gjennom drøfting av estetiske spørsmål. Dette skjer med grunnlag i den konstruktivistiske idé, og vurdering av verdier ved å arbeide med skulptur i undervisning.²⁴⁸ Kandidaten redegjør for sentrale trekk ved den konstruktivistiske idé.²⁴⁹ En estetisk analyse knyttes til teori, eksempler på nonfigurativ skulptur og delvis egen utprøving. Studien handler om romproblem, tiden som skulpturalt uttrykk, spørsmål omkring bevegelse og skulptur som formidler av ideer og budskap, og til slutt skulpturens soner og plassering. Kandidaten gjør rede for det konstruktivistiske romproblem ved gjennomlevelse av en praktisk prosess med analyse. Dette skjer via en modellrekke på 10 kuber hvor kandidaten studerer og analyserer skulpturale forhold knyttet til rom (ytre og indre), lys, bevegelse og aktivisering. Kandidaten skriver bl.a.: "Det er i det hele av stor betydning hvordan formen tar rommet i besittelse".²⁵⁰ Så følger skaping av 14 skulpturer hvor innvunnet kunnskap anvendes. Mot slutten uttrykker han bl.a.:

*Arbeidet med rom, bevegelse, forløp og tid, både på det teoretiske og praktiske plan i dette arbeidet, har lært meg at dette er fenomen, i deres mangfold og kombinasjoner, som representerer en hel rekke av muligheter og hermed også mangfold av skulpturale utfordringer.*²⁵¹

De konkrete estetiske utfordringene bringes over til didaktiske utfordringer. Kandidaten drøfter hvilke verdier arbeid med skulptur har med utgangspunkt i gjeldende målformuleringer i planer fra grunnskole, videregående skole og lærerutdanning. Målanalyser

²⁴⁵ Hagenes 1992:50

²⁴⁶ Hagenes 1992:52

²⁴⁷ Loge 1986

²⁴⁸ Tennes 1981

²⁴⁹ Tennes 1981:59-60

²⁵⁰ Tennes 1981:86

²⁵¹ Tennes 1981:183

for emnet og skissering av en modell for undervisning danner rammer for konkretisering av et undervisningsopplegg for videregående skole.²⁵²

8.2.1.2. Innhold og form i bilder som basis

I 15 oppgaver behandles innhold og form i bilder. Ofte veves disse sidene inn i hverandre, men det er også mulig å skille ut hovedfokus.

Felles for studiene er at de gjennomføres innenfor avgrensede bildeområder og gjennom analyse av et utvalg bildeeksempler.

De ni som har fokus på innhold eller motiv i bilder, henter innsikt og forståelse ved studier av temaer som har vært behandlet i bildekunsten til "alle" tider slik som symbolene kors og sirkel, lys som meningsformidler, Kristus-framstillinger, Mariabilder og "hærføreren" som motiv, men også tidsavgrensede fenomen som bergkunst, tekstile revler fra norrøn tid, massemediebilder og kjønnsroller.²⁵³

De seks som har fokus på formkvaliteter og artikulasjonen i bilder, studerer dette med grunnlag i svært forskjelligartede uttrykk - både fra samtid og fortid. Kandidatene henter innsikt fra plakatkunst, bildebøker for barn, en satirikers avistegninger og skrift som bilde. Dessuten kunstbilder fra "gullalderen" og formale kvaliteter i Baldishol-teppet.²⁵⁴

Ut fra disse oppstillingene går det fram at det ikke finnes spesielle tendenser i utvalg av kulturstoff. En kan imidlertid konstatere at ca. 1/3 av kandidatene studerer og anvender kunst fra 1900-tallet.

Oppgavene dokumenterer aktuell teori slik at det oppstår et vekselspill mellom denne, analyser av artefakter, anvending i egen forming og i didaktiske perspektiv.

Studier av motiv og innhold gir innsikt og inspirasjon til tematisk bearbeiding og formidling av meningsinnhold i egne bilder. Bruk av forbilder i relasjon til skapning problematiseres av noen. Disse studiene fungerer i varierende grad som midde til kulturforståelse, er bevisstgjøringsprosesser og gir selvforståelse.

Kandidatene som konsentrerer studien om formsida av bilder, trekker ut karakteristika og kvaliteter ved de utvalgte uttrykkene. Dette gir faglig innsikt om virkemidler som kandidatene prøver ut som redskaper i egne bildeprosesser og i analyse av bilder. Noen vurderer disse som aktuelle kriterier for analyse og vurdering mer generelt og til bruk i pedagogiske sammenhenger.

²⁵² Denne oppgaven kunne også ha vært plassert under neste undergruppe som behandler form og innhold. Når jeg har valgt å la den stå hvor den gjør, er argumentet at hovedutgangspunktet er artefaktene og deres teoretiske kontekster.

²⁵³ Kogstad 1977, Tanche-Nilsen 1990, Pedersen 1997, Schmidt 1997, Skogen 1999, Stenbro 1992, Finstad 1980, Gusgaard 1992, Gullberg, Hernar 1980.

²⁵⁴ Aabakken 1982, Paulsen 1986, Ingebretsen 1990, Litlekalsøy, Øby 1993, Ulseth 1999.

Av dette ser en at utvalget av bildeområder som studiene tar opp, varierer sterkt. I utdypningen under eksemplifiseres momentene foran ved beskrivelse av noen særtrekk ved to oppgaver. Disse hentes fra hver av gruppene ”innhold” og ”form”. Dessuten viser de ulike måter å behandle og utnytte kulturstoffet på. Begge har fagdidaktiske overbygninger.

Den første oppgaven er laget på begynnelsen av 90-tallet og kandidaten ser kulturarv som en viktig del av faget. Dette er hovedbegrunnelsen for oppgaven ”Revler og forming. En studie basert på revlefragmenter fra norrøn tid”.²⁵⁵ Kandidaten mener at vi med feste i tradisjonsstoff må hjelpe elevene til å utvikle egne arbeid med utgangspunkt i vår samtids formspråk. Dette knytter hun an til det dynamiske vekselspillet mellom fortid og samtid og begrepene opplevelse, forståelse og nyskaping. Hun sier at kulturarv vil være vegviser til røtter, være kunnskapskilde, gi forståelse for sammenhengsprosesser som så kan gi helhetsforståelse.²⁵⁶ Med bl.a. dette som en grunnlagstenkning, oppsøker kandidaten revlene i Vikingmuseet på Bygdøy. Der møter kandidaten revlene umiddelbart og skriver ned hvordan de oppleves. Videre studerer han fragmentene ved å tegne av deler av dem, og kandidaten noterer hva som opptar han. Gjenskapingen gir forståelse for det å være tro mot kulturarven, at handlingen engasjerer kropp, tanke, sinn og gir en faglig rettet kunnskap spesielt om formalestetiske kvaliteter. ”Det viktige”, mener kandidaten, ”er kulturproduktet, medoppleveren og dennes opplevelse”.²⁵⁷ For skal det estetiske aspekt opprettholdes, må medoppleveren hele tiden medtenke og medforstå seg selv”.²⁵⁸ Kandidaten trekker ut hva slags endringer tegneprosessen fører til. Bl.a. er den bevisste sanseiaktakelsen nødvendig for tegningen, og den åpner opp for opplevelser, engasjement og gir kunnskap.²⁵⁹ Videre i oppgaven følger teoretisk kunnskap om revlefragmentene som bl.a. hentes inn ved intervju med religionshistorikeren A. S. Ingstad. Denne fasen gir større innsikt om revlenes innholdsmessige og materialtekniske kvaliteter. Kandidaten går så løs på egen skapende virksomhet som er en ”gjensvarsprosess”. Denne er preget av at kandidaten mottar historien, bearbeider den og anvender vår tids formspråk i sine ”bildesvar” som også gir en personlig stil.

I de endelige konklusjonene kobles didaktisk refleksjon inn. Egen framgangsmåte og erfaringer fra prosessen fungerer som grunnlag for en metodisk arbeidsmodell. Kandidaten erfarer at det er to sterke berøringspunkter: ”1. Møtet med væren: Selve kulturproduktet i originalitet og utforsker kom i et aktivt samspill. 2. Møtet med kulturformidler: En engasjert og fagrettet kunnskapsformidler førte til et aktivt, engasjert gjensvar”.²⁶⁰

Eksemplet tydeliggjør den mulighet kulturarv har som middel til kulturforståelse og selvforståelse gjennom aktiv ”lytting” til impulser. Samtidig er kandidaten bevisst at en lager bilder i vår tid og som et personlig uttrykk. Gjennom dette tematiseres forholdet mellom kulturforbilder og individuell skaping. Didaktisk sett rettes altså oppmerksomheten mot forholdet mellom idémessige overbygninger og praktisk handling.

²⁵⁵ Gusgaard 1992

²⁵⁶ Gusgaard 1992:29-34

²⁵⁷ Gusgaard 1992:105

²⁵⁸ Gusgaard 1992:105

²⁵⁹ Gusgaard 1992:116

²⁶⁰ Gusgaard 1992:189

I det andre eksemplet er det didaktiske aspektet av mer pragmatisk art. I oppgaven ”Hvordan kan en tegner kommunisere idéinnhold?”²⁶¹ er kandidaten på søk etter en anvendbar ikonografi for eget bruk og til bruk i didaktisk sammenheng. Gjennom teori klargjør kandidaten premisser for kommunikasjon og ikonografi som defineres som ”...det grafiske bilde som fører frem til idéinnhold”²⁶². Kandidaten undersøker særpreg ved avistegninger med vekt på F. Graffs tegninger i Dagbladet i 4 mnd. i 1989. Gjennom analyse av disse finner kandidaten hvilke virkemidler og strategier Graff bruker for å framføre idéinnholdet. Disse utledes i 13 punkter som utgjør kandidatens ikonografi. Sammen med teori om kommunikasjon av idéinnhold og visuell metaforisk tenkning, finner kandidaten ikonografien tjenlig for eget bruk i bildeskaping. Det vil si at kandidaten på bakgrunn av studier av tegninger, utarbeider faglige redskaper til bruk i tegneundervisning. Anvendbarheten av disse i skolesammenheng, gjenstår det imidlertid å prøve ut.

8.2.2. Formingsprosesser med basis i bruksformer, arkitektur og miljø

Studier av bruksformer, arkitektur og miljø har vi sett utgjør til sammen 19 oppgaver.

Studiene av bruksformer dreier seg i all hovedsak om artefakter av historisk karakter. Her studeres gamle tekstiler som vevnader, folkedrakter, barneklær og broderier, dessuten spor etter kvinne i et lokalmiljø.²⁶³ Det vil si bruksting knyttet til kvinnekultur, og samlet utgjør disse noe under halvparten av oppgavene. Men kandidatene forholder seg også til bruksformer innenfor sløyd hvor møbler, sveipte kar og kniver er studieobjekter. Én kandidat knytter studiene til keramiske kopper. Fire kandidater forholder seg til arkitektur.²⁶⁴

Gjenstandene studeres i hovedsak for å få innsikt i hva våre formødre/fedre la ned i objektene. Artefaktene studeres for å innhente kunnskap og for å utvikle forståelse for karakteristika ved tingene - skape tingforståelse. Dvs. å ”lese” tingene og trekke ut prinsipper for karakterisering og kvaliteter.

Flere oppgaver setter også søkelyset på forhold knyttet til forbilder og rekonstruksjon, å lære konvensjoner eller regelverk å kjenne. Mens andre tematiserer inspirasjon og skaping, kulturarv og kreativitet; dessuten kulturoverføring.

Delvis handler oppgavene om å dokumentere hvordan tingene berører og inspirerer til utvikling av egne bruksformer og personlige uttrykk.

²⁶¹ Ingebretsen 1990

²⁶² Ingebretsen 1990:22

²⁶³ Vevnader: Strømsbo 1979, Kjellmo 1982. Folkedrakter: Hjukse, Ørbech 1980, Rorgemoen 1995, Bratland 1999. Barneklær: Evja 1986. Broderier: Hansen 1995. Spor etter kvinne: Tødenes 1998.

²⁶⁴ Bruksform innenfor sløydområdet: Braut 1977, Kjosavik 1979, Lilletvedt (pluss arkitektur) 1979, Rosenberg 1993, Sveip: Vatne 1979. Kniven: Kostveit 1983. Koppen: Vangen 1998. Arkitektur: Ingvaldsen 1987, Hauge 1988, Krogh 1996, Skogen 1996.

Studier av tingene gjøres også for å skape forståelse for begrep, og som grunnlag for utvikling av kriterier for vurdering av bruksting.

Hos de fire som studerer arkitektur, er hovedutfordringen å skape innsikt om arkitekturforståelse.

I eksemplifiseringen under utdypes de forannevnte momentene.

Som allerede nevnt, knyttes studien av det historiske materialet i stor grad til tekstil kulturarv. I søken etter viten om hva våre formødre la ned i objektene, oppsøkes museer, personer med ”ting på kistebunnen” og/eller personer som vites å ha innsikt om tingene. Det er karakteristisk at kandidatene arbeider seg gjennom store mengder objekter og analyserer disse på jakt etter karakteristika - variasjon og regelverk for framstilling, form, materiale og bruk. I en oppgave om folkedrakta ”Stakk og liv” omtales for eksempel hvert plagg ut fra det kandidaten kaller verdiane form, materiale, farge, dekor og det håndverksmessige.²⁶⁵ Dette gir innsikt i regler og hvilken individuell frihet kvinnene hadde i utforming av drakta. Kandidaten sier: ”Skal drakta være ”liv laga”, må en kjenne spenningsfeltet mellom regler og frihet”.²⁶⁶ En annen kandidat uttrykker noe av det samme: ”En kulturform vil aldri være et statisk fenomen. Skiftende tider vil kreve forandringer i funksjon og utforming i takt med verdinormer, moter, økonomi og livsvilkår generelt.”²⁶⁷ I denne oppgaven er båtryer fra Lofoten studieobjekt, og kandidaten sier at de ikke kan fortsette å ha sin opprinnelige eksistensberettigelse som sengetøy. Men spør: ”Men har båtrya likevel kvaliteter som kan overføres til de ting vi omgir oss med i dag? I tilfelle slike kvaliteter finnes, hva består de i, og kan vi nyttiggjøre oss dem i dag?”²⁶⁸ Her er kandidaten på jakt etter både åndelige og materielle verdier som ligger i kunnskapene, ferdighetene og opplevelsene en får del i når en studerer artefakter. I feltundersøkelsen analyseres 10 ryer i forhold til størrelse, kvaliteter i renning, innslag og floss.²⁶⁹ Videre beskrives forhold knyttet til selve tilvirkingen, bruken av rya og miljøet den ble brukt i. Dokumentasjon gjennom analyser av objekt og deres bruk er typisk for studiene. Å finne ut av hvordan en kan studere kulturfenomen, lære seg å verdsette og bruke kunnskapene som tradisjonen har å gi, er et poeng i forhold til videreformidling. Dette behandles av denne og flere andre kandidater.²⁷⁰

Flere kandidater knytter studien til kunnskap om ”røtter” og forankringer i vår omskiftelig tid. Et første steg er at de fleste kandidatene på grunnlag av feltstudier, går inn i kopierings- og rekonstruksjonsstudier som gir bidrag til kunnskapsinnhold, og som utgangspunkt for videre bearbeiding. Denne kunnskapsbasen består dels av dokumenterbar kunnskap i produkt og analyser av slike, men også som ferdighets- og erfaringskunnskap hos den enkelte kandidat. Disse kunnskapsformene er verdifulle i seg selv, men også som basis for studier der kandidaten går inn i skapende prosesser. Det er et typisk trekk at kandidatene problematiserer at tingene de selv skal skape, også skal fungere i vår samtid. Dette behandles svært ulikt, og kan

²⁶⁵ Hjukse, Ørbech 1980:36

²⁶⁶ Hjukse, Ørbech 1980:108

²⁶⁷ Kjellmo 1982:3

²⁶⁸ Kjellmo 1982:3

²⁶⁹ Kjellmo 1982:20

²⁷⁰ Kjellmo 1982:65

sees på som en skala fra tradisjonsbinding til stor frihet. Noen kjenner seg svært forpliktet i forhold til det historiske materialet og gjør få endringer.²⁷¹ Andre mener at regelverket bør benyttes, og at det skapende handlingsrommet ligger i de individuelle frihetene som er avdekket i det historiske materialet,²⁷² eller at en tar tak i noen kvaliteter ved de opprinnelige objektene, og er skapende ut fra disse.²⁷³ Atter andre bruker det historiske materialet som inspirasjon, og lar seg berøre til skapende arbeid og dermed fristiller seg mer i forhold til utgangspunktet.²⁷⁴ Det finnes også oppgaver der ulike varianter av foranstående dokumenteres, og at de ulike gradene av tilknytning til det opprinnelige materialet problematiseres.²⁷⁵

Dette kontinuuet konkretiseres med to eksempler. I den tidligere refererte oppgaven om båtryer, er behovet for varmende virkning utgangspunktet for utseendet til de gamle ryene. I egne skapingsprosesser kobler kandidaten innsikt om båtryers egenskaper med egne bruksbehov. Eksempelvis utnytter kandidaten sin innsikt om båtryer til skaping av ei rye som skal fungere som et avgrensende element i et rom, og i et annet tilfelle hvor den varmende ryeflossen kan utnyttes i et ytterplagg.²⁷⁶ Å gjennomleve hele prosesser med ullsortering, karding, spinning og veving blir en viktig del av studien da dette er samspillende faktorer som er avhengig av hverandre for å skape gode resultat. Tradisjonstilknytningene er tydelige gjennom behovstenkning og framstilling, men oppgaven viser også en viss fristilling til å skape produkter som er aktuelle i vår tid.

I det andre eksemplet tematiseres inspirasjon i tradisjon gjennom arbeid med tre.²⁷⁷ I tradisjonsbegrepet ligger overføring av prosesser og produkt uendret fra slektledd til slektledd. Dette problematiseres i forhold til begrepet fornyelse. Kandidaten avgrensar studien til skap, kister og skrin med hovedvekt på skap. Forholdet mellom tradisjon og fornyelse utdypes ved studier av kunsthåndverk og intervju med tre aktive kunsthåndverkere som arbeider i tre. Det vil si at kandidaten finner mening ved å bringe sammen gjenstander fra fortid og samtid for å gi impulser til eget formingsarbeid. Konkret tar han her utgangspunkt i en tradisjonell hjørneskapskonstruksjon, og han setter søkelyset på formmessige muligheter. Han avslutter dette med å konstatere at fornyelse preger arbeidene sterkest. "Tradisjonen er imidlertid ivaretatt gjennom et formmessig utgangspunkt, materiale/teknikk og tradisjonsbærende elementer i deler av uttrykket".²⁷⁸ I drøfting av begrepene tradisjon - fornyelse, mener han bl.a. at de ikke bør sees som motsetninger, men som relasjoner og at disse i samme kontekst innebærer at en må ta stilling til både historien og nåtiden. Rotfeste og forankring i vår felles kulturarv kan omstøpe "det nye" på en skapende måte og gi tradisjon og fornyelse et innhold. Dersom en knytter begrepet til kulturarv, mener kandidaten at det impliserer både overlevering og fornying. Dette er for han et motiv for å kunne arbeide med tre i skolen i framtida.²⁷⁹

²⁷¹ Watne 1979 og Kostveit 1983

²⁷² Hjukse, Ørbech 1980

²⁷³ Strømsbo 1979, Hjukse, Ørbech 1980 og Kjellmo 1982

²⁷⁴ Rosenberg 1993 og Vangen 1998

²⁷⁵ Evja 1986 og Rorgemoen 1995

²⁷⁶ Kjellmo 1982:73 og 110

²⁷⁷ Rosenberg 1993

²⁷⁸ Rosenberg 1993:148

²⁷⁹ Rosenberg 1993:152

Spennet mellom tradisjon og fornying kommer også inn i en oppgave der kandidaten søker å finne rede på begrepene "vern, videreføring og fornying" knyttet til høgskolens folkekunstutdanning.²⁸⁰ Her gjennomfører kandidaten en nøyaktig registrering og analyse av roseborder på 60 Vest-Telemark-drakter. Kandidaten finner hva som karakteriserer tradisjonen. På dette grunnlaget eksperimenteres det med varianter av border. Kompetente mennesker (broderi-eksperter i lokalmiljøet, akademisk utdannede med innsikt i området og kunsthåndverkere), vurderer eksperimenterne i relasjon til de tre begrepene. Disse trekkes med i kandidatens egen formgivning og drøfting av begrepene i relasjon til målformuleringer for folkekunststudiet.

I tilfellet foran er studier av formkultur og egen skaping benyttet som en form for rådata for karakterisering av begrep. Noe tilsvarende skjer i tre oppgaver der kandidatene er opptatt av å utarbeide kvalitetskriterier for bruksformer som éi side av funksjonsområdet i faget.²⁸¹ I en av disse oppgave analyseres eksempelvis stoler fra Egypt fram til vår tid. Disse analysene sammen med intervju med formgivere gir innsikt i relasjoner mellom brukstings funksjon og kvalitet. Kandidatens egen formgivning baseres på disse forholdene. Med grunnlag i didaktisk teori og erfaringer fra analysene og egen skaping, drøftes formål og verdier ved dette området i faget.²⁸²

Å skape innsikt om arkitekturforståelse står i fokus for de fire oppgavene som har arkitektur som tema. Dette skjer gjennom studier av: arkitektur og bokkvaliteter, verdier ved gamle boformer, fysiske modeller, og formidling av arkitektur gjennom observasjon, fotografering og litteratur.²⁸³ I den første og siste av disse oppgavene går kandidatene nærmest inn på selve arkitekturen, og disse benyttes i eksemplifiseringen som følger. I oppgaven "Arkitektur og bokkvalitet", danner kandidatens egne skisser og et større bildemateriale av ulike typer arkitektur, grunnlaget for en analysemodell. Denne prøves ut og gis nærmere innhold ved at kandidaten former pappmodeller av et bolighus, kapell og bibliotek. Oppgaven viser tydelig at det er nødvendig å handle for å komme på innsida av stoffet. Det er det "nære" som kan behandles i konkrete materialer, mens det helhetlige og overordnede lettere kan gripes på grunnlag av teori. Det er samspillet her som danner grunnlag for hva kandidaten ser på som forståelse av arkitektur og bokkvalitet.²⁸⁴ Et lignende mål ligger i oppgaven "Inngang til arkitektur. Hvordan åpne opp for arkitekturforståelse?"²⁸⁵ Studien er et bidrag til arkitekturundervisning i grunnskolen ved studier av inngangspartier. Litteraturstudier, observasjon, opplevelser og registrering med fotoapparat av inngangspartier ved sentrale museer i Oslo, danner grunnlaget for analyse og tolkning. Samspillet mellom de nevnte studieformene er basis for kandidatens forståelse av form-, funksjon- og konstruksjonssida av arkitektur. For å åpne opp for arkitekturforståelse i skolen, må dette samspillet til, mener kandidaten. Ved gjennomgang av Høringsutkastet til L-97, finner kandidaten at arkitektur har fått stor plass. Området, betraktet som kulturformidling, blir imidlertid stående som et felt uten understøttelse av stoff fra andre fagkomponenter i kunst- og håndverksfaget.²⁸⁶

Når en ser noe mer samlet på denne undergruppa, vil en kunne si at oppgavene handler om å vurdere verdier ved det historiske materialet - tingene inn i vår tid generelt, og i forhold til

²⁸⁰ Rorgemoen 1995

²⁸¹ Braut 1977, Kjosavik 1979 og Lilletvedt 1979

²⁸² Kjosavik 1979

²⁸³ Ingvaldsen 1987, Hauge 1988, Krogh 1996, Skogen 1996

²⁸⁴ Ingvaldsen 1987

²⁸⁵ Skogen 1996

²⁸⁶ Skogen 1996:91

faget spesielt. Oppgavene dokumenterer større innsikt om formidling av ting og ”tingverdier” knyttet til skapende prosesser. Å skape innsikt om arkitekturforståelse er et område det er arbeidet lite med. Oppgavene dokumenterer en liten spire til problematisering og utfordringer knyttet til relasjoner mellom møte med den bygde arkitekturen og egen skaping i faget.

8.3. Forståelsesperspektiv

Det overordnede forståelsesperspektivet for oppgavene innenfor denne kategorien er, ut fra min tolkning, å se faget som et kunst- og kulturfag.²⁸⁷ Oppgavene er tydelig forankret i en kulturpedagogisk tenkning. Det dreier seg om å utvikle kunnskap og bevissthet om å være både kulturmottaker, -formidler og kulturskaper i faget.

Kunsten, tingene og arkitekturen står sentralt, men oppgavene handler like mye om subjektets møte med disse uttrykkene. Dette skjer som aktive skapere i møte med objektene, dvs. ved å skape form ut fra det allerede formgitte.

Kunst og kultur sees på som verdifulle påvirkningsfaktorer; er reservoar. Artefaktene betraktes både som opplevelsesobjekt og kulturelle kilder, og oppgavene handler om inntryks-, aktivitets- og uttrykksaspekter som integrerte deler der målet er kunst- og kulturformidling. Mens muligheter til personlighetsutvikling og identitetsdanning ligger bak.

Fagets mulighet for bruk og skaping av utstillinger i kunstmuseer og andre institusjoner, utgjør en spesiell vinkling til kunst- og kulturformidlingsproblematikken.

Egen bearbeiding og refleksjon knyttes opp til svært variert fagteori, kunstteori, kunsthistorie og fagdidaktikk.

Oppgavene innenfor bildeområdet behandler kunst og uttrykk fra ”alle” tider og fra 1900-tallet, og at de som tar utgangspunkt i bruksobjekter, benytter i stor grad historisk materiale. Det vil si at den dokumenterte kunnskapen om det særegne ved selve uttrykkene er spredt, og viser dermed eksempler på hvor mangeartede fagets kulturelle referanser kan være. De fleste behandler imidlertid såkalt finkulturelle uttrykk, men studier av mer folkelige uttrykksformer finnes også i materialet (folkekunst, barneklær, plakatkunst og broderier). Oppgavene viser vei til kulturarv, tradisjon, røtter og det å ha ankerfeste i noe kulturelt kjent, men også til å utforske tendenser i samtidsuttrykk. Oppgavene dokumenterer at begge deler kan være middel til å forstå egen bakgrunn og kulturtilhørighet, og være middel til personlighetsutvikling og identitetsdanning. Studiene viser at kunst- og kulturdimensjonen i faget ikke er noe en kommer lett til, ei heller noe statisk. Den kan imidlertid spille en aktiv rolle for den som tar den inn over seg. Kunstens og tingenes karakteristika er viktige, men også å kunne ”se” at artefaktene avbilder noe ut over sin egen tinglighet; at de også forteller om verdier, tanker,

²⁸⁷ Høgskoledosent Paula Fure ga allerede i 1989 ut boka *Forming. Et kunst og kulturfag* hvor hun bl.a. poengterer denne dimensjonen. Dette betyr at hun var tidlig ute med å gi innhold til og formidle verdier ved kulturelle basiser i faget.

følelser og handlinger. Fundamentene for disse oppgavene er teori om kunnskapstilegnelse, innsikt i artefaktens egenart og deres kontekster; dessuten forståelse for den integrerte kunnskapen som ligger nedfelt i tingene selv.

Ut fra disse synspunktene fungerer artefaktene som kilde til kunnskap, opplevelse og forståelse og som underlag for eget formende arbeid og refleksjon. Betegnelser som benyttes i denne sammenhengen er på den ene sida innlevelse og opplevelse av sanselig art, men også tilbaketrekning og refleksjon. Her kan en snakke om emosjonell tolkning av impulser og "opplevelsesladet" forståelse eller berøring. I bunnen ligger eksempelvis teori knyttet til møte som eksistensielt fenomen, innlevelse og opplevelse. På den andre sida finnes registrering, analyse og tolkning av objekt. Det vil si opplevelser av saksrettet art, rekonstruksjon, kopiering og bevisstgjøringsprosesser knyttet til innsikt om selve artefaktene. Det vil si å innvies i og tolke gjenstandenes egentlige eller opprinnelige mening. Oppgavene viser at begge disse to måtene å oppleve og forstå objektene på, kan komplettere hverandre i faget. De kan virke stimulerende på skapende tenkning og handling, være inspirerende og gi mulighet for kunnskapsinnvinning.

For de som er opptatt av tradisjoner og kulturarv, handler dette om å skape forståelse for å ta vare på arven. Det handler om å se verdier ved å knytte tråder bakover for å få tak i essensen i tradisjonen og øke forståelsen for tingenes sammenheng og opprinnelse. Videre at tingene kan fortelle historien på sin måte. Det er svært mange detaljer ved tingene selv, tilvirkingen og bruken av disse som avdekkes gjennom oppgavene. Det er imidlertid få som trekker historiske utviklingslinjer i materialet sitt. Et unntak finnes i oppgaven der kandidaten studerer barneklær i Kviteseid fra 1910 til 1985 som grunnlag for å belyse tradisjon og kreativitet.²⁸⁸

Når kandidatene går til ulike sider ved kulturarven som grunnlag for skaping, bidrar de til å skape forståelse for at kulturarven er i kontinuerlig endring. Den kan stadig tolkes om og være impulsgiver ut fra den enkeltes forutsetninger og tiden en lever i. På det viset møtes fortid, samtid og det individuelle i en dynamisk kulturutviklingsprosess. I dette ligger muligheter til vern, videreføring, fornying, men også til brudd. I oppgavene knyttes dette til mange synspunkt: Kulturarven kan gi ankerfeste i noe kulturelt kjent og gi trygghet i forhold til det å skape. Den kan gi impulser, være inspirasjonskilde for den skapende handlingen. Utfordringen kan ligge i hvordan impulsen kan tilpasses det personlige formspråket i samtida. Eller at det personlige formspråket kan utvikles gjennom sammensmelting av egne ideer og ervervet kunnskap fra fortida. Dessuten kan kunnskap om frihet og grenser i selve tradisjonsmaterialet, virke klargjørende på egen skaping. Den kan gi retning til vurdering av spennet mellom kulturell samklang, aktualitet i vår samtid og framtid. En kandidat uttrykker seg slik om dette: "Vi må ikke gjøre fortida til det sentrale, men *fundamentet*. Nåtida må *klargjøres* og framtida må være det *sentrale*".²⁸⁹ I dette ligger mulighetene til å skape nye erfaringer her og nå med forventninger til framtida. Dette kan tolkes som både et faglig og et fagdidaktisk program med postmoderne undertoner. Ut fra mine vurderinger, ligger dette implisitt i mange oppgaver.

Hvordan formidlingen av tingene kan skje, problematiseres spesielt i to oppgaver der kandidatene tematiserer det å samle inn gjenstander, å formgi utstillinger, og de registrerer responsen hos et publikum.²⁹⁰ Problemstillingen til en av disse kan eksemplifisere denne formidlingsproblematikken: "Synleggjering av spor etter kvinnekulturen på Ytre Søre Sunnmøre

²⁸⁸ Evja 1986

²⁸⁹ Hjukse, Ørbech 1981:4

²⁹⁰ Hansen 1995, Tødenes, Sævik 1998

1880 - 1940. - Kva fortidige spor frå kvinna sitt liv og virke kan kome til syne gjennom gjenstandar? - Korleis formidle kvalitetar i desse spora ved hjelp av utstillingspedagogiske verkemiddel?²⁹¹

For de som konsentrerer studiene om samtidsuttrykk, handler oppgavene fortrinnsvis om å skaffe seg innsikt i de valgte uttrykksformene; dels gjennom artefaktene og dels gjennom kunstteori som er aktuell for de valgte artefaktene. Som vist, dreier dette seg eksempelvis om kunst i natur, installasjonskunst og kunstteori knyttet til måter å forstå ting på. Men også det å kunne drøfte estetiske spørsmål i forbindelse med nonfigurativ skulptur og forståelse av form og innhold sett gjennom den tidlige modernisme. Dessuten analyse av relasjoner mellom bilde og bruksform i samtidsuttrykk. Dette viser at kandidatene til sammen berører sentrale kunstretninger på 1900-tallet selv om det ikke er mange oppgaver av denne typen. Videre behandles uttrykk fra den masseproduserte bildeverden som reklamebilder, plakatkunst, avistegning og hverdagskultur fra 60-tallet. Disse siste eksemplene betraktes av kandidatene som redskap til bevisstgjøring og innstillingsdanning knyttet til hverdagskulturens innhold og virkemidler.

Selv om samtidskunstuttrykkenes emner er svært spredte, mener jeg å ha grunnlag for å kunne si at kandidatene dokumenterer at innsikt i det som skjer i vår samtid når det gjelder kunst og uttrykk, kan gi mulighet for samtidsforståelse, selvforståelse og identitetsdanning. Også her er den poetiske tilnærmingen gjennom egen skaping et viktig poeng og kan betraktes som en form for kunstformidling.

Mer tradisjonell kunstformidling knyttet til museer problematiseres i noen få oppgaver. I disse oppgavene redegjøres det for hvilke formidlingsforpliktelser skolen har, hvilke begrunnelser som finnes for kunstformidling og aktuelle metoder prøves ut. I en oppgave som søker et fundament for kunstformidling, gjennomfører kandidaten bl.a. en feltundersøkelse hvor kandidaten prøver å avdekke forhold i elevmassen og forhold ved formidlingssituasjonen som kan være av betydning i planlegging og gjennomføring av direkte møter med kunst.²⁹² I en annen oppgave kartlegges hvilke vilkår kunstformidlingen har ved en spørreundersøkelse til kunstforeninger og skoler.²⁹³ Oppgaven "Kulturhuset som kunnskapsressurs i forming. En undersøkelse med utgangspunkt i kunstutstillinger", som er brukt i innledningen foran, problematiserer, som en har sett, den aktive søken av kunnskap, eller det å personliggjøre den gjennom egen forming. I en fjerde oppgave fokuseres formidlerrollen og bearbeiding i barneverkstedet. Dette skjer ved førskole- og småskolebarns møte med bilder av Y. Klein.²⁹⁴ Noe samlet syn på kunstformidling gir ikke disse oppgavene, men til sammen viser de noen av de utfordringer faget står overfor i forhold til dette temaet; spesielt sett i relasjon til elevens egen skapende virksomhet.

Kulturoverføring knyttes i svært mange oppgaver til det dobbelte kulturbegrep hvor begrepene "har-kultur" og "er-kultur" står sentralt.²⁹⁵ "Har-kulturen" står for dokumenterte kulturprodukter og deres tilblivelse. Begrepet knyttes gjerne opp mot et smalt kulturbegrep og ligger nær opp til dannelsesbegrepet. "Er-kultur" står for kulturen som livsform. Denne bærer vi med oss, og den omgir oss som en ubevisst del av våre liv og innbefatter et bredt kulturbegrep. E.M. Halvorsen har benyttet disse begrepene i konstruksjon av en modell hun kaller

²⁹¹ Tødenes 1998:56

²⁹² Stenbro 1992

²⁹³ Pedersen, Skjerve 1997

²⁹⁴ Sundre 1998

²⁹⁵ I Halvorsen 2001:31-33 med referanse til Fjord Jensen

den dobbelte didaktikk hvor disse kulturformene står i interaksjon med hverandre. "Har-kulturen" er det dokumenterte kulturinnhold (her artefaktene og deres kontekster). I modellen erstatter hun "er-kultur" med termen "er-i-kultur". Dette begrunnes med at elever/ studenter både bærer kulturen med seg og er i den livsverden som omgir dem. "Er-i-kulturen" er deres integrerte kultur. I didaktisk sammenheng sidestilles disse to kulturformene. E.M. Halvorsen sier:

De samlede kulturelle ressursene er å finne dels i "har"-kulturen, dels i "er-i"-kulturen. Og det er i møte mellom disse to verdener at både kulturtilegnelse og kulturskaping skjer. I denne sammenheng oppfattes også eleven som kulturell ressurs, samtidig som han er arvtaker av "har"-kulturen.²⁹⁶

Det er karakteristisk for mange oppgaver fra 90-tallet at "den dobbelte didaktikk" benyttes som tankemodell. Kandidatene ser artefaktene og den innsikten disse kan gi som "har-kultur". Gjennom deres egen livsverden eller integrerte kunnskap - deres "er-i-kultur", - er det for dem interessant å utforske valgte artefakter. Slik sett har kandidatene for egen del, forutsetninger for å skape dette "møtet" hvor det går bevegelser fram og tilbake mellom "har-kultur" og "er-i-kultur". Det oppstår en dialektikk, og som referert, er det her kulturtilegnelse og kulturskaping skjer. Eller litt mer allment sagt; at læring kan finne sted. Kandidatene bruker modellen som grunnlag for oppgavene, eller i didaktiske drøftinger, som en konsekvens av egne erfaringer med basis i artefakter og deres kontekster. De ser muligheter til å anvende denne i formidling hvor det er viktig å ta i betraktning og se relasjoner mellom valg av lærestoff, læringsformer og elevs resonansbunn. Det er imidlertid få kandidater som operasjonaliserer modellen. Oppgaven "Synleggjering av spor etter kvinna", som det ble vist til foran, er et tydelig unntak.²⁹⁷

Som det bør gå fram av dette, finnes ikke de didaktiske forpliktelsene bare i verkene som produkt, men i prosessene bak dem, deres kontekster, de situasjoner som skapes i formidlingen og behandlingen av mottakerne. 19 av de 48 kandidatene gjennomfører mindre undersøkelser i skole eller andre formidlingssituasjoner for å belyse mer konkret hva kategorien har å by på av utfordringer. De fleste etterprøver egne erfaringer hvor fokus rettes mot bruk av artefakter som kunnskapskilde og impuls til elevs og studenters egen forming, mens fem retter oppmerksomheten mer mot *selve* formidlingen av artefakter i ulike typer utstillinger og i kunstformidling generelt.

Det er tidligere eksemplifisert fra aktuelle oppgaver,²⁹⁸ og de er med på å underbygge de samlede forståelsesperspektivene som stikkordsmessig handler om å:

- utvikle tingforståelse, forståelse av arkitektur og installasjonskunst
- tematisere kunstopplevelse og forståelse
- tematisere forholdet mellom kulturarv og skaping
- tematisere forbilder og skaping
- la seg berøre og inspirere, om å utvikle eget formspråk på grunnlag av kulturelle uttrykk; dvs. dialog mellom ytre og indre verden
- innhente kunnskap fra eksisterende objekt
- lære konvensjonene eller regelverket å kjenne
- "lese" objekt og trekke ut prinsipper for kvaliteter og karakteristika
- utvikle kvalitetskriterier på bakgrunn av eksisterende artefakter

²⁹⁶ Halvorsen 2001:241

²⁹⁷ Tødenes, Sævik 1998

²⁹⁸ Jfr. kap. 8.2

- tematisere formidling av kunst
- tematisere kulturarvformidling

8.4. Noen utviklingstendenser

Det er interessant at 48 av de 180 kandidatene (ca. 27%) behandler kulturmottaking og kulturskaping knyttet til artefakter og deres kontekster. Dette er omtrent samme omfang som for hver av kategoriene ”interaksjonsprosesser” og ”materialer og håndverk”. Interessant er det også at oppgavene fordeler seg ganske jevnt i perioden. Slik som jeg kjenner miljøet, har den kulturelle dimensjonen i faget hatt tydelige aktører i kollegiet i hele perioden. Det er derfor ikke tilfeldig at såpass mange studenter har valgt å forankre skaping i kunst og formkultur. Dette har, sammen med kandidatenes oppgaver, hatt ringvirkninger. Bl.a. har det fått innflytelse på fagplanen i L-97. I denne poengteres denne dimensjonen gjennom emnet kunst og formkultur og det å ”oppleve - uttrykke - reflektere” skal knyttes til elevenes skapende arbeid.²⁹⁹

Går en nærmere inn i kategorien, finner en interessante tendenser. Totalt er 29 (60%) av 48 oppgaver løst via 2-3 dimensjonale bilder. Av disse er åtte oppgaver levert før 1990 og 21 etter 1990. Det vil si at det har vært en økende interesse for å studere bildeforming koblet opp mot kunst og formkultur. Dette betyr også at bruksformområdet hadde relativt størst tyngde før 1990 med 11 av 19 oppgaver. Bare åtte oppgaver er levert innenfor dette området i perioden 1990 - 1999. Denne utviklingstendensen kan henge sammen med mange forhold. Ett er at en på 70- og 80-tallet så formkultur innenfor bruksformområdet som et område det var viktig å hente kunnskap fra; kunnskap en direkte kunne benytte i egen produktutvikling. Dette er et fagområde hvor arbeid ut fra forbilder har vært sterke både i og utenfor skolen. Tradering i folkekunsten, husflidsproduksjonen og bruk av konkrete modeller innenfor faget i skolen er eksempler på dette. Når det gjelder bilde og spesielt kunstbilde som forbilde eller kunnskapskilde, var det ikke i tråd med den psykologiske orienteringen i faget å ”låne” innsikt fra andre. Det personlige og individuelle uttrykket stod i fokus. Når den direkte bruken av kunstbilder som kilde for egen forming ligger noe seinere i tid i oppgavene, kan det henge sammen med at kunst er blitt sett på som noe opphøyet; reservert for betraktning og opplevelse av oss som publikummere, og for de profesjonelle i vår samtid. I M-87 finner vi denne formuleringen: ”Faget forming har sitt utspring i kunnskap og erfaring som gjennom tidene har nedfelt seg i kunst og formkultur og i arbeid med å føre videre og formidle uttrykk på dette området”.³⁰⁰ Dessuten har denne planen et hovedemne som heter ”Forstå og vurdere bilde, skulptur og bruksform” hvor det sies at ”Arbeidet med dette hovedemnet sikter mot personlig opplevelse, kunnskap og interesse for kunst og formkultur, som grunnlag for selvstendige meninger og valg og som impuls for eget skapende arbeid”.³⁰¹ Det offisielle skoledokumentet på denne tiden, ser altså på kunst og formkultur først og fremst som en verdi i seg selv som skal formidles, men har også en antydning om at en kan se den som impuls for egen skaping.

Det er imidlertid et sprang fra denne formuleringen til å betrakte kunst og formkultur som en viktig basis for egen skaping. Hovedfagsoppgavene utover på 90-tallet er en viktig dokumentasjon på at det er et idéskifte på gang på denne tiden. De generelle tendenser i samtids-

²⁹⁹ Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen 1996:190-203

³⁰⁰ Mønsterplan for grunnskolen 1987:263

³⁰¹ Mønsterplan for grunnskolen 1987:272

kunsten, kunstteori knyttet til postmodernisme, kulturpedagogiske strømninger, søken etter fagets kjerneområder og behov for kunnskap og kultivering ligger bak dette igjen.

I begynnelsen av perioden er registreringene og analysene i sterk grad knyttet til enkeltobjekter og kvaliteter ved disse, mens det er, som vist foran, en tendens til at kandidatene i de seinere årene fokuserer mer på formidling av kunst og objekter sett i relasjon til kulturoverføring og skaping. Kandidatene på 90-tallet tar i større grad opp samtidskunst i sine studier, selv om det er kulturarvestykker som totalt har fått mest oppmerksomhet. I forlengelsen av dette følger at forståelsesperspektivene jevnt over er mer komplekse nå enn for 15 - 20 år siden ved mer bruk av aktuell kunstteori, estetisk filosofi og kulturteori knyttet opp mot didaktikk. Dette må også sees som en frukt av arbeidet utført av høgskoledosentene innenfor det estetisk skapende området og pedagogikk fra 1990.

9 Sammenfatning og drøfting

I kapitlet om problemstilling og metode ble *det å forme* - den praktisk-estetiske og skapende virksomheten - sett som kjernen i studiene for utviklingen av kategorier. Denne hovedinnfallsvinkelen til studien, med mange detaljer, er presentert foran. I dette kapitlet søker jeg å gi svar på hvilke sider ved det faglige innholdet som synes å være de mest sentrale og skal foreta en drøfting på dette grunnlaget.

Sammenfatningen deles i to. Først en framstilling av det jeg kaller hovedfunn med en kommentar til den tallmessige oversikten for kategoriene. Dette vil gi et ytre bilde av oppgavens egenart. Så følger en sammenfatning av karakteristika ved de enkelte kategoriens innhold med vekt på prosesser, forståelsesperspektiv og utviklingstendenser. Målet er å få fram det spesifikke, men også kompleksiteten innholdsmessig for den enkelte kategorien.

Som ramme for drøftingsdelen, stilles spørsmålet: Hvilke forståelser av *det å forme* kan utledes på grunnlag av oppgavene? Spørsmålet behandles med bakgrunn i det samlede materialet og tre perspektiv. Til sist pekes det på faglige utfordringer som grunnlag for framtidige hovedoppgaver, FoU-arbeid for det vitenskapelige personalet og fagutvikling generelt.

9.1. Hovedfunn

I tolkningen av oppgavene startet jeg med et åpent syn på hvordan det etter hvert store materialet kunne struktureres. På bakgrunn av mine forforståelser og vekslingen mellom å se på helheten i materialet og deler i de enkelte oppgavene, kom jeg etter hvert fram til kategoriene som er benyttet foran. Utviklingen av kategorier har slik sett to funksjoner. De har vært et metodeverktøy i strukturering av analysen samtidig som de er en del av tolkningen. Ved å bruke *det å forme* som innfallsvinkel til studien, utkrystalliserer disse områdene seg som hovedfunn for det faglige innholdet i oppgavene. Av den grunn gjentas disse med antall oppgaver for hver kategori:

	<i>Antall oppgaver</i>
- Studier med basis i indre drivkrefter	19
- Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt	49
- Studier av komposisjon	21
- Studier av materialer og håndverk	43
- Studier med basis i artefakter og kontekst	48
- Sum	180

Kategoriene viser at det totale antallet representerer en stor faglig bredde. Fordelingen er imidlertid ulik. Ut fra dette perspektivet kan oppgavene tredeles. Tyngdepunktet for fokus ligger på studier knyttet til ytre verden - *til kjerne- eller basisfag for forming*. Dette gjelder studier av komposisjon, materialer og håndverk og studier med basis i artefakter og kontekst. Til sammen er dette ca. 62% av oppgavene. Det vil si at det er flest oppgaver som kaster lys over anvending, bearbeiding og skaping med grunnlag i *fagområdets egen kulturkunnskap*. I den andre delen, ca. 28 % av oppgavene, konsentreres studiene om *varierte vekselspill eller interaksjoner i selve idé- og materialiseringsprosessene*. For den minste gruppa på ca.11% konsentreres studiene om *indre drivkrefter i relasjon til det å forme*.

9.2. Sammenfatning av karakteristika

Hver kategori behandles punktvis i den rekkefølgen de er presentert foran som kategorier. Disse oppsummeringene munner ut i en sammenfattende karakteristikk.

9.2.1. Studier med basis i indre drivkrefter

For denne kategorien ligger utgangspunktet i den indre verden. Studiene handler om det psykodynamiske drivet og hvordan varierte mentale og kroppslige måter å aksjonere på får innvirkning på formingsprosessene. Dessuten hvordan disse forholdene virker inn på produktene og menneskene som former. De ytre manifestasjonene som oppstår av praktisk, estetisk og materiell art tjener dette formålet. Til dels anvendes kunstuttrykk og kunstretninger for å uttype og plassere egne erfaringer.

Karakteristika ved formingsprosesser:

- *Kreftene beveger, stimulerer og gir retning til det å skape. Oppgavene behandler selve det levende i formingsprosesser.*
- *Temaene som bearbeides hentes fra nære forhold for den enkelte.*
- *Kreftene synes å komme til syne i spenningen mellom det ubevisste og bevisste, og de "danser sin dans" med formeren.*
- *Kandidatene dokumenterer at de i noen grad kan styre mot det dynamiske i prosessene.*
- *Å gjøre slike forhold til gjenstand for studier, forutsetter åpenhet overfor egne kilder, ro, konsentrasjon, faglig arbeid og distanse slik at en kan reflektere over hva som foregår.*
- *Flere kandidater skriver at det oppstår ekte uttrykk.*
- *Med varierende styrke uttrykker kandidatene at denne typen studier kan være midler til personlig tilfredsstillelse, vekst, meningsøsøking og et rikt liv.*

Forståelsesperspektiv:

- *Det utkrystalliserer seg to overordnede forståelsesperspektiv: Ekspressive tradisjoner innenfor pedagogikk og innenfor kunst. Disse behandles slik:*
- *Innenfor pedagogikk konkretiseres disse forståelsene eksempelvis gjennom kreativitetsteori, utvikling av evner og personlige uttrykk med basis i den enkelte.*
- *Kunsteoretisk forholder flere kandidater seg til kunsteoretisk stoff fra ekspresjonistiske, surrealistiske retninger og symbolisme.*
- *Kandidatene betoner faget som et holdningsdannende verdifag.*
- *I sammenhenger som disse, har målformuleringen i F.pl. fra 1960 en dypere mening: "Å utvikle og kultivere skapende krefter og estetisk følsomhet".³⁰²*

Utviklingstendenser:

- *Bare knappe 11% av kandidatene tematiserer indre drivkrefters innflytelse i*

³⁰² Forsøksrådet for skoleverket. Læreplan for forsøk med 9-årig skole 1960:288

skapingsprosesser. Dette kan synes noe overraskende da Notodden-miljøet har vært pådriver for en psykologisk orientering av faget.

- *De fleste oppgavene er laget på 80-tallet. Det kan se ut som temaet er noe uttømt og at valget av oppgavetemaer er en del av et paradigmeskifte med sterkere fokus på kunst- og kulturdimensjonen i faget utover på 80- og 90-tallet. Å utforske kroppen som arena for læring i formingsprosesser er imidlertid av nyere dato.*

9.2.2. Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt

Studiene i denne kategorien dreier seg om vekselspill mellom ideer som hentes utenfor formingsfaget, og om interaksjoner mellom indre og ytre verden i skapende prosesser. Oppgavene deler seg i to grupper. Ei gruppe oppgaver tematiserer skapende prosesser med fokus på budskap eller innhold, mens kandidatene i den andre gruppa studerer interaksjonsprosesser hvor målet er å utvikle bruksformer og miljø. Det er typisk at kjent kunnskap om de aktuelle innholdstemaene og formuttrykk integreres i de individuelle prosessene.

Karakteristika ved formingsprosesser for den første gruppa:

- *Kandidatene engasjeres av kultur- og naturtemaer som allment betraktes som meningsfylte i vårt samfunn; eksempelvis eksistensielle spørsmål og landskap.*
- *Engasjement skapes ved at kandidatene oppsøker kildene fysisk, ved studium av litterære tekster og utnytting av egen livserfaring og uttrykksbehov. Utvalget av temaer og den aktive bruken av kunst som inspirasjon og kunnskapskilde, har innflytelse. Essensen er å la seg påvirke.*
- *Samspeillet mellom ideen/temaets kvalitet, skaperens intensjonalitet, intensjoner og faglige ferdigheter utgjør det kvalitative potensialet for utvikling av personlige uttrykk.*
- *Temaene er i flere tilfeller hentet fra andre skolefag. Oppgavene tar opp noen av fagets muligheter i fagintegrerte og tverrfaglige sammenhenger.*
- *Få kandidater er imidlertid primært opptatt av formingsproduktenes kommunikative aspekt og resepsjon.*

Karakteristika ved formingsprosesser for den andre gruppa:

- *Produktenes fysiske bruksfunksjoner står i fokus.*
- *Kandidatene utvikler kvalitetskriterier, arbeider med problemløsende tenkning og atferd, og i noen grad testes produkt i forhold til bruk.*
- *Prosessene gir mening ved at det foregår en aktiv dialog mellom formgiver, produkt, bruker, miljø, og ved at kandidatene formgir tilfredsstillende produkt.*
- *I noen tilfeller tilpasses profesjonell designmetodikk til skolebruk, og produkter utvikles til bruk i pedagogiske sammenhenger.*

Forståelsesperspektiv:

- *Formingsideen kommer tydelig fram. Det er formerens individuelle "kamp" med idé, materiale, form og uttrykk; estetisk som funksjonelt som tematiseres.*
- *I begge gruppene fokuseres det på verdispørsmål knyttet til interaksjonene, og med det muligheter for personlighetsdanning:*
 - *Verdiperspektivene knyttes i den første gruppa mer til enkeltmenneskets prosess, det personlige uttrykk, utvalget av temaer og kunstreferanser.*
 - *Hos den andre gruppa tydeliggjøres i større grad kvaliteter ved å være i en produktutviklingsprosess sett i relasjon til arbeidsmåter, produkters kvalitet og fagmetodiske spørsmål.*
- *I begge gruppene inngår refleksjon over utvalg av faglig innhold, arbeidsmåter, integrering av kunnskap, læringsmuligheter og tilrettelegging. Lærerens rolle tydeliggjøres på det viset.*

Utviklingstendenser:

- *For gruppa med fokus på ideer/tema og innhold, kan det spores et slektskap til kategorien "indre drivkrefter". Begge har sine tyngdepunkt på 70- og 80-tallet, og de bygger på beslektet ideologi med verdsetting av det individuelle og personlige i skapende prosesser. En forskjell finnes ved at oppgavene med fokus på interaksjonsprosesser knyttet til ideer/tema og innhold i større grad kulturforankrer skapingen. Disse oppgavene er, etter mine vurderinger, blant aktørene i et paradigmeskifte med sterkere vektlegging av kunst og kulturdimensjonen i formingsprosessene.*
- *Oppgavene innenfor den andre gruppa står i en sterk fagtradisjon fra sløyd- og håndarbeidsfaget, men viser at behandlingen av temaene er mer beslektet med dagens måter å tenke produktutvikling på.*
- *Grunnleggende forståelsesformer for kategorien som helhet har ikke endret seg nevneverdig i løpet av perioden.*

9.2.3. Studier av komposisjon

Basis for disse studiene ligger i den ytre verden som dokumentert estetisk kunnskap. Studienes skjer innenfor fagområdene form, farge, struktur og tekstur, dessuten visuell komposisjon sett i relasjon til andre kunstarter.

Karakteristika ved formingsprosesser:

- *Et overordnet karakteristikum er at studiene er av formaleestetisk art, har rot i modernistisk tankegang og bærer i seg normative aspekt.*
- *Studiene kjennetegnes ved formaleestetisk teori, systematisk arbeid med varierte form-, farge og teksturfenomen. Disse behandles slik:*
 - *Form studeres knyttet til dekor, skulptur og bilde.*
 - *Fargeforståelse i forbindelse med bildearbeid søkes ved studier av*

kontrastvirkninger og farge i miljø.

- *Struktur- og teksturstudier knyttes til varierte materialer.*
- *Dessuten finnes en studie av symbioser mellom farge og musikk i den estetiske erkjennelse, og en studie av sceniske virkemidler.*
- *Kandidatene utvikler varhet og fortrolighet overfor det estetiske ved det å lage, avlese, beskrive, analysere og anvende estetiske kvaliteter i egne produkt. På bakgrunn av dette, ser de studiene som egnede midler til forståelse av formale kvaliteter.*

Forståelsesperspektiv:

- *Disse utgjør en kombinasjon av kunstteoretiske og didaktiske synspunkt. Kandidatene har, som vist, rot i deler av modernismen. De ser det estetiske kunnskapsstoffet som allmenngyldige "lærer" det er viktig å ha som grunnlag. Implisitt ligger tanker om å utdannes ved å reprodusere kunnskap.*
- *De dokumenterer åpenhet både for det analytiske og den desinteresserte opplevelsen av kunst som vi kjenner fra estetisk filosofi (Kant).*
- *Det systematiske og analytiske kombineres med det oppdagende, og kandidatene endrer bevissthet om estetiske virkninger underveis. Det er her kandidatene ser læringspotensialet.*
- *Flere kandidater drøfter det forannevnte i forhold til mål, utvalg av innhold, arbeidsmåter og oppgavegiving. Videre kjennetegnes de didaktiske drøftingene av relasjoner mellom opplevelse, oppdagende læring, erfaring og kunnskap.*

Utviklingstendenser:

- *De aktuelle oppgavene fordeler seg ganske jevnt utover i perioden. Det er ingen endringer i grunnholdninger til selve fagfeltet og tilegningen av dette.*
- *I planene for skoleverket er dette fagfeltet blitt tydeligere i denne perioden, mens den postmoderne tenkning og samtidskunsten er lite opptatt av komposisjonsspørsmål. Oppgavene berører ikke vurderinger knyttet til disse forholdene.*

9.2.4. Studier av materialer og håndverk

Det overordnede for denne kategorien er at studiene tar utgangspunkt i og handler om det mest konkrete og håndfaste i faget. Materialstudiene manifesterer seg som menneskets møte med materialer, som studier av materialegenskaper og kvaliteter. I håndverksstudiene problematiseres varierte aspekter ved tilvirkingsprosesser og redskaper.

Karakteristika knyttet til materialstudier:

- *Studiene tydeliggjør at materialer gjennom sitt språk, står i et vekselspill med den som former og har potensialer som middel til å skape mening.*

- Nye materialer utvikles, og kandidatene utfordrer kjente materialer til ny bruk.
- Studier konsentreres om kjennetegn for gode materialkvaliteter.
- Studiene utviser det dynamiske i spillet mellom materialer og menneske.

Karakteristika knyttet til håndverksstudier:

- Studiene er dialoger mellom materialer, redskaper, fysiske handlinger og mental virksomhet som kan samles i begrepet framstillingsprosesser.
- De nære handlingserfaringene er et hovedpoeng. Disse gis ulike betegnelser som for eksempel ferdighets- og fortrolighetskunnskap og taus kunnskap.
- I noen grad dreier dette seg om tradering av kulturstoff gjennom handling, bevisstgjøring og refleksjon over handling. Videre forholder kandidatene seg til hvilke muligheter dette kan ha i skapende arbeid og produkt.

Forståelsesperspektiv:

- Disse dreier seg om verdier ved samspillet mellom menneskets manipulering og refleksjon når det gjelder det håndfaste, slik det er nevnt foran. Oppgavene kan sees som bidragsyttere i utvikling av en spesiell type kunnskap; påstandskunnskap med basis i håndverkspraksis.
- Dessuten forstås virksomhetene å ha relasjoner til kunst og formkultur, kulturelle kontekster, idéskapning, produkt og det skapende menneske:
 - Dette impliserer fag- og kunnskapsutvikling ut fra to vinkler:
 - a) som tradering gjennom handling, som videreføring av kulturarv og som tilpasning, og b) som skaping.
 - Kjent kunnskap fungerer som ramme der det sprenges grenser for bruk av kjente materialer, utvikling av nye materialer og utforskning av nyere teknologi bl.a. data.
 - Videre viser oppgavene at det å løse problemer eller å være skapende, forutsetter innsikt innenfor de konkrete håndverksmessige sidene ved faget.
- Oppgavene bærer i seg lærings- og kulturformidlingsperspektiv som knyttes til rammer og betingelser for faget, og angir utvikling av faginnhold og verdi i undervisning. Bl.a. innebærer dette positive vurderinger knyttet til å se faget i integrerte helheter, sentrert ut fra det håndverksmessige.

Utviklingstendenser:

- I forhold til fagutvikling er det interessant at ca. 1/4 av kandidatene utforsker sider ved et av kjerneområdene i faget.
- Oppgavene fordeler seg ganske jevnt utover i perioden, men med noe større tyngde i den tidlige delen. Betoning av det individuelle uttrykk, satte på 60- og 70-tallet ofte behersking av materialer, redskaper og teknikker i andre rekke. Dette til tross, - det store antallet oppgaver innenfor det håndverksmessige, - viser at denne dimensjonen aldri har mistet fotfestet i faget. Dette kan henge sammen med flere forhold i det aktuelle tidsrommet:

- *Fagets egne røtter er sterke og verdsetting av røtter er vesentlig i samfunnet generelt.*
- *Håndverk og håndverksprodukter er på mote.*
- *Materialer er en vesentlig del av selve uttrykket innenfor bildekunst og kunsthåndverk.*

9.2.5. Studier med basis i artefakter og kontekst

Det overordnede karakteristikum er at kulturprodukter og deres kontekster danner grunnlag for studier av formingsprosesser og produkt. Dette handler om studier av 2- og 3-dimensjonale bilder, bruksformer, dessuten arkitektur og miljø. Kulturstoffet - den ytre verden - er kilde til kunnskap, berøring, anvending og skapende bearbeiding i dialoger mellom det ytre og indre.

Karakteristika ved formingsprosesser:

- *Oppgavene som har fokus på bilder spenner vidt:

 - *De behandler kunstuttrykk og retninger på 1900-tallet og bilder med innhold som kunsten har formidlet til "alle" tider. Noen studerer tidsavgrensede fenomen i kunsthistorien, og andre er opptatt av form og innholdsspørsmål knyttet til svært forskjelligartede uttrykk.*
 - *Kandidatene problematiserer spørsmål knyttet til møte med kunst, estetiske spørsmål, forhold knyttet til form og innhold, bruk av forbilder i relasjon til skaping, dessuten formidlingsformer.**
- *Studiene av bruksformer har i hovedsak basis i artefakter av historisk karakter.

 - *Bruksting knyttet til kvinnekultur er ett tyngdepunkt. Produkter innenfor sløydområdet det andre, mens arkitektur behandles i liten grad.*
 - *Gjenstandskultur studeres eksempelvis for å skape tingforståelse, skape forståelse for forbilder og rekonstruksjon, kulturarv og skaping, dessuten kulturoverføring.**
- *Arkitektur studeres i perspektiv av arkitekturforståelse.*

Forståelsesperspektiv:

- *Det overordnede forståelsesperspektivet er å se faget som et kunst- og kultur- fag der kulturpedagogikk har personlighets- og identitetsdanning som mål.*
- *Oppgavene dreier seg om å utvikle kunnskap og bevissthet om å være kultur- mottaker, kulturformidler og kulturskaper i faget.*
- *De fleste oppgavene viser vei til historisk materiale og gir grunnlag for å kunne forstå egen bakgrunn og kulturtilhørighet:

 - *Kunst og kulturobjekter spiller en aktiv rolle, og de viser til noe ut over sin egen tinglighet ved at de forteller om verdier, tanker, følelser og handlinger.**

- *Møte med artefaktene kan ha preg av opplevelsesladet forståelse og berøring, men også mer saksrettede studier. Begge deler kan virke stimulerende på skapende tenkning og handling, og gi mulighet for kunnskapsinnhenting.*
- *I oppgaver der tradisjoner og kulturarv problematiseres i forhold til egen forming, skapes det forståelse for at kulturarven er i kontinuerlig endring. Den kan stadig tolkes om, og aktørene kan se seg selv i en dynamisk kulturutviklingsprosess hvor fortid, samtid og framtid kan aktualiseres.*
- *Kandidatene arbeider i mindre grad med samtidskunst, men de aktuelle oppgavene presenterer kunstfaglige perspektiv som viser at også denne kunsten gir mulighet for kulturforståelse og selvforståelse.*
- *Kunstformidling i tradisjonell forstand tematiseres i noen få oppgaver, men de gir ikke et samlet syn på denne virksomheten i forhold til det å forme.*
- *Som vi har sett, blir den dobbelte didaktikk med rot i det dobbelte kulturbegrepet, benyttet som tankemodell i mange oppgaver. Denne tydeliggjør en tenkning om at kulturtilegnelse og kulturskaping skjer i møte mellom verkene, deres kontekster og mottakeren/eleven med sin livsverden. Det ligger store fagdidaktiske utfordringer i dette møte når en ser det å skape som møtepunktet.*

Utviklingstendenser:

- *Det er ikke overraskende at over 1/4del av oppgavene befinner seg i denne kategorien. Kulturdimensjonen har i den aktuelle perioden hatt tydelige aktører i fagmiljøet på Notodden. Det spesielle ved kategorien er at verkene danner basis for skaping og har ikke bare verdi i seg selv.*
- *Studier av bildeforming med basis i kunst og formkultur er noe økende i løpet av perioden, mens bruksformområdet har relativt sett en motsatt tendens.*
- *Oppgavene, som er fra 80- og 90-tallet, er en viktig dokumentasjon på at det har vært et idéskifte på gang. Generelle tendenser i samtidskunsten, kunstteori, kulturpedagogiske strømninger og søken etter fagets kjerneområder med behov for kunnskap og kultivering, synes å være bakenforliggende tendenser. Dette har til følge at forståelsesperspektivene er mer komplekse i de seinere oppgavene.*

9.2.6. Sammenfattende karakteristik

Det samlede materialet og sammentrekningene gir grunnlag for følgende sammenfattende karakteristik:

Gjennom de praktisk- estetiske og skapende handlingene oppstår det en dialektikk mellom ånd og materie.

Handlingene - selve virksomhetene - karakteriseres av et samspill mellom kandidatens indre verden, egen fysisk handling og den ytre materielle verden forstått som både kultur og natur. I rapportene begrepsliggjøres disse dimensjonene på varierende måter avhengig av problematiseringen i de enkelte oppgavene. Dessuten dokumenteres samspillet karakter gjennom utprøvinger og de endelige produktene av praktisk-estetisk art.

I møte mellom ytre og indre verden i de skapende prosessene foregår en transformasjon av så vel det konkrete materialet som mennesket selv. Under forutsetning av ekte engasjement fra den som deltar, skjer det kunnskapsutvikling og læring.

Gjennom kandidatens egen oppmerksomhet, intensjoner og deres praktisk, estetiske og kreative handlinger tolker de seg til mening. Formingsproduktene kan sees som et resultat av tolkningen og er uttrykk for kandidatene selv i gitte situasjoner og tid.

Kandidatene perspektiverer eller kombinerer formingsprosesser med teori og i noen grad utprøving i skoleverket.

Av dette følger at det å forme kan sees som hermeneutiske prosesser med konkrete produkt i den ytre verden (objektiv kunnskap) og menneskelig erkjennelse (subjektiv kunnskap) som resultat.

Et sitat fra en oppgave eksemplifiserer disse forholdene: Oppgaven med tittelen ”Det skapende møtet - En teoretisk og en praktisk-estetisk studie av personens møte med materialet i den skapende prosessen” fokuserer det fysiske-mekaniske planet, det estetiske idéplanet og det erkjennelsesmessige planet.³⁰³ Det skapende møtet betraktes som en integrert erkjennende aktivitet³⁰⁴, og kandidaten uttrykker bl.a.:

Sammenhengen mellom det fysiske-mekaniske planet og det estetiske-idéplanet er (dermed) en toveis påvirkning der arbeidsmåten og kontakten med materialet påvirker den estetiske idéen, mens denne idéen og intensjonaliteten styrer innholdet og betydningen av det konkrete arbeidet. Det konkrete produktet står som representant for det som foregår i møtet med materialet.³⁰⁵

9.3. Drøfting

Innledningsvis vil jeg minne om at da hovedfagsstudiene i forming i Oslo og på Notodden startet, fantes ingen akademisk tradisjon for faget spesielt. Hovedfagsoppgavene er et steg i denne retningen. De 180 oppgavene, laget i tidsrommet 1976 - 1999, er vitenskapshistorisk sett et unikt materiale. De forteller om hva studenter og fagmiljøet i fellesskap i en startfase, har gjort i bestrebelser på å bringe et praktisk-estetisk fag i vitenskapelig retning. Gjennom arbeidet med denne rapporten, kjenner jeg meg ydmyk overfor mangfoldet som hovedfags-

³⁰³ Gulliksen 1998

³⁰⁴ Gulliksen 1998:147 ff.

³⁰⁵ Gulliksen 1998:127. Parentesen er forfatterens.

oppgavene har dokumentert. Rikholdigheten og det faktum at oppgavene er pioneroppgaver for faget i Norge, har utfordret og forpliktet meg spesielt i denne drøftingen.

Som vist, inneholder oppgavene et svært rikt materiale av faglige og fagdidaktiske utlegninger og menneskelige erfaringer knyttet til tilblivelsesprosesser og produkt. Oppgavene er 180 individuelle dokumentasjoner. De kan betraktes som casestudier. De er av kvalitativ art og har frambrakt viten som ikke er generaliserbar. Likevel har en gjennom sorteringen i kategorier kunnet se mønstre og karakteristika innenfor hver av disse. Dessuten ser en av sammenstillingene foran at det trer fram tydelige forskjeller mellom kategoriene. I drøftingen går jeg ikke nærmere inn i disse detaljene, men forholder meg til totalmaterialet, noen tyngdepunkter i kategoriene og relasjoner mellom disse.

Med dette som bakteppe stilles spørsmålet:

Hvilke overordnede forståelser av det å forme kan utledes på grunnlag av oppgavene?

Spørsmålet drøftes ut fra tre perspektiv:

- *Det å forme sett i lys av ytre og indre verden*
- *Det å forme sett som kunst- og kulturformidlingsprosesser*
- *Det å forme sett i lys av den dobbelte didaktikk*

9.3.1. Det å forme sett i lys av ytre og indre verden

I den sammenfattende karakteristikken i kapitlet 9.2.6. beskrives *det å forme* som en dialektikk mellom ytre og indre verden. I filosofien dreier dette seg om en ånd/materieproblematikk. Jeg skal ikke gå dypt inn i denne, men vil referere til K. Popper i belysning av *det å forme* sett i lys av ytre og indre verden. Først skal imidlertid oppgavene *selv* sammenfattes med dette perspektivet som ramme. Dette gjøres i noen punkter.

- *Formingsprosesser er et fenomen hvor indre verden (tanker, følelser, opplevelser, sansing) relaterer seg til ytre verden (kultur, natur, mennesker), foruten menneskelig handling (praktisk, fysisk, estetisk) som både er av indre og ytre natur for den som handler. Disse forholdene er gjensidig avhengige av hverandre. Interageringen mellom dem resulterer i menneskelig erkjennelse i indre verden og nedfelling av viten i formingsprodukt og rapport. Formingsprosesser og produkt kombineres med teori fra eget fagfelt, estetikk, kunstteori, kunsthistorie, pedagogikk og didaktikk.*

Går en fra dette generelle til de enkelte kategoriene, nyanseres forholdet mellom indre og ytre verden.

- For den første kategorien - "indre driv" (19 oppgaver) - *er utgangspunktet for studiene menneskets indre verden.* Tematiseringen har fokus på å avdekke opplevelser, tanker og følelser knyttet til indre driv og kroppen som grunnlag for erkjennelse. Samspillet mellom ytre og indre verden i formingsprosesser tjener dette indre formålet. Til dels anvendes dokumentert kultur som kunstuttrykk og kunstretninger for å utdype og plassere egne erfaringer.
- For den andre kategorien ligger selve tematiseringen - interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt (49 oppgaver) - *som samspillet mellom ytre (natur, kunst og kultur) og indre verden.* Her handler det primært om å avdekke hva som skjer når tanker og/eller følelser gis ytre form. Dessuten knyttes ideer og idéutviklingsprosesser til dokumentert kunnskap om innholdstemaer og eksisterende formuttrykk.

- For de tre siste kategoriene ligger *basis i den ytre verden som dokumentert kunnskap estetisk, materielt og kunstnerisk* (til sammen 112 oppgaver). Kulturstoffet har en tjenende funksjon. Det er kilde til kunnskap, fortolkning, anvending og skapende bearbeiding til nye produkt. Studiene dokumenterer samspillet mellom ytre og indre verden der kandidatene tar utgangspunkt i ytre verden og gir produkt individuell form. Hovedfokus for prosessene ligger på skapende bearbeiding av eksisterende kunnskap og erkjennelser knyttet til denne totaliteten. Det vil si et samspill mellom ytre og indre verden med basis i ytre.

P. Fure og H. Aga Ulvestad har benyttet K. Popper for å belyse forholdet mellom indre og ytre verden inn i fagets sammenheng. Deler av deres utlegninger er bakgrunn for fortsettelsen her.³⁰⁶ K. Popper innfører sin "verden"-idé som tredelt hvor delene interagerer med hverandre.

- "Verden 1": Fysiske kropper og deres fysiologiske tilstand, dessuten fysiske ting som skulpturer og malerier
- "Verden 2": Vår mentale tilstand
- "Verden 3": Produkter av menneskelig ånd (arkitektur, kunst, musikk, vitenskap, lærdom)³⁰⁷

P. Fure oversetter K. Poppers hovedtese slik:

Han gir denne beskrivelse av sin hovedtese: "Vi kan ikke forstå "verden 2", altså den verden som er oppfylt med våre mentale tilstander, uten å forstå at dens viktigste oppgave er å produsere "verden 3"-objekter, og å bli tilbakevirket på av "verden 3"- objekter. For "verden 2" interagerer ikke bare med "verden 1", som Decartes tenkte, men også med "verden 3", og "verden 3"-objekter kan virke på "verden 1" bare gjennom "verden 2" som fungerer som et bindeledd eller formidlingsinstans".³⁰⁸

Går en tilbake til sammenfatningene for hva som skjer i formingsprosesser, er det ikke vanskelig å benytte K. Poppers verdensbegrep som forståelsesramme for hovedfagsoppgavene med *det å forme* som innfallsvinkel. Formerens mentale tilstand (indre verden) "verden 2" rettes mot å skape produkter (for eksempel bilder, skulpturer) i "verden 3". Disse "verden 3"-produktene og andres, dvs. kulturens "verden 3"-produkter virker *tilbake* på formerens bevissthet i "verden 2". Formingsprodukter (bilder, skulpturer) er i K. Poppers terminologi : "... physical things, but they are very peculiar kind of physical things: in my terminology they belong to both the worlds 1 and 3."³⁰⁹ Den som former, tar i bruk både sitt fysiske og mentale jeg (tanker, følelser, opplevelser). Det vil si både "verden 1" og "verden 2". Ifølge Popper kan imidlertid påvirkningen på den fysiske kroppen - "verden 1", bare skje gjennom den mentale tilstanden - "verden 2", altså som en interaksjon mellom disse to verdener. Endelig kan produktene i "verden 3" slik som bilder og skulpturer, "bare innvirke på den fysiske

³⁰⁶ Ved 25-årsmarkeringen av hovedfagsstudiet høsten 2001 holdt høgskoledosent Paula Fure en forelesning med tittelen *Eстетisk forskning*. Her benytter hun bl.a. teori fra Karl Popper. Forelesningen er dokumentert i HiT-skrift 2-2002 Hovedfagsstudium i forming 25 år, Ella Melbye (red.) I sin doktorgradsavhandling "Let Us Learn To Dream, Gentlemen" benytter Hilde Aga Ulvestad seg bl.a. av teori fra Karl Popper. For videre lesning for utdyping av hva jeg skriver, viser jeg til disse kildene og Karl Popper selv.

³⁰⁷ Popper 1994:4-5

³⁰⁸ Fure 2002:35-36 med ref. til Popper: Knowledge and the Body-Mind Problem. 1994:7.

³⁰⁹ Popper 1994:5

kroppen ”verden 1” gjennom den mentale tilstanden - ”verden 2”.³¹⁰ ”Verden 2” er slik sett et bindeledd mellom ”verden 3” og ”verden 1”.

Samlet ser en at det foregår en interaksjon mellom alle verdenene. Den som former, påvirkes gjennom prosessene med formingsproduktene og gjennom egne og andres produkter. Resultatet er at det oppstår endringer i den mentale tilstanden gjennom erfaring, fortrolighet og ferdighet og gjennom refleksjon og erkjennelse. Dette utgjør en mulighet for *subjektiv eller personlig kunnskap*. Resultatet av prosessene ligger også i de konkrete representasjonene som bilder, skulpturer og bøker/teorier (for hovedfags del: rapportene). Disse virker i den ytre verden og kan karakteriseres som *objektiv kunnskap*. Det som er nedfelt på dette viset, kan sees, brukes, leses og bindes til andre ideer som er objektivert. Dermed kan de også kritiseres.³¹¹ Her er det ikke vanskelig å gjenkjenne innholdet i formuleringen i starten av dette kapitlet: ”Interageringen mellom dem (ytre og indre verden) resulterer i menneskelig erkjennelse i indre verden og nedfelling av viten i formingsprodukt og rapport.”³¹²

Gjennom K. Poppers teorier finner en altså støtte for å kunne utforske eller vitenskapeliggjøre fagfeltet gjennom praktiske, estetiske og skapende prosesser hvor relasjoner mellom indre og ytre verden er et kjernepunkt for skaping av ny kunnskap. Det er dokumentert at forholdet mellom indre og ytre verden er kommet fram gjennom kandidatens konkrete måter å behandle det å forme på. Det har ikke vært min intensjon å behandle det vitenskapsteoretiske og forskningsmetodiske i oppgavene. Av den grunn skal ikke dette aspektet forfølges videre, men jeg vil mene at fagmiljøet har utfordringer knyttet til dette i framtida.

9.3.2. Det å forme sett som kunst- og kulturformidlingsprosesser

I drøftingen er det nettopp pekt på at målet for den menneskelige bevissthet er å skape arkitektur, kunst, musikk, vitenskap og lærdom (”verden 3”). Det vil si kultur i den ytre verden som interagerer med vår mentale tilstand.

Når jeg nå går over til å betrakte *det å forme* som kunst- og kulturformidlingsprosesser, vil dette være en utdyping og ytterligere konkretisering av relasjoner mellom ytre og indre verden. Kandidatene bruker ulike perspektiv på virksomhetene - vitenskapsteoretisk, fagteoretisk og fagdidaktisk. Likevel er det i hovedsak et ”jeg” som tolker seg til mening gjennom kulturstoff og produksjon/skaping av nye objekt/kulturuttrykk og kunnskap.

I den sammenfattende karakteristikken i Kapittel 9.2.6. betraktes det å forme som fortolkningsprosesser.³¹³ Ved å gjøre det, vil en ha mulighet til å forstå både kunst- og kulturstoff og selve skapingen/formingen som komponenter som er avhengige av hverandre. Denne forståelsen kan samles i følgende punkter:

- Kulturstoffet formidles til den som former ved at det tolkes gjennom den aktive bruken - eller *omdanningen* av det i selve formingen hvor kandidaten tar i bruk egne forutsetninger bl.a. kreative evner. Jfr. ”har”-kultur og ”er-i”-kultur.³¹⁴
- *Kulturstoffet transformeres* ved kandidatens *erfaringer* med det gjennom praktiske, estetiske, skapende handlinger. Det oppstår noe nytt, og dette påvirker den som former.

³¹⁰ Ulvestad , Aga 2001:141 med ref. til K. Popper 1994:7-8

³¹¹ Ulvestad, Aga 2001: 142-143 med ref. til Karl R. Popper 1994:5

³¹² Jfr. s. 105

³¹³ Jfr. s. 103-104

³¹⁴ Jfr. s. 92-93

- Tilegnelsen eller tolkningen av kulturstoff fra fortid eller samtid skjer gjennom mennesker som er preget av sin samtid. Kandidatene skaper personlige produkt. Disse uttrykkene viser til subjektive ideer eller individuelle visjoner; små eller store. Dette er i tråd med vår postmoderne tid hvor tolkningsmulighetene er åpne.
- Kandidatene erfarer noe om *hvordan kultur skapes* ved at de selv skaper egne uttrykk og formidler kultur gjennom sine formingsprodukt - enten disse kalles spor eller uttrykk; - er midler til kommunikasjon. Dessuten representerer oppgavene *kunnskapsinnvinning som selvsagt er å skape kultur*.
- Kandidatene presenterer noe av seg selv overfor andre gjennom ulike uttrykksformer. Som mennesker dannes de bl.a. ved *responsen* som produktet gir.³¹⁵

Oppsummert kan en si at formingsprosesser er formidlingsprosesser med mange trinn: Den som former er mottaker, er bearbeider/skaper/omformer, er sender av produkt og mottaker av respons. Både produkt og respons virker tilbake på den som former. De mange fortolknings-situasjonene kan skape forståelse for hvordan kultur utvikles/skapes, og den som former er kultur deltaker. Dette bærer i seg en bred forståelse av både det å forme og det å formidle.

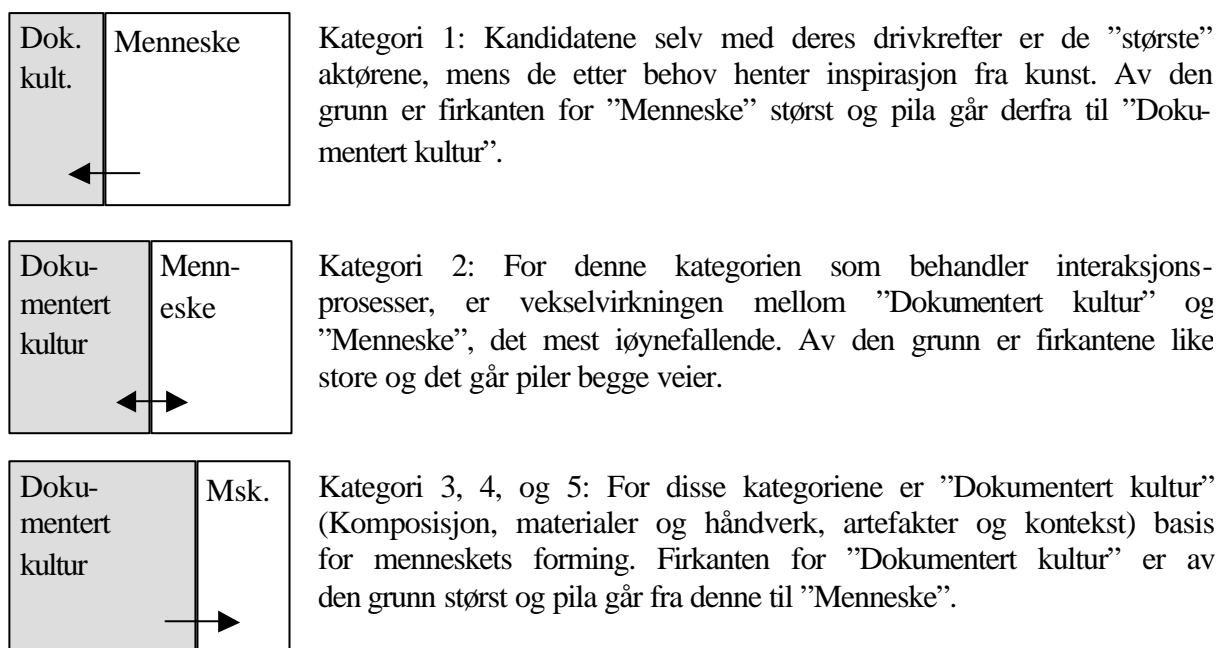
En slik oppfatning står i kontrast til flere andre forståelser av faget som har hatt sine begrunnelser og styrker i ulike historiske perioder. Jeg tenker her på:

- En har tradisjon for å betrakte det å forme som en menneskelig, fysisk aktivitet.
- En har tradisjon for å se på kulturstoffet som noe som overføres eller kopieres; at en innvies i en kanon.
- En har tradisjon for å betrakte det å forme som en unik skapende prosess som vokser ut av individet som er fritt til å skape.
- En har tradisjon for å se det å forme som middel og medium for kommunikasjon med en mottaker.

I 2003 mener jeg at hovedfagsoppgavene, i ekstrahert form, gir oss mulighet til å forstå formingsprosesser videre enn hver av disse tradisjonene. De kan imidlertid innlemmes i den vide forståelsen.

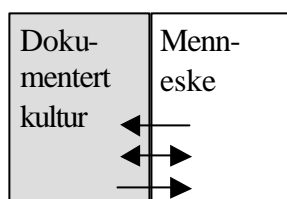
Siden oppgavene problematiserer avgrensede felt, følger at de ulike momentene utforskes med varierende tyngde og måte i de enkelte oppgavene. Som sum behandler de imidlertid hele spennet beskrevet i den kursiverte teksten foran. På neste side følger figurer som prinsipielt visualiserer dette.

³¹⁵ Å anvende speilingsteorier synes her nærliggende, for eksempel George Herbert Mead: *Mind, Self & Society*. Det er imidlertid ingen kandidater som behandler produktene på dette grunnlaget, men flere peker på mulighetene til personlighetsdanning på grunnlag av prosesser og produkt. Dette utdypes noe seinere.

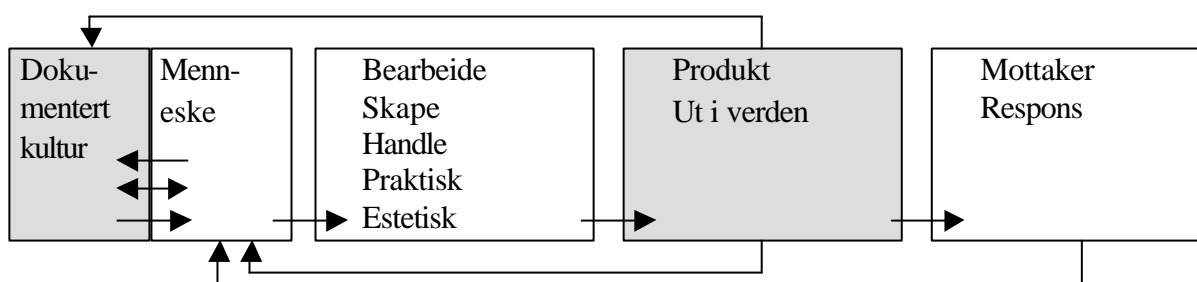
Figur 1: Hovedmåter som kandidatene har forholdt seg til den dokumenterte kulturen på, i de ulike kategoriene.

Etter mine vurderinger bør det være plass til alle tre måtene å forholde seg til den dokumenterte kulturen på innenfor det allmenndannende faget i skoleverket. Det er dessuten interessant å konstatere at de tre forholdemåtene konkretiserer hovedideer for faget slik de er nedfelt i henholdsvis M-74 (kategori 1), M-87 (kategori 2) og L-97 (kategori 3, 4 og 5). I forenklet form kan summen av disse forholdemåtene, visualiseres på følgende måte:

Figur 2: Varierte relasjoner (se pilene) mellom dokumentert kultur og menneske.

Det neste poenget i den kursiverte oppsummeringen foran, er selve aktiviteten; å bearbeide, skape, handle praktisk og estetisk. Her foregår det en sammensatt skapende virksomhet av mennesket selv. Videre ender framstillingen med produkter som rekker ut i verden og blir en del av den dokumenterte kulturen. Produktene skaper respons hos mottakere som igjen virker tilbake på den som former. På bakgrunn av foranstående har jeg utarbeidet en modell som er en prinsippmodell for *det å forme sett som kunst- og kulturformidlingsprosesser*.

Figur 3: *Det å forme sett som kunst- og kulturformidlingsprosesser*.

Modellen kommenteres først i forhold til hovedfagskandidatene. I sine problematiseringer og utforskinger har de i det alt vesentlige beveget seg innenfor den venstre sida og midten av modellen. Den høgre sida er ivaretatt ved at alle skaper konkrete formingsprodukter. Disse tolkes og påvirker kandidatene selv i tilblivelsesprosessen. Det er imidlertid få kandidater som problematiserer kommunikasjon gjennom produkt og som tester ut kvaliteter i bruksformer. I vår sammenheng presenteres menneskelig erkjennelse i den ytre verden, både gjennom formingsprodukt som "representerer" personen og som rapport der begrepsliggjøring er et viktig kjennetegn. (Jfr. objektiv kunnskap foran, og at det går ei pil fra "Produkt Ut i verden" til "Dokumentert kultur"). Ved at "Produktene" når "Ut i verden", gir de mulighet for "Respons" (jfr. pila fra venstre til høyre). I hovedfagssammenheng knyttes dette først og fremst til sensur, men også ved at rapportene er tilgjengelige ved biblioteket. Gjennom å utforske ulike sider ved det å forme, vinnes det inn ny kunnskap. Kandidatene sosialiseres inn i "forskningsverden" som en må anta påvirker dem som mennesker (jfr. pila tilbake fra "Mottaker Respons" til "Menneske" som deltar i prosessen). I tillegg kommer den subjektive eller personliggjorte kunnskapen som sitter i den enkeltes kropp.

Dersom en fortsatt holder seg til den lange kjeden for *det å forme* sett som kunst- og kulturformidling med tilbakeføring til den som former og kulturen (som nye artefakter), ser en at oppgavene samlet sett utvider definisjonene og synspunktene som det ble vist til i Kapittel 1 og 2 (Å. L. Strømnes' def.).³¹⁶ Videre er det mye upløyd mark på høyre side av modellen.

Av resonnementene foran går det fram at betrakningsmåten - *å se det å forme som kunst- og kulturformidlingsprosesser* - bærer i seg noe positivt konstruerende. Oppgavene viser at det å forme/skape er å *bidra med noe inn i kulturen til forståelse av seg selv som menneske og av kultur*. Med denne forståelsen har jeg utviklet det jeg vil kalle en *individ- og kulturkonstruktivistisk synsvinkel* på oppgavene. Det vil si en *dobbel konstruksjon eller danning*.

Forflytter en dette perspektivet til skolefaget, kan en gjennom skapende samspill mellom kunst- og kulturuttrykk, elevers prosesser, produkt og refleksjon bidra til å skape forståelse for

- at en som menneske er formet av natur og det som er nedlagt i kultur før oss.
- at en gjennom formingsprosesser er med på å skape kultur ved konkrete produkt og erkjennelse.
- hvordan kultur skapes som ledd i historiske kjeder og i samtid, dessuten at det gjennom skaping ligger mulighet til å påvirke/endre ei framtid.
- at prosesser og produkt gir mulighet for selverkjennelse - og skaping av kulturell, sosial og personlig identitet.

I dette ligger det store ansatser til videre drøfting av ståsted for faget og for utforsking. Jeg har pekt på at kandidatene i sterk grad har utforsket forhold knyttet til den venstre og midtre delen av modellen i Figur 3. Den midtre delen - selve det å formgi, skape eller transformere, finnes i alle kategoriene, og oppgavene har gitt miljøet større innsikt i "making-prinsipper". Disse kan imidlertid utdypes. For eksempel kan en spørre: Hvordan utnytte og bygge videre på kunnskap som er dokumentert i tidligere oppgaver som eksempelvis omhandler kropp/det sansemessige, erfaringsbegrepet og ferdighetskunnskaper, for derigjennom å skape ytterligere forståelse for det å bearbeide/skape/forme? Siden den høyre sida av modellen for den brede betydningen av *det å forme*, er lite behandlet, vil det ligge store muligheter for kunnskapsinnvinning ved utforskinger knyttet til *relasjoner mellom selve bearbeidingen-/skapingen og presentasjonen av resultater/produkter ut i verden og responser de kan gi*. Den manglende fokusering på kommunikative aspekt ved formingsprodukt er en del av dette.

³¹⁶ Jfr. s. 11 og s. 15 - 16

Mulighetene for å utvikle kunnskap om hvordan faget i større grad kan bidra til å skape bevissthet om hvordan kultur skapes og endres, er store, dessuten hvordan vi er aktører i den og utvikles ved å være det. Samtidskunstens verk konstitueres for eksempel gjennom mottakeren, og i dagliglivet fortolkes en på bakgrunn av hva en har på seg og omgir seg med. Prinsipielt finner en her paralleller til at formingsprodukter når ut i verden til respons, og at denne speiler den som former og i neste omgang påvirker han. Hvordan kan en bevisst bruk av speilingsteori for eksempel påvirke prosesser fram til produkt og respons? Hva vil denne tenkemåten kunne bety i undervisning og oppdragelse?

9.3.3. *Det å forme sett i lys av den dobbelte didaktikk*

Det er tidligere flere ganger referert til den didaktiske modellen - den dobbelte didaktikk som E.M. Halvorsen har utviklet. Som nettopp vist, er den brede måten å se *det å forme* på, så vidt knyttet til spørsmål om danning. Disse sidene skal utdypes i fortsettelsen.

For den dobbelte didaktikk vises det tilbake til det som er skrevet før, men tidligere beskrivelser utdypes noe.³¹⁷ Som nevnt, har denne modellen sin basis i det dobbelte kulturbegrepet hos J. Fjord Jensen hvor begrepene "har-kultur" og "er-kultur" står sentralt.³¹⁸ "Har-kulturen" står for dokumenterte kulturprodukter, men inkluderer også det å skape artefakter. "Har-kulturen" betegner E.M. Halvorsen som normativ og har dannelsingspotensialer i seg.

"Er-kulturen" er et beskrivende begrep. I den dobbelte didaktikkmodell erstattes "er-kultur" med "er-i-kultur". Dermed får E.M. Halvorsen fram at den står for både den integrerte kulturen i individet og den selvsagte livsverdenen som individet er i/omgir seg med. "Har-kulturen" og "er-i-kulturen" er komplementære. De forutsetter hverandre, men de utelukker også hverandre i den forstand at de kan være figur og bakgrunn for hverandre. Det vil si at begge er til stede, men med skiftende fokus. Videre er "har-kultur" og "er-i-kultur" to *likeverdige* sider i den didaktiske modellen. Ved denne likestillingen tydeliggjøres det at kulturen nedfeller seg både gjennom det dokumenterte og det som bor i den enkelte og hans livsverden. Ved de to kulturformenes komplementaritet, lever de dessuten i en kontinuerlig interaksjon med hverandre.³¹⁹ ³²⁰ Modellen for den dobbelte didaktikk ble laget for å kunne si noe om møtepunkter mellom kulturstoff og individ knyttet til kulturoverføring. Under følger E.M. Halvorsens modell der det dobbelte didaktikkbegrepet er utdypet.³²¹

Figur 4: En utdyping av det dobbelte didaktikkbegrepet.

³¹⁷ Jfr. spesielt s. 92-93

³¹⁸ Jensen, Fjord 1988:155-189

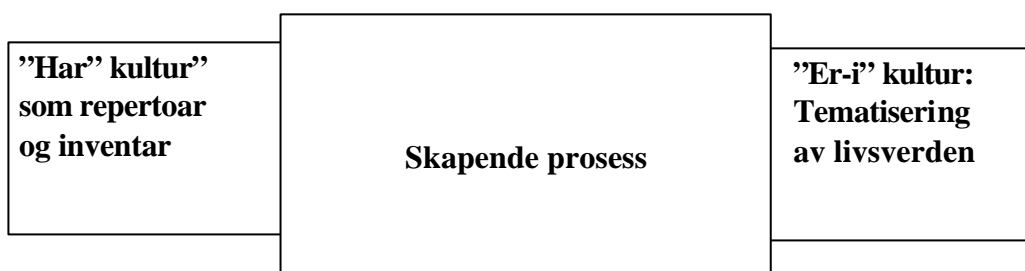
³¹⁹ Halvorsen 2001:32-33, 240-241

³²⁰ Halvorsen 2002:28

³²¹ Halvorsen 2001:250

Den dobbelte didaktikk og den brede forståelsen av *det å forme* synes gjensidig å kunne utdype hverandre. Som innfallsvinkel til denne drøftingen, brukes en hovedfagsoppgave som bevisst anvender den dobbelte didaktikkmodellen, og som tilfører dimensjoner til den gjennom skapende prosesser. Oppgaven er laget av A. Randers-Pehrson, har tittelen "Kultur og kreativitet" og problemstillingen er: "På hvilken måte utfordres den skapende prosess i møte med et avgrenset kulturfelt - en studie av kjærlighetsringen som objekt".³²² Kjærlighetsringen belyses gjennom møtet med et tradisjonsrikt kulturstoff og stoff fra vår samtid. Kandidaten ser polariseringen mellom ringens fortids- og nåtidskontekster som den skapende utfordringen. Ringen sees som ting og som uttrykk, som konkret objekt og som meningsgivende idé. Dette gir kandidaten mulighet for personlig identifikasjon gjennom det skapende arbeidet. Det er mulig å forholde seg til både "har-kultur" og "er-i-kultur" gjennom det skapende arbeidet.³²³ Kandidaten formgir ringer i tre faser. Disse suppleres med refleksjoner underveis. I den første fasen er prosessen nær "har-kulturen". Fortids- og nåtids- kontekst fungerer som konkret og visuell støtte i skapingsprosessen. I den andre fasen har "har-kulturen" mindre betydning, men den er der i form av et innholdsperspektiv på ringene. Den skapende prosessen er nærmere "er-i-kulturen" gjennom tanker, refleksjoner og personlig innholdsfokusering. I den tredje fasen kommenterer kandidaten bl.a. følgende: "I denne fasen kan det synes som om jeg har benyttet meg av "har" kultur både som gjenstand og innhold, fra fortid og nåtid for å konkretisere "er-i" kultur."³²⁴ I denne fasen lager kandidaten et skapende rom mellom de to kulturformene. Visuelt erstattes pilene mellom "har-kultur" og "er-i-kultur" i den opprinnelige modellen med en firkant, kalt skapende prosess.

SAMTIDSKONTEKST: KUNSTHÅNDVERK

Figur 5: A. Randers-Pehrsons modell for forholdet mellom "har" og "er-i" kultur sett som skapende prosess³²⁵

Kandidaten ser nødvendigheten av de to første fasene som en plattform for den tredje. I den tredje fasen forholder kandidaten seg til vår samtids kunsthåndverkskonvensjoner samtidig som ringene er uttrykk for kandidatens personlige fortolkning. "Har-kultur" brukes fordi den gir gjenklang i kandidatens "er-i-kultur". E.M. Halvorsen kommenterer dette slik: "I fase 3 er det verken "har"-kulturen eller "er-i"-kulturen som har blitt mindre, men mer at det som har ligget i de to kulturformene er aktivert, og har havnet i "mellomrommet". På grunnlag av A.

³²² Randers-Pehrson 2000:52. Oppgaven er levert etter at mitt materiale stopper. Av den grunn kan den ikke ha blitt trukket fram i tolkningene og benyttet tidligere i rapporten. Den illustrerer imidlertid viktige poeng i denne sammenhengen.

³²³ Randers-Pehrson 2000:51

³²⁴ Randers-Pehrson 2000:87

³²⁵ Randers-Pehrson 2000:87

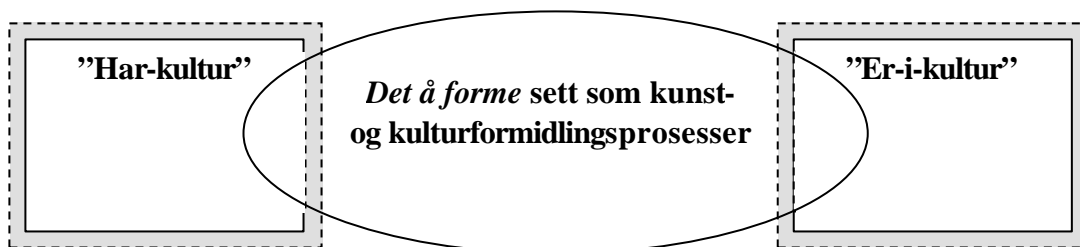
Randers Pehrsons utlegning og bruk sier E.M. Halvorsen at den dobbelte didaktikkmodell også kan sees som en kulturskapende modell.³²⁶

For meg synes det fruktbart å gå litt nærmere inn på ovenstående. Dette skjer ved først å gå tilbake til J. Fjord Jensen. Han sier i sin beskrivelse av det dobbelte kulturbegrepet: "... at enten gjør du deg til part af artefaktenes verden ved selv at bidrage til deres skabelse eller ved tilegnelsen af dem at blive draget ind i deres dannelsesmæssige sammenheng."³²⁷ Denne tosidigheten av "har-kulturen" er interessant.

Konkret skaper A. Randers-Pehrson kultur - kjærlighetsringer - gjennom tre faser. Kandidaten tar opp i seg et kulturhistorisk stoff og utfordrer det på et abstrahert plan. Slik jeg forstår dette, *griper kandidaten inn i* - "blir dratt inn i" - eller tilegner seg kunnskap om ringer som *én* av forutsetningene for å kunne fortolke/skape ringer. Dessuten *bidrar* kandidaten til "har-kulturen" ved *å skape* ringer. "Har-kulturen" øker i omfang. Gjennom å skape får kandidaten et to-sidig forhold til "har-kultur"; *henter ut av den og yter til den*.

Den *andre* forutsetningen for skapingsprosessen er at skaperens integrerte "er-i-kultur" involveres. I dette tilfellet gjelder det kandidatens forståelse av et kjærlighetsforhold. I selve skapingen henter kandidaten ut noe av seg selv og sin livsverden. Noe av den blir konkretisert/objektivert og formidlet. Det vil si at en gjennom den skapende prosessen kan bli *seg mer bevisst* sin egen integrerte "er-i-kultur". Parallelt med, men forskjellig fra "har-kulturen", *yter også "er-i-kulturen" noe til selve skapingsprosessen. Gjennom arbeidet med objektivering kan bevisstheten om ens "er-i-kultur" øke.*

Samlet betyr dette at en gjennom skapende prosesser ikke bare befinner seg i interaksjoner mellom de to kulturformene eller i mellomrommet mellom dem, men at *en gjennom skapende virksomhet eller ved å forme både griper inn i/henter ut av og yter til begge kulturformene.* Dette ser jeg som en vekstprosess og er en videreutvikling av både E.M. Halvorsens modell og A. Randers-Pehrsons og kan visualiseres på denne måten:

Figur 6 *Det å forme* sett som kunst- og kulturformidlingsprosesser i relasjon til "har-kultur" og "er-i-kultur".³²⁸

Den ovale formen i midten griper inn i de to kulturformene. Veksten er visualisert ved at firkantene for "har-kultur" og "er-i-kultur", gjennom de skraverte feltene, fysisk sett er gjort større enn i de to foregående figurene. J. Fjord Jensen har tydeliggjort at de to kulturformene alltid er til stede, men med skiftende fokus. Bevisstgjøring om dem kan ikke skje i samtid. I gjennomgangen av hovedfagsoppgavene er det registrert at kandidatene dokumenterer formingsprosesser som *mange slags vekselvirkende prosesser* (Jfr. Figur 3). Ovalen er valgt som form for å vise noe av det dynamiske og bevegelige i dette, og er egentlig en *innskriving av*

³²⁶ Halvorsen 2001:255 - 257

³²⁷ Jensen, Fjord 1988:183

³²⁸ De skraverte firkantene er tegnet inn for å vise en utvidelse av de to kulturformene.

Figur 3 i den noe videreutviklede tenkningen omkring den dobbelte didaktikk slik jeg har presentert den foran.

Gjennom *det å forme* i den vide betydningen, skjer det formidling både fra og til materiell kultur/"har-kultur". Tilsvarende gjelder for "er-i-kultur". Ut fra tenkningen som ligger bak de to modellene, representerer Figur 3 og 6 til sammen prosesser som veves inn i og kompletterer hverandre. De er ment å fungere illustrerende for å tydeliggjøre et *konstruerende perspektiv* på faget. Figur 3 konkretiserer de mangeartede vekselvirkninger og formidlingsprosesser tydeligst, mens Figur 6 visualiserer vekst som en følge av den vide betydningen av *det å forme*. *Etter mine vurderinger er de to modellene både individ- og kulturskapende tankemodeller.*

9.4. Faglige utfordringer

I dette kapitlet skal det kort pekes på noen overordnede problemstillinger knyttet til drøftingene foran. Faglige utfordringer av mer avgrensede områder er det vist til i gjennomgangen av de enkelte kategoriene under overskriftene "Noen utviklingstendenser" og i presentasjonene av uttrykksformer og materialbruk. Disse presenteres her som en liste i en fotnote.³²⁹

Samlet viser drøftingene knyttet til

- *Det å forme sett i lys av ytre og indre verden*
 - *Det å forme sett som kunst- og kulturformidlingsprosesser*
 - *Det å forme sett i lys av den dobbelte didaktikk*
- at den som former, benytter seg av innhold i både "har-" og "er-i-kultur" og utvider begge. Gjennom formingen og dialogen mellom ytre og indre verden dannes både menneske og kultur.*

³²⁹ *Kategori 1:*

- Å stimulere til utforskning av "indre drivkrefter" og ekspressive tradisjoner sett i relasjon til framtid med kulturell pluralisme, massepåvirkning og konformitet.
- Å stimulere til utforskning av kropp og sansing som basis for å skape.

-Kategori 2:

- Å stimulere til studier av kommunikative aspekt ved formingsprodukt.
- Å stimulere til studier der en kombinerer formgivingskompetanse og pedagogisk kompetanse i utforming av produkt.

Kategori 3:

- Å drøfte og vurdere formalstudier sett i forhold til kulturoverføring, skaping, kunstsinn og syn på danning.

Kategori 4:

- Å sammenfatte kunnskap som er brakt fram gjennom oppgavene for å bidra til forståelse av hvordan materialer, redskaper og teknikker som fagkomponenter kan gå inn i integrerte helheter slik L-97 forutsetter.

Kategori 5:

- Å stimulere til utforskning og kritisk analyse av relasjoner mellom forbilder/dokumentert kultur og skaping.

Uttrykksformer og materialbruk:

- Å stimulere til utforskinger av skulpturområdet (inkludert installasjon) og av arkitektur da få har arbeidet innenfor disse feltene.
- Å stimulere til utforskinger der en anvender leire og metall da svært få har arbeidet innenfor disse materialområdene.

For nærmere utdyping viser jeg tilbake til kapitlene "Noen utviklingstendenser" for hver kategori.

Den overordnede utfordring vil være å ta opp dette til drøfting og videreutvikling. Mye kunnskap er hentet inn, men det ligger store muligheter i å fokusere sterkere på utforskinger for å finne fruktbare møtepunkter og skapingsrom mellom den kulturen vi "har" og som er dokumentert, og menneskets/elevens mer eller mindre bevisste kultur/ståsted eller forutsetninger. Dette vil være en oppfølging av teoriene som E.M. Halvorsen har utviklet og foranstående drøfting knyttet til Modell 3 og 6. Videre bør skaping på grunnlag av dokumentert kultur drøftes i relasjon til innsikt framkommet i kategorien "indre driv" og ekspressive tradisjoner i faget. Utelukker disse synspunktene hverandre, eller kan de hver for seg eller i et dialektisk forhold, representere positive konstruksjoner i ei tid preget av spenninger mellom kulturell pluralisme, massepåvirkning, konformitet, iscenesettelse og individualitet?

Mange kandidater ser de skapende prosessene som brobyggere mellom indre og ytre verden, og at prosessene er meningsskapende, personlighets- eller identitetsskapende. Dette til tross, disse begrepene i seg selv, er lite problematisert i oppgavene.³³⁰ Forståelsen av identitet har endret seg de senere årene; fra å være noe varig, dypt personlig som er psykologisk fundert, til noe en reflekterer over og som oppstår i samhandling mellom kultur/samfunn og den enkelte. I det siste tilfellet vil det erfarende subjekt som konstruerer sin identitet eller sine identiteter stå sentralt. Hvilke muligheter og utfordringer gir den nyere identitetsforståelsen for faget dersom en kobler den til de to tankemodellene som er presentert foran? Vil det bli ønskelig å supplere uttrykkene "oppleve - uttrykke - reflektere" fra L-97 med for eksempel framvise /iscenesette, respondere og identitetsskape?

Spørsmålene foran knytter seg til vår postmoderne verden og de mange virkelighetsperspektiv vår samtid utfordrer oss med. Disse bør kobles til den *vide forståelsen av det å forme og den dobbelte didaktikk som to "individ- og kulturskapende tankemodeller"*. Det er ønskelig med en drøfting av disse modellene i relasjon til *det allmenndannende i fagområdet. Og hva vil allmenndanning bety i framtida?* Framtidig forskning og temaer for hovedoppgaver bør bl.a. utvikles med dette som bakteppe.

Vil for eksempel Klafkis kategoriale dannelsese teori være aktuell i denne sammenheng? Han har et åndsvitenskapelig ståsted og har benyttet sin dannelsese teori i en kritisk konstruktiv pedagogikk. "Klafkis dannelsese teori er udpræget *dialektisk* forstået på den måte, at dannelsese er uttrykk for en menneskelig utvikling i konstant vekselvirkning med de naturlige og kulturelle omgivelser, ..." ³³¹ Om denne dobbeltsidige dannelsesprosessen uttrykker Myhre:

På den ene siden(den materiale) trer innholdet i kulturen frem for et subjekt, og på den annen side åpner subjektet seg for dette innhold. Gjennom denne prosessen utvikles det hos individet gjennom møtet mellom de forskjellige kulturområder – begreper, kategorier og metoder som setter det i stand til å fatte det egenartede ved de forskjellige kulturområder, og arbeide og utvikle seg videre. ³³²

Hovedfagsoppgavene og resonnementene foran har vist at vellykkede formingsprosesser forutsetter åpninger fra kulturstoffet og fra individets side, dessuten at begge utvikles gjennom prosessene. Både i hovedfag/master- og i skolesammenheng er ikke valg av innhold/temaer uvesentlig for at det skal kunne skje noe *positivt konstruerende* eller *konstituerende* i møte

³³⁰ En nærmere analyse av oppgavene sett i relasjon til identitetsdanning, kunne vært interessant, men vil føre for langt i denne sammenheng. Likevel kan jeg antyde at forståelsen av identitet i oppgavene i det vesentlige sees som noe personlig og vedvarende for eksempel knyttet til kulturelle røtter. Og at det er vesentlig å bevisstgjøre om disse ut fra et personlighets- og identitetsdannende formål. Oppgavene har ikke referanser til de mange og flyktige identiteter.

³³¹ Klafki 2001:14-15

³³² Myhre 1996:251

mellom kandidaters/elevers forutsetninger, materiell kultur og dens kontekster. Dersom en prinsipielt vil finne den vide forståelsen av *det å forme* interessant, er det både på det teoretiske plan og i praksis i skoleverket mye upløyd mark. Det samme vil gjelde relasjoner mellom *det å forme* i den vide betydningen og modellen for den dobbelte didaktikk. En følge av dette er at det vil være behov for dyptgående studier knyttet til *danningsspørsmål* hvor både *valg av mål, utvalg av faginnhold og læringsformer* blir vesentlig.

Samlet betyr dette, etter min oppfatning, at hovedfagsoppgavene er et godt grunnlag for variert forskning og fagutvikling i framtida.

På bakgrunn av hele studien, er oppfordringen til fagmiljøet:

- *Ta opp noen av de overordnede spørsmålene som er reist i drøftingen, ta standpunkt til noen synspunkt, konkretiser disse og prøv de ut i praksis.*
- *Utforskinger på avgrensede felt (jfr. fotnote 329) bør knyttes til noen overordnede forståelser av hva fagfeltet har behov for i nær framtid og på sikt.*
- *Samlet kan dette gi utfordrende og nyttige innspill til fagmiljøets strategier for forskning og fagutvikling.*

9.5. Metodekommentarer

Til slutt synes det nødvendig å kommentere noen forhold knyttet til den praktiske gjennomføringen av dette tolknings- og analysearbeidet.

Resultatene som har kommet fram, viser at oppgavene er et mangfoldig materiale. Arbeidet har foregått over flere år. Forståelsen av oppgavene har endret seg dels gjennom del- og helhetslesning, men også ved at studiet og faget har endret seg over tid. Dette har både vært en svakhet og en styrke sett fra et forskningsperspektiv. Svakheten kan ligge i at jeg kanskje kan ha endret måter å lese oppgavene på. På den andre sida har stoffet fått tid til å modnes. Den hermeneutiske prosessen har gått fra helheter til nærlesning og tilbake til helheter. Nye sider har stadig kommet fram, men det er også sider som jeg har måttet la ligge da de ellers ville sprengt rammen for innfallsvinkelen *det å forme*. Materialet hovedfagsoppgaver 1976 - 1999 er langt fra uttømt.

Enkeltoppgavene er sammensatte ettersom de skal inneholde, fagutredning, egen formingsmessig utforsking og fagdidaktikk. Dessuten er det dokumentert at selve *det å forme* er sammensatte prosesser. Dette har vanskeliggjort plasseringen av enkelte oppgaver i forhold til kategorier. Flere kunne ha hørt hjemme i ulike kategorier. Plasseringen har ikke alltid vært i samsvar med hovedtyngden i den enkelte oppgaven som for eksempel kan ha ligget på det fagteoretiske eller fagdidaktiske området. Her har innfallsvinkelen - *det å forme* - vært styrende for plasseringen. Jeg har gått gjennom plasseringen på kategorier flere ganger og foretatt justeringer; for noen oppgavers del med års mellomrom.

Jeg har villet vise det rikholdige materialet som oppgavene er. Av den grunn har det vært krevende å presentere karakteristika i kategoriene. Det er mitt håp at layout-messige grep (rammer) har hjulpet leseren til ikke å gå vill i detaljer.

I starten av rapporten er det ikke presentert teori ut over å drøfte formingsbegrepet som grunnlag for kategorisering. En slik framgangsmåte er uvanlig i forskningssammenheng. Da arbeidet startet, hadde jeg ikke behov for et teoretisk grunnlag. ”Jeg skulle jo bare finne ut hva som karakteriserte innholdet i oppgavene.” I ettertid er det ikke vanskelig å se at en teoretisk drøfting i forkant kunne ha gjort registrerings- og analysearbeidet mer målrettet og lettere. Det ble imidlertid nødvendig å trekke inn teori knyttet til drøftingene av funn. Teoritilfanget kunne ha blitt plassert i begynnelsen av rapporten. Jeg har imidlertid valgt å plassere det der det reelt ble behov for det; i drøftingen. Dette har etter mine vurderinger vært mest i tråd med den hermeneutiske spiral.

Det har hele tiden vært et siktemål å gi informasjon om hva oppgavene har gått ut på, for gjennom dette å gi impulser til nye hovedoppgaver og FoU-arbeid i faget. Det mest spennende har imidlertid vært å utvikle modellen eller kanskje jeg kan si teori for måter å oppfatte *det å forme* på, samt å relatere den til den dobbelte didaktikken. Det er oppgavene som har gitt meg mulighet til å forstå dette kjernefenomenet i faget på en noe uvant måte.

Litteratur

- Aksnes, Søren Ve 1982. *Intuitive og analytiske aksjonsmåter i forming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Alme, Nina Staalstrøm 1997. *Sømfaget før og etter reform 94. Håndverket og den skapende dimensjon*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Amari, Morteza 1998. *Digital billedskapning*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Andersen, Liv Hallfrid 1977. Ull spinning og funksjonell forming med selvspunnet garn. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Andersen, Mildrid 1979. *Aktivitetsmateriale til barn i førskulealderen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Andresen, Arild 1985. *Tegning og erotikk i et pedagogisk perspektiv*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Arneberg, Ann-Mari 1991. *Stolen som veiviser mellom bruksting og bilde*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Arnesen, Jon 1986. *Kunnskapstilegnelse gjennom forming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Anker, Anne Skjærholt 1984. *Hva kan fremme og hemme skaping med tekstile materialer? naturen som innfallsvinkel for design og søm av klær*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Austnes, Lars 1984. *Idé - fugl*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Bentsen, Birgitte 1997. *Fargetrykk i silkemørke*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Berg, Lise-Kari 1999. *Tingforståelse og selvuttrykk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Bertelsen, Sonja 1988. *Konkylie - estetiske kvaliteter*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Bjorland, Marit 1977. *Det kristne budskap som inspirasjonskilde for eget formingsarbeid. Studie av hvordan samme budskap manifesterer seg i arbeid til kunstnerne Ann-Lise Knoff, Victor Sparre, Jakob Weidemann, og hvordan denne kunsten oppleves*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Bjørklund, Anne-Randi 1993. *"Jeg fant, jeg fant" Forming i en forsterket skole*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Bjørklund, Vigdis 1990. *Opplevelse av bevegelse*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Bjørsmo, Gunnar 1991. *Lys og form*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Blekastad, Live 1981. *Materialet i skulptur*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Bratland, Åse 1999. *Tekstil kulturarv i ryggen - mot framtida*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.

- Braut, Tore 1977. *Funksjon*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Bro, Sissel 1997. *Romlig formskaping sett i relasjon til kropp og læring. En studie av kroppens betydning i læringsprosesser relatert til skulptural formskaping i leire*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Broen, Heidi 1999. *Med litteratur som utgangspunkt for skapende arbeid*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Brunvand, Ivar 1992. *Animasjon og billedforming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Buer, Anja Havelin 1999. *Maskemaking og følelsesuttrykk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Bårdsen, Gudrun 1991. *Form og innhold i bilde -- sett gjennom modernismen mot eget arbeid*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Carlsen, Kari 1985. *Erfaring og bildefforming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Clausen, Berit A. 1996. *Fargene i fjellet*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Cooper, Peter 1982. *Papirhåndverk og billedforming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Dahl, Ambjørg Hellkås 1994. *Bildefforming og fortrolighetskunnskap. En undersøkelse av metode og innhold i en lærings situasjon*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Dahlen, Elin 1991. *Opplevelsens og kunnskapens betydning for formingsprosesser*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Danielsen, Solfrid Sunde 1995. *Metaforen i forming - en studie av metaforens rolle i skapingsprosessen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Dunker, Gisbert 1989. *Folkekunst som impuls*. En undersøkelse av folkekunst i relasjon til fornying. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Eide, Gro 1995. *Braken, bindinga og biletet*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Eikeland, Kjell 1995. *Vått tre som formbart materiale*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Eriksen, Jakob 1988. *Serigrafi i en pedagogisk sammenheng*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Eskildsen, Odd 1983. *Verdi - funksjon - husgeråd*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Evja, Sidsel Magnus 1986. *Barneklær - tradisjon og kreativitet. Barneklær fra Kviteseid kommune fra 1910 til 1985 som utgangspunkt for klesforming for barn*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Finstad, Brynjulf 1980. *Arbeid med forming der bergkunsten i Alta er det idémessige utgangspunktet*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Fjeldstad, Walborg 1984. *Klær og "hensikter"*. Utforming av egne klær og ungdomskoleelevers valg av klær. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.

- Flaata, Jorunn 1997. *Forestillingskraftens speilinger - en studie omkring den estetiske aksjonsform i formingsfaget*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Forsnes, Rolf 1983. *Gyllenlær - som arbeidsområde i forming - tradisjon og nyskaping*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Forsøksrådet for skoleverket 1960. *Læreplan for forsøk med 9-årig skole*. Oslo: Aschehoug.
- Framgard, Erling 1985. *Bilde - bærer av betydning - egen tegneprosess og analyse av betydningsbærende faktorer i tegningene som middel til bevisstgjøring av egen språkbruk i bilder*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Fredbo, Helge 1980. *En praktisk og didaktisk studie av intensjonalitet som fenomen i forming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Fure, Paula 1981. *Erindringsbildets betydning for billedskapning og identitet*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Fure, Paula 1989. *Forming Et kunst- og kulturfag*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Fure, Paula 2002. Estetisk forskning, i E. Melbye *Hovedfag i forming 25 år*. Porsgrunn: HiT-skrift 2-2002.
- Garberg, Steinar 1984. *Karakterisering av bygdetyper i skulptural form*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Garfors, Sigrun 1985. *Bokstavforming. Hvilke muligheter har bokstaver som form i dekorativ sammenheng?* Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Gellein, Anne 1992. *Kulturhuset som kunnskapsressurs for forming. En undersøkelse med utgangspunkt i kunstutstillinger*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Gjørsvik, Ingebjørg 1979. *Entrådsstriking - rett/vrang -, dekor*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Green, Merethe 1999. *Rett venstre. Venstrehendthet i kunst- og håndverksfaget*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Grøteig, Liv 1986. *Poesi - liv og lære. Tilnærming gjennom søking etter vibrerende balanse i bildet. Tema: Lysning*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Gullberg, Vivian Hernar 1980. *Massemediebilete i formingsundervisninga. Ei didaktisk vurdering av kjønnsrollespørsmål som utgangspunkt for biletskaping*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Gulliksen, Marte 1997. *Det skapende møte - En teoretisk og en praktisk-estetisk studie av personens møte med materialet i den skapende prosessen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Gundersen, Bente 1996. *En eksperimenterende materialundersøkelse med never i klær. "Når sevja stig ..."* Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Gusgaard, Bodil 1992. *Revler og forming. En studie baser på revlefragmenter fra norrøn tid*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Gårdvik, Mette 1998. *Treskjeen som middel i erfaringslæring*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Hagen, Bjarne 1982. *Bilder i musikk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.

- Hagenes, Grethe 1992. *Møtet med kunst videreført i eget billedarbeid*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Halvorsen, Else Marie 1982. *Forming som forskningsområde*. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Skriftserien Notabile nr. 2-82.
- Halvorsen, Else Marie 1996. *Kulturarv og kulturarvoverføring i grunnskolen med vekt på den estetiske dimensjonen. En begreps- og erfaringsanalyse med et didaktisk perspektiv*. Avhandling for den filosofiske doktorgrad. Universitetet i Oslo: Det utdanningsvitenskapelige fakultet.
- Halvorsen, Else Marie 2001. *Læreren som kulturbærer og kulturbygger*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Halvorsen, Else Marie 2002. Sløyd i et kulturbegrepslig perspektiv, i J. Sandven (red.), *Sløyden - idealet om et bra liv? Dokumentasjon fra NordFo-symposium Reykjavik 8. - 13- november 2001*. Notodden: Techneserien Forskning i sløjdpedagogik og sløjdvetenskap B: 11/2002
- Hamar, Øivind 1990. *Museumspedagogikk og forming. Sammenfall mellom formingsfaget og museumspedagogikk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Hansen, Liselotte 1995. *Broderier - en del av livet. Broderihistorie i Nordkapp kommune i perioden 1940 - 1960*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Hansen, Merete 1995. *"Tolv rette" - strikking i skolen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Hansson, Anne-Lisa 1982. *Stedlig natur som utgangspunkt for malerisk billeduttrykk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Harjo, Randi Slind 1981. *Musikk som utgangspunkt for billedskapning - en didaktisk overveielse*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Helland-Hansen, Merete 1983. *Fra urkaos til kosmos - svar i bilder på skaperordene - med et studium av bildeprosessens idéutvikling i didaktisk perspektiv*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Henriksen, Frøydis 1988. *Arbeidsmåter og video*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Herregården, Reidun Irene 1998. *Arbeidsbok i forming/kunst og håndverk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Hexeberg, Nora 1984. *Glasurer for engangsbrent keramikk til bruk i skolen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Hjukse, Ragnhild Ørbech 1980. *"Stakk og liv"*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Holte, Anne Irene 1999. *Visuell hvithet i maleri*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Hus, Astrid 1992. *På veg. Ei undersøkning av ein formingsprosess mot eit personleg uttrykk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Hvål, Anne 1998. *Sceneriforming. - De visuelle sceniske virkemidler fra det store til det lille teater*. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Høgskolen i Telemark 2000. Fagplan Hovedfag i forming. Notodden.
- Haabesland, Anny Åshild 1979. *Kristin Lavransdatter som utgangspunkt for skulptur - en didaktisk overveielse*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.

- Haakedal, Jon Egil 1982. *Tre som formingsmateriale og leketøysmateriale*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Havstam, Lars Ivar 1994. *Relationen mellom bruksform och skulptur. - Sett i et historisk och kontekstuellt perspektiv*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Hauge, Trygve 1988. *I jærhuset...* Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Indergaard, Tor 1979. *Bygdenes formkultur og skolen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Ingebretsen, Berit 1990. *Hvordan kan en tegner kommunisere idéinnhold?* Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Ingvaldsen, Kirsti Lorang 1987. *Arkitektur og bokkvalitet*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Littlekalsøy, Hilde Kristine Øby 1993. *Tekst som bilde - bilde som tekst*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Iversen, Johan Aage 1988. *"En skarve fjær". Iakttakelse - fabulering*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Iversen, Vidar 1989. *Tredreing - skulpturforming. En tilnæringsmåte til økt bevissthet om skulptur og skulpturforming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Jensen, Fjord Johan 1988. Det dobbelte kulturbegrebet og den dobbelte bevissthet, i H. Hauge og H. Horstbøll, (red.) *Kulturbegrebets kulturhistorie*. 155-189. Aarhus. Aarhus Universitetsforlag.
- Johansen, Jan Erik 1985. *Vind, seil og bevegelse*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Johansen, Tore B. 1981. *Håndverk og forming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Jonsson, Erlingur 1982. *Portrett - forming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Juusola, Per Ola 1997. *Digital billedkunst. En kartleggende feltundersøkelse*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Karlsen, Bernt 1994. *Det stoffliges estetikk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Kilde, Per William 1982. *Improvisasjon i bilde og musikk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Kirke- og undervisningsdepartementet 1974. *Mønsterplan for grunnskolen*. Oslo: Aschehoug.
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 1992. *Studieplan for faglærerutdanning i forming og formingsfag*.
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 1994 og 1997. *Reform '94 Videregående opplæring. Læreplaner for videregående opplæring*.
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 1996. *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen*.
- Kjellmo, Ellen 1982. *Båtrya, lokal formkultur som utgangspunkt for forming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Kjellmo, Gunnar 1977. *Om eventyret og dets verdi som utgangspunkt for formingsarbeid*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.

- Kjosavik, Steinar 1979. *Funksjon - form - forming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Kjørup, Søren 1997. *Menneskevidenskabernes. Problemer og traditioner i humanioras videnskapsteori*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Klafki, Wolfgang 2001. *Dannelsesteori og didaktikk - nye studier*. Århus. Forlaget Klim.
- Kogstad, Inger 1977. *Om symbol i forming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Kostveit, Øystein 1983. *Kniven i folkeliv og formkultur*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Kristiansen, Mona Helen 1996. *Fra naturform til kulturform. En studie av skallet som form*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Krog, Inger Mathilde 1985. *Prosesser i egen billedskapning*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Krogh, Dag Halvor 1996. *Arkitektur i skolen. 3-dimensjonale modeller i læring og formidling*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Lehne, Beate 1999. *"Skrinet med det rare i." "skrinet" som middel til å stimulere barns fantasi*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Leu, Peter 1981. *Utstillingsforming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Lillevedt, Steinar 1979. *Vuggen - huset - byen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Limbodahl, Anne - Marie 1991. *Sorgopplevelse sett i relasjon til personlig vekst*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Loge, Øystein 1986. *Gartneren under regnbuen*. Hjemstavnskunstneren Nikolai Astrup. Oslo: Dreyer.
- Lothe, Hjalmar 1982. *Ornament på konkave og konvekse keramiske former*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Lundquist, John-Gunnar 1990. *Undervisningen, laftet og skulpturen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Lærerutdanningsrådet 1976. *Rammeplan for hovedstudium i forming*. Skrifter nr. 4 - 1976.
- Lørge, Eldbjørg 1991. *To mennesker i en formingsprosess, den ene med psykisk utviklingshemming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Madsen, Maria 1992. *Stoftryk i tiden*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Malkenæs, Anna Marie Faleide 1993. *Øks som formingsverktøy*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Mead, George H. 1962. *Mind, Self, & Society from the Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago, London: The University of Chicago Press.
- Melby, Solfrid 1979. *Dekor. En gjentakelse av formelement i forskjellige systemer*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Melbye, Ella 1979. *Fargers toneverdier som estetisk virkemiddel i forming ved pedagogisk høgskole*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.

- Midtlid, Sissel 1998. *Fotografi som visuell ytring - ei gransking av skapande prosessar*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Mikkelsen, Inge-Helge 1995. *Byggeklosser og leik*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Moe, Per 1977. *Metalldriving*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Moen, Marit 1991. *Fantasi og bildeforming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Mostad, Vibeke 1985. *Forming i perspektiv av et flerkulturelt samfunn*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Myhre, Reidar 1996. *Grunnlinjer i pedagogikkens historie*. Oslo: ad Notam Gyldendal
- Munthe-Kaas, Kjellaug 1987. *Klasserommet. En undersøkelse og en aksjon*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark Lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Noddeland, Inger Marie Vaale 1984. *En kartlegging av egne assosiasjoner og drøfting av deres betydning under eget tekstilt billedskapende arbeid*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Norges allmennvitenskapelige forskningsråd. Rådet for humanistisk forskning 1987. *Forming, formingsfag og kunstfag i forskningssystemet*. Oslo.
- Norheim, Ragnhild Moen 1993. *Motivasjon og klesforming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Olsen, Gudny Fjær 1987. *Fra farge i rom til fargerom. Et fargestudium relatert til undervisning i pedagogisk høgskole*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Olsen, Odd Pareli 1986. *Papir - assosiasjonskaping - bildeforming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Paulsen, Anne 1986. *En studie av ekthet i billedbøker for barn*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Paulsen, Marit 1993. *Tegning som kommunikasjon mellom mennesker. En alternativ betraktningssmåte og en undersøkelse gjennom eget tegnearbeid*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Paulsen, Torunn 1987. *Tematisering i billedskapende arbeid med lokal kvinnekulturhistorie som utgangspunkt*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Pedersen, Oddfrid Skjerve 1997. *Lys. Lys, farger - mennesket. Kunst og kulturformidling i skolen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Pedersen, Torbjørn 1984. *Forming med metallskrap*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Popper, Karl R. 1994. *Knowledge and the Body-Mind Problem. In Defence of Interaction*. London, New York: Routledge.
- Rajala, Nina Moe 1996. *Møte med ansikt - en bevisstgjøring av fenomenet ansikt*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Rakstang, Åslaug 1979. *Struktur og tekstur i tekstil*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.

- Randers-Pehrson, Anniken 2000. *Kultur og kreativitet*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden. Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag, folkekunst og lærerutdanning.
- Ravnåsen, Signe 1992. *Kulturarven levendegjort gjennom sagn og bildeforming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Ringen, Liv Ertzgaard 1990. *Rom for opplevelse*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Rorgemoen, Mari 1995. *Nye skot på gamal rot. Vern, vidareføring og fornying av rosetradisjonen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Rosenberg, Brynjulv 1993. *"Inspirasjon i tradisjon". Fornyning og tradisjon gjennom arbeid i tre - i spennet mellom bruksform og uttrykk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Rude, Mette 1998. *Kulturell bevisstgjøring med hverdagskulturen som utgangspunkt*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Ryen, Dagny 1990. *Bildeforståelsens tvetydighet*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Sandven, Jostein 1987. *Fysisk funksjonshemmede og forming. Tre og Det sakrale som tema i eget formingsarbeid og undervisning*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Schei, Else Irene 1981. *En dokumentasjon av fargeopplevelse*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Schelver, Thomas 1994. *Audiosjonens vesen og virkemåte. Et studium av billedlige og musikalske korrelasjoner i non-narrativ audiovisjon*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Schmidt, Anne Guro 1997. *Kristusbildet - med hovedvekt på egen tid*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Schön, Donald 1983. *The Reflective Practitioner. How Professionals Think in Action*. New York: Basic Books.
- Segtnan, Knut 1985. *Tegneglede. En drøfting på bakgrunn av et forsøk på grunnskolen 6. klassetrinn og med utgangspunkt i eget tegnearbeid med skogen som motivområde*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Setsaas, Jan Regnar 1989. *Erfaringsredskaper i barnehagens utemiljø*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Skjelbred, Bente 1999. *Kan humor produseres? En undersøkelse av humor som fenomen gjennom bruksform og undervisning*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Skogen, Anita 1996. *Inngang til arkitektur. Hvordan åpne for arkitekturforståelse i grunnskolen?* Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Skogen, Benedicte Garn 1999. *Bildet i KRL-faget - religiøs og estetisk dimensjon*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Sletten, Ruth-Tove 1995. *"Tull og tøy" Lokal, tekstil kulturarv som kunnskap i skolen*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Solberg, Anne 1990. *Forming og foretaksstrategi. Foretaksstrategi sett fra et formings- og kunstfaglig utgangspunkt*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.

- Sommerud, Jorun 1987. *Direkte erfaring med den keramiske prosess*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Stenbro, Brit 1992. *Kunst og skole*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Stokke, Eli Reistad 1984. *Didaktiske konsekvenser av grundig kjennskap til framstilling og bruk av tekstile plantefibre*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Strømme, Linda 1987. *Teikning med fokusering på fysisk angrepsmåte*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Strømnes, Åsmund Lønning 1971. Forming - idé og innhold. *Idé og form*: 152-156.
- Strømnes, Åsmund Lønning 1988. *Forming og forskning*. Rapport: Nordisk konferanse. Forskning innen formingslærerutdanningen. Oslo/Notodden: Statens lærerhøgskole i forming og Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen. Upublisert.
- Strømsbo, Anne-Marie 1979. *Veving med utgangspunkt i brukstekstiler fra Seljord*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Ståland, Ola 1981. *Hvordan bearbeide den botaniske blomst til dekor i sammenheng med undervisning*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Sund, Bodil 1983. *En studie av spenning som fenomen i bildeforming der egen prosess er fundamental. Didaktiske konsekvenser*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Sundre, Sigfrid 1998. *Blått blikk på Yves Klein. En undersøkelse om kunstformidling for barn og egne formingsprosesser*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Sæther, Kari Bø 1979. *Forming med psykisk utviklingshemmede*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Sørensen, Sigrun 1993. *Barn, bilder og forbilder*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Sørensen, Ragna 1979. *Filt - tekstil uten en tråd*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Tanche-Nilsen, Peggy 1990. *Lyset som meningsformidler i bildet*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Tennes, Aslak Herman 1981. *Non-figurativ skulptur. Estetikk og didaktikk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Thesen, Leif 1986. *Tekstur - et billedskapende virkemiddel*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Thorbergesen, Eli 1995. *"Tegn med meg lærer!"* Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Thorsnes, Tollef 1995. *Skulpturforming med utgangspunkt i den utilvirkede trestokken*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Tranvåg, Gunnar 1997. *Designmetodikk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Tveiten, Gro Sissel 1997. *Boken som fenomen. En undersøkelse av bok som fenomen via Artists' Books*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.

- Tødenes, Åshild Sævik 1998. *Synleggjering av spor etter kvinna*. Innsamling og utstilling. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Tørdal, Bodil 1981. *Dikt og bilde - opplevelse og form*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Ulseth, Inger Marit 1999. Baldisholteppet. En fordypning i teppets formuttrykk. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Ulvestad, Hilde Aga 1992. *Datagrafikk og kultursamarbeid. En undersøkelse av datagrafikk som redskap i designarbeid i et u-land*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Ulvestad, Hilde Aga 2001. *Let Us Learn To Dream, Gentlemen. En undersøkelse om forholdet mellom visuelt skapende arbeid og potensialet for læring*. Avhandling til dr. ing.graden ved Arkitekt-høgskolen i Oslo: Context.
- Ursin, Kari 1999. *Fra erindringsbilder til materiell fortelling*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Vangen, Grethe 1998. *Koppen som vei... - En studie av nær og levende erfaring*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Vatne, Albert 1979. *Sveip før og nå*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Vinnes, Solveig Skeie 1983. *Hvordan kan tanker og følelser bearbeides i skapende formingsuttrykk ut i fra et bibelsk budskap?* Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Vold, Peder 1981. *Tekstil som materiale i 3-dimensjonal formingsundervisning, en didaktisk vurdering av ensomhet som motiv i tekstil skulptur*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Warland, Solveig Marie 1999. *Møte mellom tradisjonelle teknikker og utradisjonelle materialer*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Waterhouse, Ann-Hege Lorvik 1997. *Tekstur og uttrykk*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Wergeland, Tor Jarle 1995. *Jakten på det eventyrlige*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Wetterhus, Kirstine Elisabeth 1997. *Noko å spinna vidare på...- om tilhøvet mellom automatisert praktisk dugleik og skapende verksemd*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.
- Wik, Arne 1987. *Furu som formingsmateriale*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Ølnes, Brit Loven 1994. *Fiber - form - forming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Østraat, Trygve 1981. *Silketrykk som undervisningsmiddel*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Øye, Eva 1978. *Mennesket - et motiv i forming*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Øye, Olav 1977. *Skulptur*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Aabakken, Steinar 1982. *Plakatforming og visuell kommunikasjon*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.

- Aarseth, Vibeke Roll 1982. *Fra vag idé til billedform - i et didaktisk perspektiv*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Aas, Ranveig 1990. *Gamle tekstile uttrykk og nye tekstilmaterialer i bilde*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Aasen, Gunnar 1981. *Folkevisa Margjit Hjukse som utgangspunkt for formingsarbeid*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Telemark lærerhøgskole. Formingslærerskolen.
- Aasheim, Ingvild 1997. *Kunst i natur og uteskule*. Hovedfagsoppgave i forming. Notodden: Høgskolen i Telemark. Avdeling for estetiske fag og folkekultur.

Figurliste

Figur 1: Hovedmåter som kandidatene har forholdt seg til den dokumenterte kulturen på, i de ulike kategoriene.	109
Figur 2: Varierte relasjoner (se pilene) mellom dokumentert kultur og menneske.	109
Figur 3: <i>Det å forme</i> sett som kunst- og kulturformidlingsprosesser.	109
Figur 4: En utdyping av det dobbelte didaktikkbegrepet.	111
Figur 5: A. Randers-Pehrsons modell for forholdet mellom "har" og "er- i" kultur sett som skapende prosess.....	112
Figur 6: <i>Det å forme</i> sett som kunst- og kulturformidlingsprosesser i relasjon til "har-kultur" og "er-i-kultur".	113

Vedlegg 1:

Ella Melbye

CD: Kronologisk oversikt over hovedfagsoppgaver i forming 1976-1999

A. Innledning

Hovedfagsoppgaver i forming

Høgskolen i Telemark, Avdeling for estetiske fag, folkekultur og lærerutdanning (tidligere Telemark lærerhøgskole) har siden 1976 hatt hovedfagsutdanning i forming.

Studiet er bygd opp av to hoveddeler; en generell del og en hovedfagsoppgave. Den generelle delen inneholder et estetisk-skapende område, et pedagogisk-didaktisk område og et vitenskapsfilosofisk og forskningsmetodiske område. Den generelle delen utgjør et års studium og er en forberedelse til og en forutsetning for å kunne gjennomføre hovedfagsoppgaven.

Hovedfagsoppgaven er et selvstendig individuelt arbeid som utgjør den andre halvdel av studiet. Den består av både konkrete formingsarbeid og en skriftlig-/illustrativ utredning, hvor en felles problemstilling koordinerer det hele. Det er også den som avgjør om tyngdepunktet i oppgaven ligger på den mer utøvende eller den mer utredende siden. Denne tosidige tilnæringsmåten er vesentlig fordi siktemålet både er et studium i og om forming. Hovedfagsoppgaven skal utgjøre en helhet der det praktisk-estetiske arbeid og den teoretiske utredning utfyller hverandre til et samlet hele. En følge av dette dobbelte aspektet er at en må ta i bruk metoder i forsknings- og utviklingsarbeid på begge felt. I oppgaven inngår en didaktisk komponent dersom ikke hele oppgaven har et didaktisk perspektiv. I fagplanen for studiet heter det:

"Siktemålet med hovedfagsoppgaven er at den skal gi erfaring i å:

- problematisere et tema, avgrense det og fokusere det som skal undersøkes*
- planlegge og velge høvelig strategi og metoder*
- gjennomføre et større prosjekt der en må samle inn, bearbeide, drøfte og vurdere stoffet*
- framstille og dokumentere arbeidet slik at andre på tilsvarende nivå kan følge dokumentasjonen"*

I den kronologiske oversikten har det vært vesentlig å vise hva den enkelte oppgave handler om. Jeg har lest alle oppgavene og har forsøkt å trekke ut essensene i hver. Den enkelte har, uansett oppgavens omfang, fått tildelt maksimum én side. Innenfor denne rammen er hver oppgave beskrevet ut fra en felles lest. Dette kan for enkeltes

vedkommende ha ført til at rekkefølgen er noe annerledes enn i selve oppgaven. Det er hensynet til oversikt som er årsaken til at jeg har gjennomført en felles strukturingsmåte. Jeg håper på forståelse for dette valget. Originalene er skrevet på bokmål, nynorsk, dansk og svensk. Kandidatens formuleringer i tittel og problemstilling er beholdt, men jeg har brukt egen språkdrakt i den videre framstillingen for hver oppgave. Denne delingen er gjort, dels for å være "tro" mot originalen, dels for å skape en viss helhet i den totale framstillingen. Jeg har bestrebet meg på å være nøytralt beskrivende. Likevel er det selvsagt at ulike øyne kan se ulike forhold i en oppgave. Mitt ståsted er preget av at jeg har undervist i deler av generell del siden 1979, har vært veileder for mange oppgaver og har hatt ledelsesansvaret for studiet siden 1988. For utdypende lesning anbefales de enkelte oppgavene. Disse er til utlån ved Høgskolen i Telemark, Biblioteket, 3679 Notodden.

B. Kronologisk oversikt over hovedfagsoppgaver i forming 1976-1999

Forfatter:	ANDERSEN, LIV HALLFRID
År:	1977 (1-årig studium)
Rapport:	46 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Ull, spinning og funksjonell forming med selvspunnet garn.
Problemstilling:	En undersøkelse av et formingsmateriale som middel til estetisk erfaring.
Metode/ framgangsmåte:	Spørreundersøkelse og forsøk med ullbearbeiding.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Grunnleggende erfaring som forutsetning for å forstå estetisk og funksjonell kvalitet. Videre følger synspunkt på formingsmaterialer som midler til estetisk erfaring.</p> <p>Egen forming: Denne starter med tilegnelse av egenferdighet og søking etter kulturhistorisk kildestoff. Det utarbeides en plansjeserie om grunnleggende kunnskap knyttet til ull og ullbearbeiding. Videre følger forsøk og forming med selvspunnet garn. Dette gjelder spinning på håndtein og rokk, samt hekling, strikking og veving. Det framstilles votter, sjal og bekledningsstoff.</p> <p>Erfaringene summeres opp med at arbeid med ull gir stor materialglede og fører til sans for fiberkvalitet. Det er imidlertid en langvarig prosess før forståelsen blir til grunnleggende erfaring. Arbeid med spinning gir stor tilfredsstillelse når teknikken beherskes. Arbeidet gir følsomhet for garn-</p>

	<p>kvalitet, men prosessen er tidkrevende. Garnet gir ikke umiddelbar inspirasjon til forming av funksjonelle gjenstander. Garnets egen verdi gir imidlertid et nytt grunnlag for forventning; ut fra garnets premisser. Videre understrekes egenverdien i enkel, opprinnelig tekstil virksomhet.</p> <p>Didaktikk: Oppgaven starter med synspunkt på formingsmaterialer. Videre følger en redegjørelse for metoder som kan føre til grunnleggende erfaring som kan være av verdi for estetisk utvikling. En spørreundersøkelse gir grunnlag for synspunkt på metoder for ulike alderstrinn når det gjelder ullmaterialets og ullgarnets egenart, samt forming med selvspunnet garn.</p>
Forfatter:	BJORLAND, MARIT
År:	1977 (1-årig studium)
Rapport:	129 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Det kristne budskap som inspirasjonskilde for eget formingsarbeid. Studie av hvordan samme budskap manifesterer seg i arbeid til kunstnerne Anne-Lise Knoff, Victor Sparre, Jakob Weidemann, og hvordan denne kunsten oppleves.
Problemstilling:	Som tittelen.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, intervju, spørreundersøkelse og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om kunst, religion og kristendom. Begrunnelse for valg av kunstnerne Anne-Lise Knoff, Victor Sparre og Jacob Weidemann som informanter og informasjon om disse.</p> <p>Intervju: Disse utføres med kunstnerne og handler om budskap og uttrykk, mottaker og opplevelse samt formidling av kunst. Noen eksempler på resultater: Alle tre uttrykker sin religiøse opplevelse og erkjennelse gjennom sine særpregede uttrykksmåter. De godtar mysteriet som en dimensjon i tilværelsen og ønsker å formidle sannheten, slik de ser den. Budskapet skal få betydning for andres liv og tenkning. De ønsker å nå alle som kan "se", men er ikke opptatt av mottakeren mens de skaper. For dem kan estetiske opplevelser oppstå i ulike situasjoner, er verdifulle og aktiviserer følelser. De kan også føre til egen skaping, men selve opplevelsen kan ikke meddeles. De er ikke opptatt av at mottakerens opplevelse stemmer overens med avsenderens budskap.</p> <p>Formidling av kunst: Det gjennomføres et prosjekt med formidling av Weidemanns utsmykning i Alfaset kapell. Ei gruppe formingslærerstudenter og folkehøgskoleelever deltar. En spørreundersøkelse dokumenterer hvordan bildet oppleves og tolkes</p>

	<p>hvilke faktorer som har innvirkning på et eventuelt engasjement og hvordan innstillingen til informasjon om kunstverket er.</p> <p>Egen forming: Det kristne budskap er utgangspunkt for 5 billedvever og 31 batikkbilder hvor Jerusalem, korset og flere bibelsitater er tema.</p> <p>Didaktikk: Refleksjoner om kunstformidling og estetisk opplevelse hvor de tre kunstnerne bidrar med synspunkt.</p>
Forfatter:	BRAUT, TORE
År:	1977 (1-årig studium)
Rapport:	209 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Funksjon.
Problemstilling:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Studere kriterier som kjennetegner en funksjonell form. 2. Finne ut hvorledes disse kriterier kan nyttes i eget skapende arbeid. 3. Vurdere funksjonen som tema for formingsarbeider i pedagogisk høgskole.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, analyse og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Det funksjonelle området belyses. Stoler benyttes som analyseobjekt. Den historiske utvikling av stoler dokumenteres. Spesielt legges det vekt på stoler fra funksjonalismen og etterkrigsutviklingen. 32 stoler fra i dag måles opp og granskes. Videre studeres utviklingen av Jærhuset.</p> <p>Det funksjonelle feltet struktureres ut fra: Bygg og arkitektur, framkomstmiddel (fartøy), våpen, verktøy, kunsthåndverk og masseproduserte nytteformer. Hver av feltene beskrives. Fellestrekk med hensyn til funksjon påvises. For bygg og arkitektur: Klar sammenheng mellom behov, materialvalg og konstruksjonsform. Fartøy: Form og konstruksjonsmåte er sterkt avhengig av fartøyets funksjon. Fellestrekk for våpen og verktøy er at de gis form og konstruksjon som er mest mulig egnet for formålet de er tiltenkt. Sjøl om framstillingen av kunsthåndverk og masseproduserte nytteformer er svært ulike, skal produktene konstrueres og formgis slik at de i størst mulig grad tilfredsstillende behov. Konklusjon: Å tilfredsstillende behov gjennom konstruksjon og formgiving, er fellestrekk for hele feltet.</p> <p>Egen forming: Med feste i oppmåling av 32 stoler, formgis en stol i furu og et bord tilpasset stolen. Dessuten to salatbestikk, tre tollekniver og et spisebestikk. Alle gjenstandene framstilles på bakgrunn av behov og funksjon.</p>

	Didaktikk: Refleksjon om områdets betydning i dag. Momenter for framgangsmåte i undervisningssammenheng: Funksjonsanalyse, materialtilgang, tekniske løsninger, konstruktive prinsipper og formmessige problem.
Forfatter:	KJELLMO, GUNNAR
År:	1977 (1-årig studium)
Rapport:	104 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Om eventyret og dets verdi som utgangspunkt for formingsarbeid.
Problemstilling:	Om eventyret og dets verdi som utgangspunkt for formingsarbeid.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, analyse, egen forming og undervisningsprosjekt.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om eventyr, eventyrtyper, opprinnelse og vandring. Eventyr i forhold til sagn, myter og fabel. Eventyrenes etiske innhold. Om undringen og om amoralske eventyr. Eventyrenes plass i tidligere samfunn og eventyrene i dag. Eventyret og moderne psykologi.</p> <p>Egen forming: Vår eventyrskatt fungerer som utgangspunkt for ni skulpturer i metall i et figurativt og symbolsk språk. Det er benyttet mange ulike teknikker slik som støping, lodding, forsølving og forgylling.</p> <p>Didaktikk: Pedagogisk tar kandidaten utgangspunkt i hvor vi finner det eventyrlige. To undervisningsopplegg i lærerutdanninga, hvor eventyr nyttes som inspirasjon til skapende aktivitet, dokumenterer at eventyrene fenger og vekker interesse enten en holder seg til den ytre handlingen eller en går inn i dypere fortolkninger.</p>
Forfatter:	KOGSTAD, INGER
År:	1977 (1-årig studium)
Rapport:	87 sider, illustrasjoner
Tittel:	Om symbol i forming.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Gjennom studium av billedsymbolene korset og sirkelen få kjennskap til hvordan menneskene ved hjelp av disse har gitt uttrykk for sine livserfaringer og behov. - Eget formingsarbeid inspirert av symboler. - Drøfting av hvordan symbolene kan nyttes i formingsundervisningen.

Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, analyse og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Dette starter med hva symbol er, mens hovedvekten legges på sirkelen og korset som symbol. Det utredes om sirkelen som guddommelig symbol, som symbol for solen og evigheten. Mandalasymboler kommer også inn i denne sammenheng. Ulike sirkelformers betydning utdypes. Når det gjelder korset vises det i oppgaven at dette først og fremst er et kristent symbol, men at det er eldre enn den kristne kirke. Videre at det utvikles mange varianter av korsformer og de anvendes i ulike sammenhenger. Noen eksempler: Korsformede kirker, symbol i banner og velsignelsestegn. Ulike korsformer, deres navn, opprinnelse og anvendelse dokumenteres.</p> <p>Videre behandles emnene psykologi og symbol, barn og symbol samt kunst og symbol.</p> <p>Egen forming: Denne består av 19 tekstile applikasjoner med motivmessig forankring i korset og sirkelen som symbol.</p> <p>Didaktikk: Denne delen består av et forslag til metodisk opplegg i pedagogisk høgskole.</p>
Forfatter:	MOE, PER
År:	1977 (1-årig studium)
Rapport:	129 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Metalldriving.
Problemstilling:	Ved egne forsøk studere, vurdere og klargjøre arbeidsformer som gjør det mulig å bearbeide plater av metall slik at de får tre-dimensjonale former, og der formen består av ett platestykke.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, utprøving av teknikker.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Dette starter med en klargjøring av området, også i skolesammenheng. Oppgaven konsentreres om teknikker. Av den grunn gis det informasjon om ulike typer metaller (kobber, tinn, aluminium, sølv), metallers egenskaper, behandlingsmåter, redskaper, utstyr, hjelpemidler og bruk av disse.</p> <p>Egen forming: Denne inneholder serier hvor ulike driveteknikker demonstreres med tanke på undervisning. Driveteknikkene er: Blokking, krymping, hollandsk driving og vinkeldriving. Metalltrykking og pressing kommer i tillegg. Rapporten inneholder forklaringer og foto som</p>

	<p>illustrerer steg i prosessene. Dessuten lages det ferdige arbeid i de ulike teknikker.</p> <p>Didaktikk: Oppgaven er tenkt som et hjelpemiddel i undervisningssammenheng og er bygget opp med det for øye. Mange praktiske råd gis.</p>
Forfatter:	ØYE, OLAV
År:	1977 (1-årig studium)
Rapport:	165 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Skulptur.
Problemstilling:	Skulptur som emne i forming, ulike innfallsvinkler og metoder. *
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen skulpturforming og undervisningsopplegg.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Skulpturhistorie, kvalitetskriterier for skulptur.</p> <p>Egen forming: Denne består av dokumentasjon av skapingsprosesser hvor idémessige, material- og formmessige problemer reises og løses. Det endelig produktet analyseres formalt. En skulptur støpes i mørtelmasse tilsatt glimmer og natursteiner. Videre lages en lydskulptur i messing og to skulpturer i materialet tre. Disse er karakterisert av rytmiske linjer og formlikheter. Til slutt modelleres og støpes et portrett.</p> <p>Didaktikk: I denne delen dokumenteres et mindre undervisningsforløp i en 5. - 6. kl. der skulpturforming i tre er tema. Det synes som det å forme tredimensjonalt er fremmed.</p> <p>* Dette er en essens.</p>
Forfatter:	ØYE, EVA
År:	1978 (1-årig studium)
Rapport:	Bok I: 98 sider, bok II 120 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Mennesket - et motiv i forming.
Problemstilling:	Hva kan jeg fortelle om mennesket ved bildeforming i farget papir? En kritisk vurdering av denne studieform for egen del og med tanke på undervisning.

Metode/ framgangsmåte:	Analyse av barnetegninger, intervju med to kunstnere og egen bildeforming.
Innhold:	<p>Oppgaven starter med en analyse av tre barns tegninger hvor mennesket er motiv. Kandidaten viser at barnetegninger springer ut av et engasjement og vitner om opplevelse, behov, egenart og ekthet.</p> <p>Intervju: Kunstnerne Kai Fjell og Elsa Hagen intervjues om deres syn på kunst, deres kunstneriske virksomhet, deres syn på barnetegninger og pedagogisk virksomhet. De vurderer også noen av kandidatens bilder. Arbeidet av kunstnerne analyseres. Resultatene oppsummeres slik: Opplevelsen er det primære. Alle mennesker har behov for å uttrykke seg; gi et unikt bilde av mennesket selv - dets egenart. Dessuten: Kreativ virksomhet springer ut av engasjement som er kunstens viktigste forutsetning.</p> <p>Egen forming: Collageteknikk i farget papir er den tekniske rammen for egen bildeforming hvor barn, ungdom, voksne og gamle er motiv. Bildene beskrives og vurderes. Vurderingene gjelder egenskaper i kandidatens bilder som vei til eget formspråk og valg av undervisningsstoff. Eksempelvis: Teknikken fører med seg en bestemthet i form og fargeholdning som kan gi bildet av mennesket en klarhet og enkelhet.</p> <p>Hun finner fellestrekk for barnetegninger og kunst. Disse er opplevelse, behov, egenart og engasjement. Av estetiske observasjoner kan nevnes: Fortellende innhold innordnes under form, fellesmenneskelighet, ikke så mye "privatisering".</p> <p>Didaktikk: Kandidaten drøfter hvordan en kan få elever engasjert i å forme mennesker. Fire undervisningseksempler skisseres.</p>
Forfatter:	ANDERSEN, MILDRID
År:	1979
Rapport:	233 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Aktivitetsmateriale til barn i førskulealderen.
Problemstilling:	Kva for kunnskapar trengst for å vurdere eksisterande leiker og aktivitetsmateriale, og i arbeidet med sjølv å formgje slikt materiale for førskolebarn? *
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen forming, utprøving/testing av leiker.
Innhold:	Teorigrunnlag: Dette utgjør hovedtyngden i oppgaven. Kandidaten helegger at arbeid med å vurdere leiker er et tverrfaglig emne i

	<p>førskolelærerutdanninga. Trekk fra barns personlighetsutvikling med feste i Erikson og Piagets teorier, danner basis for oppgaven. Videre redegjøres det for barns alderstypiske trekk i deres oppfatning av og omgang med den fysiske omverden samt barn og leik. Dessuten behandles temaene barn og stimulering, barn og erfaring, barn og miljø sett i utviklingsperspektiv.</p> <p>Egen forming: Denne tar utgangspunkt i forholdet mellom barn og det fysiske miljø; at en gjennom aktivitetsmateriale kan gi barn grunnleggende kunnskaper om den fysiske omverden. Kandidaten utformer aktivitetsmateriale som kan gi direkte erfaring med ulike materialer og deres spesielle lydegenskaper. Dette gjøres på bakgrunn av utformede kriterier. Leikene framstilles for barn i den senso-motoriske og pre-operasjonelle periode. De prøves ut på barn, vurderes og forbedres. De lages i peddig, tre, plast og metaller. Eksempler på resultater: Lyd virker stimulerende på barn, mens materialvalg og utforming av aktivitetsmaterialet er viktig for hvilke erfaringer barn får. Kombinasjonen av praktisk arbeid - og korrigerende av dette med utprøvinger på brukerne, synes viktig når en i forming arbeider med funksjonsområdet.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har en didaktisk innretning. Jfr. foran. Oppgaven summeres opp med hvilke krav en bør stille til aktivitetsmateriale for barn i førskolealder. Disse har med barnets utvikling og krav til kvalitet, formgivingsmateriale, utseende og sikkerhet å gjøre.</p> <p>* Dette er en essens.</p>
Forfatter:	HAABESLAND, ANNY ÅSHILD
År:	1979
Rapport:	170 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Kristin Lavransdatter som utgangspunkt for skulptur - en didaktisk overveielse.
Problemstilling:	Hvordan gi uttrykk for opplevelse av romanen "Kristin Lavransdatter" i skulptur?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen forming, aksjon i skolen hvor intervju inngår.
Innhold:	Teorigrunnlag: Forskjellige sider ved romanen "Kristin Lavransdatter" som gir impulser til eget arbeid. Det handler om romanens karakter og tema, dens språkstil - komposisjon og middelalderens skulpturale uttrykk. Det innbyrdes funksjonsforhold mellom form og innhold danner også et grunnlag for egen forming. Videre utredes skulptur som fenomen, dens elementer og organisering

	<p>Egen forming: Det skapes 16 skulpturer og relieffer i leire, hvorav flere støpes i ulike leirtyper og gips. Disse har utgangspunkt i romanen. I tillegg dokumenteres akt- og kopieringsstudier. Det redegjøres for egen arbeidsprosess med tanke på tema, form og produksjon. Temaene som behandles før akt- og kopieringsstudiene, er Kristins nærhet til sin far og Erlend. Etter de nevnte studiene, som er faglig nyttige for videre arbeid, konsentreres arbeidet om stilisering. Kristin og Erlend framstilles til hest, og representerer den "jordiske" sida av Kristins konflikt. I det videre arbeid er det spenningen mellom jord og himmel som er temaet. Dette framstilles i relieffer. Arbeidet munner ut i en skulptur av Kristin som er en innholdsmessig og formmessig syntese av kandidatens opplevelse av Kristin. Kandidaten mener det bare er i relieffene og den siste skulpturen at hennes helhetsopplevelse av romanen kommer til uttrykk. Hun ser imidlertid alle produktene som meningsfylte ledd i måter å organisere erfaring på.</p> <p>Didaktikk: De didaktiske overveielser tar utgangspunkt i integrering; spesielt mellom norsk og forming. Det gjennomføres et undervisningsopplegg i videregående skole med romanen og skulpturforming som ramme. Dette danner grunnlag for å si at det litterære verket skaper uttrykksbehov og dermed uttrykks glede; dessuten at bearbeidingen gir mening i elevenes livssammenheng.</p>
Forfatter:	INDERGAARD, TOR
År:	1979
Rapport:	134 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Bygdens formkultur og skolen.
Problemstilling:	Hvilket forhold er det mellom bygdesamfunn og skole på det formkulturelle området? Er bygdens formkultur integrert i skolen?
Metode/ framgangsmåte:	Spørreundersøkelse, analyse og aksjon.
Innhold:	<p>(Teorigrunnlag)/utgangspunkt: Bygdens formkultur varierer fra sted til sted. Kjernen i denne er håndverket; en kulturressurs i tilbakegang. Kan dette skyldes formidlings/opplærings situasjonen?</p> <p>Spørreundersøkelse 1: Kartlegging av forekomst av aktiviteter innen håndverk i bygdene på Fosen. Det spørres om aktiviteter innen 20 områder; eksempelvis veving, tekstilsøm, brodering, ...trebearbeiding, hornbearbeiding, ornamentering, fiskegarmentilvirking... Informantene (kulturbærere) mener at alle aktivitetene det spørres om har forekommet i distriktet. Resultatet indikerer at typisk kvinnelige aktiviteter står noe sterkere i tradisjonen</p>

	<p>Analyse av Mønsterplan-74 viser at det ikke er noe som sikter mot å integrere bygdesamfunns kunst og formkultur i formingsundervisningen. Dette på tross av målformuleringens "kontakt med kunst og formkultur" og "medansvar for utforming av vårt miljø". Et unntak er undervisning i samiske områder.</p> <p>Spørreundersøkelse 2: Denne rettes mot lærere for å kartlegge om tilstanden er som M-74 indikerer. Undersøkelsen foretas på Fosen, og resultatet viser at det er store forskjeller mellom skolens aktiviteter og lokal formkultur.</p> <p>Konklusjonen er at bygdesamfunns aktiviteter og dermed lokal formkultur ikke er integrert i skolen.</p> <p>Egen forming: Dette er en aksjon med basis i lokal formkultur. Kandidaten er formgiver til "Fosen-votten". Kvinner fra lokalmiljøet er strikkesker. Videre formgis en skinnfell, og en kjepphest.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over hvilke konsekvenser konklusjonen kan avstedkomme for lokalsamfunn. Det foreslås opprettet et nytt fag i skolen som skal ivareta bygdenes formkultur.</p>
Forfatter:	KJOSAVIK, STEINAR
År:	1979
Rapport:	218 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Funksjon – form - forming.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Hva er det som gir brukstingene kvalitet og hvilke kvalitetskrav er variable, avhengig av tidsperiode? - Hva er det som styrer valg av de bruksting vi omgir oss med? - Hvilken verdi har det å arbeide med bruksting i formingsundervisningen?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, analyse, intervju, egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om bruksform gjennom tidene. En analyse av funksjonelle gjenstander - fortrinnsvis stoler - fra Egypt til vår tid, viser at forskjellige behov har vært vektlagt ulikt ned gjennom tidene. Eksempelvis gjelder dette symbolverdier, sosial status og oppgjør med det tradisjonelle. Likevel er bruksfunksjonen viktig hele tiden. Videre om analyse av funksjon og behov. Her trekkes fram bl.a. estetiske behov, men også holdninger i forhold til kulturell utvikling og verdier.</p>

	<p>Intervju med formgivere samt analyse av funksjonelle gjenstander gir innsikt i forholdet mellom funksjon og kvalitet. Eksempelvis trekkes det fram at tingens kvalitet ligger i samspillet mellom tingens form og dens funksjon som menneskelig bruksgjenstand. Det vil si i samspillet mellom funksjon, form, materiale og produksjonsmåte. Men økonomi og ressursbruk; dvs. etiske spørsmål må også trekkes inn i kvalitetsvurderinger.</p> <p>Egen forming: Denne starter med tretekniske prøver og prinsipper for trekonstruksjoner. Hovedvekten legges på funksjonsanalyse og utforming av "hvile-/soveplass for eldre og/eller bevegelseshemmede"</p> <p>Didaktikk: Funksjonsområdet i norske læreplaner i forming dokumenteres. Didaktikkens og fagdidaktikkens plass og oppgave i formingslærerutdanningen drøftes. Et eksempel på en læreplan innen funksjonsområdet i forming utvikles på bakgrunn av læreplanteoretiske betraktninger. Arbeidet munner ut i målanalyse og konkretisering av mål.</p>
Forfatter:	LILLETVEDT, STEINAR
År:	1979
Rapport:	80 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Vuggen - huset - byen.
Problemstilling:	Finnes det almenlydige kriterier hvorved en kan vurdere god og dårlig formgivning?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, analyse og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Det ene utgangspunktet for analyse og formgivning er faglig ideologi og det personlige estetiske uttrykk. Det andre er kulturstoff om vugger, om hustyper i Nordhordland og om øya Santorini.</p> <p>Egen forming: Utforming av ei vugge, planutkast til et hus i Nordhordlandtradisjon og oppmåling av byen Oia på Santorini er undersøkelsesmaterialet. Kandidaten avgrensar undersøkelsen til å gjelde estetiske kriterier for "det gode redskap".</p> <p>Det praktisk-estetiske arbeidet suppleres med litteratur om arkitektur, byen og formgivning.</p> <p>Problemstillingen besvares med et ja, om en setter naturen som referanseramme. Mer konkrete, allmenne kriterier kan oppsummeres slik: For den aktuelle vuggen, huset og byen står menneskelige primære behov sentralt i formgivingen. De får sin tjenlige form med proporsjoner som harmonerer med menneskets egne mål. Kravet om ærlighet overfor materiale og et</p>

	<p>konsekvent forhold mellom materiale, produksjon og funksjon synes også å være tilstede i de tre studieområdene. Dessuten brukes materialene slik at en stedegen karakter oppnås.</p> <p>Didaktikk: Skissering av et undervisningsopplegg.</p>
Forfatter:	MELBY. SOLFRID
År:	1979
Rapport:	214 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Dekor. En gjentakelse av like formelement i forskjellige system.
Problemstilling:	<p>Hvordan kan en skaffe seg kunnskap og erfaring til en estetisk vurdering av dekorative arbeid?</p> <p>Hvordan kan en utnytte dette i formingsarbeid i pedagogisk høyskole?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, eksperiment som modell for formale studier, egen forming, spørreundersøkelse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Definerings av mønster, dekor og ornament samt redegjørelse om "hverdagsmønster" og aktuelle persepsjonsfenomen. Teoretiske studier av komposisjon og estetiske virkemidler, herunder ulike ordningsprinsipp med vekt på mønsternet. Videre sees kunst og brukskunst i forhold til dekor.</p> <p>Egen forming: De konkrete studiene er delt i formalstudier og dekorstudier. Dekorstudiene består av dekorasjoner og brukstekstiler.</p> <p>De formale studiene har til hensikt å produsere et materiale som kan vurderes komposisjonsmessig. To formelement velges som ramme, og disse kobles på forskjellige vis i 70 studier. Studiematerialet er utført i stofftrykk. De uavhengige variablene i studiene er formkarakter, plassering, mellomrom, størrelse og farge. Det komposisjonsmessige vurderes ut fra rytme, proporsjon, balanse og kontrast.</p> <p>På bakgrunn av erfaringene fra formalstudiene framstilles 11 dekorasjoner og brukstekstiler i stofftrykk.</p> <p>Didaktikk: Med fem undervisningsopplegg ved Formingslærerskolen som bakgrunn, gjennomføres en spørreundersøkelse om formingslærernes didaktiske overveielser om dekor som arbeidsfelt i faget. Hovedkonklusjon: Dekor anses som et viktig læringsfelt i faget.</p>
Forfatter:	MELBYE, ELLA

År:	1979
Rapport:	287 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Fargers toneverdier som estetisk virkemiddel i forming ved pedagogisk høyskole.
Problemstilling:	Med tanke på undervisning i pedagogisk høyskole studere og vurdere Johannes Ittens fargelære om toneverdier, uttrykt i lys/mørke-kontrasten.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, eksperiment, egen bildeskaping, undervisningsopplegg; herunder intervju, spørreundersøkelse og vurdering av studentarbeid.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Redegjørelser om farge, fargeklassifisering, J. Ittens fargelære og kvalitetskriterier danner den faglige rammen for studiet. Den didaktiske rammen gis gjennom målfomuleringer, syn på skapende virksomhet og estetisk opplevelse.</p> <p>Egen forming: Studier av lys/mørke-kontraster utføres som eksperiment i enkle komposisjoner på basis av J. Ittens 8 oppgaveområder. Fargevirkninger i malte collageflater i firkantkomposisjoner beskrives. Arbeidet med disse danner grunnlag for økt bevissthet om lys/mørke-kontraster. Den faglige innsikten summeres opp i 11 punkt. Et eksempel: Enhet skapes ved nærhet i toneverdi i en fargetone og ved lik toneverdi i nærliggende fargetoner. Dessuten oppsummeres forhold angående verbalisering, teknikk og avgrensning av oppgaver.</p> <p>Videre følger en utarbeiding av oppskrifter for og innfarging av tekstiler i 7 toneverdiskalaer. Selvfargede og andre stoffer med variasjon i lys-mørke anvendes i 23 applikasjoner. Temaet er høst og vinter. Dette arbeidet utvider bevisstheten om fargevirkninger og anvendelse.</p> <p>Erfaringene tilsier at lys/mørke-kontrasten bør egne seg for fargestudier i pedagogisk høyskole.</p> <p>Didaktikk: Det gjennomføres en aksjon; et undervisningsopplegg på tre uker i en årshet i tekstilforming. Referansen er kandidatens egne studier. Resultatet viser at studentene opplever en stimulans til å se og anvende farger, og de er positivt innstilt til fargestudier. Studentenes konkrete behandling av farger viser positive endringer, mens bevissthetsendringene er relativt små.</p>
Forfatter:	STRØMSBO, ANNE MARIE
År:	1979

Rapport:	109 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Veving med utgangspunkt i brukstekstiler fra Seljord.
Problemstilling:	Hvordan er faltveven blitt nyttet som redskap til å framstille brukstekstiler i Seljord? Kan denne kunnskapen gi impulser til arbeid i vev i den pedagogiske høgskolen?
Metode/ framgangsmåte:	Registrering av et felt, eksperiment som modell og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Teori om aktuelle veveteknikker.</p> <p>Registrering: Veverker i Seljord er informanter. Det registreres gamle vevnader i skillbragd brukt til Telemarkstepper dessuten rosebragd og krokbragd brukt til åklær. Videre finnes lerretsvev i julehåndklær, duker og verkenstoffer; dreil og halvdreil i duker samt kypertstoffer, satengvevde sengeklær (bolster) og sengetepper i hullbragd. Kandidaten finner hullbragden interessant for videre arbeid da denne kan gi mange variasjonsmuligheter og kan utføres i bordvev.</p> <p>Vevingen holdes i hevd gjennom gamle veverker som lager Telemarkstepper og krokbragdepper. Det foregår noe kursvirksomhet, mens det finnes lite veving i ungdomsskolen.</p> <p>Egen forming: Hullbragdtypeknikken benyttes i eksperiment i tre serier hvor oppsetting, innslag (garnkvalitet og art) og farge varieres. Erfaringene fra eksperimentene anvendes i utforming av brukstekstiler og dekorative tekstiler. Som brukstekstiler formgis brikker, løpere, ei drakt og veske. Seks tepper i store og små formater utgjør de dekorative tekstilene. Kandidaten mener at hullbragd kan brukes i sammenhenger der en ønsker et stoff med kraftig tekstur og der en søker ornamentale virkninger.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon om kulturarven sett i forhold til skolen, kreativitet og anvendelse av vev i pedagogisk høgskole.</p>
Forfatter:	SØRENSEN, RAGNA
År:	1979
Rapport:	118 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Filt - tekstil uten en tråd.
Problemstilling:	Hvordan utnytte ullas filtingsevne? - Hvilke variasjonsmuligheter er det i filtingsprosessen? - Hvilke anvendelsesmuligheter har filt?

	- Hvilken plass bør filting ha i formingsundervisningen?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, eksperiment og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om filt og filting; herunder historisk oversikt, om materialer til filt, filtingsegenskaper, produksjon av filt og filtingsprosessen.</p> <p>Egen forming: Denne består av eksperiment der kandidaten undersøker ulike saueulltyper og ulike bearbeidingsmåter med tanke på filtkvaliteter. Eksperimentene utføres manuelt med enkelt utstyr med tanke på bruk i skolen. Det lages 9 utprøvingsserier. I eksperimentene inngår utprøving av dalasau-, pelssau- og spælsauull. Det er spesielt leggingen av kardeflor kandidaten undersøker. Dessuten inngår det eksperiment om bindings- evnen knyttet til innlegging av ukardet ull, og utprøving av ulike valkings- måter.</p> <p>Resultatene viser at filtingsprosessen gir mange muligheter til å variere filtens utseende. De ulike ullfibertyperne gir ulik kvalitet når det gjelder mykhet og tetthet. Kryssleggingsmåter av kardeflor har mindre inn- virkning på kvaliteten enn antatt, mens legging av farge (ullas naturlige) gir mengder av muligheter i valører og form. Disse kan styres bevisst eller brukes tilfeldig. Det samme gjelder ved innlegging av ukardede fibre. I valkingen benytter kandidaten bl.a. spilegardin i tre. Dette enkle redskapet gir jevn overflate. På bakgrunn av eksperimentene framstilles 13 bruks- gjenstander og dekorative tekstiler i to- og tredimensjonal form.</p> <p>Didaktikk: Dette emnet knyttes til refleksjon om mulig måloppnåelse gjennom arbeid med filting. Et opplegg om filtingsmetoden i en videreut- dannelsesklasser i forming bekrefter at en gjennom filting kan oppnå kunnskaps- ferdighets- og til dels holdningsmål.</p>
Forfatter:	SÆTHER, KARI BØ
År:	1979
Rapport:	212 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Forming med psykisk utviklingshemmede.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Korleis kan ein legge formingsarbeidet til rette slik at dei psykisk utviklingshemma får nytte fantasi og eiga skapende evne? - Kan ein finna fram til materialar som er meir tenlege til å fremja sjølstendig arbeid enn andre? - Kva slags arbeidsmetode vil vera best for å nå dette målet?

Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, spørreundersøkelse, aksjon med elever og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Dette viser en oversikt over den historiske utviklingen for den pedagogiske virksomheten for psykisk utviklingshemmede her til lands. Formingsfagets plass i dette arbeidet belyses. Videre behandles psykisk utviklingshemming og læring, samt tanker om forming for den aktuelle gruppen.</p> <p>Besøk ved tre større institusjoner og spørreundersøkelse blant lærere ved disse, om hvilke materialer som kan egne seg for psykisk utviklingshemmede, viser at leire og plastelina prioriteres sterkest.</p> <p>Aksjon: På bakgrunn av innhentet kunnskap og egen erfaring med psykisk utviklingshemmede utformer kandidaten undervisningsopplegg i forming for 8 psykisk utviklingshemmede elever. Det anvendes mange forskjellige materialer. Oppgavetyperne er en kombinasjon av frie og bundne. Det redegjøres for opplegg, og elevenes produkter dokumenteres. Materialer som kandidaten mener egner seg for de aktuelle elevene, er tørre farger og papir, riving i papir, leire, tråd og stoff. Erfaringene viser at elevene må mestre teknikker før en gir frie oppgaver.</p> <p>Egen forming: Denne består i å benytte de materialer som de psykisk utviklingshemmede i undervisningsforsøket anvender. Dette spenner over et bredt spekter som f.eks. fargestifter, collageteknikk, maling, modellering med leire og broderi.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har et didaktisk innhold.</p>
Forfatter:	WATNE, ALBERT
År:	1979
Rapport:	131 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Sveip før og nå.
Problemstilling:	<p>Tilvirking og bruk av sveipte trekar i vårt gamle bondesamfunn sett i forhold til forming.</p> <p>Hvordan kan vedanatomi og treeteknologi virke inn på metoder for framstilling av sveipte trekar og samtidig gi en dypere innsikt i tre som formingsmateriale?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, feltundersøkelse, analyse, eksperiment, egen forming og utprøving i skole.
Innhold:	Teorigrunnlag: Om vedanatomi og treeteknologi.

	<p>Feltundersøkelse om sveipte trekar: Muntlig tradisjon om tilvirkingsmåter og bruk av sveipte kar oppsøkes hos eldre informanter i Indre Agder og Telemark. Dessuten analyseres sveipte kar ved bygdemuseer og Norsk Folkemuseum. Mange tekniske detaljer dokumenteres; eksempelvis bøying av sveip og sammenføring av sveipendene, overflatebehandling og dekor. Sveipte kar har hatt et bredt bruksområde; fra å være smørøskjer til kledesask, oblatøskje, ferdaskrin og sendingskorg. Gamle trebøyingsmåter vekker spesiell interesse.</p> <p>Materialkunnskapen fra folkekulturen sammenholdes med kunnskap om vedanatomi og moderne treeteknologi. Dette danner basis for egne forsøk med plastifisering. Elastisitetsevnen til ulike treslag og ulike måter å plastifisere på, prøves ut gjennom eksperiment.</p> <p>Egen forming: På bakgrunn av kunnskap fra feltarbeidet og plastifiserings-eksperimentene framstiller kandidaten 13 sveipte kar til ulike formål. Kandidaten tar i bruk forskjellige tekniske løsninger som krever at en samarbeider med trematerialet og dets egenskaper.</p> <p>Didaktikk: Med tanke på undervisning framstilles en lysbildeserie om sveip. Teknikken prøves ut i tre ulike pedagogiske sammenhenger. Erfaringene gir grunnlag for å mene at teknikken kan egne seg fra ungdomsskolen og oppover. Bruk av arbeidsområdet i skolen begrunnes ut fra den samlede erfaring oppgaven gir.</p>
Forfatter:	GJØRSVIK, INGEBJØRG
År:	1979 (1-årig studium)
Rapport:	199 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Entrådsstriking - rett/vrang -, dekor.
Problemstilling:	Hvilke muligheter har entrådsstriking?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, eksperiment som modell, egen forming, spørreundersøkelse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Trekk fra strikkingens historie, strikking i Norge, metoder og mønster. Videre om dekor og trekk ved formingsfagets utvikling.</p> <p>Egen forming: Denne består av eksperiment, klær og dekorative tekstiler i to- og tre-dimensjonal form.</p> <p>Utprøving av kvadrat som dekorelement: Eksperimentene utføres som border og flatemønstre, men også som ornament og friere komposisjoner. Mellomrommene varieres og kvadratene forskyves diagonalt. Virkningene vurderes komposisjonsmessig. Eksempler på vurderinger. Ved</p>

	<p>regelmessig plassering og stor avstand mellom formene, faller komposisjonen fra hverandre. Dette er tydeligst i border. Ved diagonal forskyvning av formene blir oppbyggingen mer aktiv og ledig. Det oppstår flere muligheter.</p> <p>Entrådsstrikking: Samspill mellom garnkvalitet, tykkelse på strikkepinner, avstand mellom dekorelement og selve dekoren prøves ut. Dekoren kommer fram ved veksling mellom rette og vrangle masker.</p> <p>I 9 strikkearbeider (klær og veggtepper) anvendes kvadratet som dekor. En stadig frierer bruk av kvadratet, materialer, og anvendelse av rett- og vrangstrikking finnes i dekorative bilder, relieffer og skulpturer – til sammen 47 arbeider. Disse arbeidene har sin rot i det stramme eksperimentarbeidet og viser hvordan et slikt studium kan avstedkomme nye former, forårsake innsikt slik at en kan variere og gi flater og former liv.</p> <p>Didaktikk: Her dokumenteres en spørreundersøkelse blant 40 elever i 4. og 6. kl. om preferanser når det gjelder border og flatemønster. Symmetriske og stramme mønstre foretrekkes. Valget av komposisjoner samsvarer godt med kandidatens egne vurderinger av tilsvarende. Det er utarbeidet et forslag til undervisningsopplegg i formingslærerutdanninga.</p>
Forfatter:	RAKSTANG, ÅSLAUG
År:	1979 (1-årig studium)
Rapport:	187 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Struktur og tekstur i tekstil.
Problemstilling:	Hvilken verdi har struktur og tekstur som virkemidler i tekstil forming? En utprøving av egenskaper og virkninger av strukturer og teksturer i tekstile flater.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, eksperiment som modell for utprøving, egen formgivning.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Klargjøring av innhold i begrepene persepsjon, konstruksjon, struktur og tekstur. Videre om estetiske kriterier og forming som fag.</p> <p>Egen forming: Denne består av en eksperimentdel og en formgivingsdel.</p> <p>Eksperimentene baseres på å få innsikt i årsak og virkning når det gjelder struktur og tekstur i tekstile flater. Konstruksjon av flater skjer ved hekling i hvite materialer. Konstruksjonsmåte, materiale og redskap er uavhengige variabler i 10 prøverekker. Variablenes betydning for flatenes struktur og tekstur dokumenteres og kommenteres</p>

	<p>Med vevde og heklede flater som studieobjekt, utprøves og vurderes sammenstilling av tekstile flater. Det utarbeides skalaer og ulike klanger. Disse knyttes til tett og åpen struktur, sammenstilling av flater med både ulik struktur og tekstur, samt flater med lik struktur og ulik tekstur. Kandidaten utformer en skala i heklede fastmasker som blir grunnleggende for egen formgivning. Videre lages sammenstillinger av flater der en søker å intensivere og nøytralisere strukturen og teksturen. Det klanglige aspektet i vevde flater prøves ut i enkle komposisjoner.</p> <p>På bakgrunn av innsikt som eksperimentene har gitt, formgis bruksgjenstander; klær og innredningstekstiler, samt prydeklær – til sammen 17 arbeider.</p> <p>Didaktikk: På bakgrunn av egne erfaringer utarbeides en skisse til undervisningsopplegg i forming i lærerutdanning hvor målet er å la studenter få opplevelse, erfaring og kunnskap om de verdier som finnes i overflater.</p>
Forfatter:	FINSTAD, BRYNJULF
År:	1980
Rapport:	151 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Arbeid med forming der bergkunsten i Alta er det idémessige utgangspunkt.
Problemstilling:	Arbeid med forming der bergkunsten i Alta er det idémessige utgangspunkt, - avdekke innholdet i bergkunsten - anvende dette som del i formingen.
Metode/ framgangsmåte:	Litteratur- og feltstudier, egen skaping, undervisningsopplegg.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Det ene fundamentet er oversikt over bergkunst, bergkunsten i Alta, analyse av bergkunst ut fra psykologiske teorier samt kunstteorier sett i forhold til bergkunst. Det andre er innholdet i bergkunsten sett i relasjon til formingsfaget.</p> <p>Egen forming: Denne er sentrert om tre ulike tilnæringsmetoder. I første omgang består den av feltstudier hvor bergkunstmotiv kopieres. Herunder kommer utprøving av ulike papirtyper og fargestoffer eksempelvis kalkering, gnidetrykk med plantedeler, grafittstift, preging i papir og metallfolie og svertetrykk. De forskjellige metodene gir svært ulik presisering av motivet og teksturale virkninger. Arbeidene fungerer som grafiske uttrykk.</p>

	<p>Motiver fra bergkunsten bearbejdes bildemessig i forskjellige teknikker (collage, batik). Kandidaten erfarer at bergkunstens formspråk bryter med eget uttrykk.</p> <p>Bergkunsten og kulturlandskapet gir assosiasjoner som danner utgangspunkt for et mer intuitivt og spontant bildearbeid. Dette resulterer i 9 malerier hvor det fantaseres over temaene jakt, steinaldermennesker og frodighet.</p> <p>Didaktikk: Det gjennomføres to opplegg - etterutdanningskurs for formingslærer og et undervisningsopplegg med lærerstudenter. Gruppene gir en positiv vurdering for bruk av bergkunsten (informasjon om og utnyttning av lokalt kulturstoff). Lærerstudenter er noe reservert overfor en mer fri og assosiativ bildeskaping som metode i denne sammenheng.</p>
Forfatter:	FREDBO, HELGE
År:	1980
Rapport:	303 sider, illustrasjoner.
Tittel:	En praktisk og didaktisk studie av intensjonalitet som fenomen i forming.
Problemstilling:	Som tittelen.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier og fenomenologisk tilnærming; introspeksjon.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Filosofi knyttet til fenomenologi og intensjonalitet er basis for oppgaven. Dessuten utgjør teori om kreativitet, ekspresjonisme og kunstforståelse vesentlige element.</p> <p>Egen forming: Siktemålet er å finne ut noe om hva som skjer når kandidaten forsøker å gi konkret uttrykk for en rettet opplevelse eller tanke. D.v.s. når intensjonalitet blir fenomen og manifesterer seg i et materiale.</p> <p>Å gi uttrykk for egne tanker og opplevelser i møte med kristen tro og natur/landskap, er tema. Arbeidet består av 33 formingsprosjekter. Hver av disse har et navn som angir et innhold; eksempelvis: "Som fugl - så menneske. En allegori om håp og lengsel.", "Fristelse - fall.", "Vår", "Østfold. Ingen fjell å hvile øynene på." Konkretiseringen av temaene skjer gjennom maling med vannfarger og forming i leire. På grunnlag av introspeksjon kommenteres hvert prosjekt.</p> <p>Kandidatens sammenfatninger av egne erfaringer viser bl.a. at ikke bare</p>

	<p>tanker, følelser og opplevelser er intensjonale i relasjon til noemata. Selve handlingen er med på å flytte grenser for tanken omkring et tema. Den noematiske kjerne utvides stadig. Noen andre eksempler på erfaringer er: Nærhet til materialet og det tematiske innholdet virker vesentlig i prosessen. De små formater bevirker også nærhet. Han arbeider mer spontant i et ukjent medium (leire). Det er vesentlig at mediet yter lite motstand slik at det egner seg for kandidatens spontane uttrykksmåte.</p> <p>Didaktikk: Overveielser knyttet til undervisningens hva og hvordan gjøres med referanse til egne erfaringer og teoristoff om kreativitet, ekspresjonisme og kunstforståelse.</p>
Forfatter:	GULLBERG, VIVIAN HERNAR
År:	1980
Rapport:	260 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Massemediabilete i formingsundervisninga. Ei didaktisk vurdering av kjønnsrollespørsmål som utgangspunkt for biletskaping.
Problemstilling:	<p>Kan ein i formingsundervisninga øva opp (skapa) ei medviten og kritisk haldning til inntrykka frå massemediabilete?</p> <p>Ei didaktisk vurdering av kjønnsrollespørsmål som utgangspunkt for bileframstilling i formingsundervisninga.</p>
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, analyse av ukeblad, egen bilde skaping og undervisning; herunder spørreundersøkelse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Temaets aktualitet, innstillinger, forming, estetisk opplevelse, massemediabilde og pop-kunst. Videre: teori om visuell kommunikasjon, kommunikasjonsmodeller og bildeanalyse. Dessuten teori om visuell persepsjon.</p> <p>Undersøkelse av hvilke kjønnsrollemønster som kommer til uttrykk i ukebladbilder som aldersgruppa 15 -19 år leser. Noen resultater: Både kvinner og menn bør være unge. Kvinner er ikke framstilt så ofte som menn i forbindelse med yrke. I forhold til hjem og barn er det motsatt. En finner en fokusering på kvinners ytre og delvis på sex. Menn forekommer oftere i "ute"-fritidsmiljø. De er opptatt av sport, biler, kriminalitet og krig.</p> <p>Analysen gir ut fra "lov om likestilling mellom kjønnene" og M-74 grunn til at innstillinger bør bearbeides. Kan forming være et hjelpemiddel?</p> <p>Egen forming: Det skapes 46 bilder som skildrer ulike sider ved temaet og er et middel til selvforståelse. Studier av graden av abstraksjonsnivå viser</p>

	<p>at dette påvirker kommunikasjonen. Kandidaten finner flere likhetspunkter med pop-kunsten.</p> <p>Didaktikk: Et undervisningsopplegg på ei uke i en 9. klasse viser at analyse og vurdering av massemediabilder kan gi verdifulle impulser til elevenes bildeskaping. De har analyserende og vurderende holdninger til arbeidet. Men deres holdninger til selve temaet endres lite. Resultatene sees i lys av kunnskap om holdningsdanning og endring.</p>
Forfatter:	HJUKSE, RAGNHILD ØRBECH
År:	1980
Rapport:	227 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	"Stakk og liv".
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilke "verdier" kan ei folkedrakt som "Stakk og Liv" ha i seg, sett fra en kulturhistorisk og praktisk/estetisk synsvinkel? - Lokalt kulturstoff som utgangspunkt for skapende aktivitet i forming.
Metode/ framgangsmåte:	Feltstudier: intervju, analyse og søm av drakter, spørreundersøkelse. Egen forming av klær og undervisningsopplegg i lærerutdanninga, herunder spørreundersøkelse og vurdering av arbeider.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om kvinnedrakter i Øst-Telemark, kulturstoff i klesforming og om didaktisk relasjonstenkning.</p> <p>Feltundersøkelse: Intervju med 15 eldre kvinner som har brukt "Stakk og Liv" som eneste drakttype hele sitt liv, dokumenterer draktdelenes utseende, "regelverk" og variasjon, bruk og tilvirking. Kandidaten studerer regelverk og frihet ved selv å sy drakta. Studiene knyttes til "verdiene" form, materiale, farge, dekor og det håndverksmessige. Gjennom veiledning i søm av "Stakk og Liv"-drakter, erfares at drakta kan produseres av unge jenter i dag. "Det vakre" og "tilhørighet" er av lokale bunadbrukere brukt som viktige begrunnelser for bruk av bunad.</p> <p>Konklusjon på feltundersøkelsen: Skal drakta være "liv laga", må en kjenne spenningsfeltet mellom regelverk og frihet.</p> <p>Egen forming: I tillegg til søm av ei "Stakk og Liv-drakt" (jfr. foran) tar kandidaten utgangspunkt i de "verdiene" hun finner i denne drakta. Hun skaper nye plagg (skjorter, vester og skjørt) tilpasset brukerens fysisk og psykisk behov. Det tar tid å lære "verdiene" å kjenne slik at de kan bli hensiktsmessige redskap for personlige ideer.</p> <p>Didaktikk: Et undervisningsopplegg i lærerutdanninga dokumenterer hvordan lokalt kulturstoff (vester) kan danne utgangspunkt for nye</p>

	klesuttrykk.
Forfatter:	BLEKASTAD, LIVE
År:	1981
Rapport:	140 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Materialet i skulptur.
Problemstilling:	Materialet i skulptur. Et forsøk på å belyse og gjøre rede for materialets estetiske funksjoner i skulptur.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, intervju, eksperiment som modell for egne materialstudier, egen forming, analyse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om skulptur og skulpturale virkemidler. Materialet i skulptur belyses gjennom eksempler fra skulpturhistorien med vekt på moderne skulptur.</p> <p>Materialet i skulptur belyses gjennom skulpturer av Gunnar Torvund og hans erfaringer som dokumenteres gjennom intervju.</p> <p>Egen forming: Materialet i skulptur belyses gjennom egne formingsprodukter. I seks masker er materialene stål, tre og leire variabler, mens formen holdes konstant. Analyser viser at følgende materialegenskaper har innvirkning på det estetiske uttrykket: materialstrukturen, materialets indre sammenheng, tekstur, overflateglans og farge.</p> <p>Disse fem uttrykksegenskapene vurderes og sammenlignes med synspunkt fra de andre kildene i oppgaven. På bakgrunn av drøftinger konkluderer kandidaten med at følgende egenskaper er de mest vesentlige for materialets uttrykk: struktur, hardhet, tekstur, glans og farge. Videre analyseres samspillet mellom materiale, form og uttrykk i skulptur.</p> <p>Gjennom skaping av to skulpturer i stål oppsummeres kandidatens kunnskap om materialet i skulptur.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon om skulpturundervisning i skolen (mål og innhold) gjøres ut fra en modell hvor materiale, form og uttrykk står i et samspill med hverandre.</p>
Forfatter:	FURE, PAULA
År:	1981

Rapport:	2 bøker, 226 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Erindringsbildets betydning for billedskapning og identitet.
Problemstilling:	Kan bruk av erindringsbildet i billedskapende arbeid ha verdi for vår billedskapning og vår identitet? En didaktisk vurdering av erindringsbildet som grunnlag for formingsarbeid.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, intuisjon, frie assosiasjoner, hermeneutisk metode og holistisk analyse, egen forming og utprøving i skolen.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om bilde, erindring og erindringsbilde sett fra filosofisk, psykologisk, litterært og kunstnerisk synsvinkel. Om billedskapning og kreativitet, identitet. Dessuten om valgte metoder.</p> <p>Egen forming: Denne handler om erindringsprosesser der billedskapning er vei til erkjennelse. Etter en åpen start ("i ring"), samles erindringsbildene om skjønnhet som emne. En stor mengde bilder skapes ut fra emnene natur/skjønnhet, ting/skjønnhet og menneske/skjønnhet. For hver bildegruppe lages et bilde som betraktes som en syntese. Det er "Skjønnhet", "Ikone I, II og III" og "Helhet". Arbeidet med de ulike emnene beskrives og tolkes ut fra teori om erindringsbilde og billedskapning, erindring og identitet. Tolkningen/erfaringene knyttes til at erindringsprosessen ikke er intellektuell. Videre at erindringsbildet ligger i det ubevisste, fremstår som assosiasjon, har ikke eksistert, kommer plutselig, kommer i ubevoktede øyeblikk, representerer ikke en vane, er flerdimensjonalt, er levende og er poetisk. Videre tolkes erindringsprosessen i forhold til identitet.</p> <p>Didaktikk: Det gjennomføres et undervisningsopplegg i videregående skole, valgfag allmennfaglig studieretning (42 elever) hvor oppgaven er å gi uttrykk for fine opplevelser eller fine ting i vonde opplevelser. Elevenes uttalelser tolkes bl.a. ut fra samme teoretiske utgangspunkt som kandidatens. Kandidatens egne erfaringer sammenlignes med elevenes. Erfaringene sees i forhold til verdi for billedskapning og identitet.</p>
Forfatter:	HARJO, RANDI SLIND
År:	1981
Rapport:	163 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Musikk som utgangspunkt for billedskapning - en didaktisk overveielse.
Problemstilling:	- Kan opplevelse av musikk, hvor klang og dynamikk er fremtredende elementer, ha verdi for egen billedskapning?

	- Kan en påvise verdier for forming i et integrert opplegg med musikk i grunnskolen?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, introspeksjon, egen forming. Utprøving i skolen: observasjon, analyse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Bilde og musikk, noen refleksjoner om likheter og forskjeller i disse uttrykksformene. Opplevelse av musikk, fargesynestasier, bildespråk, farge og dynamiske virkemidler.</p> <p>Egen forming: Kandidaten lager bilder med utgangspunkt i to musikkstykker fra området "ny-musikk". Disse er "Jakobs drøm" av K. Penderecki og "Greening" av A. Norheim. Det første stykket er selvvalgt og kandidaten har kjennskap til stykket, komponisten og idéinnholdet. Det andre stykket er ukjent og en intuitiv angrepsmåte blir lagt til grunn for bildeuttrykket. Det lages 7 bilder i vev, applikasjon med broderi samt skisser i akvarell.</p> <p>Musikkens abstrakte, auditive språk gir stimulering til visuelt bildespråk. Musikken gir opplevelser, assosiasjoner og stemninger. Både en analytisk og spontan opplevelse av musikk kan være av verdi for bildeuttrykket, men kandidaten mener at en utvidet kjennskap til musikken er av vesentlig betydning i begge fall. Opplevelsene har ikke feste i et visuelt forbilde og utformingen blir i større grad et fantasifremkalt uttrykk. Klanglige og dynamiske elementer medoppleves gjennom musikkens uttrykk og i noen grad kan slike gjenfinnes i bildene. Bevissthetsinnholdet relateres til stemninger, følelser, form og farge i forhold til musikkens elementer. Kandidatens erfaring er at i samspill fungerer disse som utgangspunkt og styrende faktorer under utformingen. Dessuten gir skapingen forståelse for den musikken som benyttes.</p> <p>Didaktikk: Et undervisningsopplegg i en 5. kl. viser at elevene i noen grad lar seg stimulere av musikk.</p>
Forfatter:	JOHANSEN, TORE B.
År:	1981
Rapport:	150 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Håndverk og forming.
Problemstilling:	Vil jeg gjennom å gjennomleve et håndverk få bedre forståelse for samspill mellom funksjon, form og materiale?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming, egen forming.

Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Synspunkt på teknologi i forhold til tradisjon og håndverk i dagens samfunn danner utgangspunkt for søking etter valg av tradisjoner i et lokalmiljø. Om formingsfagets ansvar overfor kulturarv og tradisjon. Om båtbygging som håndverk i lokalmiljø.</p> <p>Egen forming: Erfaring med et håndverk skaffer kandidaten seg ved å gjennomleve en båtbyggingsprosess og beskrive denne. Han bygger en bruksbåt i tre til bruk innaskjærs. Båten skal tåle vind, bølger, last og samtidig være lettdrevet. Han arbeider ved et båtbyggeri på Lista og får derigjennom tilgang til kunnskap som erfarne båtbyggere sitter inne med. Tegninger og praktiske løsninger drøftes med fagfolkene, men det er kandidaten selv som utfører arbeidet. En mengde tekniske detaljer, valg og erfaringer dokumenteres.</p> <p>Kandidaten erfarer at kunnskap, nøyaktighet, erfaring og manuell dyktighet er vesentlige sider ved håndverket. Det samme gjelder kreativitet. Disse resultatene belyses i forhold til håndverk, konvergent og divergent tenkning, kreativitet, behov, materiale, funksjon og form. Dessuten i forhold til kvalitet, selvhjulpenhet, tradisjon, miljø og læring av tradisjon. Dette er kvaliteter kandidaten vurderer som vesentlige i holdningsdanning i forhold til tradisjon, kunnskap og ressurser. Spesielt peker han på forskjellen på teoretisk kunnskap om båtbygging (som han hadde før arbeidet startet) og praktisk erfaring med samme. Førstnevnte kaller han viten, mens sistnevnte gir forståelse.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon på bakgrunn av egne erfaringer. Disse knyttes i sterk grad til læring.</p>
Forfatter:	LEU, PETER
År:	1981
Rapport:	222 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Utstillingsforming.
Problemstilling:	Utstillingsforming. En praktisk- estetisk- og didaktisk vurdering.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, eksperiment, observasjon, spørreundersøkelse, analyse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Analyse av hva utstilling, forming og utstillingsforming er. En konklusjon er at utstillingsforming er en sammensatt formingsdisiplin med forankring i skoleverket. Videre belyses utstillingskommunikasjon.</p> <p>Egen (og andres) forming: Temaet representerer ulike sider ved utstillingskommunikasjon. Det utarbeides 4 utstillingsstudier: formalstudier, publikumstudier produktstudier og uttrykksstudier 1) De formale studiene</p>

	<p>utføres ved at begrepet "egg" visualiseres. Systematiske eksperiment med formale virkemidler og studenters (24 stk.) reaksjoner på disse, viser at formkvaliteter kan etterprøves. Skilt og farge regnes som de fremste virkemidlene. 2) Publikumsstudier: De formale studiene foran benyttes i en utstilling. Atferd i lokalet observeres og et spørreskjema avdekker studenters (61 stk.) oppfatning av formale virkemidler. Resultater: Skriftform og farge blir best persipert. Rompersepsjonen er avhengig av miljøfaktorer. 3) Produktstudiet er en analyse av utstillingen "Hvor går formingsfaget?" arrangert av Landslaget forming i skolen. Utstillingen synes å ha en positiv effekt som debattutstilling. 4) Uttrykksstudiene gjelder 12 eleverbeider med kommentarer fra dekoratørutdanning (VK I). Disse viser at å gi uttrykk for et musikkstykke eller et litterært verk i tre-dimensjonal form, styrker elevenes selvbevissthet.</p> <p>Konklusjon: Utstillingskommunikasjon er en overordnet karakteristikk av utstilling og utstillingsforming, en del av samfunnets informasjonssystem, et formingsspråk og en måte å formidle tanker og følelser på.</p> <p>Didaktikk: Vurderinger angående utstillingsforming og skole/didaktikk, utstillingsforming og kommunikasjon, utstillingsforming og forskning.</p>
Forfatter:	SCHEI, ELSE IRENE
År:	1981
Rapport:	237 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	En dokumentasjon av fargeopplevelse.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilken betydning har endringer i kulørtonekontrasten rødhet og grønnhet (r og g), og endringer i nyansene for mine opplevelser av samklagen mellom fargene i en fargeakkord? - Hvordan kan jeg anvende denne kunnskapen i egne bilder? - Hvordan kan jeg med utgangspunkt i egne erfaringer om farger, til rettelegge en undervisning om emnet for den videregående skole?
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutisk tilnærming til egen formingsprosess; reprospektiv analyse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om begrepet farge, om tema/idé og fargeopplevelse, fargespråk (NCS), tolking av farger.</p> <p>Egen forming: Første ledd av problemstillingen studeres gjennom eksperiment som modell hvor a) kulørtonekontrast og b) fargenyanser er variabler i et fast motiv. Resultat for a: Forskjellen i kulørte biegenskaper eller fravær av slike synes å skape uttrykket. Dette fører til at akkordene oppleves å være litt forskjellige i kjølighet, varme, aktivitet og tiltalenhet. Likheten mellom komposisjonene er imidlertid overrøinende. Resultat for b:</p>

	<p>Hovedegenskaper, mønsterbildets tydelighet, kulørthet og formdannende faktor endres. Det gir variasjon i opplevelse av synestesier, assosiasjoner, form og tiltalenhet. Dvs. at forskjellen mellom farge-akkordene er overgripende.</p> <p>Med ulike tema som danseren i varierte uttrykk, angst, lykke og stengsel, lages serier med bilder hvor kunnskap om rød/grønn-kontraster anvendes. Spontane, intuitive, ekspressive og analytiske arbeidsmåter benyttes. For hvert bilde – til sammen 48 stykker - beskrives prosessen fra idé til bilde. Fargeakkordene analyseres, fargevirkningene tolkes og verdivurderes i forhold til ideen. Kunnskap som tidligere var ubevisst blir bevisst, og fargesystematikk får praktisk estetisk verdi.</p> <p>Didaktikk: Drøfting av egne erfaringer i forhold til undervisning, mål for videregående skole og utarbeiding av skisse til undervisningsopplegg.</p>
Forfatter:	STÅLAND, OLA
År:	1981
Rapport:	257 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Hvordan bearbeide den botaniske blomst til dekor i sammenheng med undervisning i forming.
Problemstilling:	<p>Hvordan bearbeide den botaniske blomst til dekor i sammenheng med undervisning i forming</p> <ul style="list-style-type: none"> - ved selv å gjennomleve en skapingsprosess "fra blomst til dekor" - ved å samle og studere kulturstoff - ved å samle og studere stoff fra undervisningsarbeid med dekor?
Metode/ framgangsmåte:	Eksperiment som modell, egen forming, feltstudium hvor intervju inngår.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om dekor, formale grunnbegrep, persepsjonsfenomen og historisk riss om dekor og teori som stilisering av blomster og vekster.</p> <p>Egen forming: Denne delen er treleddet: 1. Eksperiment anvendes som modell for klargjøring av koblingssystemer for border og sentralornament. 2. Fem blomster i ulike posisjoner er objekt for stiliseringstudier hvor sammenstilling av element og ulike grader av stilisering inngår. 3. Materialisering/anvendelse av dekor utføres i serigrافي, treskjæring og leire. Resultat: Dekorfunksjonen er i liten grad avhengig av stiliseringsgraden hos enkeltelementet. Treskjæring krever mest stilisering, mindre hos leire og minst for serigrافي.</p> <p>Feltstudium av folkekunst (fortrinnsvis treskjæring og skjæring i kleber) i Nord-Gudbrandsdalen og dekorativ kunst i Oslo Rådhus (D. Werenskiolds</p>

	<p>trereleffer og freskoarbeider av P. Krohg og Aa. Storstein). Eksempler på resultat: Blomster sett ovenfra forekommer hyppigst. Akantusblomsten har en framtrødende plass i N.-Gudbrandsdalen, mens 2/3 av blomsterformene i Oslo Rådhus gir anelse av et botanisk utgangspunkt.</p> <p>Didaktikk: Feltstudium av undervisningsopplegg om dekor i en etterutdanningsklasse i forming. Det dokumenteres at natur skaper mer engasjement og læring i forhold til dekor enn bruk av folkekunst. Videre utformes ei didaktisk skisse om hva som bør vektlegges i arbeid med dekor.</p>
Forfatter:	TENNES, ASLAK HERMAN
År:	1981
Rapport:	223 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Non-figurativ skulptur. Estetikk og didaktikk.
Problemstilling:	Hvordan kan jeg, gjennom den konstruktivistiske idé, slik den kommer til uttrykk i den første periode av denne retning, drøfte estetiske spørsmål i non-figurativ skulptur, og hvilke verdier har arbeid med skulptur sett i lys av undervisning?
Metode/ framgangsmåte:	Teoristudier, eksperiment som modell, egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Den konstruktivistiske idé med vekt på N. Gabo, "Det realistiske manifest" og analyse av konstruktivistiske arbeider fra perioden 1915 - 25. Estetisk analyse med vekt på rom, tid og bevegelse. Didaktikk med vekt på verdi- og målsørsmål.</p> <p>Egen forming: Denne står i et vekselspill med teori om den konstruktivistiske idé. Som studium og anskueliggjøring av det konstruktivistiske romproblem utformes en modellrekke på 10 kuber. Kubeformen og materialet tre er konstant, mens deler av veggene stadig reduseres. Kubene analyseres i forhold til rom (ytre og indre), lys, bevegelse og aktivisering. Eksempel på resultater: Rommet får en særegen og aktiv rolle i det skulpturelle formspråk. Møtet mellom objektet og rommet artikuleres. Formen tar rommet i besittelse og får innvirkning på bl.a. lys og bevegelse.</p> <p>Med utgangspunkt i teori og erfaring med modellrekken lages 14 non-figurative skulpturer i stål. Rommet er hovedemne i skulpturene. De er i sin oppbygging konstruktive og beskjeftiger seg med skulpturenes "indre liv"; er ikke-refererende. Kandidatens arbeid viser at romspørsmål og arbeid med bevegelse og forløp er uproblematisk, mens spørsmål omkring tidsfenomener volder vansker. Arbeidet viser imidlertid at rom, bevegelse, forløp og tid representerer et mangfold av muligheter og skulpturale utfordringer. Erfaringene oppsummeres i punkter knyttet til verdier (opp-</p>

	<p>levelse, sansing, forståelse og kunnskap av ulik art).</p> <p>Didaktikk: En diskusjon om hvilke verdier som tilgodesees ved arbeid med skulptur, danner utgangspunkt for målanalyser for emnet og skissering av et undervisningsforløp i videregående skole.</p>
Forfatter:	TØRDAL, BODIL
År:	1981
Rapport:	274 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Dikt og bilde - opplevelse og form.
Problemstilling:	Med utgangspunkt i dikt og bilder å søke etter verdier som kan komme formingsundervisningen til gode.
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutisk tilnærming til egne produkt, intervju.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om språket og bildespråket, hvordan oppfatte dikterisk tekst og bilde, om lyrikk og dikteriske virkemidler, formelement og virkemidler i bildet.</p> <p>Egen forming: Kandidaten lager dikt og bilder - 30 av hvert slag. Dikt og bilde opptrer som par. De søker å gi uttrykk for det samme tema, men de er tenkt som autonome størrelser. Kandidaten arbeider innenfor tre hovedtemaer: kvinnesak, kjærlighet og søvn. Hvert dikt og bilde presenteres med beskrivelse av opplevelse/bakgrunn for arbeidene og analyse av virkemidler.</p> <p>Eksempler på resultater: For temaet kvinnesak er spenning og ironi benyttet mye i både bilde og dikt. Linjen dominerer bildeuttrykket. Det kan tyde på at den egner seg til å gjengi mennesker i en mer karikert form. Innenfor kjærlighetsdiktene har metaforen fått en større plass, og kandidaten har gått veien om konkrete natur-situasjoner - en analogi - for å framstille bilder med dette temaet. Kandidaten konkluderer med at i den grad det er mulig å sammenligne virkemidler i dikt og bilder, finner hun ganske høy korrelasjon innenfor alle tre temaene. Bildene har i de fleste tilfellene nedfelt seg først. Kandidaten mener at det for henne er lettere å uttrykke seg i dikt enn i visuelle bilder.</p> <p>Intervju med lyrikerne Halvor J. Sandsdalen, Finn Strømsted og brev fra William Heinesen, som alle lager bilder, viser at de liker vekselvirkningen, men at de ser på de to uttrykksformene som helt forskjellige, sjøl om emnene kan tangere hverandre.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon nå bakgrunn av egne erfaringer Dessuten</p>

	betydningen av opplevelse og engasjement.
Forfatter:	VOLD, PEDER
År:	1981
Rapport:	378 sider, illustr.: 205 foto
Tittel:	Tekstil som materiale i 3-dimensjonal formingsundervisning, en didaktisk vurdering av ensomhet som motiv i tekstil skulptur.
Problemstilling:	Tekstil som materiale i 3-dimensjonal formingsundervisning, en didaktisk vurdering av ensomhet som motiv i tekstil skulptur.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, eksperiment som modell for utprøvinger, egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om skulptur, skulpturhistorie med vekt på skulptur etter 1945, nye tendenser i skulptur, utviklingen i tekstil skulptur fra 1960-årene til 1980. Om skulptur i forming og tekstilt materiale i 3-dimensjonal formingsundervisning.</p> <p>Egen forming: Oppgaven starter med en undersøkelse av ulike sømmers styrke ved belastning. Variablene er trådkvaliteter, stingtyper (maskin- og håndsøm) og stoffkvaliteter. Med tanke på formingsundervisning prøves det ut to måter å bygge opp et innfargingsprogram for farging av tekstiler med batikkfarger.</p> <p>Skulpturarbeidet behandler ensomhet som tema. Kandidaten skaper tre tekstile skulpturer. Den første er en figurativ framstilling av et menneske. Kyllingnetting benyttes som skjellett. Dette er bekledd med sjølfargede stoffer sydd på i små biter. Nummer to er en rundskulptur vevd i kraftige materialer slik at den kan stå av seg selv, mens nummer tre er vevd og sydd over et skjellett. Skulpturene har titlene "Han Jacob", "Standing" og "Skallet" som viser til ulike aspekt ved ensomhet. Framstillingsprosessen beskrives.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over temaet ensomhet ut fra pedagogiske retninger og aktualitet.</p>
Forfatter:	AASEN, GUNNAR
År:	1981
Rapport:	132 sider, illustrasjoner, vedlegg.

Tittel:	Folkevisa Margjit Hjukse som utgangspunkt for formingsarbeid.
Problemstilling:	Kva innverknad har det for meg og mitt praktisk skapande arbeid innanfor det grafiske feltet, å bruke folkevisa Margjit Hjukse som inspirasjonskjelde? Kva innverknad har dette i praktisk pedagogisk arbeid?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming til egen forming, utprøving i skolen; herunder spørreundersøkelse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om folkevisene med vekt på folkevisa Margjit Hjukse. Fra opplevelse til bilde hvor problem knyttet til tolking, teknikk og komposisjon tas opp. Som grunnlag for undervisningsopplegg i skolen blir det gjort rede for skapende aktivitet og integrering.</p> <p>Egen forming: Med utgangspunkt i folkevisa og tolking av denne, skaper kandidaten 13 grafiske bilder. Disse er laget i dytrykk og svart/hvitt. Folkevisa er inspirasjonen og drivkrafta i arbeidet. Bildene er dokumentasjon på om visa er ei god inspirasjonskilde. Videre mener kandidaten at han gjennom arbeidet får større forståelse for folkevisenes allmenne karakter og seg sjøl i forhold til kulturarven.</p> <p>Didaktikk: Et undervisningsopplegg i videregående skole, 1/2-års grunnkurs i tegning, form og farge viser at elevene lar seg inspirere og engasjere av folkevisa i grafisk bildearbeid. Gjennom formingsarbeid og spørreundersøkelse gir de uttrykk for tanker og følelser de får i møte med folkevisa.</p>
Forfatter:	AKSNES, SØREN VE
År:	1982
Rapport:	131 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Intuitive og analytiske aksjonsmåter i forming.
Problemstilling:	Hvilken verdi kan innsikt i ulike intellektuelle aksjonsmåter ha med tanke på skapende virksomhet i forming?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen forming, intuisjon og analyse ut fra eksperiment som modell.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om forming. Om intellektuelle aksjonsmåter ut fra psykologisk vinkel og filosofi/ vitenskapelig virksomhet - positivisme og fenomenologi. Intuisjon og analyse som relevante aksjonsmåter i forming.</p> <p>Føen formingo: Med bakgrunn i hvnotesen: "Ved å anvende intuitive og</p>

	<p>analytiske aksjonsmåter vil min evne til å lage dreide fløyter i keramikk bli styrket" arbeider kandidaten i to atskilte perioder hvor de to aksjonsmåtene benyttes. 1. Den intuitive prosessen består av skaping av 20 ulike kategorier av fløyter. Kandidatens aksjonsmåte holdes opp mot teoretisk utledede særtrekk. Han finner mange fellestrekk. 2. For den analytiske prosessen spesifiseres krav til fløytene. Eksempelvis skal de ha en tone-rekke på to oktaver. Laviets utforming varieres derfor systematisk i 25 fløyter. Form i forhold til brukbarhet og utseende prøves ut i 6 fløyter. Prosessen sammenholdes med teori om analytisk tenkning, og kandidaten finner mange fellestrekk.</p> <p>Begge aksjonsmåtene fører til nye typer fløyter og ny innsikt. Den intuitive aksjonsmåten er søkende. De mest kreative fløytene skapes i denne prosessen. Den levende, umiddelbare bevissthetsformen synes å legge forholdene til rette for en dynamisk og fleksibel utnyttelse av tidligere erfaringer. Den analytiske aksjonsmåten gir høy grad av kontroll, innsikt i strategi, "tenkestrukturer" og konkrete kunnskaper som har overføringsverdi. De to aksjonsmåtene er komplementære. Hypotesen bekreftes.</p> <p>Det komplementære i aksjonsmåtene utnyttes i utviklingen av 5 komplekse fløyteorgler. Samspillet mellom aksjonsmåter synes meget fruktbart.</p> <p>Didaktikk: Refleksjoner knyttes til aksjonsmåtenes status i faget og om opplæring i intuisjon.</p>
Forfatter:	HAGEN, BJARNE
År:	1982
Rapport:	356 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Bilder i musikk.
Problemstilling:	En søken etter engasjement som fenomen i billedskapning og musikk, avgrenset til det absolutte bilde og den absolutte musikk.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming. Litteraturstudier, egen forming og undervisningsundersøkelse. Introspeksjon med analyse av engasjerende faktorer, spørreundersøkelser.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om engasjement i relasjon til søken etter sannhet, verdi-realiserings, mot, tvil, motivasjon, "møte", intensjonalitet og kreativitet. Om absolutt musikk og bilde. Engasjement belyst gjennom Johs. Rians kunstneriske virksomhet. Om undervisning i forming og engasjement sett i forhold til målanalyse, taksonomi og fagintegring.</p> <p>Egen forming: Gjennom lytting til absolutt musikk og maling av akvareller avdekkes forhold mellom musikk- og bildeengasjement Til kart-</p>

	<p>leggingen benyttes loggbok og analyse av bildeengasjement ut fra variabler. Musikkvariablene knyttes til lytting. Disse er høyde, lengde, styrke, klangfarge, "musikk-sum". Musikkvariablene jevnføres med parallell-lagte variabler i egne bilder. Disse er linje, flate, intensitet, klangfarge og "bildesum".</p> <p>Eksempler på resultater: Lytteprosessen gir tanker og assosiasjoner som kommer og går. Maleaktiviteten gir nye impulser og ideer. Et tydelig skille mellom lytting og maling er nødvendig. Musikkstykkene bør ikke vare mer enn 8-10 min. Kandidaten føler glede ved aktiviteten. Musikkengasjementet er styrende og avgjørende for bildeaktiviteten, men analyseresultatene er sprikende. Det er derfor vanskelig å påstå at engasjementet er "overførbart" fra musikk til bilde ut fra parallell-lagte variabler.</p> <p>Didaktikk: Et mindre undervisningsforsøk i ei klasse allmennlærerutdanning, hvor kandidatens erfaringer anvendes, gir som hovedresultat at valgte musikk kan tjene som en engasjementsfremmende faktor i bilde-skaping. Analyseresultater gir dessuten grunn til å tro at musikkengasjement til en viss grad kan "avleses" i bildeuttrykket.</p>
Forfatter:	HANSSON, ANNE-LISA
År:	1982
Rapport:	153 sider, illustrasjoner i egen bok, vedlegg.
Tittel:	Stedlig natur som utgangspunkt for malerisk billeduttrykk.
Problemstilling:	Hvilke kvaliteter finner jeg i den stedlige natur som utgangspunkt for eget malerisk billeduttrykk, og hva vil egne og lokale kunstneres erfaringer kunne tilføre et undervisningsopplegg?
Metode/ framgangsmåte:	Retrospektiv analyse av egen forming, utprøving i skolen hvor bildeanalyse og spørreundersøkelse inngår.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: En kritisk vurdering av Mønsterplanen danner rammen for oppgavens idégrunnlag. Konsekvensen som trekkes er at forming i større grad bør gi erfaring og innsikt, fremme fordyping og en bør arbeide med emner som har betydning for elevene.</p> <p>Egen forming: Med utgangspunkt i stedlig natur som er et felles og konkret sansbart erfaringsområde for elever, velges dette som motivkrets. Naturen på Lista benyttes. Før kandidaten starter bildearbeidet, gjør hun rede for følelsesmessige kvaliteter ved stedlig natur, sin spesielle opplevelse av Lista-naturen og spesielle maleriske kvaliteter i naturen. Kandidaten arbeider med maleriske uttrykk i akvarell: 32 ferdige bilder og 62 skisser. Bildeprosessen og produktene behandles retrospektivt. Dokumentasjonen viser arbeid med ulike motivtyper utgangspunkt for</p>

	<p>arbeidene og hvilke praktiske, tekniske og uttrykksmessige utfordringer kandidaten møter i det maleriske. Noen eksempler: betydningen av å gå fra innfløkte til enkle motiv - himmel og hav - horisont og vinterens små fargenyansforskjeller. Sansing, totalopplevelse av naturen og følelsesmessig engasjement dokumenteres dessuten som vesentlig. Et resultat av dette er opplevelse av identitet og trygghet, dessuten erfaring for at det nytter å arbeide med uttrykket.</p> <p>Intervju med bildekunstnerne Reidar Rudjord, Nils Eger Pettersen og Knut Frøysaa som arbeider med Lista-motiv supplerer erfaringene med motivkretsen.</p> <p>Didaktikk: Et undervisningsopplegg i 8. kl. på Lista viser at stedlig natur engasjerer og at de maleriske uttrykkene endres gjennom fordyping. Ungdommenes øyne for naturstemninger åpnes.</p>
Forfatter:	HAAKEDAL, JON EGIL
År:	1982
Rapport:	164 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Tre som formingsmateriale og leketøysmateriale.
Problemstilling:	<p>Kan tre som formings- og leketøysmateriale gi grunnleggende erfaring med</p> <ul style="list-style-type: none"> - form - konstruksjon - materiale?
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon: spørreundersøkelse, egen skaping, observasjon og intervju.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om nærhet/fjernhet til tremateriale og tregjenstander, tremateriale og leketøy.</p> <p>En spørreundersøkelse i 15 barnehager i Telemark om tre som formings- og leketøysmateriale i barnehagen viser at det er stor forskjell i tretilbudet i de aktuelle barnehagene. Det ser ut til at korttidsbarnehagene gir det dårligste treformingstilbudet. Materialtilbudet synes ofte å være "tilfeldig" gratismateriale. Trelekene barnehagene har, er variert. Gutter og jenter leker med de samme trelekene. Byggeklusser er populære leker.</p> <p>Egen forming: Med bakgrunn i spørreundersøkelsen, teori om lek og et forsøk med tørking av trematerialer med bark på, formgis leketøy i tre. I utformingen tas det hensyn til at lekene skal stimulere til symbol- og konstruksjonslek; til variert bruk av tremateriale og leketøysmateriale. Kandidaten søker å skape forbindelse mellom trærne i naturen og de</p>

	<p>formgitte trelekene ved at barken beholdes på noen av lekene. Utformingen bygger i sterk grad på sylindren som form. Til sammen vil dette si å gi barna erfaring med form, konstruksjon og materiale. Kandidaten tar dessuten hensyn til førskolelærernes krav ved innkjøp av treleker: stimulans, sikkerhet og kvalitet. Kandidaten lager 26 "rullende kjøretøyer" som kan bygges og tas fra hverandre og kombineres på forskjellig vis.</p> <p>Didaktikk: Barns muligheter til læring er det bakenforliggende i oppgaven. En mindre utprøving av lekene i barnehager viser at de blir brukt eksperimenterende og variert i sosiallek, symbollek og ikke minst konstruksjonslek. De mest formbearbejdede lekene blir foretrukket.</p>
Forfatter:	JONSSON, ERLINGUR
År:	1982
Rapport:	234 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Portrett - forming.
Problemstilling:	<p>Hvordan kan arbeid med portretter gi forståelse for estetiske uttrykk og virkemidler?</p> <p>Hvordan kan denne forståelse brukes i undervisning?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, intervju, egen forming og eksperiment.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om det estetiske og det tekniske, anatomi og antropologi. Om portrettkunst knyttet til Laurana, Michelangelo, Bernini, Rosso, Brancusi, Moore og Calder.</p> <p>Intervju med den islandske skulptøren Sigurjon Olafsson dokumenterer viktige momenter en må ta hensyn til i arbeid med portretter.</p> <p>Egen forming: Skulpturarbeidet er delt i to hovedblokker: fabelbilder og portretter (byster). De tretten fabelbildene analyseres ut fra estetiske virkemidler og ut fra samspillet mellom skulptural idé og form. Dessuten inneholder studiene utprøvinger av ulike produksjonsteknikker og måter å skape overflatekarakterer på.</p> <p>Ni portrettbyster framstilles i leire, gips, betong, bronse, tre og marmor. Portrettene beskrives formalt, ut fra lineær og malerisk stil og ut fra materialbruk og framstillingsteknikker. I et tilfelle dokumenteres prosessen ved at modellen og skulpturen fotograferes parallelt; dvs. en dokumentasjon av hvordan kandidaten arbeider for å gjengi modellens "indre liv". Dessuten dokumenteres prosessen hvor marmor er materialet (dette er nytt for kandidaten).</p>

	<p>Kandidaten konkluderer med at selve arbeidet dokumenterer at det gir forståelse for estetiske uttrykk og virkemidler. Additive og subtraktive arbeidsmetoder har stor spennvidde i forhold til materialer og verktøy, samt anvendelse i skolen.</p> <p>Didaktikk: Denne delen består av en systematisk utprøving av muligheter for støping av relieff i betong med tanke på bruk i skolen.</p>
Forfatter:	KJELLMO, ELLEN
År:	1982
Rapport:	172 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Båtrya, lokal formkultur som utgangspunkt for forming.
Problemstilling:	<p>Hvordan kan en gjennom studie av båtrya fra Lofoten/Vesterålen finne verdier innen fagemnet kunst og formkultur</p> <ul style="list-style-type: none"> - til anvendelse i eget formingsarbeid - i forhold til pedagogisk virksomhet.
Metode/ framgangsmåte:	Feltundersøkelse med analyse av båtryer, gjennomleving av ryeframstilling og egen skaping.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om ryas historie. Om grunnskolen, personlighetsdannelsesfaktorer, samfunnets krav og lærerutdanninga sett i forhold til bruk av lokal formkultur.</p> <p>Feltundersøkelse: 10 båtryer (1850-1920) fra Lofoten/Vesterålen analyseres og 3 lokale informanter benyttes. Båtryene beskrives i forhold til format, renning, innslag, floss, materiale, farge og mønster. Eksempler på resultater: Ryenes glattsida er vevd i symmetriske striperapporter med klare farger (til dels plantefarget). Renningen er av blankt dekkhårgarn, innslaget av simplere kvalitet og ofte enkeltspunnet. Garnet i flossen er svært tykt; en blanding av dekkhår og bunnull. Bruk av ullfiller forekommer også, til dels overspunnet med ullgarn. Naturfarger dominerer i flossen.</p> <p>Videre beskrives forhold ved tilvirkingsprosessen og miljøet rundt bruken av rya; herunder bl.a. en vurdering av båtryas funksjon knyttet til isolasjon, ventilasjon, fuktabsorbering og smidighet.</p> <p>Egen forming: Kandidaten skaffer seg ytterligere innsikt om kulturstoffet ved egenerfaring med hele framstillingsprosessen av ei rye. Hun spinner og plantefarger garn og vever ei rye ut fra eget behov. Dessuten framstiller hun ei rye i halvfloss, et ytterplagg med flosset innsida og ei kåpe. Disse produktene springer ut av ulike "verdier" ved det innsamlede kulturstoffet og bruksbehov av i dag.</p>

	Didaktikk: Med bakgrunn i egne erfaringer og kulturformidlingsspørsmål, utarbeides forslag til rammeplan for 1/2-årsenhet i forming med hovedvekt på kunst og formkultur til bruk i lærerutdanninga.
Forfatter:	LOTHE, HJALMAR
År:	1982
Rapport:	257 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Ornament på konkave og konvekse keramiske former.
Problemstilling:	En undersøkelse av hvordan ornamenttyper, ordning og mengde ornament virker på pottemakerarbeid.
Metode/ framgangsmåte:	Analyse av ornament på trønderkeramikk og egenproduserte former.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om pottemakerkunst i Trøndelag, ornament og formkarakter.</p> <p>Analyse av trønderkeramikk: Typiske trekk ved denne keramikken beskrives og dokumenteres ved bilder. 10 skåler og fat analyseres i forhold til ornament. Type ornament, ordning og mengde i forhold til grunnform beskrives. Forholdet mellom grunnform og ornament vurderes ut fra helhetsinntrykk og i hvor stor grad det appellerer til kandidaten. Eksempler på resultater: En finner geometriske og organiske ornament, også i kombinasjon i samme produkt hvor konsentriske ringer forekommer. Ornamentene er ordnet ut fra geometriske prinsipper, men også fritt-stående ornament forekommer. Det er vanlig at ulike typer ornament finnes i ulike kombinasjoner. Produktene som kandidaten vurderer som mest tiltalende har en kombinasjon av organiske og geometriske former i en fast rytmisk ordning med harmonisk proporsjonering.</p> <p>Egen forming: Ulike typer ornament studeres på krukkeformer (konvekse former) i papirklipp. Studiene analyseres på samme vis som trønderkeramikken og sammenligninger foretas. 18 former med ornament utføres i keramiske krukker. Videre anvendes de aktuelle dekorformer på åpne fat (konkave former). De keramiske produktene analyseres og verdivurderes.</p> <p>Didaktikk: Om kunst- og kulturformidling og ornamentikk i forhold til ulike typer undervisningsmål. Skissering av et undervisningsopplegg i lærerutdanninga.</p>
Forfatter:	ØSTRAAR, TRYGVE

År:	1982
Rapport:	118 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Silketrykk som undervisningsmiddel.
Problemstilling:	En vurdering av silketrykk som medium i den billedskapende prosess i formingsundervisninga i videregående skole.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen bildeforming, retrospeksjon, Utprøving/aksjon i skolen: spørreundersøkelse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om silketrykkmediet, herunder hjelpemidler og teknikker. Om kreativitet, estetiske formelement og funksjoner, persepsjonsfenomen.</p> <p>Egen forming: Kandidaten legger hovedvekten på fototekniske metoder i sin utprøving. Han skaper 6 bilder. Arbeidet med disse og selve arbeidene kommenteres retrospektivt. I oppsummeringen sier kandidaten at fototekniske metoder passer for hans bildeuttrykk. Mediet gir mange muligheter og noen av teknikkene antas å egne seg godt til bruk i videregående skole. Et faremoment er at en kan bli for opptatt av den rent tekniske siden. Det bildemessige må stå i fokus. Arbeid med retusjering og estetiske virkemidler står sentralt i selve utformingen av bildene. Ut fra egne erfaringer vurderer kandidaten følgende teknikker som aktuelle: lith-film, tegning eller utskjæring av diapositiv som så overføres til stensil via fototeknikk.</p> <p>Didaktikk: Studenter ved Formingslærerskolen gis innføringer i ulike silketrykkteknikker. Erfaring-ene anvendes av studentene selv i øvingsundervisning i en klasse i videregående skole. Kandidaten følger undervisningen. Ut fra elevenes arbeider, observasjoner av undervisningen og svar på spørreskjema trekker kandidaten den konklusjonen at arbeid med skjærefilm egner seg godt for plakatforming.</p>
Forfatter:	AABAKKEN, STEINAR
År:	1982
Rapport:	213 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Plakatforming og visuell artikulasjon.
Problemstilling:	Hvilken sammenheng er det mellom plakatforming og visuell artikulasjon?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen forming, analyse.

Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om plakat, forming, visuell kommunikasjon, visuell artikulasjon, plakatforming og visuell artikulasjon.</p> <p>Begrepene plakat, forming og visuell artikulasjon krysses med hverandre for å finne sammenhenger mellom dem. Eksempler fra analysens oppsummering: Å formgi en plakat vil kunne være å bestemme budskapetets innhold, velge teknikk og materiale, velge mottakergruppe, utforme et budskap i konkret materiale samt å velge formale produksjonsfaktorer. Budskapet må bearbeides slik at det treffer tilsiktet mottakergruppe. Dette forutsetter at formgiver og mottaker har felles budskap som igjen forutsetter tilnærmet like forutsetninger for felles visuell artikulasjon. Følgende spørsmål kan utgjøre en illustrasjon: "Hvem sier hva, på hvilken måte, med hvilket innhold, til hvem, med hvilken virkning?" Kandidaten finner verken lingvistenes eller Panofskys analysemodeller som tilfredsstillende midler i letingen etter plakatens visuelle artikulasjon. Dette begrunnes.</p> <p>Egen forming: Formgiving av fortrinnsvis begivenhetsplakater tilknyttet teaterarbeid. Disse utgjør 9 prosjekt som eksemplifisering.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over plakatforming som oppdrag, et didaktisk forprosjekt i videregående skole, forslag til analysemetoder og didaktiske konsekvenser.</p> <p>Oppgaven avsluttes med dette oppsummerende svaret på spørsmålet i problemstillingen: Visuell artikulasjon er et prosessbegrep som betegner interaksjonen mellom bevisste og intuitive valg av tolkingskoder hos sender, formgiver og mottaker av et visuelt budskap.</p>
Forfatter:	AARSETH, VIBEKE ROLL
År:	1982
Rapport:	2 bøker, 561 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Fra vag idé, til billedform i et didaktisk perspektiv
Problemstilling:	Billedlaging som avdekker og redegjør for internaliseringsprosesser. Et studium der konflikt er tema.
Metode/ framgangsmåte:	Intuisjon, bevisshetens frie assosiasjoner, fenomenologisk syn, hermeneutisk og holistisk metode, egen bildeforming.
Innhold:	Teorigrunnlag: Bilde og relasjoner til skole, samfunn, språk, symbol, abstraksjon. Om det subjektive og symbolske - uttrykk for en tid (århundreskiftet). Om konflikt generelt og konflikt i forhold til det skapende: herunder bl.a. norm og nyhet, det motstridende, internalisering og skaping.

	<p>Egen forming: Konfliktens vesen studeres; dvs. hvilke former for uttrykk temaet får og tar i kandidaten selv. Litteraturstudier og bildelaging vekselvirker med hverandre. Dikt og tekster sammen med 101 bilder illustrer hva kandidaten er opptatt av. Bildene oppstår ut fra frie assosiasjoner knyttet til motivkretsen konflikt. En ekspressiv uttrykksform etterstrebes. Kandidatens bildeanalysen beskriver i hvilken grad hun har lykkes i å formidle konflikt gjennom et symbolsk og metaforisk bilde-språk. Analysen viser bl.a. at rundt 27 bilder gir uttrykk for konflikt. Dessuten viser den mange sider ved bevissthetsstrømmens assosiasjoner. Et omriss av prosessen viser at bildene som oftest har ett motiv, en figurativ stil, bruk av farge og sort/hvitt, få dybdeplan og menneske som motiv. Streken gis etter hvert et friere uttrykk. Gjennom prosessen forenes kandidatens forståelse rundt assosiasjon, bilde, symbol, forenkling og abstraksjon. Syn som det teoretiske stoffet postulerer bekreftes og forsterkes. Karakteristiske trekk ved prosess og arbeidsmåte beskrives, og denne delen av oppgaven avsluttes med ulike syn på intuisjon, analyse, formaldanning og kreativitet i forming.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over mål og innhold i videregående skole, studieretning for husflids- og estetiske fag knyttet til bilde som meningsbærende og kommunikativ faktor.</p>
Forfatter:	COOPER, PETER
År:	1983
Rapport:	142 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Papirhåndverk og billedforming.
Problemstilling:	Hva tilføres billedforming ved å utnytte papirhåndverk i uttrykksøyemed?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen forming, analyse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om håndverk, bildefforming og uttrykk. Om papirhåndverk: historisk oversikt, den tradisjonelle håndverksprosessen. Om bildefforming med papir, kunstneres arbeid.</p> <p>Egen forming: Kandidaten gjennomgår en helhetlig prosess. Han oppsøker papirhåndverkere i Sverige og England, samt Alvøen Papirfabrikk for å studere håndverkere i arbeid. Videre samler og konstruerer han i stor grad selv utstyret til framstillingsprosessen. Materialer samles inn og tørkes. Dette er bjørkløv, rabarbrastilker, brennesle, humle, geiteramsfrø, tyrihjel, iris, løk, kåltistel, buesivaks og byggstrå. Foredlingsprosessen prøves ut. Det eksperimenteres spesielt med materialene. Med 50% bomullslinters som basis kommer de lokale plantefibrene godt fram i de ferdige arkene. Disse har varierte kvaliteter for tekstur, farge og tykkelse.</p>

	<p>Med bakgrunn i håndverket og kunnskap om papirforming i bildesammenheng, lager kandidaten 13 frie bildeuttrykk hvor materialet er selve språket.</p> <p>Erfaringene fra de ulike fasene summeres opp. Hovedkonklusjoner: Aktivitetene gir et økt og sammenhengende erfarings- og persiperingsregister. En kan erkjenne et materiale fra dets opprinnelige kilde. Fra dette møtet kan en anvende og styre materialet etter intensjon og individuelle uttrykk. Nærkontakt med materialets forvandlingsprosess gir en helhetlig prosess. Mediet er "forming med fiber". Aktiviteten er "verdi-styrkende" og begrepsberikende. Mediet er et krysningspunkt for flere disipliner innenfor forming.</p> <p>Didaktikk: Her gjøres overveielser knyttet til den helhetlige prosessen. Denne belyses ut fra en relasjonstenkning hvor materiale, praktiskeestetiske aspekter, idé/kreativitet, egne verdier, samfunnsaspekt og skolen inngår. Papirmediet i skolen behandles spesielt.</p>
Forfatter:	ESKILDTSEN, ODD
År:	1983
Rapport:	185 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Verdi - funksjon - husgeråd.
Problemstilling:	Gjennom teoretiske studier og arbeid med husgeråd søke å finne hvilke verdier funksjonsområdet i forming har sett i forhold til målsetting.
Metode/ framgangsmåte:	Teoristudier og egen forming. Aksjonsforskning med trekk fra hypotetisk-deduktiv metode og fenomenologi.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Oppgavens utgangspunkt er didaktisk. Gjennom teoretiske studier beskriver kandidaten innholdet i funksjonsområdet i forming og søker etter dets verdier. Han behandler verdibegrepet, målsetning for grunnskolen og formingsfagets spesielle mål. Funksjonsområdet behandles i historisk perspektiv og i gjeldende planer. Formingsfagets verdier belyses. Kreativitet og funksjonsområdet behandles. Videre gjøres det rede for fenomen som har med vår tingverden og formgiving av den å gjøre; herunder om selve tingen, design og funksjonsforming - metoder og prinsipper for formgiving.</p> <p>Verdiene som avdekkes summeres opp i forhold til kulturarven, eleven og samfunnet. Vi eksemplifiserer med funksjonsområdets kultur-verdier: Kontakt med kulturen materielt sett; ivareta og videreutvikle. Kontakt med kulturen åndelig. Bevissthet om å stå i en kultursammenheng. Innstillings- og holdningskanende verdier og moralske verdier Vitenskanelig tenke-</p>

	<p>måte og metode.</p> <p>Egen forming: Fire sentrale verdier fra funksjonsområdet, framkommet gjennom teoristudiene, dokumenteres gjennom praktisk arbeid. Disse er bruksverdi, estetisk verdi, praktisk/motorisk ferdighet/dyktighet og kreativ problemløsning. Det praktiske arbeidet består i formgivning av husgeråd. Disse er bord, benker og mindre ting knyttet til bordet og matlaging.</p> <p>Gjennom konkrete produkter, prosesser og analyser dokumenteres de fire nevnte verdiene (i den grad en kan si at intensjonale fenomen kan dokumenteres). Resultatene holdes opp mot presentert teori.</p> <p>Didaktikk: Se teorigrunnlag.</p>
Forfatter:	FORSNES, ROLF
År:	1983
Rapport:	176 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Gyllenlær - som arbeidsområde i forming - tradisjon og nyskapning. En didaktisk drøfting av håndverkets anvendelsesmulighet og verdi.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Kan jeg ut fra min erfaring i arbeid med gyllenlær finne andre produksjonsformer, med utgangspunkt i det tradisjonelle? - Kan disse produksjonsformer brukes i skolens formingsundervisning? - Hvilke verdier ligger i arbeid med gyllenlær sett ut fra et formingssynspunkt?
Metode/ framgangsmåte:	Teoristudier, eksperiment som modell og egen for ming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om tradisjonelt gyllenlær herunder historisk oversikt, om materialer og produksjonsformer. Om kunst og formkultur og forming.</p> <p>Egen forming: Tradisjonelt gyllenlær danner utgangspunkt for eksperiment med pregeunderlag, isoleringsgrunn, limtyper som gullgrunn og malinger med tanke på forenkling av teknikken til bruk i skolen. Plastelina synes å egne seg som pregeunderlag. Kvistlakk egner seg som isoleringsgrunn, lim som gullgrunn og utfyllingsmasse. Dessuten akrylfarger til maling. Produksjonsmåtene brukes i 15 relieffer med "Livet" som bildemessig tema. Dessuten brukes teknikken som dekor på mindre bruksting. De nevnte hjelpemidlene reduserer produksjonstiden betydelig. Dessuten reduseres antall hjelpemidler. Dette anses som en fordel med tanke på håndverkets anvendelse i skolen.</p> <p>Didaktikk: Verdier ved gyllenlær knyttes til det håndverksmessige, materialene og det estetiske. Et undervisningsopplegg i valøfab for 9</p>

	klasse skisseres.
Forfatter:	HELLAND-HANSEN, MERETE
År:	1983
Rapport:	211 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Fra urkaos til kosmos - svar i bilder på skaperordene - med et studium av bildeprosessens idéutvikling i didaktisk perspektiv.
Problemstilling:	- Hva vil prege idéutviklingen? - Hvilke didaktiske konsekvenser kan trekkes av formingsprosessen?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming til egen bildeprosess, retrospeksjon.
Innhold:	<p>Egen forming: Dette er hoveddelen i oppgaven. Med utgangspunkt i "... søk, spør, prøv selv. Dette er en sak mellom deg og din Skaper", har kandidaten som mål å gi personlige svar, i form av bilder, på skapelsesberetningen. Hun går åpent ut i forhold til skaperordene. Hun tegner og maler, lar prosessen ta de veier som er naturlige for henne. For hvert skaperord produseres ideer, skisser, bilder til hun har et bilde som hun kan kalle "sitt svar". I oppgaven dokumenteres ca. 200 skisser/bilder. Prosessene knyttet til disse, dokumenteres som visuelle kart med kommentarer. Dette materialet danner grunnlag for karakterisering av idéutviklingen.</p> <p>Oppsummeringen viser at angrepsmåtene varierer. "Er intensjonen klar, er veien ikke lang til svar." De fleste prosessene er imidlertid preget av at idévisjonen trenger modningstid - opp til tretten måneder. Modningstiden nyttes til aktivt å klargjøre begrep, undersøke, eksperimentere og visualisere. Innholdet i de enkelte Skaperordene gir retning til idéutviklingen, men naturopplevelser, studier, assosiasjoner og teknikker/materialer gir impulser til retning eller endring av retning. Innlevelse er en viktig faktor. Den øver opp fantasi, syn, hørsel, følelse, vitebegjær, initiativ og konsentrasjon. Stedet hvor arbeidet utføres, samt materialer og teknikker har betydning i de fleste prosesser.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over forhold som har med tilrettelegging for skapende vekst.</p>
Forfatter:	KILDE, PER WILLIAM
År:	1983

Rapport:	315 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Improvisasjon i bilde og musikk.
Problemstilling:	Hva særmerker improvisasjon som del av den skapende prosess i bilde og musikk? En didaktisk vurdering av improvisasjon som komponent i den skapende prosess i fagene forming og musikk i grunnskolens klassetrinn 4, 5 og 6 i henhold til gjeldende planer for fagene.
Metode/ framgangsmåte:	Aksjonsforskning, fenomenologisk hermeneutikk, litteraturstudier, intervju, egen forming og undervisning i 6. kl.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Eksistens og kreativitet i forhold til improvisasjon med vekt på tosidigheten i intellektets struktur og intuitiv/ekstemporal aksjonsmåte. Improvisasjon og person, frihet og grenser, tid. Fellesskapet - bilde og musikk, improvisasjon - musikk og bilde.</p> <p>Intervjuundersøkelse: 10 kunstnere; musikere og bildekunstnere intervjues i forhold til deres forståelse av begrepet improvisasjon. Karakteristika knyttes til selve begrepet, om indre og ytre faktorer, grenser og frihet. Intervjuene viser at langt de fleste mener at improvisasjon er en adekvat aksjonsmåte i skapende arbeid med bilder og musikk, at den manifesterer seg intuitivt og i nuet, er en ekstemporal aksjonsmåte.</p> <p>Egen forming/improvisasjon: Målet er å avdekke improvisasjonsprosessen. Kandidaten og en maler lager "Improvisasjon over et landskap" hvor de arbeider på samme lerret. Fire musikere, deriblant kandidaten spiller improvisasjoner fritt i et tilfelle og etter gitte rammer i et neste. 12 hypoteser om karakteristika ved prosessen besvares positivt av kandidaten. Videre maler han 10 bilder hvor han benytter improvisasjon. Hypotesene bekreftes gjennom dette arbeidet.</p> <p>Didaktikk: En mindre utprøving i en 6. kl. hvor elever utfordres i forhold til improvisasjon i musikk og bilde. Forsøket gir grunnlag for å si at improvisasjon kan være en komponent i begge fagene.</p>
Forfatter:	KOSTVEIT, ØYSTEIN
År:	1983
Rapport:	225 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Kniven i folkeliv og formkultur.
Problemstilling:	Kniven i norsk folkeliv og folkeminne. Kniven i formkulturen, med særleg vekt på Telemark. Har knivlaging nokon aktualitet i dag?

	Korleis kan ein i så fall finne funksjonelle og estetiske verdiar å byggje vidare på, ved studie av denne reiskapen?
Metode/ framgangsmåte:	Feltstudium: registrering, intervju, spørreundersøkelse og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om generelle trekk ved kniven, historisk oversikt over utviklinga av kniven, kniven i folkelivsframstilling og folkeminne.</p> <p>Feltstudium: Kildene er folkemuseer og privatpersoner. Undersøkelsen avgrensnes til å gjelde slirekniven som redskap og til stas. Kandidaten ser på særdrag i utforminga av kniven i fylker med rikest knivtradisjon: Hedmark, Oppland, Telemark og Aust-Agder. Hovedvekten legges på Telemark. Her registreres og studeres de eldste knivene og kniver der en kjenner navnet på knivmakerne. Dessuten ser en på knivmaking i fylket i dag. Materialet er stort, og det finnes flere kniver fra 16-1700-tallet. De fleste stilretninger finnes. Et eksempel på karakteristika: De eldste knivene i østfylket har smale, støpte messingholker med renessanseranker og messingdekor i bakken. Enkeltdelene ved kniven behandles særskilt uavhengig av distrikt. Her finnes et rikt tilfang på detaljer som viser lokale normer for hvordan bruks- og statskniver bør se ut. Med feste i litteratur og spørreundersøkelse drøfter kandidaten knivlagingens aktualitet i dag.</p> <p>Egen forming: Kandidaten lager 22 kniver med utgangspunkt i verdier han finner i eldre modeller, men bryter med stagnasjonstendenser. Samsvar mellom form og funksjon står sentralt. Han sier bl.a. at det er et "lovfast" forhold mellom lengde på blad og skaft. "Ein kjenner korleis han (kniven) er i bruk, berre ved å sjå han."</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over knivarbeid som undervisningsemne i folkehøgskolen.</p>
Forfatter:	SUND, BODIL
År:	1983
Rapport:	125 sider, illustrasjoner.
Tittel:	En studie av spenning som fenomen i bildeforming der egen prosess er fundamental. Didaktiske konsekvenser.
Problemstilling:	Som tittelen.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming: litteraturstudier og egen formingsprosess.
Innhold:	Teorigrunnlag: Om spenning generelt, som essensen av forholdet mellom menneske og visuelt uttrykk. Om intensionalitet, også i forhold til det

	<p>trivielle og tragiske. Om spenning og avspenning som dragning mellom det subjektive/følelsesmessige og det objektive/logiske. Intensjonalitet som kroppens spenning, å bevege seg ut i det ukjente. Om omsorg og det å se med hele seg. Intensjonalitet som instrument for den "indre klang" i formen.</p> <p>Egen forming: Som grunnlag for dette arbeidet utformes en hypotese: "Gjennom arbeid med intensjonalitet som grunnleggende dimensjon vil jeg bli bedre i stand til å lage bilder som uttrykker mine intensjoner." Videre er "den hvite befruktende stråle" tema både som en innholdsmessig og fargemessig avgrensning. Kandidaten går gjennom 10 bildeprosesser (klær som språk inngår i bildebegrepet). Med disse og produktene i applikasjon/broderi som bakgrunn, trekker hun ut 6 spenningsdimensjoner. Disse er intensjonalitet, form, farge, materiale, teknikk og substans. Disse kommenteres. Videre tar kandidaten opp til vurdering det hun kaller "de sju sjoner" som ligger innevevd i prosessene. Disse er inspirasjon, intensjon, transpirasjon, desparasjon, intuisjon, identifikasjon og kommunikasjon.</p> <p>Konklusjon: Min evne til å forme har økt proporsjonalt med en økende bevisstgjøring av formingsfagets virkemidler som intensjonale størrelser. Det er formerens intensjonalitet som er avgjørende for om det skapes spenning, nærhet, sammenheng og estetisk følsomhet for formingsfaget som meningsfull aktivitet - og som videre gjenspeiles i formingsproduktets helhetlige substans.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over spenning som fenomen i oppdragelse og undervisning.</p>
Forfatter:	VINNES, SOLVEIG SKEIE
År:	1983
Rapport:	164 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Hvordan kan tanker og følelser bearbeides i skapende formingsuttrykk ut i fra et bibelsk budskap?
Problemstilling:	Som tittelen.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, undervisningsopplegg og egen forming.
Innhold:	Teorigrunnlag: Om det skapende ut fra gresk og jødisk tradisjon. Om kreativitet ut fra empirisk og humanistisk tradisjon. Om religionspedagogikk; herunder sammenstillingen kristendom og forming. Om skapende bearbeiding; herunder bearbeiding gjennom forming og som skapende prosess

	<p>Egen forming: Arbeid av kunstnerne Else Marie Jacobsen og Alfred Manessier er inspirasjonskilde. Temaene som kandidaten bearbeider er: Da tempelforhenget revnet, Korsfestelsen, Oppstandelsen. Hun lager verdighetstegnet - stola - som er en del av den nye liturgiske drakta for ordinerte prester. Hun arbeider med applikasjon og broderi i silke-materialer. Fire stolaer skapes innenfor det offisielle regelverket, og to utkast beskrives. Stolaene gis tittel ut fra det bibelske budskap som søkes uttrykt. Dette er eksempelvis: "Kirketidsstola" og "Nåde og Sannhet". Bearbeidingsprosessene beskrives og produktene vurderes. Fem av de seks vurderes som sammensatte i uttrykket, mens en karakteriseres som uvanlig. I uttrykkene anvendes kjente symbol, et enkelt formspåk og kirketidsfarger. Det er sammenstillingen av symbol i uttrykkene og til dels uttrykksmåten som er uvanlig. Kandidaten sier at idéutviklingen øker ved stadig å kretse om tema og søking etter å uttrykke sider ved dette i forming. Dette oppleves som en meningsfylt og tilfredsstillende arbeidsmåte i forming.</p> <p>Didaktikk: En forundersøkelse med tematisk bearbeiding av bibelsk stoff i bildeforming gjennomføres i et mindre undervisningsopplegg i forbindelse med IKO's gudstjenesteverksted og Norske Kirkedager, 1982. Prosjektet viser at det er mulig å sammenstille bibelsk budskap og forming for aldersgruppen 9-15 år. De fleste produktene karakteriseres som uvanlige og sammensatte. Uttrykksmåtene er varierte.</p>
Forfatter:	ANKER, ANNE KRISTIN SKJÆRHOLT
År:	1984
Rapport:	143 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Hva kan fremme og hemme skaping med tekstile materialer?
Problemstilling:	<p>Hva kan fremme og hemme skaping med tekstile materialer?</p> <ul style="list-style-type: none"> - En analyse av egen formingsprosess, der naturen er innfallsvinkel for design og søm av klær. - En intervju-undersøkelse blant lærere i ungdomsskolen. <p>Drøfting av egne og andre læreres erfaringer.</p>
Metode/ framgangsmåte:	Introspeksjon i forhold til egen formingsprosess, intervjuundersøkelse av lærere.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Mønsterplanen, forming og skaping.</p> <p>Egen skaping: Målet for det praktiske arbeidet er å gjennomgå og analysere formingsprosesser for å se hvilke faktorer som påvirker kandidatens skaping. Blomster er inspirasjonskilde til design og søm av klær. Hun tar utgangspunkt i egen opplevelse av blomster og arbeider med denne oien-</p>

	<p>nom skapeprosessen. Det er geitrams, lavendel, kronblader, myrull og blåveis som inspirerer til klær. Hun erfarer at trygghet er en overordnet forutsetning for å kunne skape. Eksempler på delresultater: Arbeidsmåter som virker fremmede er et uforpliktende forprosjekt, å gå inn i opplevelsen av blomster, å eksperimentere, leke, prøve seg fram, å veksle mellom arbeidsoppgaver med ulik vanskegrad, å assosiere, å tegne skisser. Hjelp og motivasjon underveis som virker fremmede er samtaler og assosiering sammen med veiledere, å la arbeidet modne, å redefinere arbeidet der en står fast i prosessen, muligheten for å kontakte et kreativt miljø.</p> <p>Didaktikk: Intervjuundersøkelse blant 20 formingslærer i u-skolen om deres erfaring med fremmede og hemmende faktorer i forhold til elevers skaping. Hovedresultat: Lærerne ser den instrumentelle dimensjon som en forutsetning for den kreative. Alle mener at lærerens kreativitet og interesse for faget har betydning for elevenes skaping. Dessuten er de entydige på betydningen av trygghet.</p> <p>Resultatene fra egen skaping og intervjuene sammenholdes. De drøftes i lys av teori om skaping.</p>
Forfatter:	AUSTNES, LARS
År:	1984
Rapport:	241 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Idé - fugl.
Problemstilling:	Hvordan kan opplevelse og forståelse av fenomenet fugl lede idéutvikling og materialvalg i det formende arbeid?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, introspeksjon og retrospeksjon.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om opplevelse, forståelse og idéutvikling. Om fenomenet fugl og hvordan kunstnere har brukt dette som motiv. Om skulptur, dens oppbygging, form og virkemidler. Materialets uttrykkssegenskaper og formbarhet, hvordan H. Moore har anvendt materialets egenart i skulptur.</p> <p>Egen forming: Med egen opplevelse og forståelse av fenomenet fugl som referanse, går kandidaten gjennom 12 skapingsprosesser der fugler er motiv i skulptur. Retrospektivt sammenfatter han idéutviklingsforløpene for hver prosess. Disse utgjør grunnlaget for analyser. Idégrunnlagene er lundefugl, lomvi, spove og fugl i flukt som bearbeides i serier. Han arbeider med materialene tre, stål, leire og kobber. Stål er hovedmateriale. Metodene som anvendes er hugging, sammenføring, modellering, driving og smiing. Eksempler fra analysen: For lundefuglen som karakteriseres i</p>

	<p>ulike situasjoner i 4 skulpturer, er materialene delaktige i idéutviklingen. Arbeidet med én skulptur avstedkommer ideer om nye; utført i nye materialer og metoder. I andre tilfeller er ideen og materialet konstant, mens formuttrykket varieres i flere skulpturer. I oppsummeringen konstateres bl.a. at fenomenet fugl er en meget inspirerende idé, med dynamiske kvaliteter. Kandidaten er i en dialog med fenomenet, materialer, metoder og form i en kreativ prosess. Kandidatens forståelse av fuglens oppbygging er den styrende faktoren i alle prosessene, men det er et sammensatt forhold mellom idé, form og materiale. Kandidaten mener å ha grunnlag for å si at hans opplevelse og forståelse av fenomenet fugl leder idéutviklingen og materialvalg i det formende arbeidet. Dvs. en bevisstgjørende prosess.</p> <p>Didaktikk: Refleksjoner over natur, kultur, individ, samfunn, interesse, medansvar og skapende aktiviteter. Disse områdene knyttes til egen oppgave, individets og fagets utvikling.</p>
Forfatter:	FJELDSTAD, WALBORG
År:	1984
Rapport:	171 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Klær og "hensikter". Utforming av egne klær og ungdomsskoleelevers valg av klær.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilke fenomen gjør seg gjeldende i utforming av egne klær når jeg vil oppnå bestemte "hensikter" med plaggene? - Hvilke "hensikter" legger ungdom vekt på ved valg av klær? - Verdi av "hensikter" i en fagdidaktisk sammenheng.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen forming og analyse av prosess og produkt, spørreundersøkelse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om skaping av klær som del av formingsdidaktikk. Om klær og hensikter; herunder ønske om å forandre, skape og lære, ønske om kjønnsdifferensierte klær, rolle og funksjon. Om karakteristiske trekk ved ungdomstida; herunder identitets, rolle og kjønnsproblematikk.</p> <p>Egen forming: Kandidatens "hensikter" med klær og klesforming grupperes slik: 1. ønske om å forandre, skape klær og at kandidaten lærer noe, 2. ønske om å markere kjønnsforskjeller gjennom klær, 3. ønske om å "spille" en "rolle", 4. ønske om å tilfredsstille funksjonelle behov. Med disse utgangspunktene skaper kandidaten 6 klesdrakter med titler som f.eks. "Femininiteten", "Funksjonaliteten" og "Freidigheten". Faser i prosessene beskrives og produktene analyseres i forhold til materiale, form og farge. Produktene tolkes. Fenomenet vedrørende materiale, form, farge, kjennskap til seg selv og utformingen av klær beskrives og utgjør resultat-</p>

	<p>ene for første spørsmål i problemstillingen.</p> <p>Spørreundersøkelse: Denne lages med tanke på å legge grunnlag for undervisning i klesforming. 381 ungdomsskoleelever deltar. De legger vekt på de samme "hensikter" ved klær som mennesker tidligere har gjort og som kandidaten gjør i sin praktiske prosess. Men interesse for å lage klær, blir først tilkjennegitt av 9. klasse jenter.</p> <p>Didaktikk: Verdi ved "hensikter" sees i relasjon til egne erfaringer, ungdomsskoleelevers interesser og dimensjoner ved faget. Et undervisningsopplegg skisseres.</p>
Forfatter:	GARBERG, STEINAR
År:	1984
Rapport:	185 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Karakterisering av bygdetyper i skulptural form.
Problemstilling:	Hva kjennetegner karakterisering av bygdetyper i skulptur? Hvordan utnytte innvunnet kunnskap i egne arbeider og undervisning med blåleire som materiale?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, intervju, egen forming, et undervisningsprosjekt.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om skulptur som uttrykk; herunder virkemidler og estetiske funksjoner.</p> <p>Karakterisering i skulptural sammenheng: Studier av skulptøren "Döderhultam" - Axel Petersson. Intervju med kunstnerne: Kjell Aukrust, Tone Thiis Schjetne og Kari Rolfsen. Alle har en figurativ fortellende uttrykksform. Fire av de tre kunstnerne understreker betydningen av oppvekstmiljø og opplevelsesbakgrunn. Videre får kandidaten innsikt i faktorer som har betydning for innholdet: kroppsspråk/fysiognomi, særtrekk - karikatur, klednad og detaljer. Dessuten faktorer som har betydning for den skulpturale form: form - innhold, forenkling, formkarakter og estetiske funksjoner. Videre har struktur, tekstur, farge og prosess betydning.</p> <p>Egen forming: Kandidaten har bakgrunn i et trøndersk bygdemiljø som i hans oppvekst var rikt på "bygdetyper". I vekselspill med kunnskap innvunnet gjennom teori og intervju, starter karakteriseringsstudiene i leire med en utprøving av hva som er karakteristisk for bygdetypene. Neste steg er seks fordypningsprosjekter ut fra valgte motiv og kontrast som virkemiddel. Eksempler på studier: "Optimisten og pessimisten"- kontrast i sinnstemning. "Gurine" (på spark) - kontrast i tung/lett. Sluttproduktene analyseres i forhold til karakterisering av skulptural form og materiale</p>

	<p>Studiene oppsummeres i forhold til verdier ved å arbeide med emnet, utvikling av karakteriseringsevne, materialforståelse og hva fordypningsprosjektene gir av innsikt.</p> <p>Didaktikk: I en ungdomsskolegruppe gjennomføres et undervisningsopplegg hvor karakterisering av eldre mennesker i skulptural form i leire er fagemne.</p>
Forfatter:	HEXEBERG, NORA
År:	1984
Rapport:	2 bøker, 250 sider, vedlegg.
Tittel:	Glasurer for engangsbrent keramikk til bruk i skolen.
Problemstilling:	Utarbeiding av glasurer som kan påføres rått gods og skal brennes ved 1200 grader C. En vurdering av glasurenes anvendelse i skolen.
Metode/ framgangsmåte:	Eksperiment, egen forming, opplegg i skolen hvor observasjon benyttes.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om didaktisk og faglig forankring, kort om keramikken historie, beskrivelse av råstoffene som benyttes i oppgaven.</p> <p>Egen forming: Denne er todelt: utarbeiding av glasurer og anvendelse av disse.</p> <p>Utarbeidingen av glasurere tar utgangspunkt i ønskede egenskaper. Disse angår glaseringsteknikker, brenning, råstoff, farge og tekstur. Faglig basis for eksperimentene er 15 oppskrifter beregnet til brenning på 1100-1250 grader C. I første utprøving er tre ulike leiretyper og oksydenes kopper, kobolt, jern og krom konstanter, mens de ferdige oppskriftene med stadig økende grad av HVA er variablene. Prøvene vurderes ut fra glasurenes karakter generelt, virkningen av økende mengde HVA, glasurenes virkning på leiretypene og virkningen av oksyden under glasuren. Prinsippet i de fortsatte utprøvingene er at kandidaten plukker ut prøver som synes interessante ut fra bestemte kriterier, justerer mengder med ulike kjemikalier og finner to glasurer; en matt og en blank som synes tilfredsstillende. Disse prøves ut med fargeoksyder og stainsfarger som igjen prøves ut på fire leiretyper. En leiretype (Borgestad) blir basis for videre arbeid med 7 ulike fargeglasurer som er resultatet av ca. 500 prøvebrikker.</p> <p>Glasurere anvendes på bruksgjenstander og skulpturer - ca. 50 gjenstander. Deres karakter beskrives og vurderes i forhold til farge, tekstur, helhet, gjenstandens form og glaseringsteknikk.</p>

	Didaktikk: Glasurene prøves ut i et mindre undervisningsopplegg med elever i 5. kl. Ut fra et sett kriterier vurderes glasurene som anvendelige i skolen.
Forfatter:	NODDELAND, INGER MARIE VAALE
År:	1984
Rapport:	155 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	En kartlegging av egne assosiasjoner og drøfting av deres betydning under eget tekstilt billedskapende arbeid.
Problemstilling:	Å kartlegge egne assosiasjoner og drøfte deres betydning under eget tekstilt billedskapende arbeid.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen forming, introspeksjon.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om assosiasjon og tilleggende begreper. Om assosiasjon og tenkning og assosiative elementer i en kreativ prosess.</p> <p>Egen forming: Kandidaten velger "det svevende" som tema for sitt tekstile bildearbeid i applikasjon og broderi. Hun gjennomgår sju prosesser hvor egne usensurerte assosiasjoner nedtegnes kronologisk i loggbok. Eksempler på assosiasjoner fra prosessen "De blinde guder": lage et tåkebilde el. snødrev, blande inn bomullstoff og gulltråder eller silketråder med farge, skyer med nedbør, skisser, lage skjegget til Odin, Tor og julenissen, eller Zevs i stedet for julenissen.. Retrospektivt klassifiseres assosiasjonene. Kategoriene er kjerneassosiasjoner, visuelle ass., litterære ass., formass., assosiasjoner i hvile, brukte ass., prøving og feiling. Disse dokumenteres gjennom grafiske nett og tabeller. Resultater: Andelen visuelle assosiasjoner og kjerneassosiasjoner er betydelig høyere i hvile enn under arbeid. Det er en tendens til at andelen formassosiasjoner øker, mens antallet litterære avtar i de siste prosessene. Dette gjelder for assosiasjoner totalt og for assosiasjoner som reelt er brukt i arbeidet. Antall runder med prøving og feiling tilar i de siste prosessene.</p> <p>Metoden drøftes og resultater sees i lys av teorier. Under sistnevnte berøres bl.a. problemløsende aktivitet, idédannelse, konvergent og divergent tenkning i forming.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over assosiasjon og barn, iderikdom og trygghet, eksplorerende virksomhet, litterært innhold og form, assosiasjoner - når, hva og hvordan, tendenser i vår tid. Et undervisningsopplegg skisseres.</p>
Forfatter:	PEDERSEN, TORBJØRN

År:	1984
Rapport:	153 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Forming med metallskrap.
Problemstilling:	Hvordan kan jeg som formingslærer utnytte metallskrap til å utvikle fantasi? Hypotese: "Ved å omgås og arbeide med metallskrap vil jeg kunne utvikle fantasi."
Metode/ framgangsmåte:	Spørreundersøkelse, egen forming, et undervisnings prosjekt.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om fantasi og metallskrap sett i forhold til kunst, samfunn og skole.</p> <p>Forundersøkelse: Spørreundersøkelse om formingslæreres holdning til metallskrap som formingsmateriale. Svarmaterialet gjelder lærere som underviser i tre og metall ved 48% av landets skoler. Resultater: 92% av respondentene mener at metallskrap er brukbart eller svært brukbart som formingsmateriale. Ca. 2/3 bruker metallskrap i formingsundervisningen; mest i kombinasjon med nytt metall. Ca. 90% mener at metallskrap utvikler fantasi. De fleste som har brukt metallskrap i undervisningen, har god erfaring med dette. Ca. 3/4 mener at utdanningen i metall bør styrkes.</p> <p>Egen forming: Hypotesen er grunnlag for egen prosess. Hans erfaring med miljø, utvelgning, bearbeiding av metallskrap og vurdering av ferdige arbeider inngår i prosessen. I første del benyttes fortrinnsvis utrangerte sykler og barnevogner. Disse omformes til 12 nye kjøretøyer beregnet på barn. I andre del velges metallskrap som appellerer til kandidatens fantasi og gir estetiske opplevelser. Skrapdelene monteres som "skulpturer" uten videre bearbeiding. Eksempler på resultater: Kandidaten bryter med strengt fagarbeid. Å gå blant metallskrap, fantasere, velge ut, kombinere og lage nye uttrykk utvider hans skapende fantasi. Å fantasere direkte i materialet virker frigjørende.</p> <p>Didaktikk: Gjennom to tester utfordres formingslærerstudenter med hensyn til kombinasjonsevne. Mellom testene er et "skrapmiljø" tilgjengelig og det gis en formingsoppgave hvor metallskrap blir benyttet til "skulpturer". Studentenes "kombinatoriske fantasi" øker med 82% fra første til andre testsituasjon. Derved bekreftes hypotesen.</p>
Forfatter:	STOKKE, ELI REISTAD
År:	1984

Rapport:	110 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Didaktiske konsekvenser av grundig kjennskap til framstilling og bruk av tekstile plantefibre.
Problemstilling:	Hvilke didaktiske konsekvenser får grundig kjennskap til framstilling og bruk av tekstile plantefibre?
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon for tilvirkingsprosess og produktutvikling hvor deltakende observasjon og eksperiment inngår. Aksjon i skolen hvor observasjon, intervju, frie uttalelser og elevarbeider benyttes.
Innhold:	<p>Egen forming: Gjennom egne erfaringer dannes grunnlag for å si noe om hvordan grundig kjennskap til plantefibre kan erverves. Dette skjer ved en håndverksdel og en skapende del. I håndverksdelen dyrkes, høstes og røytes lin og brennesle. Kandidaten utfører systematiske forsøk med kald- og varmvannsrøyting. Videre tas fibre ut gjennom denging, bråking, klamring, hekling og fibre spinnes. Dessuten lages redskaper til de nevnte prosessene. I den skapende delen formgis 6 produkter (bruksgjenstander og bilder) hvor lin og brennesle er viktige materialer. Observasjoner fra prosessene summeres opp. Eksempelvis erfarer kandidaten at temperatur er avgjørende for hvor fort røytingsprosessen skal foregå. Tørre kjærver trenger mindre røyting enn nyrøska. Gjennomleving av håndverksdelen gir en ny og utvidet forståelse, respekt og følelsesmessig engasjement for kulturhistoriske tradisjoner og kvaliteter. Den problem-løsende arbeidsmåten virker utfordrende. Prosessen oppleves som helhetlig og gir en følelse av å kjenne et materiale fra innsiden.</p> <p>Didaktikk: Et undervisningsopplegg i en 6. klasse på to uker dokumenterer hvilke erfaringer elevene gjør med tilvirking og bruk av lin samt hvordan de kommuniserer denne innsikten.</p> <p>Med bakgrunn i egne erfaringer og erfaring fra aksjonen i skolen påviser kandidaten hva grundig kjennskap innebærer. Videre trekker hun ut didaktiske konsekvenser knyttet til tidsaspektet i faget, evne til å se og oppleve estetiske kvaliteter, interesse og følelsesmessig engasjement for kulturelle kvaliteter, aktivitet, interesse, glede, behag og utmattelse.</p>
Forfatter:	ANDRESEN, ARILD
År:	1985
Rapport:	269 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Tegning og erotikk i et pedagogisk perspektiv.
Problemstilling:	Hvilke slutninger kan jeg trekke om engasjement som læringsprinsipp i teorning ut fra mitt eget engasjement der det erotiske er tema i en

	tegneprosess tematisk knyttet til Salomos høysang? Ved å presentere min billedtolking av Salomos høysang for utvalgte representanter for norsk evangelisk kristenliv, og dernest ordne representantenes reaksjoner og synspunkter i forhold til erkjennelser gjennom eget arbeid, håper jeg å kaste lys over forholdet mellom erotikk i bilder og kristen seksualetikk.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen forming, spørreundersøkelse og intervju.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om engasjement, det kristne eros, bilde, det erotiske bilde, tegning, Salomos høysang.</p> <p>Egen forming: Tolking av Salomos høysang gjennom 14 tegninger. Tegneprosessene beskrives.</p> <p>Forsøk: Åtte representanter for norsk kristenliv reagerer på tegningene, dels gjennom spørreskjema, dels gjennom intervju. Kommentarer til de enkelte tegninger sees i lys av den anatomiske, grafiske, komposisjonelle og den uttrykksmessige dimensjon i bildene. Videre sees utsagnene om tegningenes uttrykk i forhold til kandidatens egne intensjoner, erfaringer og meninger om uttrykkene. Eksempler på resultater: Utilstrekkelige anatomiske kunnskaper avdekkes. Kandidaten har ikke vært engasjert av anatomistudier. Dette har begrenset hans frihet og repertoar. Det er positivt samsvar mellom hans opplevelse av engasjement overfor det grafiske og respondentenes utsagn om grafiske kvaliteter i bildene. Tilsvarende kan sies om tegningenes komposisjon. Det er enighet om at det prinsipielt ikke er i strid med kristen etikk å gi erotisk opplevelse synlig form i tegning. Det er imidlertid stor uenighet om hvilke tegninger som er best sett fra etisk synsvinkel.</p> <p>Didaktikk: Refleksjoner om engasjement og verdi i forhold til tegning.</p>
Forfatter:	CARLSEN, KARI
År:	1985
Rapport:	267 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Erfaring og bildeforming.
Problemstilling:	<p>Når bildeforming tar utgangspunkt i en helhetlig opplevelse, øker evnen til bildemessig utfoldelse og erfaringen utvides.</p> <p>En undersøkelse knyttet til arbeid i barnehagen, og i pedagogisk høgskole ved egen praktisk bildeforming.</p>
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, utprøvinger i barnehage hvor deltakende observasjon inngår. Egen forming.

<p>Innhold:</p>	<p>Teorigrunnlag: Om helhetlig opplevelse, bildeforming og erfaring. Om eget pedagogisk ståsted med bakgrunn i ulike pedagogiske retninger. Om barnehagen som institusjon og pedagogisk miljø.</p> <p>Undersøkelse i barnehagen: Hypotesen testes ut ved bildearbeid i fem barnehagegrupper med til sammen 38 deltakere på 5-7 år. Tidsrammen er tre uker. Temaet for det helhetlige bildearbeidet er årstiden "vår" og materialet er våte farger. Det legges vekt på sansestimulering, å gi opplevelser og i hovedsak individuelt bildearbeid. Resultatene sees i lys av materielle rammer, pedagogisk tilrettelegging og den voksnes rolle. Erfaringsdanningsprosessene dokumenteres gjennom tolking av bildeuttrykk, verbalspråklige uttrykk og handlinger. Prosessene beskrives og tolkes ut fra utvikling i løpet av perioden, forskjell på første og andre bilde, fra konvensjonelt skjema til personlig uttrykk, bildemessige "gjennombrudd", å "arve", å gjenta, bildevirksomhet og lek. Undersøkelsen viser at rammefaktorene har stor innflytelse på resultatene. Det samme kan sies om voksenrollen. For mange av barna ser det ut til å være en tydelig positiv sammenheng mellom arbeidet med temaområdet og en økt evne til bildemessig utfoldelse. Arbeidshypotesen bekreftes.</p> <p>Egen forming: "Fødsel" er tema for fem bildeprosesser. Disse fungerer som en etterprøving av Ross' modell for estetisk erfaring. Denne synes å ha gyldighet for bildemessig erfaringsdanning.</p> <p>Didaktikk: Se teorigrunnlag og undersøkelsen i barnehagen.</p>
<p>Forfatter:</p>	<p>FRAMGARD, ERLING</p>
<p>År:</p>	<p>1985</p>
<p>Rapport:</p>	<p>162 sider, illustrasjoner, vedlegg.</p>
<p>Tittel:</p>	<p>Bilde - bærer av betydning - egen tegneprosess og analyse av betydningsbærende faktorer i tegningene som middel til bevisstgjøring av egen språkbruk i bilder.</p>
<p>Problemstilling:</p>	<p>Egen tegneprosess og analyse av betydningsbærende faktorer i tegningene som middel til bevisstgjøring av egen språkbruk i bilder.</p>
<p>Metode/ framgangsmåte:</p>	<p>Litteraturstudier. Egen tegneprosess som grunnlag for analyse med basis i semiologi.</p>
<p>Innhold:</p>	<p>Teorigrunnlag: Bilde - betraktet som språk: generelle språkteoretiske aspekt, bilder og bildespråk, det betydningsbærende i bilder, bildelesing og bildeanalyse, å tegne.</p> <p>Egen forming: Denne består av tegneprosesser og analyse av betydningsbærende faktorer. Fase I består av en åpen intuitiv</p>

	<p>tegneprosess og tolking av denne. Resultatene fra denne fasen danner grunnlag for en mer målrettet tegneprosess og analyse av tegninger. Tegneprosessene har "mor" som tema og foretas dels ved direkte iaktakelse, dels ved bruk av fotografi. I fase II arbeides det systematisk for å finne ut hvordan betydningsbærende faktorer gjør seg gjeldende overfor betydningene i bildene. Arbeidet deles i tre serier ut fra titlene: "Mor leser", "Gammel", "Livsvilkår". Kandidaten varierer en og en betydningsbærende faktor. Eksempler på variabler fra serien "Livsvilkår": framhevelser/ utelatelse i låven, forsterking/nedtoning av låven, framhevelser/utelatelse hos mor, forandring av mors plassering i forhold til låven, hele låven/mors plassering. Eksempelvis viser denne serien at kandidaten er blitt mer bevisst syntagmatiske forhold og at disse kan være bildekulturelt betingede kodefenomen. Som sum finner kandidaten at samtlige betydningsbærende faktorer (tegn, kontekst, syntagme, referanse, kode, distinktive trekk) har fungert i bildene, mens bildekulturelle koder har slått særlig sterkt ut. Kandidatens språkbruk drøftes i forhold til de nevnte faktorer i bildene, dessuten drøftes selve tegneprosessen og emnene.</p> <p>Didaktikk: Drøfting av undervisningsmessige muligheter knyttet til lærerutdanning og et emneopplegg.</p>
Forfatter:	GARFORS SIGRUN
År:	1985
Rapport:	310 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Bokstavforming. Hvilke muligheter har bokstaver som form i dekorativ sammenheng?
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilke muligheter gir bokstaver som form i dekorativ sammenheng? - Har denne bruken av bokstaver noen innvirkning på formerens skriveskrift?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen forming, skoleutprøving hvor observasjon og tolking av elevarbeid inngår.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om skrift; herunder om skriveskrift, skriveredskaper, dekorativ skrift og skriftforming i skolen. Om forming i skolen, fellestrekk for skriftforming og forming. Om kreativitet, persepsjon, læring og motoriske forhold.</p> <p>Egen forming: Første del består av dekorative uttrykk utført med vanlige skriveredskaper og arbeider utført i forskjellige materialer som metall og tekstil. En oppfølging av dette arbeidet skjer i et undervisningsopplegg i en 4. kl.</p>

	<p>Undervisningsopplegg: Opplegget er på 28 t. og foregår i en 4. kl. Elevene gis varierte oppgaver. Deres arbeider vurderes ut fra kriteriene særpreg, redskap, enhet, rytme, detaljer og helhet. Resultatene viser en framgang for de nevnte kriteriene inntil ca. totredjedeler av opplegget er gjennomført, så dabber interessen og dermed kvaliteten på arbeidene. Det aktuelle opplegget viser seg ikke å ha innflytelse på skriveskrifta til elevene.</p> <p>Egen forming: Andre del er en oppfølging av erfaringer fra undervisningsopplegget. Dvs. en utvidelse av redskapsbruk. 7 ulike redskaper (trepinner, svampredskap, filtredskap, pensel, lærredskap, pappstrimmet, lim) prøves ut. Kandidaten fordyper seg i skriving med lim fra spruteflaske. En skriftanalyse viser at opplegget har en positiv innvirkning på kandidatens egen skriveskrift. Følgende faktorer er mest sentrale i arbeidet totalt sett: Bokstaver som form, bokstavbilder, komposisjon, farge, tekstur, redskap/materialer/utstyr/teknikk, arbeidsmåte og formingsprosess.</p> <p>Didaktikk: Se undervisningsopplegg.</p>
Forfatter:	JOHANSEN, JAN ERIK
År:	1985
Rapport:	456 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Vind, seil og bevegelse.
Problemstilling:	<p>Hvordan kan modellering og arbeid med et målrettet prosjekt i forming skape utvikling?</p> <ul style="list-style-type: none"> - i førskolelærernes bruk av forming i barnehagen? - i barnehagens arbeid med forming? - i mitt eget arbeid med forming?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, eksperiment i barnehage, intervju, observasjon, analyse av barnetegninger og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om pedagogiske retninger, Reggio Emilia-ideene og målrettet arbeid i barnehagen.</p> <p>Eksperiment i barnehagen: Det gjennomføres et pedagogisk opplegg der barns møte med lokalkultur, nærmiljø, og naturelementer inngår. Dette baseres på Reggio Emilia-pedagogikk. Opplegget avgrenses tematisk til "vind, seil og bevegelse". Det foregår en dialog mellom barn og lærer i det nevnte møte. Videre baseres det på ekspressive uttrykk i materialer som svar på møtet. Hovedfagskandidaten fungerer som "modell" for førskolelærerne og barna i det målrettede formingsprosjektet.</p>

	<p>Intervju med førskolelærere, før og etter eksperimentet, viser som hovedtendens at lærere i eksperimentgruppa endrer sitt arbeid med forming i større grad enn kontrollgruppa. Dessuten reflekterer de mer mht. forming i barnehagen, og de arbeider mer ut fra prinsippet om modellering ved slutten av eksperimentet enn i starten. Dette viser seg i de voksnes samtale med barna, gjennom framvising av arbeider, i annen orientering samt i arbeidet med temaet. Hovedkonklusjon: Modellering er en effektiv læringsform. Den fører til endring i atferd hos førskolelærere. Påvirkningen viser seg positivt i barns begrepsutvikling avlest i formingsarbeider innenfor temaet vind, seil og båt.</p> <p>Egen forming: Denne handler om uttrykk for "vind, seil og bevegelse" i 12 formingsarbeider i mange materialer. Letthet, illusjon av vindfang og bevegelse er de framtrepende uttrykkskvalitetene. Arbeidet blir mer intensjonalt underveis.</p> <p>Didaktikk: Se eksperiment i barnehagen.</p>
Forfatter:	KROG, INGER MATHILDE
År:	1985
Rapport:	233 sider, illustr.: 78 foto og skisser
Tittel:	Prosesser i egen billedskapning.
Problemstilling:	Bevisstgjøring av fenomener i spenningsfeltet mellom fargestudier i årsløpet og en åpen eksplorerende innfallsvinkel.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming. Litteraturstudier, egen forming som kartlegges ved introspeksjon (loggbok og arbeider).
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om skaping sett etymologisk ut fra det bibelske motiv, sett fra det moderne kreativitetsbegrepet og som kvalitet sett fra enkelte skapende menneskers synspunkter. Om Goethes fargelære og om humanisme.</p> <p>Egen forming: Denne belyser forbindelser mellom iakttagelse som kunnskapstilegnelse, fargebearbeiding og den indre personlige opplevelsesverden uttrykt i bilder. Dette gjøres gjennom bildeskapning der årsløpet er tema og flytende farger er mediet. Kandidaten har to hovedinnfallsvinkler: den ytre og indre verden. I prosessene er hun åpen for opplevelser, stemninger, tanker, virkninger av arbeidsprosessene, fargers innvirkning og bildet i seg selv. Disse beskrives i loggbok. Etter at 38 prosesser (135 bilder) er gjennomlevd, kartlegges impulsfaktorene og forbindelseslinjer mellom disse. Disse grupperes. For den ytre verden: iakttagelse, fargebearbeiding og konkrete sanseinntrykk. For den indre: åpen eksplorasjon, assosiasjon, farge/lys/stemning. Kartleggingen viser at selve skapingen er sammensatt av svært mange krefter. Disse samles i bevegelsene tenkning</p>

	<p>følelse og vilje. Kraftene beskrives som skaping som kompleksitet, som synergi og som metamorfose. Konklusjon: "Som vevende og dynamisk formende krefter i mennesket virker de 3 grunnkrefter - tenkning, følelse og vilje. I disse samvirkende forbindelser ligger også forvandlingskraften som en bevegelse i tid og rom. Disse fenomener er livsfenomener. Menneskets skapende felt er et livsfelt - det er livet i det levende."</p> <p>Didaktikk: Refleksjon knyttet til utvikling av alle ressurser nedlagt i mennesket, individet som et unikt vesen og i samklang med naturen.</p>
Forfatter:	MOSTAD, VIBEKE
År:	1985
Rapport:	266 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Forming i perspektiv av et flerkulturelt samfunn.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Betydningen av forming ved integrasjon mellom mennesker med ulik kulturbakgrunn. - En didaktisk analyse, sett i forhold til Stortingets målsetting for integrasjon.
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon hvor teoretiske studier og studier av mennesker i en formingsprosess inngår (innvandrere og kandidaten selv). Observasjon og samtale/intervju.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Formingsfagets egenart, samfunnets målsettinger for et flerkulturelt samfunn, forming i oppdragelse til et flerkulturelt samfunn og eget ståsted. Drøfting av nytteverdien av sammenhenger.</p> <p>En studie av mennesker i en formingsprosess - et gruppeprosjekt: Gruppen består av 8 utlendinger pluss kandidaten selv. Disse har ulik religiøs, politisk og kulturell bakgrunn. De finner felles grunnlag for samhandling i "å skape form i materiale". 14 gruppemøter og noen hjemmebesøk hvor ulike formingsaktiviteter foregår, dokumenteres. Disse gjennomføres delvis på individuell basis, men også som fellesoppgaver. Aksjonen munner ut i en utstilling i lokalmiljøet. Aktivitetene og arbeidsformene dokumenteres og drøftes. Eksempler på resultater: I samhandlingssituasjonene får alle nye assosiasjoner fra egne og andres produkt. Alle gir materiale og form symbolsk innhold. Det er ulikhetene som er fascinerende.</p> <p>Egen forming: Denne består av prosesser og produkt - dels på egne - dels på gruppedeltakernes premisser. Arbeidene er svært varierte; eksempelvis dress, veske, julestjerne, collager. Collager og assemblager dominerer. Eksempel på resultater: Kandidaten blir mer bevisst at hennes formuttrykk er svært kulturelt betinget. Dette setter grenser, men skaper også respekt for andres</p>

	<p>Didaktikk: Gruppeprosjektets resultater sees i lys av et flerkulturelt samfunn; en drøfting av forholdet mellom forming, identitetsdanning og utvikling av toleranse samt betydningen av forming ved integrasjon. Oppgaven munner ut i et forslag til innhold i en framtidig internasjonal formingsgrupper.</p>
Forfatter:	SEGTNAN, KNUT
År:	1985
Rapport:	218 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Tegneglede. En drøfting på bakgrunn av et forsøk på grunnskolen 6. klasses trinn og med utgangspunkt i eget tegnearbeid med skogen som motivområde.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilke sammenhenger kan en finne ved å jamnføre tegneglede i prosessen med en vurdering av resultatet? - Hvordan ta vare på og stimulere tegneglede i undervisningen? - Hvordan ta vare på og stimulere egen tegneglede?
Metode/ framgangsmåte:	Forsøk i skolen hvor analyse av tegninger og spørreundersøkelse inngår. Egen tegning, analyse av tegninger og introspeksjon.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om glede, personlig uttrykk, krisealder i tegneundervisningen, tegning sett i relasjon til ulike sider ved personligheten og stimulering. Om tegnehistorisk utvikling.</p> <p>Forsøk i skolen: Deltakere er to 6. klasser i et tidsrom på 4 - 5 mnd. Hvilke virkninger har ulike typer oppgaver på elevenes interesse/tegneglede? Oppgavene knyttes til affektive opplevelser. "Personlig uttrykk" vektlegges. Gjennom et spørreskjema registreres elevenes tegneglede/interesse før, i løpet av og etter forsøket. Videre vurderes elevenes tegninger ut fra kvalitet innenfor kriteriene: umiddelbart inntrykk, innhold, bruk av farge, bruk av form og formelementer, bruk av menneskeskikkelser. Eksempler på resultater: Spørreundersøkelsen viser at elevenes interesse/tegneglede er stor, og at den øker i løpet av undersøkelsen. Videre stiger uttrykksevnen noe hos guttene i den ene klassen. En jamnføring mellom tegneglede og uttrykksevne viser at et stort flertall av elevene viser større tegneglede enn det uttrykksevnen skulle tyde på.</p> <p>Egen forming: 80 tegninger hvorav 27 vurderes ut fra helhet, innhold (intensjonalitet, illusjon, visuell opplevelse) og form (dybde, rytme, redskap/teknikk, forenkling). Hovedresultat er en økende forståelse for innhold/tegning som uttrykk og for form.</p> <p>Didaktikk: Se forsøk i skolen Dessuten - drøfting av et program for styrk-</p>

	ing av elevenes tegnelede.
Forfatter:	ARNESEN, JON
År:	1986
Rapport:	106 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Kunnskapstilegnelse i forming.
Problemstilling:	En undersøkelse der jeg gjennom utformingen av et bord, søker å avdekke hvilken betydning ulike typer kunnskap og tilegnelse av disse kan ha i egen skapende prosess.
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon med en fenomenologisk tilnærming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om pedagogikk og eksistensialisme, læring som livsnødvendighet, språkspill og estetisk praksis.</p> <p>Egen forming. Denne gjennomføres som en aksjon der kandidaten framstiller bord; "bord til fellesskap". Aksjonen dokumenteres gjennom notater, skisser, modeller, foto og ferdige bord. Dette materialet tjener som grunnlag for å avdekke kunnskapstyper og deres betydning i kunnskapstilegnelsen.</p> <p>Utformingen er en eksemplifisering av prinsippet om erfaringenes kontinuitet. Videre er arbeidet konkretisering av inntrykk gjennom handlinger av intensjonal art. Disse kan betraktes som dokumenterte tilværelsesfester. Det eksperimenterende og problemløsende står sentralt, dessuten at begrepsdanning bygger på et grunnlag av praktiske ferdigheter.</p> <p>Wittgensteins teorier om praksis og K. Johannesens måte å betrakte estetisk kompetanse på benyttes. Med foranstående som referanse gjør kandidaten rede for sine funn, bl.a.: Tilegnelse av eksisterende påstandskunnskap om bord gir økt frihet til å velge og til å bygge videre på andres erfaringer. Ferdighetskunnskapen øker gjennom møte mellom intensjoner, materiale og ulike redskaper. Et eksempel: "En nøyaktig, presis bruk av vinkelen sikrer en tett og stabil sammensetting av bein, sarg og bordplate." Skjønnsmessige vurderinger og håndtering av materiale, redskap, form, funksjon etc. i prosess og produkt er en på innsiden, integrert og inderlig kunnskapsform. Denne fortrolighetskunnskapen dannes over tid gjennom perseptuell trening. Den er et resultat av et autentisk og engasjert møte mellom et intensjonalt handlende menneske og et materiale.</p> <p>Didaktikk: Er integrert i oppgaven som helhet.</p>

Forfatter:	EVJA, SIDSEL MAGNUS
År:	1986
Rapport:	75 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Barneklær - tradisjon og kreativitet. Barneklær i Kviteseid kommune fra 1910 til 1985 som utgangspunkt for klesforming for barn.
Problemstilling:	- Hvordan har klesdrakten for barn utviklet seg i Kviteseid fra 1910 og frem til idag? - Hvilke kreative og didaktiske muligheter gir denne undersøkelsen?
Metode/ framgangsmåte:	Kartlegging av en utvikling (intervju), egen for ming, analyse av kreative og didaktiske muligheter.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om individ og miljø, lokalmiljø og skole, kulturformidling, tradisjon og utvikling.</p> <p>Kartlegging: Denne skjer gjennom intervju av 22 eldre kvinner hvor klær bl.a. skisseres. Innsamlet fotomateriale systemiseres, beskrives og skisseres. Dagens barneklær analyseres ut fra de lokale butikkene tilbud pluss 1.klassingenes skoleklær. Det dokumenterte materialet gir informasjon om materialer, teknikker, form, farge og funksjonelle detaljer. Variasjonene innen de enkelte plagg systemiseres og danner grunnlag for tendenser: tidstypiske trekk og utviklingslinjer. Noen eksempler på resultater: Jenteklærne er blitt mer lik guttenes antrekk. Første steg er overgang fra kjole til skjørt og genser, der gensenen like gjerne kunne vært en guttegenser. Neste steg i tilnærmingen er langbukser både for gutter og jenter, men med ulik form. For 1975 og 1980 er det vanskelig å finne særdrag for hverdagsklær for gutt og jente, mens 1985-materialet på nytt viser plagg spesielt beregnet på gutt og jente. Materialet viser individuell utforming av detaljer innen en gjennomgående form. Hjemmeproduksjon er gjennomgående fram til ca. 1970. Fra 1985 finnes bare konfeksjonsklær.</p> <p>Egen forming: Utviklingstendensene danner grunnlag for utforming av fire garderober til gutt og jente på sju år. Kriterier for utformingen er kulturell samklang, personlig preg, dagsaktuelle plagg og funksjonelle detaljer. Materialet danner grunnlag for analyse av kreative muligheter og begrensinger.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon på grunnlag av kulturmaterialet og egen skaping.</p>
Forfatter:	GRØTEIG, LIV

År:	1986
Rapport:	129 sider, illustrasjoner. (Begrenset utlån av oppgaven, etter kandidatens ønske.)
Tittel:	Poesi - liv og lære. Tilnærming gjennom søking etter vibrerende balanse i bildet. Tema lysning.
Problemstilling:	Tilnærming gjennom søking etter vibrerende balanse i bildet. Tema lysning.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming hvor oppsøking av stoff, praktisk utforskning, bildeproduksjon og refleksjon over funn inngår.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om poesi, spenning og vibrerende balanse, kontraster, helhet, bevegelse. Tilbake til poesibegrepet med utdyping ved hjelp av eksempler fra bildekunst og litteratur. Den poetiske drivkraften utdypes med skalaen mellom to poler: at vibrerende balanse er en streng mellom enhet og kaos - mellom motsetninger. Samlingen av motsetninger betegnes som "motsetningens harmoni", men det finnes også et "motsetningens paradoks". Videre om utvikling, kvaliteter og poetisk forståelsesform. Teori om hjernen (hjernehalvdelene) danner referanse for tenkning omkring mennesketyper ("tallikere", "synikere"), holdning og kreativitet.</p> <p>Egen forming: Med bakgrunn i innledende betraktninger om poesi og vibrerende balanse, starter letingen etter vibrerende balanse i bildet. Den første praktiske utforskningen gjøres hovedsaklig med kritt og sjablontrykk. Kandidaten samler faktorer som manifesterer seg i søken etter vibrerende balanse. Disse er a) personrelaterte faktorer og b) faktorer i selve bildet. a): fantasi, angst, ansvar, frihet, ærlighet, mot, utvikling, vekst, forandring, harmoni, ro, grensesprenging, grensesetting. b): form, farge, bevegelse, rytme, tid, rom, forandring, variasjon, pause, opphold, linje, flate. Disse lever i et samspill mellom den som skaper og bildet. I fire bilder søkes den vibrerende balanse, tema lysning i en skala fra mørke til lys: "Håp", "Den andre siden", "Sol i regn" og "Fødsel". Disse er utført i blandingsteknikker.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over opplevelse, innlevelse, kreativitet, likhet, ulikhet. Videre om vibrerende balanse - utvikling av den poetiske drivkraft som middel i oppdragelsen.</p>
Forfatter:	OLSEN, ODD PARELI
År:	1986
Rapport:	164 sider, illustrasjoner, vedlegg.

Tittel:	Papir - assosiasjonsskaping - bildeforming.
Problemstilling:	Hvilke kvaliteter kan ligge i bevisst bruk av papir som assosiasjonsskapende element i bildeforming? En undersøkelse knyttet til tema: FJÆRA.
Metode/ framgangsmåte:	Eksperiment, egen forming, skoleutprøving med analyse av formingsarbeider, spørreundersøkelse og intervju.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om papir og papirhåndverk. Om pedagogisk psykologisk bakgrunn; herunder om sansing, persepsjon, assosiasjoner og forestillinger, erfaringenes betydning, assosiasjon og tenkning og assosiering i en skapende prosess.</p> <p>Egen forming: Denne starter med en åpen undersøkelse av papir som materiale med vekt på bearbeiding og assosiasjonsskaping; herunder egen framstilling og bearbeiding av papir. En systematisk utprøving av form, farge og tekstur i relasjon til assosiering følger før videreføring i eget papirhåndverk og egen bildelaging (13 collager).</p> <p>Eksempler på resultater: Papirframstillingen skjer ut fra at papiret gir ideen. Eller at kandidaten går fra idé til søking etter spesielle papirkvaliteter til å uttrykke ideen gjennom; eller ut fra kombinasjoner av disse måtene. Teksturen har betydning for assosieringen. Den kan virke forklarende eller forvirrende. Farge og spesielt form ser ut til å ha større innvirkning på assosiering enn tekstur. I egen bildeskaping knyttes assosiasjonene i sterk grad til observerbar natur. Det søkes noe i papiret som minner om natur. Bildene har delvis naturalistisk og delvis abstrahert form.</p> <p>Didaktikk: En mindre utprøving i 5. - 6. klasse. I sitt arbeid med bilder assosierer elevene oftest ut fra motiv de har mer og mindre klare forestillinger om - lokal natur. "Papiret "blir" sand og stein." Overflata i papiret synes å oppta elevene. Det typiske for fjæra; det ru, det glatte, sleipe søkes gjenskapt gjennom papircollager.</p> <p>Resultatene fra egen forming og skoleundersøkelsen sammenholdes med teorigrunnlaget.</p>
Forfatter:	PAULSEN, ANNE
År:	1986
Rapport:	210 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	En studie av ekthet i billedbøker for barn.

Problemstilling:	En studie av "ekthet" i billedforming for barn vesentlig basert på egen billedproduksjon og en undersøkelse av billedbøker. Didaktiske betraktninger.
Metode/ framgangsmåte:	Aksjonsforskning med hermeneutisk og fenomenologisk karakter.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om bildeboka og barns bildeforståelse.</p> <p>Bildebokundersøkelse: Denne gjelder 18 bildebøker for barn utgitt i Norge i 1974 og 1984. Tematisk handler de om barns opplevelser i hverdag eller fantasi. Bøkene vurderes i første omgang i forhold til grad av ekthet slik kandidaten opplever dem. Etter en polarisering mellom særlig overbevisende og lite overbevisende bøker, finner hun foreløpige stikkord for opplevelsesdimensjonen "ekthet". Disse er innlevelse, engasjement, karakterisering, skildring, utfordrende, assosierende, troverdig visjon, poetisk virkelighet, meningsbærende, intensjonal. Undersøkelsen reliabilitetstestes av to personer. Etter ytterligere gjennomgang av bøkene konkluderes bildebokundersøkelsen med at følgende stikkord er vesentlige som opplevelsesdimensjon: engasjement, deltakelse, assosiasjoner, stemninger, "mer enn", intensjon, troverdighet.</p> <p>Egen forming: Kandidaten gjennomløper en bildeprosess der hun tar utgangspunkt i egne barndomsopplevelser fra Lofoten. To bildeserier (21 bilder) analyseres og vurderes i forhold til grad av ekthet i bildene og hva som bidrar til denne opplevelsen.</p> <p>Hovedkonklusjon for "ekthet" som bildekvalitet er: Å stoppe opp og engasjeres, delta, assosiere, oppleve stemning, se mer enn det opplagte, å se. Videre å bruke følelser, erfaringer og erkjennelser for å skape engasjement, bli klar over hva som berører. For bildeprodusenten kommer det å gi uttrykk for tanker, ønsker, vilje, en intensjon gjennom handling - gjennom et medium i tillegg.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon i forhold til engasjement, barne- og ungdomskultur og billedboka i skolen.</p>
Forfatter:	THESEN, LEIF J.
År:	1986
Rapport:	178 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Tekstur - et billedskapende virkemiddel.
Problemstilling:	Hvordan kan bruken av tekstur i et bilde være med på å gi et "EKKO" av tidligere erfaringer og opplevelser?

Metode/ framgangsmåte:	Egen bildeproduksjon og vurderinger ut fra en fenomenologisk vinkel og en eksperimentutstilling.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om bildet - form og innhold. Om skapende virksomhet og tekstur som bildeskapende virkemiddel. Tekstur belyst gjennom tre kunstnere: A. Tapiés, J. Weidemann og M. Boyle.</p> <p>Egen forming: Denne tar utgangspunkt i forstudier og eksperiment hvor ulike teksturtyper prøves ut. Videre skapes det et felt gjennom produksjon av 14 malerier hvor oppmerksomheten rettes mot det taktile aspektet i bildeskaping - tekstur som estetisk og innholdsbærende element. Bildene har barndomsopplevelser knyttet til temaene "by" og "kyst" som referanse. Hvert bilde registreres. Her kobles virkemidler og deres funksjon sammen med i hvilken grad det oppnås en "ekko"-følelse i forhold til tidligere miljøopplevelser og erfaringer. En tilsvarende registrering foretas når det gjelder innholdssiden. Registreringene viser bl.a. at teksten er viktig for opplevelsen av bildeuttrykket. Men kandidaten kan ikke si at teksten er viktigere enn linje, flate og farge i de aktuelle bildene. Å bruke fingertuppene og det fysiske "slitet" med materialene er med på å føre kandidaten dypere inn i barndomsopplevelser. Han erfarer å finne sitt eget formspråk. Dette gir en følelse av egen identitet.</p> <p>Eksperimentutstilling: 12 bilder stilles ut og tre eksperimentgrupper observeres i deres møte med bildene. De besvarer spørreskjemaer og kommenterer muntlig. Resultatene viser at teksten i noen grad appellerer til tilskuerne, og at den kan ha en viss betydning for deres engasjement og opplevelse.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon knyttet til forming og forhold som angår barndom, opplevelser/erfaringer, identitet samt virkemidler, materialer, kommunikasjon og opplevelse.</p>
Forfatter:	INGVALDSEN, KIRSTI LORANGE
År:	1987
Rapport:	3 bøker, 140 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Arkitektur og bokkvalitet.
Problemstilling:	Boforming. En vurdering av arkitekturforståelse og bokkvaliteter i forhold til formidling.
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutisk forståelsesmåte og holistisk analyse. Teoristudier. Konkret handling hvor stream-of-consciousness, intuisjon og analyse anvendes.

Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Arkitekturen sett i en menneskelig, eksistensiell sammenheng hvor arkitekten Christian Norberg-Schulz er kilde. Arkitekturen sett i en praktisk, estetisk sammenheng hvor arkitekten Andrea Palladio er kilde.</p> <p>Egen forming: Første ledd er en visualisering av egne tanker om arkitektur gjennom skisser. En analysemodell (modell 1) framkommet intuitivt gjennom sortering av skissene utprøves på et større billedmateriale av ulike hustyper. Analysemodellens innhold utdypes gjennom denne prosessen. Den nye analysemodellen (modell 2) prøves ut på konkrete modeller av tre hustyper: bolighus, kapell og bibliotek hvor målet er å avdekke innsikt i bokkvaliteter og arkitekturforståelse. Analysemodell 2 belyser forhold angående hus, vei og plass. Dessuten behandles hverdagens, åndens og samfunnets domene gjennom de tre hustypene. Videre analyseres husmodellene i forhold til funksjon, det eksistensielle og form som sees i relasjon til orientering, identifikasjon og harmoni.</p> <p>Eksempler på resultater: For skissetegningen er erindringsbilder en viktig del. Analysemodell 2 kommer nærmest det å gi en helhetsforståelse av arkitektur. Arkitekturforståelse utvikles parallelt med forståelse for bokkvaliteter. Arkitektur formidler bilder. Evnen til å oppleve arkitektur bør oppøves.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon knyttet til verdifilosofisk grunnlag, fagplaner og formidling: Boforming har allmenndannende verdi, bør gjøres til gjenstand for undervisning og få en anerkjent plass i formingsundervisning i grunnskole og videregående skole.</p>
Forfatter:	MUNTHE-KAAS, KJELLAUG
År:	1987
Rapport:	285 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Klasserommet. En undersøkelse og en aksjon.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Hvordan opplever og vurderer brukere og skapere av klasserom slike rom? - Hvordan kan vi med enkle midler arbeide med klasserom som helhet, ut fra funksjonelle/estetiske kriterier?
Metode/ framgangsmåte:	Feltundersøkelse: Observasjon av klasserom, spørre undersøkelse og litteraturstudier. Aksjon: Observasjon, samtale og endring av klasserom.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om det visuelle, det formale, om rom og romforhold og didaktisk modell, skoleplaner og skjønnlitterære tekster om klasserom.</p> <p>Feltundersøkelse: Føne observasjoner av klasserom viser noe litt trist og</p>

	<p>lett kaotisk. Spørreundersøkelse blant 44 klassestyrere viser bl.a. at langt de fleste legger vekt på både det praktiske og estetiske i bedømmelse av klasserom. Mange er usikre på hvordan de skal ordne klasserommet. De ønsker endringer angående lys, orden/plassering, farger, lys og vindu, dekor og pynt. Brukere av klasserom (voksne og tidligere elever) og arkitekter intervjues. De voksne brukerne legger vekt på orden ut fra perspektivene ansvar, vedlikehold og kultivering. De tidligere elevene husker forhold fra sitt klasserom som går på: det lune, det samlende, det orienterende, det organiske, det men-ingsfylte, det adskilte, men også savn og selve rommet: plasseringer, materialer, farger og lys. Arkitektene vektlegger romformer, materialer og lys. De ser betydningen av elevers delaktighet i rommet.</p> <p>Aksjon/egen forming: Denne består av et forprosjekt hvor fem klasserom endres. Videre et hovedprosjekt som gjelder endring av ett klasserom med tilstøtende pauserom slik at disse blir mer praktiske og visuelt tiltalende. Innsats for orden og helhetsinntrykk finner sted på flere plan og ut fra detaljerte kriterier. Rommene observeres, lærere og elever deltar i aksjonen som beskrives på grunnlag av handling, samtaler og observasjoner.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har et didaktisk perspektiv.</p>
Forfatter:	OLSEN, GUDNY FJÆR
År:	1987
Rapport:	125 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Fra farge i rom til fargerom. Et fargestudium relatert til undervisning i pedagogisk høgskole.
Problemstilling:	Med utgangspunkt i et bestemt miljø gjennomføres et studium av farge som romskapende fenomen der jeg søker etter faglig innsikt og anvendbar arbeidsmåte. En faglig og didaktisk analyse og vurdering sett i relasjon til formingsundervisning i lærerhøgskolen.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming, teori om farge og didaktikk, egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Fargelære med basis hovedsaklig i Ittens, de Sausmarezs og Albers' fargelærer. Videre om undervisningsplaner og ulike pedagogiske retninger i faget.</p> <p>Egen forming: Denne utgjør hovedtyngden i oppgaven. Kandidaten tar utgangspunkt i fargemiljøet/gatebildet på hjemplassen Levanger. Fargene registreres ved hjelp av foto som er basis for skisser og analyser av romvirkninger. Ytterligere nedtegninger foretas. Disse videreføres-</p>

	<p>/omarbeides og analyseres i forhold til hvordan fargene opptrer i rommet. Arbeidsprosedyren med iakttakelse, nedtegnelse og bearbeiding gjentas i flere trinn ut fra økende innsikt i romproblemer. Arbeidet oppsummeres i forhold til kunnskap, ferdighet og holdninger som studiet gir kandidaten. Eksempler på innsikt: Studiet har økt evnen til å oppfatte og forstå fargene som romskapende fenomen. Studiet har gjort kandidaten bevisst hvilke kvaliteter ved farger som virker i romsammenheng. Eksempelvis at fargers romskapende evne er relativ. Den er avhengig av fargenes sammenstilling. Dessuten har form, størrelse og plassering betydning.</p> <p>Didaktikk: Egen arbeidsmåte registreres og sees i relasjon til konstruktive, ekspressive og impressive uttrykks- og arbeidsmåter. Videre sees studiet i forhold til det estetiske, det skapende og det materialtekniske i faget, dessuten i forhold til fagplaner og undervisningsmetoder i faget med vekt på undervisning i lærerutdanning. Det utarbeides et forslag til undervisningsmodell for fagemnet.</p>
Forfatter:	PAULSEN, TORUNN
År:	1987
Rapport:	200 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Tematisering i billedskapende arbeid med lokal kvinnekulturhistorie som utgangspunkt.
Problemstilling:	Hvordan kan vi tematisere i billedskapende arbeid med lokal kvinnekulturhistorie som utgangspunkt?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming, litteraturstudier, egen skaping.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Arbeidsmetoder for tematisering og skapende prosesser. Herunder polariserende metodikk, undersøkende praksis, Reggio-Emilia-pedagogikk, Ross' teori om skapende prosesser, konfluent pedagogikk. Videre teori om den aktuelle kvinnehistorie: hermetikkarbeiderskene i Stavanger 1870 -1920.</p> <p>Egen forming: Med bakgrunn i teori utarbeides en modell for kandidatens eget skapende arbeid (tematisering i forming). Gjennom 8 formingsprosesser dokumenteres en åpenhet overfor opplevelser og informasjon. Ideer skapes og bearbeides i tekstile materialer.</p> <p>Prosesser og produkt tolkes ut fra kriterier som: møte med tema, idé-/intensjon, handling gjennom materialer og teknikker, form/farge/form-uttrykk, analyse/intuisjon/identitet. Kandidaten finner at det sentrale ved tematisering i billedskapende arbeid er: Å bli bevisst tanker og følelser til et tema å ta stilling til sider ved temaet å bearbeide tanker og følelser å</p>

	<p>gi uttrykk for dem gjennom bildeskapende arbeid. Den aktuelle arbeidsmåten er prosess-, helhets-, opplevelses-, og problemorientert. Den er eksperimenterende, tverrfaglig, individ- og samfunnsrettet, en subjektiv oppdagingsprosess. Arbeidsmåten tar utgangspunkt i hele mennesket, det bevisste mennesket, tanker, følelser og erfaring.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven er didaktikkrelatert. Oppgaven munner ut i noen generelle didaktiske drøftinger. Dessuten blir tematisering i bildeskapende arbeid belyst fra to vinkler: Lokal kvinnekulturhistorie som innfallsvinkel til lokalt læreplanarbeid og som en innfallsvinkel til likestillingsundervisning.</p>
Forfatter:	SANDVEN, JOSTEIN
År:	1987
Rapport:	203 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Fysisk funksjonshemmede og forming. Tre og Det Sakrale som tema i eget formingsarbeid og undervisning.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilke kvaliteter oppleves trær og trematerialer å ha? - Hvordan formidle et sakralt uttrykk i trematerialer? - Hvordan kan elever nyttiggjøre seg trematerialer til selv å skape ut fra det sakrale som tema?
Metode/ framgangsmåte:	Litteratur- og feltstudier, egen forming, spørre undersøkelser, observasjon.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om folkehøgskolens og formingsfagets idégrunnlag. Om funksjonshemmede elever i folkehøgskolen, aktuelle didaktiske strømninger. Om det sakrale og treet.</p> <p>Egen forming: Ut fra teori om det sakrale behandles dette emnet i egen forming. Ulike formuttrykk i papp prøves ut og analyseres. Her finner kandidaten bl.a. at et samlingspunkt må være klart definert, at flere vertikaler bør ha en dominant, at symmetri rundt midtpunktet kan virke forsterkende på den sakrale følelsen. Funnene sammenholdes med teori om form.</p> <p>Med feste i erfaringene fra foranstående og bevisstgjøring om trets kvaliteter utformes et bord (to varianter) som skal innby til fellesskap hvor den enkelte kan samle sine tanker mot det sakrale. Videre legger kandidaten inn et kristent budskap i selve formen (Livstreet). Bordet utformes slik at det er lett å komme til for rullestolsbrukere og innordnes et gitt rom for meditasjon. Erfaringer fra formgivingen oppsummeres.</p> <p>Didaktikk: En spørreundersøkelse knyttet til en utstilling av trær, tre-</p>

	materialer og sakrale gjenstander i trematerialer gjennomføres blant funksjonshemmede og friske folkehøgskoleelever. Resultatene viser at livsbejaende kvaliteter tillegges det utstilte materialet. Et undervisningsopplegg viser bl.a. at nevnte utstilling gir en følelsesimpuls som blir vedlikeholdt gjennom skapende arbeid i materialet tre. Få funksjonshemmede elever avviser tre som et egnet materiale å forme i.
Forfatter:	SOMMERUD, JORUN
År:	1987
Rapport:	149 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Direkte erfaring med den keramiske prosess.
Problemstilling:	Direkte erfaring med den keramiske prosess. En undersøkelse av den didaktiske verdien av å delta aktivt i den keramiske prosess, gjennom arbeid med raku.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier og spørreundersøkelse. Aksjon der egen forming og undervisningsopplegg med observasjon, spørreundersøkelse inngår.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om didaktikk og direkte erfaring. Den keramiske prosess; herunder raku.</p> <p>Spørreundersøkelse: Denne er utført for å få informasjon om hvilke erfaringer andre lærere har gjort med raku i skolen. Undersøkelsen er foretatt blant lærere som har tatt utdanning ved Statens lærerhøgskole i forming Blaker. Eksempler på resultater: Erfaringene elevene får, mener lærerne, er i hovedsak av faglig og teknisk art. Men opplevelsesfaktorer og den nære kontakten med det som skjer, tillegges også betydning. Det samme gjelder samarbeid og reduksjon av tidsforbruk. Konklusjonen er at raku har didaktisk verdi.</p> <p>Egen forming: Med liten erfaringsbakgrunn i raku-arbeid er starten av dette arbeidet preget av prøving, feiling, justering og prøving på nytt. Dette gir imidlertid innsikt i de grunnleggende erfaringer den keramiske prosessen kan gi. Aksjonen er skolerettet; det som utprøves er konkret, enkelt og tenkt brukt i undervisning. Utprøving av ulike leiretyper, glasurer, begitninger, metalloksyder og ulike reduksjonsmidler og -grader dokumenteres. Prøverekker vurderes. Videre bygges egen ovn og selve brenneprosessen kontrolleres. Formingsarbeidene (54) - fat, kopper, relieff - lages i plate- og klypeteknikk.</p> <p>Elevprosjekt: Et 20 timers kursopplegg med 9. klasse jenter dokumenterer erfaring med den keramiske prosess.</p> <p>Didaktikk: Med feste i de tre undersøkelsene vurderes den didaktiske</p>

	verdi av rakuarbeid i forhold til skolens målsetning, faginnhold i forming, elev- og lærerforutsetninger samt ytre rammer.
Forfatter:	STRØMME, LINDA
År:	1987
Rapport:	279 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Teikning med fokusering på fysisk angrepsmåte.
Problemstilling:	Ei undersøkjing gjennom eigen teikneprosess der eg søker - ein arbeidsmåte som vektlegg fysiske sider ved teikning - å nærme meg høvet mellom fysisk angrepsmåte og uttrykk i teikning(ane).
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon: egen forming, introspeksjon og analyse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om innfallsporier til oppgaven og begrepsklargjøringer.</p> <p>Egen forming: Forkunnskaper og en forundersøkelse av utstyr, tegneredskaper og papir presenteres. I fase I utprøves redskapsbruk og ulike fysiske arbeidsmåter. For det fysiske angrepet skiller disse faktorene seg ut: rørslemotiv, avstand til staffeli, penselgrep, rørsleimpuls, tempo, tyngde og pust. Disse faktorene arbeides det vidare med i fase II i 27 tegninger som lages med pensel og beis. Sammenhenger mellom angrepsmåte og bildeuttrykk dokumenteres. Kandidaten finner bl.a. at ulike grader av bevegelseshemming gir uttrykk av soliditet, strenghet, tyngde og ro. Bevegelsesmotiv med flytende, avrundede bevegelser gir ofte uttrykk for noe tungt og rolig, mens repetisjon av bevegelse gir liv og rørlighet i streken, luft og "oppløsthet" i bildeflata. Raskt tempo tilfører ofte uttrykket letthet og luft, liv og fart, mens sakte tempo gir uttrykk for ro. Det ser ut som bevegelseskvalitetene er i slekt med uttrykkskvalitetene i tegningene. Dette resultatet etterprøves ved at 6 medstudenter vurderer tegningene. I fase III prøves hvordan bevegelsesfaktorene kan være med på å forsterke innholdet i tegningene (23 stk.). Resultatet viser bl.a. at sparsomhet med virkemidler, enkelhet i bevegelse og strek gir renest og klareste virkning - lettest avlesbar forsterking av innholdet. I fase IV (14 bilder) smeltes det bildemessige og bevegelsesmessige sammen.</p> <p>Resultatene gis festepunkt i litteratur om dans, drama, tegnemetodikk og i bildekunst.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon om anvendelse i lærerutdanning med vekt på oppgaveeksempler for nybegynnere.</p>

Forfatter:	WIK, ARNE
År:	1987
Rapport:	182 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Furu som formingsmateriale.
Problemstilling:	Furu som formingsmateriale. - En undersøkelse av sammenhengen mellom materialbruk og brukstingens kvalitet.
Metode/ framgangsmåte:	Feltstudium hvor litterære kildestudier, analyse av eldre tregjenstander, egne bruksting og intervju med kunsthåndverker inngår. Egen forming har karakter av aksjonsforskning.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om treets anatomi og furumaterialets egenskaper; herunder fysikalske egenskaper, formegenskaper og produksjonsmåte. Videre om egenskaper ved brukstingen og kriterier for kvalitet samt materialbruk i eldre og nyere bruksting.</p> <p>Med utgangspunkt i teori om materialeegenskaper og kriterier for kvalitet i bruksting utarbeides et analyseredskap. Her sees materiale, form og produksjonsmåte i lys av funksjonsfaktorer, estetiske faktorer og budskapsfaktorer. Disse står dessuten i et vekselspill med miljøfaktorer. Kvalitetskriteriene testes mot et sjøllaget akvarellskrin i furu og mot eldre bruksting (bakstetrau og sendingskorg). Dessuten belyses kvaliteter gjennom et intervju med kunsthåndverkeren Arne Lindaas. Kriteriene synes formålstjenlige.</p> <p>Egen forming: Gjennom utforming av 10 bruksting i furu og fururirkuler utdypes forholdet mellom materialbruk og tingenes kvalitet. Dette skjer i feste med kvalitetskriteriene. Kandidaten mener materiale, form og produksjonsmåte er faktorer som kan manipuleres for å etterstrebe ønskede kvaliteter.</p> <p>Hovedkonklusjon: En bruksting i tre er god dersom materiale, form og produksjonsmåte er kombinert på en slik måte at relasjonene mellom disse faktorene støtter de kravene miljøfaktorene stiller til brukstingens funksjonsfaktorer, estetiske faktorer og budskapsfaktorer på en optimal måte.</p> <p>Didaktikk: Drøfting av planer for grunnskolen i lys av oppgavens tema. Videre sees kandidatens eget arbeid med bruksforming i forhold til bruksforming i grunnskolens øverste trinn.</p>
Forfatter:	BERTELSEN, SONJA

År:	1988
Rapport:	225 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Konkylien - estetiske kvaliteter.
Problemstilling:	Et studium av naturobjekt og formmessig bearbeiding av dette som middel til erkjennelse om estetiske kvaliteter. En vurdering av anvendt arbeidsmåte med tanke på estetisk opplæring.
Metode/ framgangsmåte:	Et feltstudium der teoretisk kunnskap, analyse av naturform og formmessig bearbeiding av denne inngår.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Eksisterende kunnskap om konkylie fra biologisk og historisk vinkel. Dessuten danner spiralen som form, skulptørens arbeidsmåter i forhold til naturmotiv samt estetiske kvaliteter bakgrunn for eget formingsarbeid.</p> <p>Egen forming: Første del består av analyse (oppmåling og utregning av proporsjonsforhold) av to konkylier. Med referanse i konkyliene, det gyldne snitt, proporsjoner og spiral utarbeides studieobjekter som analyseres i forhold til de estetiske kvalitetene linje, flate, farge, valør, tekstur, rom, volum og dominans. Objekter framstilles i første omgang i plast, metallnetting og papir. Papir og kartong (hvit og svart) finnes mest egnet for videre formstudier. Med utgangspunkt i horisontale og vertikale posisjoner forenkles konkylien formmessig. Den bearbeides i serier bestående av tredimensjonale objekt og relieff. Disse analyseres. Foruten proporsjonalitet og spiral som form arbeider kandidaten også med rytme, harmoni, balanse, bevegelse og kontrast. Dette utgjør vesentlige estetiske kvaliteter som hun blir seg mer bevisst gjennom studiet. Dvs. at konkylie er et egnet naturobjekt for formmessig bearbeiding og middel til å skape forståelse for estetiske kvaliteter. Det objektet, som kandidaten mener har størst helhet, framstilles i rustfritt stål.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over undervisningsmessige konsekvenser knyttes til oppdagende læring, tverrfaglighet og estetisk læring. Naturobjekt sees som et egnet utgangspunkt for arbeid med det formingsfaglige innholdet proporsjonalitet, rytme, bevegelse og kontrast.</p>
Forfatter:	ERIKSEN, JAKOB
År:	1988
Rapport:	118 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Serigrafi i en pedagogisk sammenheng.

Problemstilling:	Hvordan kan serigrafi brukes som middel i arbeid med todimensjonale billeduttrykk i en pedagogisk sammenheng?
Metode/ framgangsmåte:	Utprøvinger ut fra eksperiment som modell, intervju og spørreundersøkelse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Serigrafi sett fra en teknisk vinkel.</p> <p>Intervju: Dette skjer med representant for et kommersielt silketrykkfirma og en kunstner. Det første intervjuet gir informasjon om en historisk utvikling for faget i Norge, tekniske utfordringer, hvordan firmaet samarbeider med kunstnere og hvordan det driver sin opplæring. I intervjuet med kunstneren gis informasjon om hvordan denne arbeider og hva han spesielt søker gjennom teknikken. Videre ser han teknikken som et egnet pedagogisk hjelpemiddel bl.a. i farge- og komposisjonsarbeid.</p> <p>Spørreundersøkelse: Denne er foretatt blant tidligere elever (28 respondenter) fra videregående skole. Eksempler på resultater: Ca. 2/3 mener at serigrafi er den grafiske teknikken som gir dem størst frihet i skapende arbeid. Skjæremetoden ser ut til å gi størst utfordringer.</p> <p>Egen forming: Forsøksserier: Det lages serier der oppløsning av en ren, opak flate er tema. Forsøkene går på bruk av visuell tekstur, iris, overlappende transparente farger og rasterlignende mønstre. Erfaringene anvendes i 9 bilder.</p> <p>Didaktikk: Planer for ulike undervisningstilbud i videregående skole analyseres i forhold til emnet serigrafi. Det utarbeides et undervisningsopplegg for i grunnkurs i tegning (HI).</p>
Forfatter:	HAUGE, TRYGVE
År:	1988
Rapport:	209 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	I jærhuset...
Problemstilling:	<p>Kva for kunnskaper om og forståing av det å bu kan ein skaffa seg ved å nytta jærhuset som utgangspunkt?</p> <p>Kva for didaktiske drøftingar kan førast ut frå dette med tanke på å fremja kjennskapen til den bygde kulturen vår?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming. Littera tur- og feltstudier: intervju og observasjon.
Innhold:	Teorigrunnlag: Å bo sees på som noe kvalitativt. Arbeidsgrunnlaget løses i behov og trivsel. På bakgrunn av dette utredes motiv. nersension.

	<p>emosjon, miljø, trivsel og intensjon.</p> <p>Feltundersøkelse: Gjennom intervju avdekkes hvordan ulike behov blir tilfredsstilt i jærhuset, hvordan det oppleves og hvilke stemninger som skapes ved å være/leve i et slikt hus. Fem arkitekter spørres om hvordan de bruker virkemidler (romstimuli, struktur- og stofflighetsstimuli) for å tilfredsstille eller stimulere allmennmenneskelige behov. Sistnevnte jevnføres med informasjon fra de andre informantene. Å bo i jærhus synes å dekke vesentlige sider ved menneskelige behov. Jærhuset har atmosfære og "liv". Allmennmenneskelige verdier knyttet til den gamle boforma synes å være arbeidsomhet, nøysomhet, trygghet, nærhet, omsorg og ansvar.</p> <p>Egen forming: Intensjonen bak denne der å kommunisere verdier ved eldre tiders bygde kultur og boform. Dette gjøres gjennom seks tredimensjonale uttrykk hvor kunnskap om og opplevelse av den gamle boforma polariseres mot vår tid. Samtidig sees dette arbeidet som en metode i kulturformidling.</p> <p>Allmennmenneskelige verdier ved å bo samles i ordene: nærhet, trygghet, harmoni, ro, identitet.</p> <p>Didaktikk: Betydningen av formidling av kulturarven i skole og samfunn diskuteres. Med feste i egen metode drøftes kulturformidling i lys av andre metoder i formingsfaget, generell pedagogisk teori og skoleplaner. Til slutt behandles emnets "hvorfor"; verdier, holdninger og innstillinger.</p>
Forfatter:	HENRIKSEN, FRØYDIS
År:	1988
Rapport:	112 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Arbeidsmåter og video.
Problemstilling:	Utprøving av kreativitetsfremmende arbeidsmåter i bruk av video i formingsundervisningen.
Metode/ framgangsmåte:	Egen skaping av videofilm, introspeksjon, undervisningsopplegg i skolen.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Synspunkt på skapende virksomhet. M-87, formingsfagets mål og innhold i lys av video og skapende virksomhet. Om video som medium og videokunstens kategorier; tid og fortelling.</p> <p>Oppgaven har et didaktisk siktemål gjennom utprøving av arbeidsmetoder. Disse består av eget arbeid med videoproduksjon og en utprøving i skolen.</p>

	<p>Egen forming: Denne har vann som gjennomgående tema. Det lages åtte videofilmer. Kandidaten har en spontan tilnærming til arbeidet. Innlæring av teknikk er en del av arbeidsmåten. Dagboksnotater danner grunnlag for beskrivelse og vurdering av arbeidsprosesser og produkt. Arbeidsprosessene plasseres i tre faser: letefase, problemløsende og problemproduserende fase. Hver fase sees i lys av den skapende, den tekniske og den erkjennende dimensjon i faget. Prosessenes karakteristika trekkes ut, og her gis noen eksempler på slike: Løsrivelse av tilvante forestillinger om hvordan film skal være, åpenhet overfor ideer og assosiasjoner, tilegnelse av tekniske erfaringer og kunnskaper om og med mediet. Arbeidet dokumenterer også en utviklingsprosess fra å arbeide med naturalistiske vannbilder via lyriske bilder til bilder hvor vann er virkemiddel for å uttrykke opplevelse. Totalt fører arbeidsmåtene til skaperglede.</p> <p>Didaktikk: Utprøvingen i skolen foregår i to grupper av elever i 7. klasse. En av gruppene arbeider spontant og direkte, mens den andre arbeider mer ut fra planlagt manus. Begge arbeidsmåtene ser ut til å gi elevene erfaring med skapende prosesser i bruk av video.</p> <p>Egne erfaringer og utprøvingen i skolen summeres opp i forhold til karakteristika ved erfaringslæring.</p>
Forfatter:	IVERSEN, JOHAN AAGE
År:	1988
Rapport:	160 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	"En skarve fjær". Iakttagelse - fabulering.
Problemstilling:	Iakttagelsestegning - fabulerende tegning. En sammenligning mellom pedagogiske tilnæringsmåter og uttrykk.
Metode/ framgangsmåte:	Eksperiment som modell for egen utprøving. Skoleutprøving.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Historisk tilbakeblikk på målsetning for tegning. Ulike tegnebegrep og undervisningsmetoder danner grunnlag for valg og defineringsbegreper iakttagelse og fabulering. Redegjørelser om skarv ut fra biologi, folkeliv, motiv hos kunstnere og tema i folketro og eventyr.</p> <p>Egen forming: Eksperimentet utføres gjennom egne tegninger med skarv som motiv. Forestillingstegning blir anvendt som angivelse av ståsted før utprøvingen. Utprøvingen gjelder hva som karakteriserer og i hvilken grad valgte karakteristika blir oppnådd. For iakttagelsestegning velges form, stofflighet og vitalitet som kriterier. Eksperimentene utføres ved tegning av skarver i ulike posisjoner og ved tegning av detaljer hos fuglen. For fabulering velges fantasi, dramatikk og ekspressivitet som kriterier. Fabu-</p>

	<p>leringen tar utgangspunkt i eventyret om "Skarvene fra Utrøst".</p> <p>Kandidaten finner at kriteriene blir oppnådd i noe varierende grad. De er nært knyttet til hverandre.</p> <p>Didaktikk: Denne delen handler om utprøving av metodene i to mindre opplegg i to 4.klasser. Elevene skårer jevnt over høyere på iakttagelses-tegning enn fabulering.</p>
Forfatter:	DUNKER, GISBERT
År:	1989
Rapport:	142 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Folkekunst som impuls. En undersøkelse av folkekunst i relasjon til fornying.
Problemstilling:	<p>Hva menes med folkekunst?</p> <p>Hva menes med fornying av folkekunst?</p> <p>Hvilken handling kan folkekunst bevirke hos meg?</p> <p>Hvilke didaktiske konsekvenser kan dette gi?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Feltstudier hvor litteraturstudier, skapende arbeid og introspeksjon inngår.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Med utgangspunkt i ni hovedkilder; deriblant Kriss-Rettenbech, Schlee, Jacobson, Kloster og Anker, utdypes de to første spørsmålene. Kildene er enige i at folkekunsten har sitt navn med bakgrunn i et materiale fra 1600 - ca. 1850, Den oppfattes som avsluttet eller levende. Førstnevnte syn plasserer dens innhold innenfor en epokes sosio-kulturelle sammenhenger. De som anser den som levende, ser dens eksistens enten som en levende tradisjon eller en levende uttrykksform i det folkelige kulturmiljø. Sistnevnte syn deles i to retninger: i en bunden orientering med forankring i det folkelig tradisjonelle kulturuttrykket og i en tolkende orientering med forankring i et kunstnerisk uttrykk. Den historiske folkekunsten sees som en gruppe- og tilpasningskunst, som næringsvei, sosialt signal og som kunsthåndverk av de fleste kildene. Den kan også oppfattes som dekorativ kunst. I fornyingsperspektiv sees den dels som kunsthåndverk, dekorativ kunst, levende tradisjon og som kunst i det folkelige kulturmiljø.</p> <p>På bakgrunn av kildene drøftes fornying i forhold til: etterligning, folklorisme, tradering, identitet, "det beste", "det skjønne", frihet, skaping, spesialisering, arvtagere, det urnorske, dekor og referansebakgrunn.</p> <p>Egen forming: Folkekunst som historisk fenomen fungerer som impuls til skapende arbeid nå kunstnerisk fritt tolkende grunnlag. Det skapes 9</p>

	<p>objekt hvor hest er tema. Impulsen er tolket emosjonelt og omfatter modellvalg, teknikk- og materialbruk.</p> <p>Didaktikk: Her gis begrunnelser for hvorfor folkekunst kan være en folkelig kulturell uttrykksform og en impuls i offentlig organisert skole.</p>
Forfatter:	IVERSEN, VIDAR
År:	1989
Rapport:	189 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Tredreing - skulpturforming. En tilnæringsmåte til økt bevissthet om skulptur og skulpturforming
Problemstilling:	Hvordan kan arbeid med dreide former i tre gi innsikt i og forståelse for skulpturale problemer?
Metode/ framgangsmåte:	Utforming og analyse av skulpturformer.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Avgrensing gjennom påvising av likheter og forskjeller mellom skulpturform og bruksform. Om skulpturale problemer, uttrykk og virkemidler.</p> <p>Egen forming: Aksjonen består i utforming og vurdering av 12 dreide skulpturale former i tre. I arbeidet legges det vekt på å forstå sammenhengen mellom skulpturelement. Videre hvordan en kan oppnå en meningsfylt sammenknytning (syntaktisk forbindelse), samt å få forståelse for ulike måter å organisere skulptur på. Aksjonen gjennomføres i tre faser av prøverekker. Den første handler om å se på forskjeller og likheter mellom bruksform og skulpturform. På bakgrunn av resultatene konsentreres arbeidet i fase to om sammenhengen mellom deltakende skulpturelement i syntaktiske skulpturformer. Tredje fase handler om konstruktive skulpturformer hvor flere former settes sammen til én form.</p> <p>Kandidaten finner at selve framgangsmåten synes anvendelig for å skape forståelse for skulpturforming. I de tre fasene er det blitt lagt vekt på ulike skulpturemner. Disse er beskrivelse og vurdering av formelement, utprøving og vurdering av funksjonsprinsipp og i siste fase organisering av volumer. Dette summeres opp i mer detaljerte områder som studien har gitt forståelse for.</p> <p>Didaktikk: Denne delen består av refleksjoner omkring spørsmål som har med tilrettelegging og gjennomføring av undervisning innenfor skulpturforming generelt og der hvor tredreing anvendes spesielt.</p>

Forfatter:	SETSAAS, JAN-RAGNAR
År:	1989
Rapport:	114 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Erfaringsredskaper i barnehagens utemiljø.
Problemstilling:	<p>1. Å utarbeide vurderingskriterier for erfaringsredskaper i barnehagens utemiljø.</p> <p>2. En undersøkelse om: Hvilke mangler brukere opplever ved erfaringsredskaper i barnehagens utemiljø.</p> <p>3. Å utforme alternative erfaringsredskaper, ut fra en sammenstilling med bakgrunn i punkt 1 og 2.</p>
Metode/ framgangsmåte:	Observasjon, spørreundersøkelse og utforming av erfaringsredskaper.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om tidligere forskning i tilknytning til problemområdet, rammebetingelser, lover og forskrifter. Videre om erfaringsområder og barnehagens utemiljø: fysisk, sosialt, emosjonelt og estetisk aspekt. Ulike pedagogiske modeller danner ramme for eget pedagogisk ståsted.</p> <p>Vurderingskriterier for uteleikeplasser og erfaringsredskap utarbeides på bakgrunn av teori (probl. 1). Erfaringsapparat bør gi mulighet for: utfoldelse, utfordring, mestring, spenning, trygghet, inspirasjon, allsidig lek, kreativ aktivitet, samlek, avskjerming, å kunne trekke seg tilbake, allsidig stimulering og læring.</p> <p>Observasjon og spørreundersøkelse foretas i fire barnehager (probl. 2). Svar fra barn (5 - 7 år) og førskolelærere sammenholdes og gir som resultat at erfaringsredskaper bør gi mulighet for allsidige inntrykk og muligheter for bearbeidelse av disse, ikke bare på det indre plan, men også det ytre bl. a. gjennom kreative aktiviteter.</p> <p>Egen forming: I kandidatens utforming av erfaringsredskap (tre modeller og et i full størrelse) vektlegges noen moment fra 1 og 2 (probl. 3). Disse er: Fysisk aspekt: noe for flere aldersgrupper. Sosialt aspekt: et sted å være - sammen eller alene. Emosjonelt aspekt: opplevelse av spenning. Estetisk aspekt: noe for kreativ utfoldelse, noe som tar hensyn til årstider og vegetasjon.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har barnehagens pedagogiske miljø som referanse og mål.</p>
Forfatter:	BJØRKLUND, VIGDIS

År:	1990
Rapport:	240 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Opplevelse av bevegelse.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Kan innsikt i og opplevelse av fysisk bevegelse gi økt opplevelse av bilders bevegelsesuttrykk? - Kan slik opplevelse av fysisk bevegelse øke min kompetanse i å uttrykke bevegelse i mitt eget bildearbeid?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier. Fenomenologisk betraktningssmåte overfor egen opplevelse av fysisk bevegelse og bildearbeid.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Oppfatning av fysisk bevegelse: visuell, kinestetisk og likevektmessig oppfatning. Teorier om oppfatning av bildebevegelse: visuell oppfatning, men også om andre sansers betydning for bildepersepsjon. Fysiske og formalestetiske paralleller og sammenhenger finnes i fenomen som rytme, kontrast, balanse, fart, vei, vekt, krefter og energi.</p> <p>Opplevelse av fysisk bevegelse knyttes til egen erfaring med brettseiling.</p> <p>Egen forming: Del 1: Opplevelse av formale virkemidler knyttes til egen tegning av formelementer. I tegningen aktiviseres linjer og former/flater. Den fysiske opplevelse av bevegelse fungerer godt som hjelpemiddel når krefters virkning i bildeelementene beskrives. Dette arbeidet gir erkjennelse av en sammenheng mellom fysiske og formale lover som klargjør formalestetikken i forhold til bevegelse i bilde.</p> <p>Del 2: Kandidaten lager 40 bilder der brettseiling er motiv og bevegelse tema. Det arbeides med bl.a. linjer, gjentakelser og dynamikk. Ved betraktning av bildene synes formale funksjoner å være bindeledd mellom fysisk og billedlig bevegelse. Rytme, balanse og kontraster kan gi opplevelse av krefters virkning - og dermed bevegelse. Hun opplever at tegningene ("a feeling form") er en refleksjon av impulsen som tilbakekaller sanseopplevelsen i erindringen. D.v.s. at opplevelse av fysisk bevegelse øker kompetansen i å uttrykke bevegelse i bilde.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over undervisning om opplevelse av bevegelse i tverrfaglig sammenheng.</p>
Forfatter:	HAMAR, ØIVIND
År:	1990
Rapport:	98 sider, illustrasjoner.

Tittel:	Museumspedagogikk og forming. Sammenfall mellom formingsfaget og museumspe dagogisk virksomhet
Problemstilling:	Er det sammenfall mellom museumspedagogikken og formingsfaget? - Hva er museumspedagogikk? - Hva er formingsfag? - Hvilken sammenheng er det mellom de krav som stilles til museums- pedagogisk virksomhet og formingsfaglig kompetanse?
Metode/ framgangsmåte:	Kildestudier og praktisk formingsfaglig virksomhet som grunnlag for sammenligning.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Museumspedagogikk, dens mål, innhold og metoder utredes. Tilsvarende for formingsfaget.</p> <p>Flere fellestrekk utmyntes: Skolen og museet har flere felles mål og fag- felter. De har affektive og kognitive mål med store likheter. Begge er proessorienterte, media- og kommunikasjonsorienterte fagområder. Fagene kan utfylle hverandre idet praktiske, estetiske og didaktiske komponenter i formingsfaget kan utnyttes i museumspedagogisk virksomhet. For formingsfaget vil den museumspedagogiske virksomhet kunne utnyttes i undervisningen.</p> <p>På denne bakgrunn skisseres rammer og innhold for et "mellomromsfag": et 1/2-årsstudium i museumspedagogikk som en tverrfaglig sammen- setning av fagområder fra forming og museumspedagogisk arbeid.</p> <p>Egen forming: Aksjonen går ut på å utprøve sammenhenger mellom forming og musemspedagogisk virksomhet. Dette skjer gjennom et ut- stillingsprosjekt ved Norsk Teknisk Museum. Kandidaten lager tre sak- tegninger, utstilling av to biler og en trikk hvor 3-dimensjonale menneske- figurer, miljø og malte landskap inngår. Prosjektet viser sammenfall mel- lom krav til museumspedagogisk virksomhet og formingsfaglig kompe- tanse på flere områder. Utstillingsarbeid har mange likhetstrekk med formingsarbeid slik som bruk av materialer, teknikker, uttrykksform og kommunikasjon. Dessuten tas analyseredskap fra forming og pedagogiske overveielser i bruk.</p> <p>Didaktikk: Oppgaven har som totalitet en didaktisk intensjon og innhold.</p>
Forfatter:	INGEBRETHSEN, BERIT
År:	1990
Rapport:	222 sider, illustrasjoner, vedlegg.

Tittel:	Hvordan kan en tegner kommunisere idéinnhold?
Problemstilling:	Et søk etter anvendbar ikonografi - gjennom å klarlegge underliggende premisser for kommunikasjon - og gjennom å undersøke en satirikers virkemidler - for å erverve kompetanse innen visuell kommunikasjon
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, bildeanalyse ut fra semiotisk vinkel og egen bilde- skaping.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Klarlegging av premisser for visuell kommunikasjon og underliggende premisser for en ikonografi: Bildefunksjoner, hvem tar imot hva, å tolke bilder, hvordan mottar vi, satire som genré, metaforikk, meningsinnhold, et analysesystem og en modell for framstilling av handling i bilder.</p> <p>Undersøkelse av avistegninger: Arbeidet dokumenteres gjennom avis- tegneres særpreg og kvaliteter, spesielt satiriske særpreg. Dette utgjør et paradigme for analyse av Finn Graffs tegninger i Dagbladet juni - oktober 1989. I analysen vektlegges hvordan idéinnhold framstilles. Dvs. hvilke virkemidler som benyttes. Kandidaten finner en bevisst og tydelig ikono- grafi hos Finn Graff, dessuten noen strategier for å kunne framføre et idéinnhold gjennom tegning. Det utarbeides en ikonografi på 13 punkt; deriblant: Tenk intrige - tegn handling, billedgjøring (gjennom metafor, synekdoke, metonymi, allegori og parafraze). Videre - perspektiv og karakterisering av personer og grupper... Funnene anses som anvendbare i undervisning og for egen tegning.</p> <p>Egen forming: På bakgrunn av utledede prinsipper og egne behov for kommunikasjon av idéinnhold, lages 14 tegninger. For hvert bilde påviser hun hvordan den utledede ikonografien er anvendt.</p> <p>Didaktikk: Utgangspunktet for hele oppgaven er et tegneprosjekt i en 8. klasse som dokumenterer at elever har trange grenser for symbolbruk og få virkemidler til å formidle mening gjennom tegning. På bakgrunn av studien munner oppgaven ut i hjelperedskaper: Et kontrollskjema for å kommunisere idéinnhold gjennom tegning, en ikonografi og aktuelle inn- fallsvinkler til metaforisk tenkning.</p>
Forfatter:	LUNDQUIST, JOHN-GUNNAR
År:	1990
Rapport:	191 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Undervisningen, laftet og skulpturen.

Problemstilling:	En studie av laftet som utgangspunkt for arbeid med skulpturelle kvaliteter. Kan laftet benyttes som inspirasjonskilde for undervisning i skulptur?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming til egen formingsprosess og produkt. Utprøving av undervisning hvor intervju benyttes.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Didaktikk hvor undervisningsplaner sees i forhold til emnet skulptur og kulturstoff. Laftet sees fra tekniske, konstruktive, estetiske, funksjonelle, etnologiske, sosiale og etnografiske vinkler. Skulptur belyses ut fra formal vinkel.</p> <p>Egen forming: Med utgangspunkt i proporsjoner på tømmeret i Ådlandsstovo, Halsenøy søker kandidaten å finne meningssammenhenger mellom skulpturale elementer og laftet. Det utføres 3 modellrekker i isopor hvor skulpturale kvaliteter i laftet studeres og vurderes. På denne bakgrunn velges det ut fire modeller som utføres i trematerialer i store format. De fire skulpturene viser i varierende grad en samordning mellom skulpturale elementer og det essensielle i laftet; tyngdekraft og skråstilte flater. Arbeidet viser at det er mulig å finne de ønskede meningssammenhenger.</p> <p>Didaktikk: Planlegging, gjennomføring og vurdering av et undervisningsopplegg med folkehøgskoleelever utgjør en stor del av oppgaven. Målsetningen med opplegget er å gi elever forståelse for skulptur, kunnskap om kulturhistorie og forståelse for hvordan kulturhistorisk stoff kan settes inn i en ny sammenheng. Med laftet Ådlandsstovo som inspirasjonskilde - arbeider elevene i grupper og lager skulpturer av trestokker ved hjelp av håndverktøy. Elevene får nye positive erfaringer og en viss forståelse for skulptur. Lafteteknikken som konstruktivt prinsipp benyttes av de færreste, men skulpturene og intervjuene viser at det har foregått læring på basis av det kulturhistoriske materialet. Spørsmålet fra problemstillingen besvares derfor med et ja.</p>
Forfatter:	RINGEN, LIV ERTZGAARD
År:	1990
Rapport:	114 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Rom for opplevelse.
Problemstilling:	Hvordan virker taktile opplevelser som stimulerende faktor for skapende virksomhet?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming herunder feltundersøkelse, egen skapende prosess, introspeksjon og intervju med en kunstner.

Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om skapende virksomhet og persepsjonsprosesser, teori om huden og taktilitet.</p> <p>11 barn i 5. kl. brukes som respondenter i en undersøkelse av barns evne til å registrere forskjeller på materialkvalitetene glatt - ru ved hjelp av taktile stimuli. Dessuten undersøkes deres evne til assosiasjonsskaping ut fra taktile opplevelser. Det synes som at grove materialkvaliteter er lettere å differensiere enn glatte. Elevenes assosiasjoner varierer mye.</p> <p>Egen forming: I denne delen utarbeider kandidaten objekter som i materialvalg, bearbeiding og/eller sammensetning virker tiltrekkende for berøring og taktil opplevelse. Hun lager ni tredimensjonale objekt i materialer som tre, plast, stål, silke og leire. Disse monteres som en installasjon. Hvordan taktile opplevelser virker i prosessen, registreres gjennom introspeksjon. Kandidatens arbeid viser en økende taktil bevissthet. Materialer "ses" på nye måter. De har ulike funksjoner i prosessen: De danner i seg selv utgangspunkt for utforming av objekt. De er mål for jakt på spesielle taktile karakterer knyttet til idé, eller de skaper erindringer som blir styrende for valg og utforming av objektene. Dette oppleves å ha stor verdi for den skapende virksomhet og produktene.</p> <p>Et intervju med skulptøren Nils Aas understreker betydningen av taktilsansen i kunstnerisk virksomhet.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon om kunnskapssyn; spesielt i forming. Taktilsansens betydning trekkes inn.</p>
Forfatter:	RYEN, DAGNY
År:	1990
Rapport:	123 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Bildeforståelsens tvetydighet.
Problemstilling:	Hvordan kan bearbeiding av tvetydige bildeelementer skape billedforståelse?
Metode/ framgangsmåte:	Bildeanalyse, spørreundersøkelse og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om tvetydighet og bildeforsåelse, visuell persepsjon, perseptuell organisering og formfaktorer.</p> <p>Første del består av en bildeanalyse av Benson & Hedges' reklamekampanje fra 1980-åra og bilder av René Magritte. Analysen viser at tobakksfirmaet benytter en reklame der vi søker mening i forenklete og tvetydige formelement som er omtrent i eksklusive miljø. Vi assosierer</p>

	<p>varen, og reklamedesigneren har oppnådd sin hensikt. En sammenligning med bilder av Magritte viser at han også benytter seg av tvetydighet.</p> <p>Andre del er en spørreundersøkelse blant ungdomsskoleelever hvor de leter fram skjulte figurer og søker å finne mening i forenklede former. Foto av akeleie og svane i forenklede former søkes avdekket. Elevene presenteres f. eks. for en liten bit av akeleien/svanen, så litt mer osv. Spørreundersøkelsen søker å gi svar på om forventninger gjør elevene mer oppmerksomme på hva som foregår i et bilde. Videre om det finnes noen lovmessighet for mangetydighet i forenklede figurer, og om det er en lovmessighet i at vi ser helheter og overser detaljer. Resultatet viser at elever ikke assosierer ved figurer som er svært enkle. Når elever aner en figur, vekkes oppmerksomheten. Dette betyr at tvetydighet vekker oppmerksomhet. Forventninger synes å spille en viss rolle i persepsjonen.</p> <p>Egen forming: Denne gjelder framstilling av bildemateriell/foto for spørreundersøkelsen.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over betydningen av bildeanalyse og bildeforståelse sett i lys av M-87 og egen undersøkelse.</p>
Forfatter:	SOLBERG, ANNE
År:	1990
Rapport:	131 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Forming og foretaksstrategi. Foretaksstrategi sett fra et formings- og kunstfaglig utgangspunkt.
Problemstilling:	<p>Undersøkelse for å avdekke og synliggjøre et foretaks kjerne og strategiske mønstre.</p> <p>Refleksjon over bruk av visuelt og poetisk bilde som virkemiddel ved strategiutvikling og som grunnleggende element ved forming og kunstfag.</p>
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming til et prosjekt. Littera turstudier.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Grensekryssing som utgangspunkt for å bruke forming-/kunstfag som middel til studium av foretaksstrategi. Videre om foretaksstrategi hvor bl.a. strategisk ledelse og tenkning, idégrunnlag, visualisering og helhetsbilde behandles. Med utgangspunkt i forming og kunstfag behandles billedtenkning, analogier, forenkling, intuisjon og helhetsbilde.</p> <p>Prosjekt: Feltet er Hydro Notoddens strategiutvikling. Det gis et oversiktsbilde av bedriften fra flere synsvinkler. På bakgrunn av dette avdekkes strategiske konsenter og dynamiske mønstre for strategiutvikling. Videre</p>

	<p>forsøker kandidaten å finne hva som er bedriftens kjerne, dens positive, samlende kraft. I denne prosessen benyttes bl. a. intervju, samtaler, deltaking i møter, visuell og poetisk framstillingsform. Bilder blir brukt som kommunikasjonsform i dialogen som kandidaten har med representanter for bedriften. Et eksempel: Det dynamiske mønster visualiseres som ringer i vannet.</p> <p>Sammenholding mellom teorien og prosjektet viser at bilder kan være et kommunikasjonsmedium i den aktuelle sammenhengen. Bilder kan brukes til tydeliggjøring av problemkomplekser og er samtidig en forenkling. Bildetenkning knytter bilde og grunnleggende tenkning sammen, og er et hjelpemiddel når stoffet er ukjent, har stor informasjonsmengde og er usikkert.</p> <p>Egen forming: 29 tegninger og foto utført i dialog med bedriften.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon om tverrfaglighet, forming og tenkning.</p>
Forfatter:	TANCHE-NILSEN, PEGGI
År:	1990
Rapport:	187 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Lyset, som meningsformidler i bilde.
Problemstilling:	Hvordan kan viten om lyset, som meningsformidler i bilde, brukes i egen skapende virksomhet og utnyttes i pedagogisk sammenheng?
Metode/ framgangsmåte:	Analyse av kunstbilder fra fortid og samtid. Inter vju av kunstnere. Retrospeksjon - egen bildeprosess.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Kunsthistorie 980 - 1980, meningsformidling i bilde og lyset i bilde.</p> <p>På bakgrunn av bildebetraktning og tekstlesing dokumenteres hvordan lyset er brukt i ulike epoker i kunsthistorien. Lyset er motiv, brukes til å beskrive eller symbolisere den guddommelige verden og denne verdens virkelighet. Det er uttrykk for tanker og følelser, brukes som blikkfang og til å lede blikkets vandring på bilde-flaten/-rommet.</p> <p>Intervju: Gjennom disse dokumenteres eksempler på hvordan lyset blir brukt av bildekunstnere i dag. Fem bildekunstnere fra Telemark intervjues om bilder og skapende prosesser. Undersøkelsen viser at kunstnere som opererer innenfor et mer eller mindre naturalistisk formspråk også bruker lyset symbolsk og som komposisjonsmiddel. Hos en abstrakt maler, er lyset brukt symbolsk, mens det hos en annen er brukt for å få fram kontrast mellom lys og mørke</p>

	<p>Egen forming: Med viten fra foregående som referanse, studeres lyset gjennom egen skaping av fem bilder. Utgangspunktene er lyset i form av guddommelig lys, lyset som symbol for følelser, motlysets dramatiske effekt, kontrast mellom lys og mørke, dessuten selve lyset for å beskrive en følelse. Bildematerialet og beskrivelse av arbeidsprosessen viser at lyset i sterk grad er brukt symbolsk av kandidaten.</p> <p>Samlet sett gir studiene signaler om sider, retninger og forhold som har betydning for vår oppfattelse av lyset som meningsformidler.</p> <p>Didaktikk: Refleksjoner om lærestoff på bakgrunn av læreplaner for videregående skole.</p>
Forfatter:	AAS, RANVEIG
År:	1990
Rapport:	177 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Gamle tekstile uttrykk og nye tekstilmaterialer i bilde.
Problemstilling:	Hvordan kan en ved bruk av gamle tekstile uttrykk og nye tekstile materialer skape bilder?
Metode/ framgangsmåte:	Åpent, søkende skapingsprosess. Observasjon og analyse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om sentrale begreper: gamle tekstile uttrykk, nye tekstilmaterialer, bildeskaping.</p> <p>Egen forming: Denne består av en forundersøkelse og skaping av 9 to- og tredimensjonale bilder i tekstil supplert med pleksiglass, knapper og tre.</p> <p>Forundersøkelse: Dette er en eksperimentell utprøving av endring av teksturer og overflatevirkninger samt skulpturale potensialer i tekstilmaterialene: solidot (kardet og ukardet) og bomullstrikot. Endringene skjer ved mekanisk og kjemisk behandling. Sammen med tidligere erfaringer gir forundersøkelsen grunnlag for valg og bearbeiding av materialer i egne bildeprosesser.</p> <p>Egne bildeprosesser: Disse består av 9 prosesser hvor utgangsmaterialer, idédannelse, bakgrunn for valg og arbeidsprosess beskrives. Analyse viser at store teksturale materialkontraster er sterkt utslagsgivende for idédannelsen. Den knytter seg i hovedsak til assosiasjoner med forbindelse til sansing/iakttakelse; gjerne ledsaget av opplevelser omkring bruksfunksjon og betydning i det miljø den gamle teksten stammer fra. Framgangsmåten i selve bildearbeidet kan deles i to. Det er bearbeiding vesentlig</p>

	<p>inspirert av gammelt tekstilt uttrykk i linje- flate- og formspråk, og bearbeiding styrt av møte mellom gammelt og nytt materiale. Utfordringen ligger i å skape formale og idémessige sammenhenger mellom gammelt og nytt. Ideene er i utgangspunktet ofte vage og krever derfor fleksible, spontane og varierte arbeidsmåter.</p> <p>Didaktikk: Refleksjoner knyttet til undervisning i videregående skole, gamle tekstile uttrykk og nye tekstilmaterialer i undervisning, mål og muligheter.</p>
Forfatter:	ARNEBERG, ANN-MARI
År:	1991
Rapport:	197 sider, illustrasjoner, skisser.
Tittel:	Stolen som veiviser mellom bruksting og bilde.
Problemstilling:	<p>En undersøkelse der jeg gjennom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - eget skapende arbeid og - teoretisk tilnærming <p>søker å oppnå forståelse for fagområdet mellom bruksting og bilde.</p>
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologi, egen skapende prosess og litteratur studier.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Et kort riss av dagens tendenser innen bildekunst, design og kunsthåndverk. Disse sammenholdes med skoleplaner.</p> <p>Egen forming: Denne består av fem stoler. Nr. 1 er først og fremst en bruksgjenstand. For stol nr. 2 blir det arbeidet med det dekorative, mens framstillingsprosessen for den 3. og 4. stolen er konsentrert om det innholdsmessige. Arbeidet med stol nr. 5 konsentreres om både bilde- og bruksaspektet. Framstillingsprosessen beskrives. Denne og produktene vurderes ut fra valgte kriterier. Egen vurdering korrigeres av andre studenter vurderinger. Hovedresultatet er en totalforståelse, som kan betegnes som fortrolighetskunnskap. Dessuten gir arbeidet:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Mulighet for å fremme innhold gjennom arbeid med en gjenstand som gjerne oppfattes som bruksting. b) Tydeliggjør og ivaretar vesentlige sider ved en arbeidsmåte. c) Favner over et vidt område. d) Innbefatter et utvidet bildebegrep. e) Innbefatter et utvidet bruksformingsbegrep. f) Kan behandles i "deler" eller et "hele". <p>Teoretisk innfallsvinkel til området mellom bruksting og bilde: Tendenser i bildekunsten fra Duchamp, kunsthåndverkets historie og dagens kunsthåndverk utgjør festerpunkter og en utvidet forståelse for funnene foran.</p>

	<p>Didaktikk: Vurdering av et undervisningsopplegg i faglærerutdanning i forming. Refleksjon over samtidsorientering og helhetsforståelse i faget samt det å bruke gjenstanden selv som innfallsvinkel for å oppleve kunst og formkultur.</p>
Forfatter:	BJØRSMO, GUNNAR
År:	1991
Rapport:	173 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Lys og form.
Problemstilling:	<p>Hvordan kan jeg gjennom undersøkelse av lysvirkninger på enkle geometriske former</p> <ul style="list-style-type: none"> - få forståelse for hvordan lys påvirker form? - la eksperimenterfaringer danne basis for eget formingsarbeid? - trekke didaktiske konsekvenser for arbeid med lys som virkemiddel?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, feltundersøkelse, eksperiment og eget bildeskapende arbeid.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Teori som bakgrunn for eksperimentet er av teknisk og fysisk art. Etter eksperimentet belyses lys i formsammenheng knyttet til arkitektur, scenisk bruk og kunsthistorie.</p> <p>Egen forming: Eksperimenter foretas i et svart rom og er avgrenset til lys i samspill med hvit kule, kube og sylinder. Lysstyrken reguleres og måles. En lyskilde er plassert i varierte posisjoner i forhold til objektene. Resultatene dokumenteres ved fotografi som viser lysets modellerende effekt (variasjoner i kontrasten lys/mørke) ut fra intensitet på lyskilden og retningen av lysstrålene i forhold til objektet. Den umiddelbare egenopplevelsen av lys, mørke, form og rom dokumenteres gjennom tegning av kuber belyst med ulike lysstyrker. Gjennom denne prosessen og fotografiene dokumenteres forskjeller mellom hva kamera og øyet fanger opp. Erfaringene fra tegningen videreføres i friere tegninger av kuler, kuber og sylindere i store formater som veggpaneler. Disse monteres som installasjoner i rom. Lys og rom er det fokuserte tema.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over undervisningstradisjoner, oppdagende læring og personlig kunnskap. Dette sees i lys av opplevelse, engasjement, behov for uttrykk samt det å uttrykke seg som vei til kunnskap, innsikt og erfaring.</p>
Forfatter:	BÅRDTSEN, GUDRUN

År:	1991
Rapport:	95 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Form og innhold i bildet.
Problemstilling:	En undersøkelse av form og innhold i bildet sett gjennom modernismen mot eget arbeid. Hvordan samspiller form og innhold? Hvordan virker form og innhold inn i prosessen?
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutikk. Maling, observasjon av egen prosess, litteraturstudier og refleksjon.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Den tidlige modernismens historiske utvikling og begrep som l'art pour l'art, uttrykk, innlevelse, formalisme, form og innhold. Uttalelser og teorier av Kandinsky, Matisse, Picasso, Chagall og Ben Shahn.</p> <p>Egen forming: Dette utgjør den største delen av oppgaven. 12 malerier utført i forskjellige typer vannløslige farger, gir grunnlag for tolking. I tolkingen behandles:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prosessen: intensjon, idé, impuls - form: farge, flate, o.l., materialvirkninger, penselføring - innhold: uttrykk og innlevelse - samspill: form og innhold - aktuelle betraktninger: egne erfaringer sees i lys av presentert teori. <p>Eksempler på resultater:</p> <p>Samspill mellom form og innhold kommer til uttrykk som en dialog mellom bildet og maleren, samt mellom bildet og betrakteren. Formspråket gir impulser til tanker og assosiasjoner via sin uttrykkskraft. Det er vanskelig å gripe og sette ord på samspillet mellom ånd og materie. I prosessen synes formdimensjonen å være sterkest og kan lett ta overhånd. For å få liv i et bilde, synes innlevelse og engasjement nødvendig. Dette gir mulighet for autensitet. Den gjensidige påvirkningen mellom impuls og handling, form og innhold virker som en kraft i prosessen. Formen er konstant, innholdet variabelt. For at et bilde skal bli godt, bør det være balanse mellom form og innhold. Det kan være grunn til å anta at ved å konsentrere oppmerksomheten mest om innhold eller innlevelse, har en bedre mulighet til å oppnå likevekt.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon om forholdet mellom didaktikk og filosofi, begrepet møte og det estetiske.</p>
Forfatter:	DAHLEN, ELIN
År:	1991

Rapport:	139 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Opplevelsens og kunnskapens betydning for formingsprosesser.
Problemstilling:	Hvordan kan en, med utgangspunkt i et naturmotiv, ved hjelp av ulike innfallsvinkler, søke etter forståelse av opplevelsens og kunnskapens betydning for formingsprosessen.
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon der egen og elevens bildeprosess er studie objekt.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om opplevelse som fenomen, persepsjonsteori, ulike typer kunnskap, opplevelsens og kunnskapens betydning for erfaring.</p> <p>Egen forming: Denne består av tegninger og akvareller. Som motiv brukes øyentrøst, Euphasia Officinalis. Denne blir studert ved hjelp av ulike innfallsvinkler: Planten direkte, ved hjelp av stereolupe, med fotografi som hjelpemiddel. Dessuten brukes bilder av Emil Nolde og Georgia O'Keeffe som inspirasjonskilde. Dagboksnotater fra prosessen redigeres og tolkes.</p> <p>Konklusjonen på opplevelsens og kunnskapens betydning i egen bildeprosess er: Den spontane opplevelsen virker som igangsettende faktor, mens den reflekterte opplevelsen fungerer som bevisstgjøring av intensjoner og som stimulering i aktivitetene. Teoretisk kunnskap fungerer som middel i prosessen. Manglende kunnskap hemmer den, mens søken etter kunnskap stimulerer prosessen. Praktisk kunnskap utfordrer til søken i prosessen, mens manglende formale kunnskaper begrenser utviklingen.</p> <p>Didaktikk: Et undervisningsopplegg utføres med 8 gutter i 6. kl. i løpet av 12 timer. Opplegget bygger på erfaringer fra egen prosess, men tillempes.</p> <p>Konklusjonen på opplevelsens og kunnskapens betydning hos elevene er: Den spontane opplevelsen av farger blir styrende. Nye hjelpemidler stimulerer. Den reflekterte opplevelsen gir bevisstgjøring og glede i arbeidssituasjonen. Den teoretiske og praktiske kunnskapen viser bruk av motivet som hjelpemiddel, men elevene har også behov for fargekunnskap og teknisk rettleiding.</p>
Forfatter:	LIMBODAL, ANNE - MARIE
År:	1991
Rapport:	326 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Sorgopplevelse sett i forhold til personlig vekst.
Problemstilling:	En studie i sorgens vesen og søken etter kunnskap om bearbeidelse av

	sorg gjennom billedskapning.
Metode/ framgangsmåte:	Ny-hermeneutikk knyttet til litteraturstudier, intervju. Intuisjon knyttet til egen skapende prosess, skoleutprøving.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Dette bygger på et humanistisk menneskesyn. Det utredes om sorgens vesen knyttet til dødsfall, tap, adskillelse og skyld, sorgarbeid, sorgopplevelse, bearbeidelse og personlig vekst. Dessuten belyses sorg fra psykologisk, sjelesørgerisk og litterær innfallsvinkel.</p> <p>Feltundersøkelse/intervju: Strukturerte intervju utføres med 7 fagpersoner som gir innsikt i:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tap og holdninger til tap - det som kjennetegner sorgopplevelse - bearbeidelse av sorg - vekst og utvikling som følge av sorg. <p>Egen forming: Denne består av bearbeidelse av sorg gjennom egen billedskapning. Søkingen etter kunnskap om sorgbearbeidning er delt i to. I første del bruker hovedfagskandidaten egen erfaringsbakgrunn og livet som helhet som referanse. Denne delen har størst plass. I andre del tar hun utgangspunkt i "De elendige " av V. Hugo. Prosessene dokumenteres gjennom 9 tekstile tepper i applikasjon og broderi, egne dikt, prosatekster, meditasjon og refleksjon over prosessene. Prosessene viser at samspillet mellom ord og bilde er viktig som middel til kommunikasjon og formidling av følelser. Å skape bilder forutsetter mer refleksjon enn skriving av dikt for kandidaten. Hun opplever glede ved å skape bildene. De og diktene rommer et bredt spekter av følelser. I andre del arbeider hun mer analytisk enn i første del. Det blir i denne delen viktig å finne symbol som kan dekke en annen karakterskikkelses sorg.</p> <p>Didaktikk: Et mindre undervisningsopplegg i en 4.klasse dokumenteres. Elevene arbeider med utgangspunkt i "Sommerlandet" av Eyvind Skeie og musikk som kan gi assosiasjoner til sorg.</p>
Forfatter:	LØRGE, ELDBJØRG
År:	1991
Rapport:	218 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	To mennesker i en formingsprosess, den ene med psykisk utviklingshemming.
Problemstilling:	<p>Hvordan kan jeg</p> <ul style="list-style-type: none"> - som pedagog og initiativtaker - som skapende med materialer <p>nå grunnlag av delaktighet i en formingsprosess med Marit som har</p>

	<p>psykisk utviklingshemming få innsikt i</p> <ul style="list-style-type: none"> - stimuleringsfaktorer som engasjerer Marit i den samtidige prosessen vår - stimuleringsfaktorer som engasjerer meg i egen formingsprosess.
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon bestående av samhandlingsprosess i forming mellom elev med Downs syndrom og hovedfagskandidaten og hovedfagskandidatens egen formingsprosess. Deltakende observasjon.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Formingsfaget relateres til elever med psykisk utviklingshemming. Om kreativitet, miljø, integrering og samfunnet sees i relasjon til psykisk utviklingshemming.</p> <p>Elevers og egen forming: Denne består av formingsprosesser hvor begge deltar samtidig. Undersøkelsen har "natur" som samlende tema i 16 formingsmøter. Innholdet er utstillingsbesøk, ekskursionsjoner i naturen og egne formingsaktiviteter. Intensjonen er at de begge skal tilføres inntrykk som kan stimulere til forming. Analyse av stimuleringsfaktorer viser at den psykisk utviklingshemmede engasjeres synlig av todimensjonalt bilde med gjenkjennelig motiv og teknikk.</p> <p>Egen forming: Idégrunnet ligger i den samtidige formingsprosessen. 9 prosesser som munner ut i to- og tredimensjonale objekt i diverse materialer, viser at hovedfagskandidaten engasjeres av stimuleringsfaktorene tredimensjonalt objekt, gjenkjennelig motiv, naturmaterialer, bearbejdet materialer og teknikker.</p> <p>Resultatet fra de to undersøkelsene sammenholdes og drøftes i relasjon til teorigrunnet.</p> <p>Didaktikk: Med oppgavens didaktiske utgangspunkt, knyttes slike betraktninger til dens ulike deler.</p>
Forfatter:	MOEN, MARIT L.
År:	1991
Rapport:	161 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Fantasi og bildeforing.
Problemstilling:	En undersøkelse av fantasiens karakteristika, forutsetning og vesen gjennom teoretiske studier og eget formingsarbeid. Formingsdidaktiske konsekvenser.
Metode/ framgangsmåte:	Intuisjon og hermeneutikk.

Innhold:	<p>Teorigrunnlag: 1) Fantasiens karakterisering hvor Sartres mening er vektlagt. Fantasi er en av bevissthetens viktigste egenskaper. 2) Fantasi uforklarlig: Psykolog C.G. Jung: Til naturens innerste kommer ingen. Hjerneforsker M. Bergström: Det svarte hull eller den blinde flekk som mennesket ennå ikke kan forklare. 3) Fantasiens forutsetning: Erfaring, sanse-, følelses- og indre erfaringer som fantasiens forutsetning. Kunnskap og frihet som fantasiens forutsetning. Det frie mennesket er det skapende mennesket. Dette er mest i samsvar med sitt innerste jeg. 4) Fantasiytring: Lek er generell fantasiytring.</p> <p>Egen forming: Kandidaten tar utgangspunkt i M. Endes ord om Fantasia, M. Chagalls og R. Tamayos ord om fantasi. Formingsprosessen består av maling av 17 bilder mest mulig rett fra hodet. Prosessen beskrives. Det foretas refleksjoner rundt prosessen og begrepene erfaring/kunnskap og begrepet frihet. Gjennom dette arbeidet får kandidaten bekreftet påstander og synspunkter fra teorien.</p> <p>Arbeidet utkrystalliseres i fem utsagn som belegges med eksempler fra bildeprosessene. Disse er: Fantasi har sitt utspring i det ubevisste. Fantasi er individuell. Fantasi er levende. Fantasi er lek. Fantasi er frihet. Den endelige konklusjonen på prosessen og refleksjoner rundt denne er at fantasi er eros eller skaperkraft.</p> <p>Didaktikk: Denne delen består av refleksjoner over muligheter for utvikling av fantasi hos barn ved drøfting av møtepedagogikk, omvei om eventyr samt kunnskaper og kunst som næring for hjernens "møjlighets-moln".</p>
Forfatter:	BRUNVAND, IVAR
År:	1992
Rapport:	135 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Animasjon og billedforming.
Problemstilling:	<p>Hvordan anvende kjente animasjonsteknikker i en kombinasjon med maleriske uttrykksmåter.</p> <p>Hvilke enkle animasjonsteknikker egner seg for arbeid i billedforming?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, utprøving av animasjonsteknikker.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Plassering av emnet i forhold til M-87. Historisk tilbakeblikk på bildeskaping, eksperimentering med levende bilder, fotografiets og filmens fødsel, filmatiske spørsmål og animasjonsteknikkens utvikling. Videre en sammenligning av mediene tegneserier, film og tegnefilm. De ulike fortellerteknikkene innenfor film gjennomgås</p>

	<p>Egen forming: Denne består av en utprøving av forskjellige animasjonsteknikker hvor ansikt og fugl er motiv. Videre utføres utprøvinger med framstilling av bevegelse ved hjelp av ulike animasjonstyper. Dvs. tegneanimasjon, silhuettanimasjon, celleanimasjon, tavleanimasjon, cut-outanimasjon, collageanimasjon, ikonografisk animasjon samt det å koble forskjellige animasjonsformer. Med bakgrunn i erfaringene fra utprøvingene vurderes celle-, collageanimasjon og cutoutanimasjon som interessante. Disse benyttes i en film som handler om en gutt ved havet. Arbeidsgangen er: Skrivning av manus, uttegning av mennesker og dyr i ulike posisjoner for å få fram bevegelse. Videre tegnes miljøet hvor handlingen foregår. Så følger opptak, redigering og lydsetting.</p> <p>Didaktikk: Utgangspunktet for oppgaven er didaktisk og springer ut av egen erfaring med bruk av animasjon i 9. og 2. kl. På bakgrunn av egen erfaring med å lage animasjonsfilm, belyses dette fagområdet i forhold til målgruppe, rammefaktorer, mål og undervisningsmetoder.</p>
Forfatter:	GELLEIN, ANNE
År:	1992
Rapport:	224 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Kulturhuset som kunnskapsressurs for forming. En undersøkelse med utgangspunkt i kunstutstillinger.
Problemstilling:	Hvordan kan aktiv bruk av kunst danne grunnlag for personlig kunnskap i forming?
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon. Litteraturstudier. Feltstudier hvor kart legging gjennom observasjon, spørreskjema og teoretiske studier danner grunnlag for aksjonen "Fra Rian til Iran".
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Utgangspunktet for oppgaven er didaktisk; - kunnskapstilegning i faget. Kulturpolitiske signaler på 70- og 80-tallet og etablering av kulturhus danner ett fundament, mens teori om kunnskap danner det andre; herunder epistemologi, metakunnskap, læring som livsnødvendighet og språk som virkelighetskonstituerende faktor.</p> <p>Kartlegging av utstillingstilbudet ved Nord-Trøndelag Fylkesgalleri: A) Registrering av utstillinger med tanke på innhold og lærestoff i forming. B) Spørreundersøkelse av formingslæreres bruk av dem.</p> <p>Egen forming: Denne delen av aksjonen omfatter studier av utstillingen "Johs. Rian 100 år" med fokusering på farge og rom, utarbeiding av en fargepalett, fargestudier ved hjelp av datagrafikk og utarbeiding av tre rompanel i tekstil hvor farge og rom er tema. Utstillingen "Iranske tønner"</p>

	<p>danner grunnlag for studier av dekor og flatebearbeiding som munner ut i to maskinstrikkede veggpaneler. Den handlingsmessige tilnærming til kunnskapsområdet fører til erfaringskjeder hvor kunstopplevelse, fagteori, praktiske ferdigheter og estetisk praksis knyttes sammen. Den gir innsikt i kunnskapsferoing; arbeid mot personlig kunnskap i faget.</p> <p>Elevens formingsarbeid omfatter aktiv bruk av utstillingen "Iranske tepper" gjennom praktisk og estetisk arbeid med dekor, symbol, flate samt utvikling av egen idé til strikkemønster og anvendelse. Dvs. arbeid mot personlig kunnskap av variert slag hos elever i videregående skole.</p> <p>Didaktikk: Didaktiske betraktninger knyttes til de forskjellige deler av oppgaven.</p>
Forfatter:	GUSGAARD, BODIL
År:	1992
Rapport:	198 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Revler og forming. En studie basert på revlefragmenter fra norrøn tid.
Problemstilling:	Revlefragmenter fra Haugen- og Osebergfunnet. På hvilke måter kan de være kilde til opplevelse, forståelse og skapende arbeid i forming?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming gjennom observasjon, tegning, teoretiske studier, intervju og tolking av fragmentene gjennom skapende arbeid.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Historisk, fagdidaktisk overbygning og forming i høgskolesammenheng er rammen for oppgaven. Revlenes ulike kontekster og revlene selv danner utgangspunkt for studien. Teoretisk kunnskap om revlene, dokumenteres primært gjennom intervju av fagpersoner.</p> <p>Egen forming: Del 1: Studier av fragmentene starter ved gjenskaping gjennom 10 tegnestudier. Dette gir forståelse av å være tro mot kulturarven, at handlingen engasjerer kropp, tanke, sinn og gir en faglig rettet kunnskap spesielt om formalestetiske kvaliteter. Det oppstår en nærhet og et samspill med revlefragmentene som gir forståelse.</p> <p>Intervju med en religionshistorikeren Anne Stine Ingstad og to veverer utvider forståelsen for innholdsmessige kvaliteter (bildespråk og idéverden) og materialtekniske kvaliteter. Dialogen med kulturproduktet får et videre og dypere perspektiv.</p> <p>Føen forming: Del 2: På bakgrunn av tileønet forståelse. skanes bilder.</p>

	<p>Revlens innholdsmettede uttrykksform, samt makt og fruktbarhet som tema, visualiseres gjennom 10 bilder utført i sort pastellkritt. Innholdsmessige kvaliteter i revlene og formidlingsmåten hos Ingstad er hovedkilden for dette arbeidet, mens formalestetiske kvaliteter er midler. Videre dokumenteres at en berøres gjennom handlingen. En lang inkubasjonsfase er av betydning for skapingen.</p> <p>Didaktikk: Denne delen består av den teoretiske overbygningen for oppgaven, refleksjon over metoder som er benyttet og skissering av et skjellett for en arbeidsmodell.</p>
Forfatter:	HAGENES, GRETHE
År:	1992
Rapport:	215 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Møtet med kunst videreført i eget billedarbeid.
Problemstilling:	Hvordan kan møtet med kunstbilder føres videre i eget billedarbeid?
Metode/ framgangsmåte:	En fenomenologisk-hermeneutisk innfallsvinkel til oppgaven. Tolkning av litteratur og møteopplevelser. Todelt aksjon: undervisningsopplegg; (observasjon og intervju) og egen bildeprosess (bilde- og prosessbeskrivelser).
Innhold:	<p>E: Teorigrunnlag: Om møtebegrepet, møte og kunst. Videre tas livsverden, forståelseshorison, taus kunnskap og kunst opp, dessuten møtet fra et didaktisk perspektiv.</p> <p>Undervisningsopplegg (aksjon I): Dette gjennomføres i en klasse i videregående skole hvor målet er at elevene skal møte opplevelse med kunst. Opplegget vektlegger estetisk oppdragelse og bruk av kunstbøker som kilde til kunstopplevelse og aktiv bruk i egen bildeprosess. Resultatene viser at elevene har et mer positivt forhold til kunst etter undervisningsopplegget. Utnyttelse i egen bildeløsning varierer. Én elev har en sterk opplevelse; et møte med C. Monets bilder som gir fortrolighetskunnskap i bruk av farger.</p> <p>Egen forming (aksjon II): Eget bildeskapende arbeid er en videreføring av et møte med N. Astrups bilder. Arbeidet består av 13 bilder i pastell pluss forarbeider. Fellesskap med Astrups bilder finnes i gjengivelse av natur gjennom naivistisk naturalistisk uttrykk og besjeling av natur. Motiv- og fargevalg foregår uten særlig reflektering før de fører til handling. I arbeidet ligger det en bevisstgjøring av sommeropplevelser. Astrups bilder setter i gang denne minnestrømmen og har på det viset innvirkning på motiv og fargebruk.</p>

	<p>Resultater fra de to aksjonene drøftes i forhold til flere perspektiv. Eksempelvis møtet og taus kunnskap, det å få kunnskap og være skapende ut fra møte, kunst som forbilde og det å utvikle personlig uttrykk.</p> <p>Didaktikk: Dette aspektet ligger innebygget i teorigjennomgang, undervisningsopplegg og drøfting.</p>
Forfatter:	HUS, ASTRID
År:	1992
Rapport:	169 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	På veg. Ei undersøkning av formingsprosessen mot eit personleg uttrykk.
Problemstilling:	Kva kjenneteiknar ein formingsprosess der ein søker etter eit personleg uttrykk?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier. Egen skapende prosess. Introspeksjon. Intervju av tekstilkunstnere.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Basis legges i begrepene uttrykk, personlig og personlig uttrykk på bakgrunn av kunstteori, psykologi, kunstneres uttalelser og planer for skoleverket.</p> <p>Egen forming: Arbeidet består av 10 prosesser som hver inneholder mange skisser/arbeid. Disse utføres dels i papir og akvarell/tørre farger, dels som tekstile applikasjoner. Prosessene beskrives i dagbok som analyseres.</p> <p>Oppsummering av Del I som består av skisser av ulikt salg, viser at kandidaten er blitt mer bevisst hva som kjennetegner hennes personlige uttrykk og arbeidsmåte.</p> <p>Oppsummering av Del II som består av utforming av en stor utsmykkings-tekstil, viser en prosess i stadig søking og vurdering av personlig uttrykk.</p> <p>Intervju med tre tekstilkunstnere: Dette handler om deres opplevelse av sine skapingsprosesser.</p> <p>Resultatene fra egen prosess og intervjuene sees i lys av andres uttalelser om skapende prosesser. Konklusjon: Begrepet personlig uttrykk redefineres. Viktige kjennetegn ved en formingsprosess der en søker et personlig uttrykk blir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - å bygge på en personlig idé, og føre ideen fram til et tilfredsstillende resultat - å kunne fordype seg, trenge skikkelig inn i arbeidet - å vere fornøyd med et arbeid og å kunne vedstå seg det, er svært viktig for å vurdere arbeidet som personlig uttrykk.

	Didaktikk: Ervervet erfaring om det å arbeide mot personlig uttrykk sees i lys av skoleplaner, teori om skapende prosesser og synspunkt på det personlige.
Forfatter:	MADSEN, MARIA
År:	1992
Rapport:	117 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Stofftryk i tiden.
Problemstilling:	En undersøgelse av stofftrykkets pædagogiske kvaliteter, og den dertil knyttede ornamentikk, via: <ul style="list-style-type: none"> - stofftrykkets historie og status i dag - eget praktisk-æstetisk arbejde - et undervisningsforløb.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming til de tre innfalls vinklene.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Stofftrykk og ornamentikk som begrep. Oversikt over historisk utvikling fra oldtiden til i dag med vekt på norsk og dansk stofftrykk i vår tid. Pedagogisk ser kandidaten stofftrykk i en mangefasettert kontekst.</p> <p>Egen forming: Hovedvekten legges på denne delen. Utprøving av Remazol farger (reaktive farger) i ulike trykkes teknikker: silkestrykk hvor fototrykk og iristrykk inngår, fargekrittframstilling og anvendelse samt fargeetseteknikk, direkte påmaling med sparkel og tuteflaske, dessuten kombinasjoner av de nevnte teknikkene. Hun arbeider med temaer som høstblader og greske filosofer. Det framstilles metervare og to av disse anvendes til klær.</p> <p>Hver serie avsluttes med refleksjoner over erfaringer. Noen eksempler (kortversjon): Det tekniske kan ikke fungere alene; det settes i forhold til et ønsket uttrykk. Remazolfargenes styrke ligger i deres allsidighet og fargeekthet. Negative sider: tidkrevende trykkeprosess og tilblending av farger. Silkestrykk krever abstrakt tenkning, mens de andre teknikkene kke gjør det. På denne bakgrunn velges tegning med sparkel og tuteflaske som teknikk for et undervisningsopplegg.</p> <p>Didaktikk: Gjennomføring av et undervisningsopplegg i lærerutdanninga. Forløpet og resultatene viser at stofftrykk med Remazolfarger kan tilpasses lærerutdanning, men flere studenter har motforestillinger overfor bruk i skolen. Disse knyttes til rammebetingelser som tid og rengjøring.</p>

Forfatter:	RAVNÅSEN, SIGNE
År:	1992
Rapport:	145 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Kulturarven levendegjort gjennom sagn og bildeforming.
Problemstilling:	Hvordan levendegjøre kulturarven gjennom sagn og bildeforming - i et tverrfaglig undervisningsopplegg? - i eget arbeid?
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon. Møte med lokal- og nasjonal kulturarv, utprøving av undervisningsopplegg, kulturarvstoff bearbeidet i eget bildearbeid.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: M-87, kulturarvformidling og forming danner utgangspunkt for oppgaven. Levendegjøring sees som en pedagogisk utfordring. Sagnet plasseres som et egnet hjelpemiddel.</p> <p>Annet basismateriale: Innhenting av sagn fra lokalmiljøet og kunnskap om steder, skikker etc, som omtales i sagnene, studier av Kittelsens bilder til Asbjørnsen og Moes samlede eventyr.</p> <p>Utprøving av undervisningsopplegg: Dette foregår i 4. og 5. kl. Sagnene om "Margjit Hjukse" og "Klevarsølvet" danner rammen om et tverrfaglig opplegg der norsk, o-fag og forming inngår. Undervisningsopplegget er svært variert. Den formingsfaglige påvirkningen skjer ved at klassen går ut i nærmiljøet og opplever, erfarer og beskriver ved hjelp av tegning, dessuten ved studier av lavingsteknikk (Kittelsen). Gjennom bildeforming undersøkes, bearbeides og uttrykkes kulturarven; dvs. at bildearbeidet er middel til læring, fordyping og levendegjøring. Testbilder dokumenterer elevenes økende kunnskap om landskap, gamle hus og klestradisjoner, økende tegneferdighet og evne til bildemessig uttrykk.</p> <p>Egen forming: Foruten framskaffing av basismateriale består dette av en video om "sagn og sølv i Sauherad" og egen bildeframstilling fra "Klevarsølvet". Bildearbeidet består av tegninger og akvareller. I arbeidet med levendegjøringen blir det viktig for kandidaten å utvikle et bildespråk til å framstille det fantasifulle og mystiske.</p> <p>Didaktikk: Undervisningsopplegg og drøfting. (Se foran.)</p>
Forfatter:	STENBRO, BRIT
År:	1992
Rapport:	332 sider, illustrasjoner.

Tittel:	Kunst og skole.
Problemstilling:	Et fundament for et kunstformidlingsprogram til bruk i ungdomsskolen, bygget på: <ul style="list-style-type: none"> - Utsagn fra kunsthvet.. - Råd fra kunstpedagoger.. - Meninger fra elever.. - Erfaringer fra skapende arbeid med billedkunst som utgangspunkt.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming hvor tekstutdrag, intervju, observasjon, spørreundersøkelse, tegninger, essays, tabeller og eget skapende arbeid benyttes.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Utgangspunktet tas i skolens formidlingsforpliktelser. Innsikt om forbindelsen mellom kunst og menneske søkes gjennom utsagn fra kunstnere, tenkere og betraktere. Skolerelaterte institusjoner og litteratur er kilder for begrunnelser og metoder i fagfeltet.</p> <p>Feltundersøkelse: En bestemt ungdomsskole skal utforme en plan for kunstformidling. Intensjonen med feltundersøkelsen (spørreundersøkelser, observasjoner i møte med kunst) blant ungdomsskoleelever er å kaste lys over forhold en må ta hensyn til i en slik prosess. Profesjonell guiding er viktig for elevene. De fleste ønsker å se kunstutstillinger sammen med en venn. De som har gått på flere utstillinger, er oftere fornøyde. Elevene viser et variert syn på kunst. Fidusmaleri og figurative maleri synes å bli foretrukket, mens en oppgave der elever skal tolke "Guernica", viser at de også kan gå inn i "stygge" bilder med alvor.</p> <p>Et fundament for kunstformidling: Idégrunnlag for formidling og metoder utarbeides. Her drøftes mål, innhold, begrunnelser for formidling og metoder. Eksempelvis møte med kunstverket, møte med kunstneren og kunst som utgangspunkt for forming.</p> <p>Egen forming: Estetisk skapende arbeid med bildekunst som kunnskapskilde sees på som et modellprosjekt. Hærføreren og hans symboler er tema for kunnskapsinnhenting og bearbeiding. Det konkrete arbeidet munner ut i to applikerte silkefaner.</p> <p>Didaktikk: Betraktninger knyttes til de forskjellige deler av oppgaven.</p>
Forfatter:	ULVESTAD, HILDE AGA
År:	1992
Rapport:	221 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Datagrafikk og kultursamarbeid. En undersøkelse av datagrafikk som redskap i designarbeid i et u-land.

Problemstilling:	<p>Kan datagrafikk være et redskap som kan nyttes i arbeid med:</p> <ul style="list-style-type: none"> - design i et u-land - effektivisering av bengalske designeres arbeidsmåter - variasjonsmåter innen bengalsk design?
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon hvor eksperiment inngår.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om Bangladesh' historie, sosiale forhold og håndverk. Dessuten om møte mellom kulturer.</p> <p>Egen forming: Aksjonen starter med en forundersøkelse av datagrafikkens muligheter i designarbeid i samarbeid med firmaet Ideas International i Bangladesh. Resultatet er positivt. For å kunne assistere mer, må kandidaten sette seg ordentlig inn i datagrafikk.</p> <p>Dette skjer ved en eksperimentdel hvor dataprogrammet "Story board plus" prøves ut i forhold til form, farge, komposisjonsarbeid. Resultatene viser at redskapet er effektivt i forhold til tid. Variasjonsmuligheter finnes i bruk av tegneredskaper, positiv/negativ form, forminsking/forstørring, sammenpressing av motiv, gjentakelser av motiv, bruk av bokstavyper og anvendelsesområde. Innenfor rammen av 256 fargevarianter kan en raskt skifte farge og prøve ut fargekombinasjoner.</p> <p>Erfaringene anvendes i designarbeid hvor datagrafikk overføres til tekstil; som silketrykk. Designarbeidet tar utgangspunkt i foto, sarier og askipara (vevnad) fra Bangladesh. Databildet kan overføres nøyaktig til tekstilen, og arbeidet anskueliggjør en parallell til bengalske designeres arbeid. Dvs. kandidaten antar at datagrafikk kan nyttes.</p> <p>Didaktikk: Prosjektet sees i lys av samarbeid på tvers av kulturer, norsk skole og det flerkulturelle samfunn.</p>
Forfatter:	BJØRKLUND, ANNE-RANDI
År:	1993
Rapport:	162 sider, illustrasjoner.
Tittel:	"Jeg fant, jeg fant" Forming i en forsterket skole.
Problemstilling:	En kartlegging av formingsfaget i relasjon til interaksjoner som viser seg i arbeid med tema og teknikk.
Metode/ framgangsmåte:	Aksjon i en forsterket skole hvor spørreundersøkelser, observasjon og egen forming inngår.
Innhold:	Teorigrunnlag: Om M-87 og forming i temasammenheng, om forsterket

	<p>skole - en skole for alle?, og om sansemotoriske funksjoner.</p> <p>Aksjon i en forsterket skole: Denne gjennomføres for 1. og 5. klasse i en forsterket skole. Den tar utgangspunkt i forundersøkelser om hvordan forming drives og oppfattes av elever, lærere opp foreldre. Videre er en undersøkelse av formingsuttrykk basis for aksjonen. Aksjonen inkluderer både elevers, til dels læreres og kandidatens formingsarbeid i en interaksjonsprosess på det sosiale, organisasjonsmessige og det faglige plan. Maling med eggtempera velges som teknikk. Dessuten går prosjektet inn i skolens temaarbeid med musicalen "Jeg fant, jeg fant" hvor Askeladden reiser til tre verdensdeler.</p> <p>Eksempler på resultater: Teknikken ser ut til å fungere for ulike elevkategorier. Både elev- og lærergruppen har positive holdninger til temaarbeidet sjøl om organiseringen kunne vært bedre. Samspillprosessene synes gode, både lærere og elever gir uttrykk for faglig og sosialt utbytte.</p> <p>Egen forming: Denne foregår i samspill med elevenes arbeid, er til dels forberedelse til tema, dels arbeid inspirert av elevene. Eksempelvis arbeider kandidaten med bildemessige uttrykk der hun omsetter kunnskap om de tre verdensdelene i bildespråk ved å benytte kunsthistorie - utsnitt fra bilder, streklek, form- og fargeassosiasjoner. Det lekende og fabulerende gis stor plass i eggtemperabildene.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven er didaktisk relatert og munner ut i refleksjoner knyttet til tema, teknikk, interaksjon og faktorer som kan fremme samspill om formingsaktiviteter i en forsterket skole.</p>
Forfatter:	LITLAKALSØY, HILDE KRISTINE ØBY
År:	1993
Rapport:	169 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Tekst som bilde - bilde som tekst.
Problemstilling:	<p>Hvordan kan tekst fungere hovedsakelig som visuelt bildeelement i</p> <ul style="list-style-type: none"> - bildebøker - kunstbilder - i eget skapende arbeid? <p>Hvordan kan sansen for estetiske visuelle kvaliteter ved tekst utvikles i skolen</p> <ul style="list-style-type: none"> - eksemplifisert ved et opplegg i småskolen?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming ved analyse av bildebøker, bokanmeldelser og kunstbilder. Undervisningsopplegg hvor observasjon og logg inngår. Egen forming.

Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om bilde og tekst, analysemodeller. Om lettriske virkemidler og M-87. Om tegneutvikling.</p> <p>Analyse av bildebøker: På bakgrunn av utarbeidet analysemodell går kandidaten gjennom 8 bildebøker som representerer en glidende skala i forhold til hvordan og hvor mye tekstbilde fungerer som bildeelement, formalt og innholdsmessig. Kritikerens anmeldelse av bildebøker sjekkes også.</p> <p>Analyse av kunstbilder med lettriske innslag: Fem kunstbilder analyseres; heriblant bilder av Horst Janssen og Arild Nyquist. Kandidaten finner bl.a. at enten integreres teksten som fullverdig bildeelement eller det knyttes ikke til bildet i det hele tatt.</p> <p>Analysene av bildebøkene og kunstbildene sammenlignes.</p> <p>Egen forming: Denne består av bilder hvor kandidaten arbeider med å integrere teksten som estetisk visuelt bildeelement. Med bakgrunn i en letefase hvor det viser seg at ulike kontrastvirkninger er dominerende, arbeider hun videre med slike i neste fase. I siste fase arbeider hun tematisk med f.eks. fem bilder i en serie kalt "1. Mosebok". Til sammen utgjør den siste fasen 12 bilder.</p> <p>Didaktikk: Et undervisningsopplegg i en 2. klasse på 10 timer viser at elever i denne aldersgruppen kan ha utbytte av en undervisning innenfor emnet.</p>
Forfatter:	MALKENÆS, ANNA MARIE FALEIDE
År:	1993
Rapport:	174 sider, illstr.: 85 foto og tegninger , vedlegg
Tittel:	Øks som formingsverktøy.
Problemstilling:	Kva slag verdier har øksa som verktøy i forming?
Metode/ framgangsmåte:	Kildestudier, aksjon der et elevprosjekt og egen formingsprosess inngår, observasjon, spørreundersøkelse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om utviklingen av ulike øksetyper; herunder øksas utvikling fra steinalder til ca. 700 e. Kr., våpenøkser, økser for tilvirking av tre, sermoniøkser og øks som symbol. Videre om hvilken stilling øksa har hatt i skolen og formingsfagets syn på øksa som verktøy i dag.</p> <p>Elevprosjekt: 10 elever fra 2. - 8. kl. deltar i ei ukes prosjekt der kandidaten undersøker hvordan øksa fungerer som verktøy. Elevene får innføringer om øksebruk, feller trær og hogger totempåler av stokker. Bl. a. finner kandidaten at det bare er to elever som har små vansker med å hugg. Hovedtendensen er at de bruker begge hendene og de varierer</p>

	<p>hoggemåten. Elevene lærte noe; de utviklet den praktiske bruken og elevene er stort sett positive til prosjektet.</p> <p>Egen forming: Gjennom opptrening i bruk av øks søker kandidaten å finne hvilke egenskaper den har som verktøy, videre prøver hun ut ulike typers formålstjenlighet. Etter en letefase hvor ferdighetstrening inngår, prøves ulike øksetyper ut i forhold til slipefaser og arbeidsteknikker. Med inspirasjon fra båtbyggerhåndverket former hun tre skulpturer; en med utgangspunkt i båthalsen og to som båtformer. Øksa gir raske resultat og egner seg til både grov- og finhogging. Den kan benyttes i kurver og kroker. Ut fra kandidatens innsidekunnskap lager hun tilrådinger om hvilke øksetyper som kan egne seg i skolen.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har et didaktisk perspektiv. De verdiene kandidaten finner ved øksa knyttes til kulturhistoriske og historiske verdier samt praktisk bruk i skolen. Sistnevnte knyttes til f.eks. at den gir raskt resultat, setter kroppen i bevegelse og oppøver muskelstyrke, men krever opptrening. Den er egnet som redskap for skulpturforming.</p>
Forfatter:	NORHEIM, RAGNHILD MOEN
År:	1993
Rapport:	231 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Motivasjon og klesforming.
Problemstilling:	<p>Motivasjonens betydning for klesforming.</p> <p>En kartlegging av motivasjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - i egen arbeidsprosess - hos elever i videregående skole.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, egen forming, introspeksjon/retrospeksjon, utøvning i skolen hvor deltakende observasjon og spørreundersøkelse inngår.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om motivasjon, kreativitet, sosialisering og personlighetsutvikling og om klesforming.</p> <p>Egen forming: Kandidaten lager klær ut fra tre ulike motivasjonsfaktorer. Motivasjonsfaktoren knapper (del 1) avfører tre antrekk i dongristoffer (gjenbruk). På bakgrunn av motivasjonsfaktoren klokke lager kandidaten drakt bestående av flere deler og selskapstøy med diverse tilbehør (del 2). Resultat fra del 1 og 2 motiverer for et selskapsantrekk (del 3). For del 1 er knapper, stoffer, ressurs sparing, tilbehør, tilpasning av plaggene til hverandre og et vellykket resultat de viktigste motivasjonsfaktorene. I del 2 er det tilbehør, stoffer, stoffkvaliteter, dekor, personlig smak og stil, utprøvinger av detaljer, vellykket resultat, utfordringer og behov. Del 3 tar utgangspunkt i de motivasjonsfaktorene som er størst i del 1 og 2. Disse er</p>

	<p>stoffer, personlig smak og tilbehør.</p> <p>Didaktikk: I en klasse (10 elever) i grunnkurs søm (HI) i videregående skole gjennomføres et undervisningsopplegg hvor elevene tegner og syr klær på bakgrunn av knapper som motivasjonsfaktor.</p> <p>De motivasjonsfaktorene som synes mest framtrедende for både kandidaten og elevene er: tilpassing av klær til figur og farge, kunnskaper og læring, stoffer og stoffkvaliteter, lyst og behov, tid, vellykket resultat og økonomi. Disse faktorene og den undervisningsmessige erfaringen utprøvingen har gitt, drøftes; også i forhold til framtidig undervisning og Reform `94.</p>
Forfatter:	PAULSEN, MARIT
År:	1993
Rapport:	169 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Tegning som kommunikasjon mellom mennesker. En alternativ betraktningssmåte og en undersøkelse gjennom eget tegnearbeid.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Det eksisterer en nær sammenheng mellom tegnerens behov og driv til å formidle seg, hans evne til harmonisk (kongruent) sending av non-verbale signaler, med vekt på de visuelle og det ferdige bilde-uttrykk, tegningen. - Det eksisterer en nær sammenheng mellom betrakterens behov, driv og evne til å motta non-verbale signaler med vekt på de visuelle og til harmonisk (kongruent) sending av sine sansereaksjoner. - Det eksisterer en nær sammenheng mellom tegnerens og betrakterens behov og driv til sending og mottaging av verbale og non-verbale signaler, deres evne til kongruent å formidle seg og det fellesskap de kan oppnå, saklig og personlig, i den endelige beskrivelse og vurdering av tegnerens tegning.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming til et case-study og en spørreundersøkelse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om verbal kommunikasjon, språk og kommunikasjon, non-verbal kommunikasjon, visuell kommunikasjon, bildespråk og kommunikasjon.</p> <p>Egen forming: Kandidaten klargjør sitt uttrykksbehov, tegner uten å se på papiret og vurderer sine 96 tegninger. Få tegninger blir vurdert til ikke å svare til uttrykksbehovet. Bl.a. erkjenner kandidaten ubrukte uttrykksressurser og glede ved å omsette dem. Hun har en strek til å uttrykke tanke og følelse med. Kvaliteten bestemmes av tegnerens evne til å motta og bearbeide egne sanseinntrykk.</p>

	<p>Spørreundersøkelse: Et utvalg tegninger vurderes av studenter. Eksempel på funn: I de tilfeller der tegneren i stor grad lar følelser styre tegneprosessen og betrakteren er åpen for disse, inntreffer et følelsesmessig samsvar mellom tegner og betrakter som medfører at betrakteren vurderer bildeuttrykket som "lyktes helt". Kommunikasjon finner sted.</p> <p>Didaktikk. Refleksjon knyttet til fagets muligheter til å utvikle uttrykks- og inntrykkskompetanse.</p>
Forfatter:	ROSENBERG, BRYNJULV
År:	1993
Rapport:	155 sider, illustrasjoner.
Tittel:	"Inspirasjon i tradisjon". Fornyning av tradisjon gjennom arbeid i tre - i spennet mellom bruksform og uttrykk.
Problemstilling:	<p>Fornyning av tradisjon gjennom arbeid i tre - i spennet mellom bruksform og uttrykk.</p> <ul style="list-style-type: none"> - En undersøkelse gjennom eget skapende arbeid. - En undersøkelse blant lærerstudenter.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming der tekstanalyse, intervju, undervisningsopplegg og eget skapende arbeid benyttes.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Mønsterplanen og kunsthåndverk danner referanseramme for oppgaven. Videre gjøres det rede for begrepene tradisjon, fornyelse, uttrykk og bruksform. Oppgaven avgrenses til skap, kister og skrin som karakteriseres.</p> <p>Dokumentanalyse, intervju og produktanalyse: Kunsthåndverkerne Liv Mildrid Gjernes, Lillian Dahle, Nina von Hirsch og Arnfinn Haugen er informanter angående deres forhold til tradisjon/fornyelse.</p> <p>Skoleundersøkelse/aksjonsforskning: Denne utføres i årsstudium i forming ved en pedagogisk høyskole. Studentene utfordres i forhold til tradisjoner innen arbeid med tre (skap, kister og skrin) hva form, konstruksjon, funksjon og dekor angår. Men de møter også formspråket til dagens kunsthåndverkere som inspirasjon for egen forming.</p> <p>Egne formingsarbeid: Dette avgrenses til arbeid med skap hvor en tradisjonell hjørneskapskonstruksjon er startpunktet. Gjennom modellarbeid utvikles fem skapformer i spennet mellom tradisjon og fornyelse. Skapene utføres i tre i kombinasjon med pleksiglass og speil.</p> <p>Hovedkonklusjonen er at fornyelse er nødvendig for tradisjonen, og tradisjonen er nødvendig for fornyelsen. Skoleundersøkelsen viser at</p>

	<p>tradisjonsrike kunnskaper omkring håndverk/teknikk, møtet med gjenstander fra fortid og samtid er et godt utgangspunkt for nyskapende uttrykk og gir interesse for bruk av kulturstoff i ny sammenheng.</p> <p>Didaktikk: Jfr. skoleundersøkelsen og konklusjonen.</p>
Forfatter:	SØRENGEN, SIGRUN
År:	1993
Rapport:	196 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Barn, bilder og forbilder.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Kan kunstbilder fra i går bidra til estetisk oppdragelse i dagens skole, og hvilke muligheter kan dette åpne for i tegneundervisningen? - Hvordan kan dette igjen influere på mitt eget skapende arbeid?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming til litteraturstudier, aksjon i skolen hvor observasjon, spørreskjema og elevarbeider inngår, egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om utvalgte kunstbilder fra nasjonalromantikken til Picasso. Om formidling av kunst og formkultur. Om tegneundervisningen og forming.</p> <p>Undervisningsopplegg: I løpet av fire undervisningsøkter presenteres 21 kunstbilder fra "gullalderen" for en 4. klasse. Elevene snakker om hva de ser og hva de synes om bildene. Etter hver økt tegner de det bildet de synes best om, og de begrunner hvorfor de synes best om det aktuelle bildet. En tegnetestoppgave sier noe om ståstedene før og etter opplegget. Eksempler på resultater: De muntlige kommentarene øker fram til siste økt. Elevene har lett for å samle seg om ett favorittbilde og tilsvarende for bildene de ikke liker. Elevenes tegninger etter hver økt synes å ha en større grad av bevegelse enn tilfellet er på fortegningene. Samtalene starter med at elevene beskriver hva de ser på bildene. Bildene rører også følelsene og gir assosiasjoner som det snakkes mye om. Dessuten snakker de om virkemidler: Tegne- og malemåten skal være nøyaktig. Bakgrunn skal være fin og tydelig, fargene rene og klar. Det skal være orden.</p> <p>Egen forming: På bakgrunn av elevenes bildekriterier utledes områder som regnes som sentrale for vår oppfatning av bildespråk. Disse gjøres til gjenstand for studier for kandidaten selv. Disse gjelder figurtegning, bilderom, farger og orden/form.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har et undervisningsmessig siktemål, og kandidaten mener at kunstbilder bør kunne egne seg som ledd i estetisk oppdragelse, som forbilde for kvalitet og som inspirasjonskilde og</p>

	hjelpemiddel i tegneundervisningen.
Forfatter:	DAHL, AMBJØRG HELKÅS
År:	1994
Rapport:	158 sider, illustrasjoner. (Oppgaven er sperret for utlån ut fra kandidatens ønske.)
Tittel:	Bildeforming og fortrolighetskunnskap. En undersøkelse av metode og innhold i en lærings situasjon.
Problemstilling:	Hva kan læres om og gjennom bildeforming i en mester/svenn-situasjon?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, deltagende observasjon, kvalitativt intervju, egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om bilde, bildeforståelse og bildeforming, om undervisningsformer og læring, kunnskap og kunnskapstyper.</p> <p>Intervju og deltagende observasjon hos maleren Odd Nerdrum og hans elever gir informasjon om hans syn på mester/svenn-forholdet og læring. For å få innsikt i mester/svenn-situasjonen fra innsiden fungerer kandidaten som svenn hos maleren Ørnulf Opdahl ei uke. Samtalene/intervjuene med ham handler om læring og bilder. Resultatene fra møtene med disse kunstnerne viser mange fellestrekk. Eksempelvis vektlegger begge håndverket og ferdighet i faget - teknikk og evne til å se formale løsninger. Foruten kunnskap gir dette trygghet. Videre at forbilder gir lyst til å lære.</p> <p>Egen forming: Kandidaten viser sitt ståsted når det gjelder akvarell-teknikk. Med grunnlag i dette og erfaringer fra oppholdet hos Opdahl, samt arbeid med egne svenner, presenterer kandidaten prosesser og ferdige akvareller (10 stk.) Disse er dokumentasjon på hva kandidaten har lært.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har et didaktisk perspektiv. Et opplegg der kandidaten fungerer som mester overfor 10 elever fra videregående skole i 10 dager, dokumenteres. Verkstedarbeidet blir holdt innenfor temaet valør. Opplegget viser bl.a. at elevene driver seg selv og hverandre framover. De tilegner seg mer ferdigheter innenfor valører, farger, lys og mørke.</p> <p>På bakgrunn av en oppsummering for hele undersøkelsen mener kandidaten at en i videregående skole innenfor den kunstfaglige studieretningen TFF, bør kunne arbeide ut fra mester/svenn-prinsippet.</p>
Forfatter:	HAVSTAM, LARS IVAR

År:	1994
Rapport:	101 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Relationen mellom bruksform og skulptur. - Sett i ett historisk og kontekstuellt perspektiv.
Problemstilling:	Klargörandet av begreppen bruksform och skulptur satt upp emot läroplaner för formingsämnet, samt att se och eventuellt hur kontexten påverkar intrycket av bruksform och skulptur.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. Litteratur studier, egen forming, eksperiment med spørreundersøkelse.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Analyse av læreplaner for grunnskole og ulike typer lærerutdanning i forhold til de to begrepene. Kandidaten finner at de er behandlet på en lite dekkende måte. Videre belyses begrepet bruksform gjennom kunsthåndverk, kunstindustri, folkekunst og husflid samt en historisk oversikt over strømninger innen bruksformområdet. Begrepet skulptur sees ut fra ulike typer skulpturer.</p> <p>Egen forming: Kandidaten lager tre produkter i tre: bruksform, sosialskulptur (som inneholder både en praktisk og en psykologisk funksjon) og skulptur. Bruksformen er ei kiste som faller innenfor kategorien kunsthåndverk. Sosialskulpturen befinner seg i begge sfærene - bruksform og skulptur. Kandidaten tar utgangspunkt i målene i egen kropp og utvikler et produkt med funksjonalismen som ramme. Dette produktet kan fungere som sitteredskap og bli betraktet som skulptur. Det tredje produktet er en materialskulptur. Han benytter "hon" (restmateriale ved saging av planker). Han er inspirert av tømmer som ligger til tork. Kandidaten utvikler tre former med samme grunnform, men av ulik størrelse, sammensetningsmåter og overflatestrukturer.</p> <p>Kontekstens påvirkning på uttrykket hos bruksform og skulptur testes ut ved at de tre produktene opptrer " nakne", og i samspill med henholdsvis et glass og en hoggestabbe. Hovedfagsstudenter er respondenter. Det viser seg at de fleste opplever en forandring av uttrykket når konteksten endres. Opplevelsen av sosialskulpturen endres mest.</p> <p>Didaktikk: Se analyse av planer i forming. Videre noen refleksjoner om hva som kan gjøres for å tydeliggjøre begrepene.</p>
Forfatter:	KARLSEN, BERNT
År:	1994
Rapport:	187 sider, illustrasjoner, vedlegg.

Tittel:	Det stoffliges estetikk.
Problemstilling:	<p>En undersøkelse av form og stoff som grunnleggende dikotomi i estetikk og billedkunst med særlig vekt på det stoffliges betydning for det estetiske objekt.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hva er form og stoff? (og: - hva er form og hva er stoff?) - hvordan kommer det formale og det stofflige til uttrykk (i estetikk og billedkunst)? - Hvilken betydning har det stofflige for det estetiske objekt?
Metode/ framgangsmåte:	En filosofisk og kunstteoretisk utlegning, egen forming.
Innhold:	<p>Teori: Del I: Form og stoff: Form og stoff som grunnleggende dikotomi; herunder den klassiske form-og-stoff-dikotomien, fra den onde materie til en stoffløs verden - det stofflige forsvinner, det fortregntes tilbakekomst. Videre: Det formale og det stofflige som ahistoriske prinsipp; herunder det formales iboende polaritet, monosentrisme - den normative estetikk, en sentrifugal kraft.</p> <p>Del II: Idé og fenomen: Det formale og det stofflige i moderne kunst og estetikk; herunder det skjønne, det sublime og det heslige - utvidelse av lisensen, den formale og den ekspressive linjen i modernismen, det konkrete objektet og materialitetens tilsynekomst. Videre: Det estetiske objekt; herunder fremmedgjøring og sensibilisering, det åpne kunstverk, pluralisme og serialitet. Videre beskrives det konkrete prosjektet "Staur som estetisk objekt" (Se egen forming.).</p> <p>Del III: Problem og mysterium: Det stoffliges estetikk; herunder den tapte verden - om tingenes tilgjengelighet, formale og stofflige prinsipper, forming og estetisk oppdragelse, estetikk og forming.</p> <p>Egen forming: I dialog med teori og tradisjon omskaper kandidaten 20 staur som er en virkeliggjørelse av en uendelig rekke muligheter. Staurene er fremmedgjort og forvandlet til estetiske objekt som "beskriver" visse "formale" aspekt ved form og stoff dikotomien.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon, se Del III.</p>
Forfatter:	SCHELVER, THOMAS
År:	1994
Rapport:	83 sider, illustrasjoner.
Tittel:	Audiovisjonens vesen og virkemåte. Et studium av billedlige og musikalske korrelasjoner i non-narrativ audiovisjon.

Problemstilling:	Hvordan korrelerer bilde og musikk i non-narrativ audiovisjon?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming. Litteraturstudier, egen skaping av bilder og lyd, tolking av audiovisjoner.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om audiovisjonens fire korrelasjonsprinsipper: synestesi-, affekt-, konnotasjonsprinsippet og det fysiologiske prinsipp. Om den audiovisuelle syntagmedannelse. Om det audiovisuelle korrelasjonssystem: likhetsprinsippet, grunnstrukturprinsippet, hovedstrukturprinsippet, forgrunn/bakgrunn-prinsippet, samtidighetsprinsippet.</p> <p>Egen forming av audiovisjoner: Kandidaten skaper seks audiovisjoner. Den visuelle delen av disse består av stillbilder. I utføringen komponeres bildet og musikken i audiovisjonen parallelt slik at det oppstår en dialog mellom bildet og musikken. Maleprosessen og den musikalske komposisjonsutviklingen tas vare på. Kandidaten beskriver sine audiovisuelle erfaringer og korrelasjonsopplevelser som tolkes i lys av den teoretiske fagforståelsen. Faglig konkluderer han med: Samtlige visuelle og auditive kvaliteter må korrelere gjennom hele erfaringsforløpet. Perspesjonsbalansen er avhengig av at verken bilde eller musikk oppleves som selvstendige kvaliteter, men som en enhet. Det er nødvendig å innta en audiovisuell holdning. Den audiovisuelle erkjennelsen er syntesen, og i denne ligger audiovisjonens autonomi. Synestesier er naturens egenproduserte audiovisjon. De gir audiovisjoner et selvstendig formspråk. Videre presenteres funnenes originalitet i 8 punkter.</p> <p>Didaktikk: Viten framkommet gjennom krysningen/koblingen av kunnskap i den faglige delen retter kandidaten mot fagekspertise på området. Prinsipper for den audiovisuelle erfaring presenteres, og kandidaten utvikler en omstillingsplan i et integreringsperspektiv hvor målet er utvikling av non-narrativ audiovisjon.</p>
Forfatter:	THORSNES, TOLLEF
År:	1994
Rapport:	88 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Skulpturforming med utgangspunkt i den utilvirkete trestokken.
Problemstilling:	Hva er boniteten i arbeid med å lage skulptur av trestokken?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk forståelsesform hvor kvalitativt intervju, egen forming og deltakende observasjon inngår. Undervisningsopplegg med spørre-enquet, observasjon og samtale med elever. En sammenlignende studie.
Innhold:	Teorigrunnlag: Om skulpturbegrepet og bonitet som begrep i formingsprosessen. Bonitetsbegrepet brukes om opplevelse av et materiales

	<p>godhet/kvalitet til en spesifikk sammenheng. Begrepet dekker den positive, fruktbare siden av vekselvirkningen mellom utøver og trestokken i prosessen å lage skulptur.</p> <p>Intervju med billedhuggerne Philipp Dommen, Marit Lyckander, Helge Røed og Nils Aas søker å gi innsikt i hvilken godhet/kvalitet trestokken har for arbeid i skulptur. Eksempler på resultater: Trestokken har en egen uttrykkskraft. Det krever mot å gå på et møte med trestokken. Stokken utfordrer kreativiteten. Utøveren må beholde respekten for materialet i vekselspillet med den. Et kjærlighetsforhold oppstår og utvikles.</p> <p>Egen forming: Kandidaten lager seks skulpturer. Erfaringene med disse dokumenteres gjennom diktafonopptak og foto. Eksempler på resultater: Trestokken utløser utøverens respekt, materialkjensle, kreativitet og ideaktivitet. Materialet gir tilbakemelding. Handlingen bærer preg av både emosjonelle og kognitive faktorer.</p> <p>Didaktikk: En skoleklasse i valgfag i videregående skole får i oppgave å lage skulptur ut fra trestokken. Eksempler på resultater: Følelser er den sterkeste utøverfaktoren. Stokken utfordrer kreativiteten tross en del motløshet i starten. Det oppstår en dialog som utløser glede. Bonitetsbegrepet slik det framstår fra de tre undersøkelsene, dokumenteres. Bonitetens relevans og plass i forming drøftes. Kandidaten oppsummerer med at det kan gjøres forsøk på å arbeide med oppgavens tema i forming.</p>
Forfatter:	ØLNES, BRIT LOVEN
År:	1994
Rapport:	162 sider, illustrasjoner, vedlegg. (Oppgaven er sperret for utlån ut fra kandidatens ønske.)
Tittel:	Fiber - form - forming.
Problemstilling:	<p>Korleis leggja til rette for, og kva verknad kan arbeid med formale og materiale verkemiddel ha i forming? Underproblemstillingar:</p> <p>1 - Kva forståing har lærarstudentar av materiale og formale verkemiddel i bilete?</p> <p>2 - Kor eigna er plantefiber som middel til framstilling av verkemidla tekstur og rytme i bilete?</p> <p>3 - Kva verknad har eit undervisningsopplegg på lærarstudentar si forståing av verkemidla tekstur og rytme spesielt og materiale generelt?</p>
Metode/ framgangsmåte:	En aksjon der spørreundersøkelse, litteratur studier, egen forming (materialutprøving og bildelaging), studentarbeid med spørre-enquet inngår.

Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Hele oppgaven har en didaktisk vinkling som kommer til uttrykk gjennom det didaktiske grunnlaget. Videre: om faglig grunnlag for undervisning herunder om tekstur, rytme, plantefiber og non-figurativt uttrykk.</p> <p>Spørreundersøkelse blant 82 lærerstudenter (jfr. spørsmål 1): Disse har en heller svak forståelse for det formale og materiale som virkemiddel. Eksempelvis er tekstur og rytme ukjente begrep, og materiale blir oversett som virkemiddel. Resultatene danner grunnlag for utforming av spørsmål 2.</p> <p>Egen forming: For å dyktiggjøre seg til undervisning innenfor emnene materiale, tekstur og rytme, eksperimenterer kandidaten med materiale egenskaper i plantefiber slik de kan framstå i papirlaging. Prøveserier med grunnlag i ulike grasarter og bearbeidingsmåter utarbeides. Med dette grunnlaget produseres 20 bilder. Kandidaten finner at materialet egner seg godt til å vise ulike sider ved begrepet tekstur og rytme.</p> <p>Didaktikk (jfr. spørsmål 3 og teoretisk grunnlag): Med grunnlag i et undervisningsopplegg blant lærerstudenter drøfter kandidaten studentenes forståelse for de sentrale begrepene før og etter opplegget. Forståelsen har økt i noen grad.</p>
Forfatter:	DANIELSEN, SOLFRID SUNDE
År:	1995
Rapport:	116 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Metafor i forming - en studie av metaforens rolle i skapingsprosessen.
Problemstilling:	<p>Hvilken rolle kan metaforen spille i skapingsprosessen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Studie av metaforen gjennom teoretiske tilnærminger og eget skapingsarbeide. - Didaktiske refleksjoner.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming: litteraturstudier og egen utforskende skapingsprosess.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om metaforer: Hva er metaforer og hvordan virker metaforen. Bilde i metaforen: herunder den billedskapende prosessen i metaforen. Metaforen i bildet hvor disse forholdene utredes: Kunsten er å virkeliggjøre skinnen av det umulige. Er metaforen koden inn til vår tids kunst? Kunsten som metafor og hvordan virker metaforen i bildet? Teori om skapingsprosessen: herunder om tilskueren som medskapere og snillet</p>

	<p>som stiller verket til skue, videre om utvikling av skapings-prosesser, dessuten metaforer og kreativitet.</p> <p>Egen forming: For kandidaten foregår det en langvarig mental bearbeiding før klarsynet kommer ved lytting til musikk. Musikken har funksjon som metafor idet den har en visefunksjon i forhold til erindringer fra Finnmark: snøyret, isnålene, isblå kulde, ensomhet, svart uendelighet, glede og forventning knyttet til solas komme. Følelser, interaksjoner og spenninger mellom ulike betydningsdannende elementer kommer ordnet til syne i indre bilder som tynne, gjennomskinnelige porselensflak - å være i det, og "å møte veggen". I den praktiske prosessen framstår alt dette som en installasjon bestående av "Hvit verden" og "Svart uendelighet" som kontraster i en labyrint. Denne er i seg selv en metafor. Prosessen drøftes i relasjon til metaforens betydning i illuminasjonene, den praktiske gjennomføringen og i forhold til tilegnet teori om metaforen. I konklusjonen trekkes bl.a. fram at metaforen kommer til en ved hjelp av intuisjonen, og at en metafor - også andres - kan virke forløsende på en annen metafor. En forutsetning for at den skal fungere forløsende, er at skaperen har en spesiell åpen holdning til omgivelser og seg selv.</p> <p>Didaktikk: Refleksjoner knyttet til metaforen og den skapende prosessen og møte med kunst i undervisningen.</p>
Forfatter:	EIDE, GRO MERETHE
År:	1995
Rapport:	172 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Braken, bindinga og biletet.
Problemstilling:	Kva for materialerfaring kan braken gje i binding av flater? Korleis kan desse erfaringane nyttas i eige arbeid med bilete? Kva didaktisk nytte kan materialerfaringar ha i forming?
Metode/ framgangsmåte:	Feltstudier. Hermeneutisk tolkning av materialerfaringer ut fra ulike tilnæringsmåter i en totalprosess hvor hovedvekten ligger på egenproduserte felt.
Innhold:	Teorigrunnlag: Om erfaring, kunnskapstyper, materiale i kultur, dagens kunstuttrykk og formingsfaget. Om materialet brake og binding av denne i ulike kontekster: Brake kartlegges fra vinklene vekst, egenskaper, anvendelse i praktisk og symbolsk henseende. Videre om hvordan selve bindinga av brake til kiper foregår. Brakegreina undersøkes i forhold til sanking, utvelging, redskapsbruk og kløving.

	<p>Egen forming: Denne består av en utprøvningsfase og en bildefase. I tre rekker er utprøving av materialet og bindinga det sentrale. Her bindes varierte flater som analyseres ut fra valgte kriterier. Hun prøver ut hvordan materialet egner seg med og uten bast, halvkløvd spon og i bindinger som toskaft og i kypertbinding i vev. Videre hvordan flatene arter seg i store format, hvordan en kan binde flatene i ytterkantene og på hvilke måter greinene fungerer som grafisk uttrykk. Bildefasen består av 7 bilder hvor hun tar i bruk erfaringer fra foregående faser. Det vil si at hun benytter selve materialet og bindinga som de viktige uttrykksmidlene. Resultatene viser at hennes materialerfaringer knytter seg til tekniske, sanselige og handlende erfaringer. Dette gjelder f.eks. at hver grein er ulik og kan nyttes som grafisk tegn, men at den kan nøytraliseres i flatene, og at flatenes estetiske uttrykk i sterk grad er preget av rytme, retning og struktur der punkt, linjer og flater kan skapes av materialet og teknikker. Gjennom den fysiske behandlinga av materialet utvikler hun en "feeling" for hva materialet kan tåle og varhet overfor materialets egenskaper knyttet til bilde. Hun konkluderer med at arbeidsmåten gir henne en forståelse av materialerfaring som en helhet. Denne består av erfaringer med material-egenskaper, - av teknisk karakter, - med redskap, - av kulturelle kontekster og - av formalestetisk karakter.</p> <p>Didaktikk: Drøftingene konsentreres om det handlende mennesket, den handlende "kunstneren", den handlende formingslæreren og materialerfaring hvor sistnevne vies størst oppmerksomhet. Videre sees egne erfaringer i lys av M-87 og den didaktiske relasjonsmodellen.</p>
Forfatter:	EIKELAND, KJELL
År:	1995
Rapport:	182 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Vått tre som formbart materiale.
Problemstilling:	<p>Hvilke egenskaper knytter seg til vått lauvtre som formbart materiale.</p> <ul style="list-style-type: none"> - En materialteknisk undersøkelse av bjørk, eik, osp, rogn og selje, basert på teorier omkring historisk trebruk i Norden. - En fordypning med utgangspunkt i en avgrenset del av undersøkelsen, relatert til eget skapende arbeid - Didaktiske refleksjoner over hva resultatene fra disse undersøkelsene kan tilføre formingsfaget.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, laboratorieeksperiment, egen forming.
Innhold:	Teori: Om forming, ulike former for kunnskapsformidling, det materiale og trebrukets utvikling. Om treets oppbygging og egenskaper; herunder treanatomi, konservering og treteknologi. Videre om de enkelte treslagene.

	<p>Egne eksperiment: Disse går på å måle de aktuelle lauvtrærnes formingsrelaterte egenskaper i våte konsistenser som “grønt virke” og “utvasket vått virke”. Tørre konsistenser brukes som sammenligningsgrunnlag. Følgende egenskaper undersøkes: Bøyelighet, elastisitet, vridning, hardhet, skjæremotstand, formtørking og hydrokopisk påvirkning av formtørket virke. Kandidaten konstruerer til dels utstyret som trengs for å gjennomføre eksperimentene. Hvert treslag blir gjort til gjenstand for samme utprøving med 10 prøvevirkeenheter. Hovedresultat: Graden av formbarhet rangeres slik i forhold til treslag: Selje, bjørk, eik, rogn og osp. Formbarhet rangert etter konsistenser, er følgende: Grønt virke, utvasket vått virke, nedtørket grønt virke med nedtørket utvasket virke med svakest formbarhet.</p> <p>Egen forming: Denne tar utgangspunkt i egenskapene bøyelighet og vridning i grønt virke. Renninger fra de 5 treslagene tas i bruk som hel rundstokk og i ulike langsgående delinger, - med og uten bark. Det skapende arbeidet resulterer i 7 skulpturale former hvor renninger fra de aktuelle treslagene benyttes. Her erfares i praksis hvordan man kan ta i bruk de to nevnte egenskapene innenfor rammen av enkle tekniske løsninger.</p> <p>Didaktikk: Beskrivelse av formingsfaget i spennet mellom kultur/tradisjon og skaping, M-87 og det materiale. En drøfting av egne undersøkelser sett i forhold til praktisk bruk i skolens treforming.</p>
Forfatter:	HANSEN, LISELOTTE
År:	1995
Rapport:	111 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Broderier – en del av livet. Broderihistorie i Nordkapp kommune i perioden 1940 – 1960
Problemstilling:	<p>Hvorfor broderte kvinnene? Hvilke motiver lå bak deres store arbeid? Hvor gammel er denne virksomheten? Hvor hentet de inspirasjonen fra? I det lokale eller det nasjonale miljø?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutisk vinkel til informasjon hentet fra broderiene selv, intervjuer, utstillinger og samtaler.
Innhold:	<p>Teori: Om utstilling som metode og aktivitet, om Nordkapp kommune, om kulturformidling, og noe om broderienes historie.</p> <p>Innsamling av broderier, intervju med informanter og utstilling av broderier. Grunnlagsmaterialet er 233 broderier og samtale med 46 infor-</p>

	<p>manter. I to utstillinger presenteres gjenstander som er funnet og har til hensikt å gi kunnskap om og opplevelse av broderi. Deres tilblivelse, deres funksjon i hverdag og fest dokumenteres. Eksempler på funn: Materialet domineres av duker med blomstermotiver, men her finnes også hardanger-søm og motiver med litterært innhold. Over halvparten av gjenstandene er sydd med plattsøm og/eller kombinert med kontursting, ca. 1/4 er sydd med korssting. Broderiene kommuniserer en kvinnekultur i det aktuelle tidsrommet. De gir uttrykk for skapertrang, kvinnes trang til å skape skjønnhet rundt seg, og kanskje lengsel etter et annet liv. Dessuten kvinnes evne til å vise omsorg og dugelighet, og et behov for å få anerkjennelse av medsøstre. De kan selv, kjenner ”innholdet” og vet å verdsette det. Broderiene er blitt til i en nøysomhetskultur. Materialbruken viser bl.a. det. Broderiene er preget av nasjonal kultur da mønstre og produktideer i stor grad stammer fra ukepressen, men dette er en del av historien som foregikk i det lokale. Spesielt i den ene utstillingen knyttes broderiene og fortellingen omkring dem til den øvrige historie: historien før krigen, evakueringen og gjenreisningen.</p> <p>Egen forming: De to utstillingene (jfr. foran) er et formingsarbeid. Dessuten lager kandidaten tre bilder. Her er det kvinnene som broderte, litteraturen og broderiene i seg selv som inspirerer kandidaten til å lage bilder ut fra temaet ”Fra krig til fred”. Disse inngår i en av utstillingene.</p> <p>Didaktikk: Utstillingene og muntlig formidling knyttet til disse fungerer som en pedagogisk tilrettelegging av informasjon fra informanter til lokalmiljøet.</p>
Forfatter:	HANSEN, MERETE
År:	1995
Rapport:	109 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	“Tolv rette” - strikking i skolen.
Problemstilling:	Hvordan er opplæring og progresjon innenfor fagemnet strikking ivaretatt i dagens grunnskole, og ut fra hvilke hensikter drives strikkeopplæringa? Hva slags potensiale ligger i “strikkelappen”?
Metode/ framgangsmåte:	Aksjonsstrategisk grunnlagstenkning hvor kartlegging, litteraturstudier, intervju, egen skaping og spørreundersøkelse danner grunnlag for drøfting av endringsperspektiver.
Innhold:	Teori: Et strikkehistorisk riss. Håndarbeid - forming – strikking; herunder analyse av grunnskolens fagplaner fra 1889. “fortsettelsesskoler” og

	<p>Reform 94. Den didaktiske relasjonsmodellen.</p> <p>Intervjuundersøkelse: 28 lærere som driver strikkeopplæring i barne- og/eller u-skole fra sju kommuner på Romerike er informanter. Undersøkelsen består av beskrivelse og vurdering av hvordan strikkeopplæringa drives relatert til begrunnelser, mål og eventuelle problemer i opplæringa. Eksempler på funn: Begynneropplæringa er solid, men har mangler når det gjelder progresjon. Det legges vekt på grunnteknikker og på produktenes brukbarhet. Elevenes formingsprosess med spontant, eksperimenterende eller analytiske problemløsende arbeidsmåter er lite ivaretatt. Hensiktene er å bevare kulturelle verdier, gi elevene erfaring med materialer, teknikker og øve opp praktiske ferdigheter.</p> <p>Egen forming: “Strikkelappen” står sentralt i dagens strikkeopplæring, og er utgangspunkt for kosedyr, dokker lappetepper etc. Hvilke muligheter kan den ha med hensyn til innhold og arbeidsmåter? Her utnyttes “strikkelappen” i glattstriking som form, dens rulleegenskaper og sammenkobling av form og egenskaper. Videre benyttes en kobling av intuitive og analytiske arbeidsmåter. Kandidaten arbeider i hvite materialer innenfor dekorative og skulpturale uttrykk og klær. Disse produktene presenteres for 7 av informantene fra spørreundersøkelsen. Deres tilbakemelding gir bl.a. uttrykk for at ”strikkelappen” kan ha muligheter i seg til å utvikle formsans, fantasi, kreativitet og skaperglede.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven er didaktisk relatert. I tillegg til foranstående drøftes resultatene i relasjon til hvilken rolle “strikkelappen” kan spille i endring av strikkeopplæringa.</p>
Forfatter:	MIKKELSEN, INGE HELGE
År:	1995
Rapport:	112 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Byggeklosser og leik.
Problemstilling:	Formgiving av byggeklosser, basert på lafting som sammensetningssystem. Hvilke konstruksjonsmuligheter gir byggeklossene? På hvilke måter benytter barn (3-7 år) seg av klossenes konstruksjonsmuligheter i leik?
Metode/ framgangsmåte:	Deltakende observasjon av egen formgivingsprosess. Observasjon , foto og video som dokumentasjon av barns leik.
Innhold:	Teori: Om ulike typer leik, om lafting som konstruksjonsmåte.

	<p>Egen forming: Denne består av utviklingen av et byggeklossesystem basert på lafting som konstruksjonsmåte. Arbeidet foregår i 5 faser. Kriterier for utvikling av klossene: De skal kunne settes sammen med hverandre på varierte måter. Klossene må ikke være for tunge, men ligge stødig og godt på hverandre, både under og etter avsluttet bygging, være gode å ta i og være holdbare. Resultat blir et byggeklossesystem som er modulbasert og består av 6 ulike enheter, karakterisert av rektangulære former i to ulike lengder. Utsparinger, tapper og slisser i endene muliggjør mange ulike byggemåter. Det være seg horisontalt, vertikalt, kobling horisontalt og vertikalt. Dessuten kobling i 90 graders vinkel, bygging med hver enkelt modul, flere eller alle i kobling. Endelig kan de anvendes i diagonale konstruksjoner. For utprøving lages det 340 enheter i bjørk. Videre forstørres byggeklossene for bygging av for eksempel dyreskulpturer i store format. Dette viser noe av konstruksjonens anvendelighet.</p> <p>Didaktikk: Formgivingsprosessen har et didaktisk siktemål. Klossene prøves ut i en barnehage på barn i alderen 3 – 7 år. Barna bruker dem svært variert med overvekt på horisontal bygging. De største barna ser større muligheter til å bygge sammen til større byggverk. Konstruksjonsleik kobles med rolleleik. Utprøvingene viser at klossene fungerer godt for barn i denne alderen.</p>
Forfatter:	RORGEMOEN, MARI
År:	1995
Rapport:	198 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Nye skot frå gamal rot. Vern, vidareføring og fornying av rosetradisjonen.
Problemstilling:	Kva samsvar og skilnad finn ein i forståing av omgrepa vern, vidareføring og fornying hjå ulike utøvarar og formidlarar av tekstil tradisjon? I kva grad er omgrepa vern, vidareføring og fornying konstruktive som målformulering i ein fagplan for ei årseining i folkekunst?
Metode/ framgangsmåte:	Feltstudie som inneholder registrering av roseborder, produksjon og analyse av roseborder der kandidaten selv, lokale tradisjonsbærere, kjennere av den lokale tradisjon og tekstilkunstnere er deltakere. Intervju og drøfting av begrepene.
Innhold:	Teori: Om begrepene tradisjon og folkekunst. Om vern, vidareføring og

	<p>fornyng som fagbegrep, som begrep i fagpolitiske dokument og plan knyttet til folkekunstutdanning.</p> <p>Registrering av roserapporter: 60 roserapporter fra bunaden i Vest Telemark analyseres i relasjon til konstanter (grammatikk) og hva som er variasjon. Analysen gjelder materiale, teknikk, farger, flater og linjer. Det konstante er eksempelvis: Rapportene har linje (stilk), flater som blad og blomst. Alle er utført i plattsøm i farget materiale. Det er slektskap i organisk, myk linjeføring, og bladene har klart avgrensede flater.</p> <p>Egen forming: Kandidaten lager modellrekker med utgangspunkt i rapporter og endrer form, farge, material, teknikk. Disse tolkes i henhold til begrepene vern, videreføring, fornyng og brudd med rosetradisjonen av kandidaten selv og 7 informanter som også intervjues om temaet. Resultatet viser f.eks. at informantene er enige om at vern knyttes til kopiering og bruk av tradisjonen i den forma den har. De er også enige om begrepet videreføring, men legger ulikt innhold i hva en skal videreføre eller hvordan videreføre og fornye. Med grunnlag i registrering, modellrekker og tolking, kommenterer og dokumenterer kandidaten sin egen forståelse av begrepene videreføring og fornyng gjennom tilvirking og beskrivelse av roseborder på to kåper.</p> <p>Didaktikk: Drøfting av de tre begrepene i relasjon til grunnskolen og planen for folkekunststudiet. Kandidaten trekker den konklusjonen at begrepet videreføring er uklart og mener at vern og fornyng dekker formålet med folkekunststudiet.</p>
Forfatter:	SLETTEN, RUTH-TOVE
År:	1995
Rapport:	112 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	“Tull og tøy” Lokal, tekstil kulturarv som kunnskap i skolen.
Problemstilling:	Hva finnes av lokal, tekstil kulturarv knyttet til materialet ull, og hvordan legitimere deler av denne som kunnskap i skolen?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. Intervju med lokale :ressurspersoner, gjenstander. Utprøving i skolen: Video, elevreferater, elevenes arbeid, observasjon, samtale.
Innhold:	Teori: Om kultur, kunnskap, identitet og sosialisering, lokal kultur som kunnskap i sentrale læreplaner, det lokale som kunnskap i skolen. Om lokalmiljøet Lyngen i Nord-Troms der oppgaven gjennomføres.

	<p>Egen forming: Med utgangspunkt i oppsøkende virksomhet og intervju med lokale ressurspersoner, finner kandidaten at den sterke lokale, tekstile tradisjonen knytter seg til ull. Lokale ressurspersoner benyttes som informanter og forbilder i forhold til innøving av ferdigheter knyttet til spinning og toving. Det praktiske formingsarbeidet dreier seg om disse teknikkene og deres anvendelse innenfor bruksforming. I første fase lærer kandidaten ferdighet og kunnskap i forhold til tradisjonen: karde plater, karde tuller, spinne tråd, tvinne garn, tove såler og tove ladder. I andre fase gjennomføres utprøvinger i forhold til tovekvaliteter og sammenføyingsmåter av tovede stykker. I tredje fase prøves disse ut sammen med erfaringer fra første fase, og det lages bruksting. Dette er produkter som hansker, skjjerf, tøfler, vester, jakke, lue, sittepute, grytekluter, nåleputer, brillehus og dekorative fugler.</p> <p>Didaktikk: Kandidaten gjennomfører et undervisningsopplegg i 6.kl. i Lyngen hvor lokale ressurspersoner benyttes som viktige kunnskapskilder om lokal, tekstil kulturarv overfor elevene. Formidlingen består i praktisk arbeid og ressurspersonene er levende forbilder i forhold til karding, spinning, toving av ullsåler og ladder. Elevene kopierer i stor grad hva ressurspersonene gjør. Opplegget karakteriseres som delvis vellykket. Oppgaven munner ut i en drøfting av bruk av lokale ressurspersoner i forhold til M-87 (PSK, forming, temaarbeid), skolen og lokalmiljø, forming som fag (innhold, metoder og mål), samt en konkretisering ved ei skisse til lokalt læreplanarbeid for området ull.</p>
Forfatter:	THORBERGSEN, ELI
År:	1995
Rapport:	132 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	"Tegn med meg lærer!"
Problemstilling:	Påstand: Når læreren tegner med elevene, øker deres tegneferdighet.
Metode/ framgangsmåte:	Litteratur, undervisningsopplegg hvor deltakende observasjon, videoopptak, intervju, barnetegninger, egne og lærerens tegninger behandles hermeneutisk.
Innhold:	Teori: Om læring via modeller, språket, bildet og tegning i vår kultur og tegning i et historisk perspektiv. Her pekes det på ulikheter i pedagogisk teori og praksis ved læring av språk, sang/musikk og bilde/tegning. Modell-læring har ikke stått høyt i kurs i tegneundervisningen i barnehage og grunnskole

	<p>Undervisningsopplegg: Kandidaten prøver ut et opplegg med barn i 3. og 4. kl. Kandidaten fungerer som lærer og organiserer en undervisnings-situasjon der elevene får anledning til å observere læreren mens hun tegner. Lærer og elever tegner sammen, og elevene får veiledning av lærer når de tegner. Temaet er observasjonstegning av mennesker. Opplegget går over 16 undervisningstimer. Eksempel på resultat: Elevenes observasjonstegninger er nærmere en naturalistisk beskrivelse av mennesket enn forestillingstegningene (før- og ettertegninger). Tegningene viser at de på kort tid forstår tegning etter observasjon og kan bruke den selv. Elevene er nysgjerrige på lærerens tegneaktivitet og motiverte for egen utprøving. De synes det er moro og lærerikt å se at læreren tegner. Jentene opplever læreren som modell i større grad enn guttene. Elevene kan tegne etter observasjon i den forstand at de tegner egne visuelle oppfatninger av motivet. Tegningene viser at de kombinerer det de ser med det de vet.</p> <p>Egen forming: Kandidaten tegner mennesker sammen med en erfaren tegnelærer. Kandidaten ser læreren tegne, hun tegner selv og de samtaler om begge tegninger og læreren gir veiledning. Eksempler på resultater: Læringssituasjonen oppleves som effektiv. Hun kan nyttiggjøre seg noe av det hun observerer av lærerens tegnemåte, og en aktiv tegner er viktig for motivasjonen. Hun lærer mye nytt og får positiv bekreftelse på egne tegneferdigheter.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har et didaktisk perspektiv. Se foran.</p>
Forfatter:	WERGELAND, TOR JARLE
År:	1995
Rapport:	87 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Jakten på det eventyrlige.
Problemstilling:	<p>Hvilke virkemidler stimulerer til opplevelse av det eventyrlige? En studie av tradisjonsbårne forestillinger om det eventyrlige, uttrykt gjennom naturfenomen og illustrering av våre folkeeventyr. Et forsøk på å konkretisere innhentet kunnskap om det eventyrlige gjennom egne formingsarbeider, satt i et tenkt formidlingsperspektiv.</p>
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier med en teoretisk drøfting, intervju, fenomenologisk vinkling i forhold til egen forming .
Innhold:	<p>Teori: Oppgaven avgrenses til at det eventyrlige har tilknytning til folkeeventyrene. Det eventyrlige oppfattes som noe som omhandler en opplevelse av det fantastiske, overnaturlige, overraskende, spennende; noe eventyrlig. Referanse kilder for tradisjonsbårne forestillinger om det eventyrlige hentes i stoff om fantasi forestillinger folkediktning folketro</p>

	<p>og natur. Videre om hvordan det eventyrlige framtrer i det visuelle: herunder eventyrlige elementer, kontekster og stemninger. Disse kriteriene anvendes i analyse av det eventyrlige i naturen og folkeeventyrene. Videre om det eventyrlige i Werenskiolds og Kittelsens eventyrrillustrasjoner.</p> <p>Intervju: Billedbokillustratøren Harald Norberg og animasjonsfilmskaperen Ivo Caprino intervjues om det eventyrlige og formidling av dette. Begge har en begrepsforståelse svarende til kandidatens og de vektlegger, som han, røtter i tradisjoner, representert ved Werenskiold og Kittelsen. Det eventyrlige frambringes ikke bare ved entydige virkemidler, tradisjonenes forestillinger som gjør det eventyrlig gjenkjennelig, men kanskje også ved indre troverdighet i formidling av det fantastiske. Den enkelte kunstner kan bidra med sine personlige forestillinger og gi det eventyrlige nye dimensjoner og variasjoner. Et bilde må overlate noe til mottakerens fantasi eller forestillinger.</p> <p>Egen forming: Med bakgrunn i ervervet kunnskap fra foranstående, skaper kandidaten to titteskap: "Tussens bolig i skogen" og "Trollslottet i berget det blå". Prosess og produkt dokumenteres i relasjon til formidling til barn på mellomtrinnet. Han finner at de nevnte studier virker klargjørende for hvordan han kan gjenskape en opplevelse av det eventyrlige, men også at han kanskje er for lite antydende slik at mottakerens fantasi og forestillinger kan engasjeres mer.</p> <p>Didaktikk: Drøfting av ideer til videreføring og anvendelse av materialet i grunnskolens mellomtrinn.</p>
Forfatter:	CLAUSEN, BERIT A.
År:	1996
Rapport:	167 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Fargene i fjellet.
Problemstilling:	Hva slags fargeforståelse kan utvikles og dokumenteres gjennom praktiske og teoretiske studier, - i egen billedprosess - ved barns billedarbeid.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming til egen bildeprosess - søke, analysere og produsere kunnskap. Observasjon, samtaler og tolking av barnebilder.
Innhold:	<p>Teori: Fagteori om farge, didaktisk grunnlag og M-87 om farger.</p> <p>Egen forming: Egen bildeprosess er bygd opp omkring veksling mellom praktiske og teoretiske studier fram mot egen bevisstgjøring om farger. Hallinøskarvet er motiv I de første bildene er kandidaten mest opptatt av å</p>

	<p>få fram naturstemninger via lyset; i fortsettelsen av lyset og været, variasjon i motiv, kontrastene i det fargerike fjellet mot ensartet himmel, og endelig det ekspressive. Etter teoristudier av farge-kontraster og klanger får bildene store kontrastvirkninger - spesielt er lys-mørk-kontrast og komplementærkontrast framtreddende. Videre følger en planmessig maleprosess hvor lys-mørk-, komplementær-kontraster og fargeklanger prøves ut i forhold til motivet. Fargelæren gjør kandidaten mer bevisst på hvordan hun setter sammen farger, men disse bildene gir ikke gjenklang hos henne. Kunstneres fargebruk - Nicolai Astrup, Frans Widerberg, Emil Nolde, Ørnulf Opdahl - i et utvalg av bilder inspirerer til forenkling av farge- og formuttrykket. Her er Opdahl og etter hvert Anna Eva Bergmann inspirasjonskilder til fordyping i lys-mørk-kontrasten. Hovedkonklusjonen er at kandidaten utvikler sin fargeforståelse ved styrking av lys-mørk-kontrasten, og teoretisk kunnskap. Analyse av kunstverk gjør henne mer bevisst på hvordan en kan sette sammen farger gjennom kontraster og klanger.</p> <p>Didaktikk: I et undervisningsopplegg på 5 x 3 timer i en 5. kl. undersøkes virkningen av veksling mellom praktisk bildearbeid, opplevelse av kunstbilder og formalkunnskap om farge. Halvdelen av klassen får informasjon knyttet til formalkunnskap om fargekontraster og klanger. Den andre delen fungerer som kontrollgruppe. I konklusjonen trekkes fram at elever som får formalkunnskap, anvender fargene mer variert enn kontrollgruppen. Dette gjelder bruk av kontraster og fargeklanger. Dette indikerer, mener kandidaten, at det ikke nytter å tro at fargeutvikling skjer av seg selv.</p>
Forfatter:	GUNDERSEN, BENTE
År:	1996
Rapport:	127 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	En eksperimenterende materialundersøkelse med never i klær. "Når sevja stig..."
Problemstilling:	Å bruke og bryte tradisjonen for å se nye muligheter innen skapende virksomhet. Hvilke erfaringer kan en innovatør få under et eksperimenterende arbeid med never der målet er å lage klær?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier. Etablering og vurdering av et felt hvor kandidaten opptrer som innovatør. Skaping av klær.
Innhold:	Teori: Om klær, modernisme og postmodernisme. Klær som kunst. Om naturmateriale, bjørk, bjørkenever: historie, egenskaper, materialkvalitet, flåing og oppbevaring. Om hulder som tema i folketroen og framstilling

	<p>Egen forming: Basismaterialet er never. I tre åpne eksperimenterende faser prøver kandidaten å finne ut av neverens muligheter i forhold til anvendelse i klær både teknisk, materielt og estetisk.</p> <p>Fase 1: Tradisjonen danner bakgrunn for eksperimentering med fletting, strikking, veving, kobling med skinn, laminering, søm, innfarging. Viktige erfaringer: Å laminere og oppdaging av mellomneverens overflatekvaliteter.</p> <p>Fase 2: Anvendelse av mellomneveren i eksperimentering ved bruk av symaskin. Viktige erfaringer: Materialets fleksibilitet og overflateegenskaper. Er som "hud" - silkemyk, bløt, glatt med spill i fargenyanser i rosa-, lilla-, blå-, beige- og bruntoner. Dessuten er symaskina et hensiktsmessig redskap for søm på flettverk, strimler, kvadrater osv. hvor også selve sømmen fungerer dekorativt.</p> <p>Fase 3: Utnytting av sevjesiden og eksperimentering med materialets evne til å forme seg tredimensjonalt under innflytelse av varme og fukt. Viktige erfaringer: Det oppstår "kruller", "ormer" og spiraler som kan anvendes på varierte måter.</p> <p>Fasene viser vei for en åpen eksperimenterende arbeidsmåte. Med materialerfaringene/kvalitetene og huldra som tema, skapes tre plagg med referanse til hver av de tre fasene. Produktene vurderes i relasjon til stikkordene: tradisjon, teknikk, innovatør, form, helhet, opplevelse, sanselighet, postmodernisme, mote og huldra. Hovedresultat: Klærne avspeiler tradisjonen, men er samtidig noe helt nytt.</p> <p>Didaktikk. Refleksjoner over utvikling av handlingskompetanse i forhold til materialerfaring, eksperimenterende arbeidsform, kulturarv, samtidsuttrykk, og ulike sosiale roller elever kan stilles overfor i lignende prosesser.</p>
Forfatter:	KRISTIANSSEN, MONA HELEN
År:	1996
Rapport:	152 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Fra naturform til kulturform. En studie av skallet som form.
Problemstilling:	<p>Hva kan bevisstgjøres i forhold til formalestetiske kvaliteter knyttet til studium av skallet som form?</p> <p>Hvilke didaktiske vurderinger kan trekkes?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier. Hermeneutisk tilnærming til et felt av tredimensjonale objekt. Spørreskjema.
Innhold:	Teori: Om skall som naturform og kulturform; herunder om skilpadde-

	<p>skallet som er studieobjekt. Om tredimensjonal form, abstraksjon, stilisering og formalestetiske kvaliteter.</p> <p>Egen forming: Skallet av skilpaddearten Stjerneskilpadde brukes som studieobjekt. Dette har tekstur, delformer, hovedform og fargemønster som bærer preg av et tydelig geometrisk formspråk. I et forprosjekt prøver kandidaten ut materialer, forenkler og forsterker skilpaddeformen. I resten av studien anvendes papp og skinn som settes inn med stivemiddelet "tåkappe". Studien består av sju serier med mange objekt som systematisk endres i henhold til de formalestetiske problemstillingene som prøves ut. Noen eksempler: Virkning av horisontal kontra vertikal bevegelse. Hvordan økning av størrelse og utstillingsvinkel påvirker formkarakteren. Hvordan overflatekvalitet påvirker formkarakteren. I stiliseringen av skallets form og flater finner kandidaten at forsterking av dets grunnleggende karaktertrekk et viktig moment. De formalestetiske kvalitetene analyseres og tolkes i forhold til begrepene kontrast, bevegelse, rytme, proporsjon, balanse og harmoni. Resultatene sees også i forhold til abstraksjon, stilisering, prosessen fra naturform til kulturform og bruk av materiale. Eksempler på resultat: Kontrast er den funksjonen som opptrer hyppigst og blir knyttet opp mot format, teksturkvalitet, størrelse og utstillingsvinkel. Begrepet rytme blir knyttet til format, grad av kompleksitet, teksturkvalitet og størrelse. Det er den jevne rytmen som preger objektene. Denne gir ryddighet og slektskap - en slag "fellesnevner" mellom dem.</p> <p>Didaktikk: Denne delen består av en utprøving av et undervisningsopplegg i en klasse i videregående skole, VKI tegning, form og farge, hvor skallet som form studeres i forhold til form, stilisering, forenkling, tekstur og rytme. Konklusjonen er at det er ikke mulig å påvise tydelig endring i de 10 elevenes bevissthet i denne sammenhengen.</p>
Forfatter:	KROGH, DAG HALVOR
År:	1996
Rapport:	105 sider, illustrasjoner
Tittel:	Arkitektur i skolen. 3-dimensjonale modeller i læring og formidling
Problemstilling:	Hvilke muligheter finnes i bruk av modeller i læring og formidling av arkitektur?
Metode/ framgangsmåte:	En feltstudie der litteraturstudier, intervjuer og eget formingsarbeid inngår.
Innhold:	<p>Teori: Om arkitektur som tidsaktuelt emne, om arkitektur og modeller i læreplaner for grunnskolen. Dessuten om modeller.</p> <p>Interviu: For å skaffe mer informasjon om modell-bruk. intervjues en</p>

	<p>lærer og to studenter ved Bergen arkitektskole, samt en lærer og en student ved Høgskolen i Telemark. Alle har et forhold til å utforme eller bygge hus. Samlet sees modellen på som redskap for romopplevelse, romforståelse, skaperevne og som øvingsverktøy for 3-dimensjonal forming. Den er et hjelpemiddel til å prøve ut og formidle tanker og ideer dvs. et utviklingsverktøy, et skisseverktøy og formidlingsredskap. Dessuten er modellen material- og tidsbesparende. Eksempel på ulemper: modeller må betraktes utenfra og i flyperspektiv. Alle er positive til å bruke modeller som tilnærming til arkitektur, profesjonelt og i skolen. De kobler den til barns 3-dimensjonale lek/byggelek.</p> <p>Egen forming: Denne består av tre modellprosjekt: Modellen som formidler av kulturhistorie (naust og reisverk i gjenreisningshus i Finnmark). Funksjonen følger formen (gitterkonstruksjoner i sveisetråd). Stavkirke (gitterkonstruksjon). Erfaringene oppsummeres i lærings- og formidlingsaspekt:</p> <p>Eksempler i forhold til læring: Arbeidet gir innsikt i arbeidsprosesser som ligger nært opp til arkitektstudenters, gir mulighet for utvikling av form, erfaring med å forstørre tredimensjonal form, dessuten mulighet til å utvikle materialer og arbeidsmåter som kan brukes i grunnskolen, og gir praktisk erfaring med konstruktive prinsipper.</p> <p>Eksempler i forhold til formidlingsaspektet: Gir kandidaten mulighet til å formidle ideer om konstruksjon og form, og gir han som lærer, mulighet til å bruke modeller for konkretisering og prinsipper for konstruksjon i bygg. Erfaringene kan dessuten danne grunnlag for å motivere elever til egen modellbygging.</p> <p>Didaktikk: Drøfting av modellen som utviklings-, konkretiserings- og formidlingsredskap i relasjon til arkitektur som arbeidsområde i grunnskolen.</p>
Forfatter:	MOE, NINA RAJALA
År:	1996
Rapport:	121 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Møte med ansikt - en bevisstgjøring av fenomenet ansikt.
Problemstilling:	En bevisstgjøring av fenomenet ansikt, og hvordan dette oppleves i møtet ut fra - et filosofisk perspektiv, - et kunsthistorisk perspektiv, en skapende prosess. Didaktiske refleksjoner.
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming gjennom de tre innfallsvinklene.
Innhold:	Teori: Om Emmanuel Levinas og Martin Bubers syn på møte, om møtet med den andre om "jeg og den andre" og om ansiktets innhold Viktiøe

	<p>stikkord: Munn og øyne er forutsetninger for at møte skal finne sted. Ansiktet er nakent, hjelpeløst. Uforutsigbar ærlighet er inne bak ansiktet som brukes synonymt med lys, og det representerer godhet.</p> <p>Bildeanalyse: Forannevnte bekrefte gjennom bildeanalyse av ansikter fra kunsthistorien: Ikon av Jomfru Maria, ansikter av Modigliani, Leonardo da Vinci, Goya og av Schjerfbeck. Det er ikke øynene og munnen som form, men det som er rundt dem som er det foranderlige, - og som skaper uttrykket, og godheten ligger i helheten. I ansiktet ligger en utstråling som beskrives som lys. Ansiktet har, mener kandidaten, helhet, harmoni, klarhet (jfr. Thomas Aquinas), og er skjønt.</p> <p>Egen forming: Denne består av maling av ansikter som en søken om ansiktet. I dette arbeidet vektlegger kandidaten prosessen og arbeidsmåten, der erfaring og erkjennelse er hovedmoment. I første fase arbeider hun ganske naturalistisk. Her utfyller analytisk og intuitiv arbeidsmåter hverandre og gir helhet i bildene og en balanse mentalt. I andre fase foretar hun en del brudd. Ved å gå over til et mer abstrahert formuttrykk, vende formatet, beskjære og ta utsnitt av ansikt, kommer kandidaten helheten nærmere; dessuten blir del, helhet og kontekst interessant. Kandidaten benytter strek og kontur for å formidle noe av dette. Her sammenlignes bildet med det virkelige liv. Det isolerte ansiktet er en umulighet. "Ved å gi avkall på noe av seg selv, og se den andre som eget ansvar, vil en harmonisk helhet oppnås," skriver hun.</p> <p>Didaktikk: Med utgangspunkt i funnet godhet, reflekterer kandidaten over dette begrepets kår og muligheter i skolen generelt, og mot tegning, form og farge i videregående skole spesielt.</p>
Forfatter:	SKOGEN, ANITA
År:	1996
Rapport:	93 sider, illustrasjoner
Tittel:	Inngang til arkitektur. Hvordan åpne for arkitekturforståelse i grunnskolen?
Problemstilling:	Hvordan åpne opp for arkitekturforståelse? Et bidrag til arkitekturundervisning i grunnskolen med utgangspunkt i studier av inngangsparti.
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutisk tilnærming til litteratur, observasjon og fotografi. Analyse og drøfting.

Innhold:	<p>Teori: Om arkitekturteorier, arkitektur og funksjon, arkitektur og konstruksjon, arkitektur og form. Om fotografi; herunder foto i forhold til registrering av arkitektur, valg av kamera og film.</p> <p>Registrering, analyse og fotografering: Studieobjektene er inngangspartier ved disse museene i Oslo: Astrup Fearnley Museet, Munchmuseet, Kunstneres Hus, Vigelandsmuseet, Museet for samtidskunst, Kunstindustrimuseet, Historisk Museum og Nasjonalgalleriet. En veksling mellom litteraturstudier, befaringer/observasjon/opplevelser og registreringer med fotoapparat danner grunnlag for analyse og tolking. Det utarbeides et analyseskjema. Hovedegenskapene form, funksjon og konstruksjon er basis. Inngangspartiene blir kommentert mer detaljert ut fra følgende stikkord: Organisering av flate - konstruksjon og materiale, organisering av flate - symbolfunksjon, organisering av rom - fysisk/praktisk funksjon, organisering av rom - symbolfunksjon, hovedform ramme - konstruksjon og materiale, hovedform ramme - symbolfunksjon, lys - materiale og fysisk/praktisk funksjon, dekor - materiale og symbolfunksjon. Tilnæringsmåtene: Litteratur, observasjon, fotografi og analyse av inngangspartier munnner ut i forståelse for form-, funksjon- og konstruksjons-siden av arkitektur. Disse utdypes.</p> <p>Egen forming: Denne inngår i arkitekturstudiene gjennom fotografering og presentasjon av foto av inngangspartier ved de aktuelle museene (se foran).</p> <p>Didaktikk: Denne delen gjennomføres som en drøfting av særtrekk ved litteratur, observasjon og fotografi hver for seg og i samspill som døråpner til arkitektur i skolen.</p>
Forfatter:	ALME, NINA STAALSTRØM
År:	1997
Rapport:	165 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Sømfaget før og etter reform 94. Håndverket og den skapende dimensjon.
Problemstilling:	<p>1. På hvilke måter trer håndverket og den skapende dimensjon fram i læreplanverket for VKI Søm 1994 sett i forhold til Grunnkurs Søm 1976 og hvilke synspunkter trer fram innenfor et pedagogisk fagmiljø med tradisjoner på fagområdet? En vurdering ut i fra læreplanverkene og lærersynspunkter på eventuelle endringer</p> <p>2. På hvilke måter kan jeg skape klær med de uttrykksmuligheter som rynken gir? En vurdering av erfaringene som oppnås gjennom problemstilling 1, sett i relasjon til det nye læreplanverket.</p>
Metode/	Litteraturstudier lærenlananalyse intervju egen forming bestående av

framgangsmåte:	utprøving, søm og analyse av klær. Hermeneutisk metode.
Innhold:	<p>Teori: Om håndverket, opplæringen og den skapende dimensjonen; herunder om håndverk og opplæring, begrepet håndverk avgrenset mot kunsthåndverk og den skapende dimensjonen.</p> <p>Læreplananalyse: Innledes med et studium av de aktuelle planene plassert i tid og deres læreplanteoretiske ståsted. Eksempler på resultater: Håndverket ivaretas i dagens læreplanverk selv om timetallet for praktisk arbeid er redusert. Den skapende dimensjonen er mer vektlagt nå. Sømfaget har fått nye elementer. Den generelle læreplanen tilsier en aktiv kunnskaps-tillegning og bevisstgjøring gjennom personlig styrte arbeidsprosesser. I intervju med tre håndverkslærere er meningene delte både i forhold til den håndverksmessige og skapende siden. Den nye planen synes ikke å være et lett tilgjengelig arbeidsredskap i forhold til mål og hovedmomenter. Svenneprøven ligger som et ubesvart spørsmål. På grunn av tidsmangel blir den generelle delen lite benyttet i planleggingen.</p> <p>Egen forming: Studien knyttes til problemstilling 1. Temaet er utforsking av rynken som uttrykksmiddel i klær. Fase 1: Utprøving av rynker og materialer. Fase 2: Anvendelse av rynker i enkel klesdesign i fire antrekk. Fase 3: Designing av tre kjoler hvor formuttrykket står i fokus. Rynkebånd anvendes i fase 2 og 3. Erfaringene drøftes i forhold til mål og hovedmomenter for VKI Søm.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har et didaktisk tilsnitt gjennom belysing av den nye planens muligheter og begrensninger når en skal utvikle elvene både i forhold til det håndverksmessige og det skapende.</p>
Forfatter:	BENTSEN, BIRGITTE
År:	1997
Rapport:	185 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Fargetrykk i silkemørke.
Problemstilling:	<p>Hvordan kan man på ulike måter oppnå lyst eller farget mønster på mørk bunn i silkemateriale?</p> <p>Hvilke fordeler og ulemper innebærer de ulike trykkartene i undervisningssituasjonen?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Eksperiment, produktutprøvinger og feltarbeid/didaktiske utprøvinger hvor spørre-enqueter inngår.
Innhold:	Teori: Om kunnskap og kreativitet. Om stofftrykk; herunder om stofftrykk gjennom tidene. som uttrykksform i dag og stofftrykk i skolen. Om

	<p>materialer og redskaper, aktuelle trykkarter og oppskrifter.</p> <p>Egen forming: Denne består av eksperiment og produktutprøvinger. Eksperimentene utføres innenfor: direktetrykk og overtrykk - pigmentfarge, direktetrykk - reaktive farger, mekanisk reserve med ulike fortykkelser, kjemisk reserve og etsetrykk. Utprøvingene skjer også i forhold til 6 ulike silke kvaliteter.</p> <p>Teknikkene vurderes ut fra kriteriene: Tekniske spørsmål knyttet til det ferdige produkt, vanskelighetsgrad i utføring av teknikk, spørsmål av praktisk betydning i undervisning, spørsmål av betydning for motivasjon og kreativ utvikling.</p> <p>Kandidaten går i dybden på utprøving av påføringsmetoder for reservetrykk. Videre på etsing på fiksert og ufiksert bunn hvor trykk, oppskrifter, dampetid og stoffkvaliteter er variabler. I forhold til vurderingskriteriene (se foran) kommer reserveteknikken best ut totalt sett, mens etsetrykk kommer best ut i forhold til tekniske spørsmål knyttet til produktet. Direktetrykk scorer best i forhold til vanskelighetsgrad og reservetrykk kommer best ut når det gjelder praktiske forhold knyttet til undervisning. Erfaringene i direktetrykk, reservetrykk og etsetrykk anvendes i produkter i små formater (tørklær, barneklær) og i kimonoer. Som samlet konklusjon beskrives detaljert hvordan man på ulike måter kan oppnå lyst eller farget mønster på mørk bunn.</p> <p>Didaktikk: Det gjennomføres to undervisningsopplegg (ungdomsskole og kurs for voksne) hvor ulike teknikker anvendes. Med grunnlag i erfaringer fra disse oppleggene og egenerfaringer, skisseres et nytt undervisningsopplegg. Konklusjonene har detaljerte beskrivelser av de ulike trykkartenes fordeler og ulemper i relasjon til undervisning.</p>
Forfatter:	BRO, SISSEL
År:	1997
Rapport:	107 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Romlig formskaping sett i relasjon til kropp og læring. En studie av kroppens betydning i læringsprosessen relatert til skulptural formskaping i leire.
Problemstilling:	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilken sammenheng er det mellom kropp og læring? - Hvordan kan kunnskap om denne sammenhengen utnyttes gjennom arbeid med romlig formskaping i leire? - Hvilke didaktiske konsekvenser kan en klargjøring av denne sammenhengen få for romlig formskaping i skolen?
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutikk. Fenomenologisk tilnærming til egen skapende prosess.

Innhold:	<p>Teori: Om sammenhenger mellom kropp og læring; herunder om kropp og estetikk forstått som sanselig erkjennelse. Videre: Det er som kropp vi eksisterer i verden (Maurice Merleau-Ponty). Kropp og intelligens (Howard Gardner), Kropp og rom – romlig orientering og romlig representasjon (Ingelise Flensburg). Kroppen i bevisstheten - imaginære kroppsskjema (Mark Johnson). Kropp og læring (David A. Kolb).</p> <p>Egen forming: Denne tar utgangspunkt i Johnsons teori om imaginære kroppsskjema (som skapes gjennom interaksjon mellom kropp og omgivelser og som gjennom metaforiske projiseringer blir transformert til andre forståelsesområder) som grunnleggende/styrende strukturer for romlig formskaping i leire. Hvilke muligheter og betydninger kan de ha i skulptural formgivning? I arbeidet avgrensner hun skjemaene til det horisontale, det vertikale, container, kraft/styrke, overflate/struktur og balanse.</p> <p>Fase 1: Deltakelse ved Keramisk Workshop: Bygging av store former i leire arrangert av Torbjørn Kvasbø. Denne gir viktige erfaringer med rommet – kroppen – leira.</p> <p>Fase 2 og 4 er en videreføring i både små og store formater.</p> <p>Fase 3 er aktiv deltakelse i en brenningsprosess. Eksempler på erfaringer: Skjemaene fokuserer på hva det vil si å eksistere som kropp i verden. De er et redskap til å forstå romlige problemstillinger. Prosessen kjennetegnes av tilstedeværelse; sensitiv varhet i det konkrete. Skjemaene resulterer i en åpen og utforskende læringsprosess.</p> <p>Didaktikk: Refleksjoner omkring undervisning basert på kunnskap om sammenhenger mellom kropp og læring knyttet til ytre rammefaktorer, sosial- og faglig interaksjon og imaginære kroppsskjema som grunnleggende strukturer for romlig formskaping.</p>
Forfatter:	FLAATA, JORUNN
År:	1997
Rapport:	70 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Forestillingskraftens speilinger – et studie omkring den estetiske aksjonsform i formingsfaget.
Problemstilling:	<p>Hva er forestillingskraft? På hvilken måte kan den besynge virkeligheten? Hva har dette med formingsfaget å gjøre? Gjennom den estetiske aksjonsform stiller jeg meg mottakende for naturens uttrykksformer, slik forestillingskraften med forutsetningsbevisshet lar fenomenene tre frem.</p>
Metode/	Fenomenologisk tilnærming - med vekt på "awareness"- til den estetiske

framgangsmåte:	aksjonsform.
Innhold:	<p>Teori: Et formingsfaglig ståsted knyttes til okkult humanistisk menneskesyn. Kandidaten argumenterer for at den estetiske aksjonsformen i barndommens lek må gjenoppdages da den utgjør det høyeste utviklingsnivået i den estetiske utviklingsprosessen. Forming som estetisk aksjonsform betegnes som rekreasjonsfag; mennesket går opp i en bevegelse og den estetiske sinnsstemningen omskaper og foredler individet. Dvs. jeg formes idet jeg former. Det argumenteres for at gjenstandsverdenen kan gi oss opplysninger om aktiviteter på sjelsplan og slik være et middel til å forstå hvordan verden konstitueres for oss. Den estetiske aksjonsformen er det frie spill med leken som den høyeste utviklingen, og forestillingskraften er en skapende kraft; den opprinnelige sjelskraften som en kan møte, betrakte verden gjennom. Det som viser seg ved seg selv, tiltrekker en, er attraktivt og vakkert ved at det skapes gjennom individets tanke-mønstre.</p> <p>Egen forming: Gjennom åpenhet og varhet for verden, slik den ter seg, søker kandidaten en suksessiv prosess - mot den estetiske aksjonsformen - en sinnstilstand. Gjennom fotografier - "i meg vokser trær" - beskrives trærs speilinger i vann slik de kommer mot kandidaten. Bevegelsen avdekkes i motivene, og det dualistiske prinsippet understøttes av komplementære og/eller lys-mørke-kontraster. Kandidaten søker budskapet gjennom symbolikk med bakgrunn i framlagt teori og egen verdensanskuelse. Eksempelvis symboliserer trær som speiler seg i vann, det androgyne (som det hele kjønn). Det er enheten, helheten som søkes ved en fokusert tilstedeværelse rettet mot tingenes indre essenser.</p> <p>Didaktikk: Oppgaven er et innlegg i en debatt om formingsfagets muligheter for estetisk opplevelse og menneskelig vekst.</p>
Forfatter:	GULLIKSEN, MARTE
År:	1997
Rapport:	155 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Det skapende møtet - En teoretisk og en praktisk-estetisk studie av personens møte med materialet i den skapende prosessen.
Problemstilling:	<p>1 a) Hva skjer i interaksjonen mellom personen og materialet i den skapende prosessen? b) Hva betyr dette for personens og prosessens utvikling?</p> <p>2 Hvordan kan jeg ved å studere denne interaksjonen bli den mer bevisst, forstå den bedre og utnytte den bedre?</p> <p>En teoretisk undersøkelse, og en praktisk-estetisk studie, analyse og drøfting av egne opplevelser i den skapende prosessen i forhold til personen (sansning og erkjennelse) - materialet (stoff og form) -</p>

	situasjonen (den estetiske skapelsesprosessen).
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk - hermeneutisk tilnærming til en feltstudie. Egen prosess dokumenteres på grunnlag av observasjon, bearbeiding og analyse av notater som jevnføres med presentert teori.
Innhold:	<p>Teori: Om forholdet mellom sansing og erkjennelse - den før-objektive opplevelsen, om sansing og persepsjon, erfaring og erkjennelse, vår kulturs forhold til materialet og om den skapende prosessen.</p> <p>Egen forming: Denne studien består av sju prosjekt to skåler og fem skap. I det skapende møtet foregår en interaksjon mellom 1) personen og 2) materialet som gis betegnelsen 3) situasjonen. Interaksjonen mellom disse tre ´variablene´ foregår parallelt på tre plan: grunnivået; det fysisk-mekaniske planet, det estetiske idé-planet og det erkjennelsesmessige planet. Det skapende møtet innebærer forandring og utvikling. Noen eksempler: På grunnivået foregår møtet med det direkte fysiske arbeidet, den sanselige kontakten og den konkrete utformingen. Hardt fysisk arbeid gjør intensiteten i møtet sterkere. På det estetiske idé-planet knyttes møtene i stor grad til formproblematikk. Formen, linjene, fargene, tekturen og det helhetlige uttrykket formidler kandidatens forståelse av treet som materiale og estetisk idé. På det erkjennelsesmessige planet er det opplevelsene fra de to andre planene som bearbeides, utvikles og blir til nye kognitive strukturer. Også her er møtene avhengig av motstand for å føre til utvikling. "Det skapende møtet med materialet er den skapende persons møte med et "det" (Buber), men gjennom møtet med dette "det" møter hun også seg selv."</p> <p>Didaktikk: Denne delen består av en konstruksjon og begrepsliggjøring av en referanseramme for læringspotensialer og utviklingsmuligheter i det skapende møtet.</p>
Forfatter:	JUUSOLA, PER OLA
År:	1997
Rapport:	118 sider, illustrasjoner , vedlegg.
Tittel:	Digital billedkunst. En kartleggende feltundersøkelse.
Problemstilling:	<p>Undersøkelsen søker svar på hva digital billedkunst er eller kan være. Dette søkes gjennom en kombinasjon av eget skapende arbeid i feltet, bruk av internett og litteraturstudier.</p> <p>Med bakgrunn i denne kartleggingen drøfte relevans i forhold til vektlegging av emnet i læreplanen L97 og faget kunst og håndverk.</p>

Metode/ framgangsmåte:	Feltundersøkelse der følgende inngår: Litteraturstudier, programtesting, eget digitalt og fysisk materielt bildeskapende arbeid, observasjon og deltaking i nyhetsgruppediskusjoner, søking på internett, lagning av hjemmeside, CD-rom av oppgaven og læreplananalyse.
Innhold:	<p>Teori og egen forming: Uprøving av programvare og bildeskaping er grunnlaget for organisering og beskrivelse av feltet. Det er mellom 50 – 100 program som er testet ut. Feltstudien gir kandidaten bakgrunn for å organisere og systematisere de ulike delene i 6 felt. Disse er: 1) Abstrakte faktorer: Ulike relasjoner mellom materialitet og digital kunst/formater, virtuell kunst. 2) Det todimensjonale området: bitmap, 2D-vektor, kombinasjon av disse, moaré, 2D-manipulasjon, 2D Morphing, 2D-animasjon, fraktaler og brukav effekter. 3) Det tredimensjonale feltet: 3D-modellering, 3D-objekter og virkelighetsframstilling, 3D-rendering, VRML, 3D-animasjon, 3D i kombinasjon med 2D, 3D-illusjon, 3D-fraktaler. 4) Programmering og annen digital kunst: Html-programmering, Java og interaktiv kunst, interaktiv kunst i historisk perspektiv, demoer, ASCII-"kunst". 5) Internett: Billedkunst på internett. 6) Presentasjonsformer. Kandidaten kan ikke finne en lignende systematisering i feltet. Systematiseringen gir en oversikt over hva digital bildekunst kan være på gjeldende tidspunkt.</p> <p>Didaktikk: En analyse og drøfting av L-97 viser mange aktuelle arbeidsområder for data. Enkeltutsagn i planen systematiseres og kandidaten finner at planen inneholder 15 ulike bruksmåter/områder fordelt på ulike fag og nivå. For fagplanen i kunst og håndverk finner han bare 4 områder hvor IT er nevnt spesifikt. Det gjelder Animasjon, "tegne" - i vid betydning, digitalisere og manipulere data (fra 6. til 8. klassetrinn). Når han spør hvor kunst og håndverksfaget kan involvere seg i tverrfaglig arbeid der IT tenkes brukt, blir bildet atskillig rikere. Konklusjonen er at mulighetene er mange, men at planen mangler en helhetsforståelse for digital bildekunst i kunst og håndverksfaget, og de tverrfaglige mulighetene teknologien og denne kunsten kan gi.</p>
Forfatter:	PEDERSEN, ODDFRID SKJERVE
År:	1997
Rapport:	196 sider, illustrasjoner, vedlegg. (Ikke til utlån, etter kandidatens ønske)
Tittel:	Lys. Lys, farger - mennesket. Kunst og kulturformidling i skolen.
Problemstilling:	<p>Kunst og kulturformidling.</p> <p>Hvilke muligheter har barn og unge til å få realisert intensjonene i M-85 på dette området?</p> <p>En didaktisk vurdering av dette emnets plass i grunnskolen.</p>
Metode/	Snørreundersøkelse, eget formingsarbeid og forsøk i skolen med analyse

framgangsmåte:	av elevarbeid.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om formingsfagets historie, og intensjonene i M-85. Avklaring av begrepene kultur, kunst, formkultur og kunstformidling.</p> <p>Spørreundersøkelse: Spørreskjema angående kunstformidlingens kår i Norge besvares av 96 kunstforeninger og 534 skoler. (Undersøkelsen er gjennomført i 1986/87.) Spørsmålene angår: Lokaler, plassering av kunst, samarbeid om utlån, planlegging av kunstformidling, hyppighet av ulike typer utstillinger, samarbeid med lokale kunstnere, Landslaget kunst i skolen og Riksgalleriet. Videre om tiltak ved skolebesøk, omvisning og samarbeid mellom kunstforeninger og skole. Dessuten om synspunkter på kunstformidling.</p> <p>Noen eksempler på resultater: Negative funn er dominerende, men det finnes også positive sider ved kunstformidlingen. De aller fleste skoler har ikke lokaler til kunstutstillinger, svært mange eier ikke kunst selv. Det er lite samarbeid med kunstforeninger, men det som finnes betegnes som godt. Reproduksjoner av kunstverk i lærebøker blir brukt i liten grad. LKS's vandretstillinger blir brukt av halvparten av skolene når de er i distriktet. Riksgalleriets utstillinger blir benyttet av 2/5 deler av skolene som har svart. Læreren anses som viktig i skolens kunstformidling, men kompetansen synes mindre god.</p> <p>Egen forming: Dette består i bildearbeid ut fra temaet: Lys, farger - mennesket.</p> <p>Didaktikk: Spørreundersøkelsen (jfr. foran) og et undervisningsopplegg i ungdomsskolen, danner utgangspunkt for drøftinger knyttet til kunstformidling. I undervisningsopplegget benyttes kunstbilder som utgangspunkt for bildearbeid ut fra temaet Mennesket - ung i dag romantikken. Kandidaten finner en tendens til at kunstutstillingen virker inspirerende, gir støt til selvutfoldelse og forbedring av elevenes uttrykk.</p>
Forfatter:	SCHMIDT, ANNE GURO
År:	1997
Rapport:	122 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Kristusbildet - med hovedvekt på egen tid.
Problemstilling:	<p>Hvordan blir Kristus framstilt i ulike bilder av ham? En søken gjennom Billedhistorien: - fra vestlig kristen kulturs billedhistorie - folkelige religiøse populærbilder Kristusbildet i egen tid: - intervju med fire kunstnere - eget arbeid En kartlegging av viktige områder ved tverrfaglig møte mellom</p>

	Kristendom med religions- og livssynsorientering og Kunst og håndverk, for utnytting av muligheter ved bruk av Kristusbildet.
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutisk vinkel: Litteraturstudier, bildestudier, intervju og egen forming.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Stoff knyttet til den kristne tro; herunder om Jesu navn og betegnelser i Bibelen. Kristusbildet i bildehistorien; herunder trekk fra vestlig kristen kulturs bildehistorie (visualisert) og de folkelige religiøse populærbildene (visualisert).</p> <p>Intervju med fire kunstnere: Hensikt å belyse Kristusbildet i egen tid. Intervjuene handler om hvordan de utvalgte kunstnerne framstiller Kristus i ord og bilder. Kunstnerne er Barbro Raen Thomassen, Marit Bjorland, Niels Helledie og Kjell Pahr-Iversen som har svært ulike formspråk som vektlegger helt ulike sider ved Kristus. Eksempelvis søker Raen Thomassen å formidle den protestantiske identitet og den lidende Kristus. Bjorland en syntese av Kristus gjerne gjennom symbolbruk og Helledie lidelse, den himmelske og jordiske kjærlighet, og Pahr-Iversen nåden og gleden i et abstrahert formspråk.</p> <p>Egen forming: Denne består av 12 bilder hvor hvert er laget med bakgrunn i ett av Jesu navn med utfyllende skriftsteder. Eksempelvis: Fredsfyrste, Lammet, Livets brød, Kongenes konge. Bildene er laget i mange materialer i et forenklet og fortettet formspråk der symboler er et viktig virkemiddel. Intensjoner, arbeidsprosesser og erfaringer beskrives.</p> <p>Didaktikk: En drøfting av områder for tverrfaglig møte og muligheter ved bruk av Kristusbildet i undervisningen i de to aktuelle fagene.</p>
Forfatter:	TRANVÅG, GUNNAR
År:	1997
Rapport:	164 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Designmetodikk.
Problemstilling:	<p>Kva designmetodiske kunnskapar kan tilretteleggjast for bruksformundervisning på ungdomssteget?</p> <p>Ved undersøking av fagfeltet designmetodikk gjennom litteraturstudie, feltintervju og eiga skapande arbeid, vurdere kva designmetodiske kunnskapar som kan tilretteleggast for bruksformundervisning på ungdomssteget.</p>

Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudie, åpent intervju og egen skaping hvor element fra fenomenologisk og hermeneutisk forskningsteori kombineres.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Klargjøring av begrepene design og designmetodikk. Om designmetodiske teorier og metoder; herunder design som tredelt, todelt og linear prosess, som sirkulær prosess, kombinasjonsprosess, kreativ- og problemløsningsprosess, som produktutvikling, som kriterieprosess. Dessuten betraktninger knyttet til strukturoppbygging f.eks. tegningens og modellens plass i designmetodikken.</p> <p>Intervju av fem designere. Disse belyser informantenes forhold til designmetodikk generelt, designprosess, metodevalg, intuitive og rasjonelle metoder, andre delmetoder og metodekombinering, overføringsverdi til bruk i undervisning og deres syn på samarbeid og tverrfaglig arbeid innenfor feltet.</p> <p>Egen forming: Denne består av skapende arbeid der kandidaten dokumenterer egne prosesser knyttet til designing av 3 musikkskap for mini- og midi-anlegg. Det utarbeides modell for arbeidet på grunnlag av egen erfart metodebruk. Denne er delvis linear, men skissering, idéfase og vurdering involveres i de fleste stegene før selve produksjonen og gjennomføringen.</p> <p>Didaktikk: Denne delen inneholder refleksjoner knyttet til bruk og tillempling av hovedmetoder i designarbeid - jfr. teori, intervju og egen skaping foran - relatert til undervisning på ungdomstrinnet. Kandidaten mener at de fleste metodene kan nyttes med tillemperinger. Designmetodikken må imidlertid ikke dominere slik at selve formingsaktiviteten blir skadelidende.</p>
Forfatter:	TVEITEN, GRO SISSEL
År:	1997
Rapport:	127 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Bok som fenomen. En undersøkelse av bok som fenomen via Artists' Books.
Problemstilling:	<p>En undersøkelse av boken som fenomen, avgrenset til bokens egenartede og estetiske kvaliteter.</p> <p>Undersøkelsen utføres</p> <ul style="list-style-type: none"> - gjennom en teoretisk tilnærming til boken sett i et utviklingsperspektiv - og gjennom eget skapende arbeid med boken som kreativt objekt, via området Artists' Books.
Metode/ framgangsmåte:	Kombinasjon av fenomenologisk og hermeneutisk metode hvor teksttolkning, intervju og egen skapende virksomhet inngår.

Innhold:	<p>Teori: Om hovedtrekkene i bokas historie og bokas utforming gjennom ulike stilepoker. Om boka i et samtids- og framtidsperspektiv hvor bl.a. tre intervjuer (se under) og bok/kunstområdet Artists' Books (kunstners bøker/kunstnerbøker) inngår. Sistnevnte kunstområde, som lages for å framskaffe opplevelser, stemninger og reaksjoner hos et publikum ved bevisst å utnytte de estetiske virkemidler, fungerer som inspirasjonskilde og redskap i den praktisk-estetiske delen av oppgaven.</p> <p>Intervjuer: Informantene Trond Berg Eriksen, Jon Bing og Rune O. Relling bringer utdypinger i forhold til bokas egenartede og estetiske kvaliteter slik som materialitet/taktilitet, berøringsperspektiv, nærhetsperspektiv/tidsperspektiv, umiddelbarhet, tiltalighet og hensiktsmessighet. Sammen med teori for øvrig kommer det fram en tro på at boka har overlevelsessevne og kombinasjonsmuligheter i forhold til nye medier.</p> <p>Egen forming: Foruten studier av Artists' Books er tekster av lyrikeren Kjell Erik Vindtorn av stor betydning. Hans tekster er en viktig del av innholdet som egne produkter bygges opp rundt. Denne delen består av 68 produkter som presenteres i 3 faser: myldrefase, arbeid i serier og arbeid med sluttprodukter. Av funnene framstår tidsaspektet, romaspektet og materialitetaspektet som essensene som sier mest om bokas spesielle kvaliteter.</p> <p>Didaktikk: Om fagets særtrekk gjennom møte mellom kunst og håndverk og didaktiske refleksjoner. Kandidaten grunngir hvorfor og på hvilke måter boka kan brukes som ledd i bevisstgjørings- og læringsprosesser i formgivingsfaget i videregående skole.</p>
Forfatter:	WATERHOUSE, ANN – HEGE LORVIK
År:	1997
Rapport:	198 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Tekstur og uttrykk.
Problemstilling:	Hvilke uttrykksmuligheter kan en undersøkelse av tekstur gi til arbeid i materialet tre?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, hermeneutisk tilnærming til et felt - utprøving og vurdering av teksturuttrykk i tre og eget skapende arbeid.
Innhold:	<p>Teori: Om begrepsavklaring og en tilnærming til området tekstur hvor selve begrepet avklares og utdypes ved belysing fra ulike vinkler: Tekstur i natur og skapt av menneske, taktil og visuell tekstur, tekstur styrt av materialets struktur, verktøy og teknikk, av praktisk, formalestetisk og budskapsmessig funksjon, tekstur sett som spor, tekstur og avstand, rom og mønster Videre om beorenet uttrykk i relasjon til tekstur som estetisk</p>

	<p>virkemiddel. Om taktil og visuell sansing, persepsjon og gestaltpsykologi. Dessuten om materialet tre.</p> <p>Egen forming: En praktisk tilnærming til tekstur foretas gjennom foto som beskrives. Beskrivelsene avfører et sett vurderingskriterier til beskrivelse av tekstur. Disse er: Retning, strek, kontraster, temperatur, energi, taktilitet, farge, lys/skygge, signal, fornemmelse, assosiasjon. Disse samles under de tre begrepene: Materialitet, bevegelse og subjektiv tolkning. Disse anvendes i beskrivelse og tolkning av 42 teksturutprøvinger i tre. Disse viser at materialets innvirkning på teksturuttrykket henger sammen med graden av bearbeiding, farge, struktur, dimensjon, taktilitet og glans. Bevegelsens innvirkning henger sammen med faktorene energi, retning, spenning, rytme og bevegelseskarakter. Den subjektive tolkning knyttes til assosiasjon, fornemmelse og preg. I det skapende arbeidet søker kandidaten å gi uttrykk for hvordan tekstur på ulike måter kan være styrende i arbeid med nonfigurative objekt. Temaet for objektene er "variasjon", og kandidaten tar utgangspunkt i en eller flere av utprøvingene. Samlet utgjør denne delen fire enkeltobjekt og en serie på åtte stykker. Undersøkelsen viser bl.a. at tekstur kan framstå som et formalestetisk, materialstyrt, teknisk og verktøystyrt uttrykk.</p> <p>Didaktikk: En analyse av fagplandelene av M-74, M-87 og L-97 viser at målsetningen for arbeid med fagets virkemidler, som tekstur er en del av, endrer seg. Eksempler på fellestrekk: Planene tar i sterk grad for seg menneskeskapte teksturer. Den visuelle opplevelsen av tekstur har stor plass, og tekstur styrt av material, redskap og teknikk er rådende.</p>
Forfatter:	WETTERHUS, KIRSTINE ELISABET
År:	1997
Rapport:	98 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Noko å spinna vidare på... - om tilhøvet mellom automatisert praktisk dugleik og skapande verksemd.
Problemstilling:	<p>Korleis er tilhøvet mellom automatisert praktisk dugleik og skapande verksemd i formingsfaget?</p> <ul style="list-style-type: none"> - ei undersøking av læreplanar for grunnskulen og - ei undersøking av eigne røynsler knytt til arbeid med spinning av tråd.
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutisk tilnærming til teori, læreplaner, videoopptak av spinneprosess, logger, utprøving av tråd og formingsobjekt.
Innhold:	Teori: Om kunnskap og kreativitet, læreplaner, spinning av tråd.

	<p>Undersøking av læreplaner: Praktisk dyktighet og skapende virksomhet undersøkes i planene for grunnskolen fra 1939 til 1997. Eksempler på funn: Håndarbeid for jenter i N.pl-39 er et ytterpunkt med bare øving av praktisk dyktighet, mens M-74 står på den andre sida med skapende virksomhet som fanesak. M-87 er den eneste planen som fullt ut ivaretar likestilling mellom kunnskap og kreativitet. Tegning og håndarbeid for gutter i N.pl.-39, F.pl.-60 og L-97 er tuftet på praktisk dyktighet, og likevel er den skapende sida til stede i større eller mindre grad. L-97 sikter dessuten mot teoretisk kunnskap. Undersøkelsen viser at det er viktig for formingsfaget å ha et fundament av praktisk dyktighet. Dette er med og fremmer skapende virksomhet.</p> <p>Egen forming: Egen og en kollegas spinneprosess dokumenteres gjennom videoopptak med logger. Kandidaten viser at tilegning av praktisk og teknisk dyktighet skjer gjennom nyfiken interesse, demonstrasjon, prøving og feiling, mestring, perfektionering mot automatisering. De laveste stegene er mye preget av problemløsning. Når ferdigheten øker, kan en få fram - skape - den tråden en ønsker, og det må være poenget med å lære å spinne. Trådene anvendes i en åpen eksperimentering som munnar ut i objekt hvor tråden og sammenstillinger av tråder er hovedvirkemidlene. Totalt viser erfaringene at den skapende siden spiller på lag med praktisk dyktighet.</p> <p>Didaktikk: Med grunnlag i de to undersøkingene drøftes forholdet mellom de to dimensjonene. Konklusjonen er at det er et forhold mellom praktisk dyktighet og skapende virksomhet, og at forholdet er best ivare tatt når begge deler er til stede, og har åpning for at det ene kan være mer fram-tredende enn det andre i visse perioder.</p>
Forfatter:	AASHEIM, INGVILD
År:	1997
Rapport:	102 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Kunst i natur og uteskule.
Problemstilling:	Kva kan eg finna ut om komposisjon og stadsforståing når eg formar eit rom for kontemplasjon med einkle reiskapar og naturkomponentar? Kva kan ein vinna ved å kobla uteskulepedagogikk med kunst og handverksfaget?
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, deltakende observasjon, intervju, egen skaping med karakter av aksjonstrategi.
Innhold:	Teorigrunnlag: Om natur og kultur, kunst i natur, om komposisjons-

	<p>kriterier og stedsforståelse.</p> <p>Intervjuer: "Landart"-kunstnerne Alfio Bonanno og Alfred Vaagsvold intervjues om deres forhold til stedsforståelse, komposisjon, egen skapingsprosess, opplevelse og pedagogikk. Eksempler på resultat: Bonanno ser på prosessen som det viktigste, at naturen setter fantasien i sving, at en må oppleve naturen på dens egne premisser, og at arbeidet er et middel til å synliggjøre naturen. Vaagsvold er opptatt av å finne gode formuttrykk i store format og at disse står i et kontrastforhold til naturen. Pedagogisk er han opptatt av å få kontakt med det skapende i seg selv.</p> <p>Egen forming: Denne består av skaping av kunst i natur hvor kandidaten deltar i et prosjekt sammen med faglærerstudenter, og hun lager fem installasjoner der rom for kontemplasjon er tema. Kandidaten finner at hun søker etter steder som appellerer til henne: De tar imot henne med sitt eksistensielle innhold som lyst og mørkt, kaldt og varmt, mykt og hardt. Hun lar seg fascinere av dyr hun møter og at stemningsrommene, skapt gjennom egen handling og sansing av sted og natur, gir henne en inderligere erkjennelse av naturkomponentene hun komponerer med - glede over nyansene i det formalestetiske og det materielle - opplevelse og kjennskap. Hun mener at stedene inviterer til å stoppe opp, reflektere og gir mulighet for bedre stedsforståelse og glede ved stedene.</p> <p>Didaktikk: Denne delen utgjør en drøfting av møtepunktet mellom barn og kunst i natur. Grunnlag for drøftingen tar kandidaten i L-97 - kunst og håndverk, syn på tilegning av kunnskap også i forhold til det estetiske. Dessuten kunnskap om økologi, psykomotorikk, lek, friluftsliv og uteskole. Kandidaten mener at dette møtepunktet er tjenlig for eleven kunnskapsmessig, estetisk og etisk sett.</p>
Forfatter:	AMARI, MORTEZA
År:	1998
Rapport:	101 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Digital billedskapning.
Problemstilling:	<p>Hva er muligheter og begrensninger i bruk av billedbehandlingsprogram i digital billedskapning?</p> <p>I hvilken grad spiller våre holdninger og vår kulturforankring inn? Hva slags syn på læring ligger til grunn for å anvende teknologien i undervisningssammenheng?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, fenomenografisk tilnærming til forståelse av billedbehandling; herunder deltakende observasjon, spørreskjema og egen billedskapning.

<p>Innhold:</p>	<p>Teorigrunnlag: Om informasjon og verdensbilde: informasjonsteori og bilder i lys av denne. Om medier forandrer samfunnet og om ulike syn på læring. Om billedbehandlingsprogram: pedagogiske program og "Fractal Design Painter" (programmet som benyttes i oppgaven).</p> <p>Egen forming: Denne består i å prøve ut og å skaffe seg erfaringer med noen sider av programvaren "Painter". Disse er "Scripts" (avspilling og redigering), "Farge", "Art materials" og "Floaters" Erfaringene summeres opp i forhold til kroppslig erfaring, erfaringer med digitalt tegnebord, tegneprosess, arbeid med farger, arbeid med underlag og bakgrunn og digital collage.</p> <p>Eksempler på erfaringer: Teknologien som tegneredskap, er en total sanselig, kroppslig erfaring av denne og ikke noe annet. Datamaskinen er et sterkt visuelt og taktilt medium. Tegneprosessen er sirkulær; en kan gå fram og tilbake i prosessen. En slik arbeidsprosess kan bare gjøres i arbeid med digitale bilder.</p> <p>Didaktikk: Egne erfaringer, observasjoner av barn ved seminaret "Computeren som billedverktøy II" (4. og 9. kl) og en spørre-enquete blant formingslærere i lærerutdanninga på bildebehandlingskurs, stilles sammen og danner grunnlag for diskusjon knyttet til spørsmålene i problemstillingen. Denne spenner vidt. Det uttrykkes en fare forbundet med å la et mekanistisk menneskesyn og læringssyn styre utviklingen. Læring og formidling av lærestoff blir forsterket eller forminsket når det går gjennom kulturelle, sosiale og ubevisste filter. Slik også med digitale bilder, men de er ennå ikke integrert i vår kulturelle bevissthet. Digital bildebehandling må ikke studeres isolert fra kulturutviklingen. Bilde-skapende arbeid skjer gjennom kroppslig erfaring og er et uttrykk for menneskelig behov, og digital bildeskaping er ikke et unntak. Det er stort behov for forskning om barns utvikling i arbeid med digitale bilder, og vurdering i bruken av teknologi i et utviklingsperspektiv.</p>
<p>Forfatter:</p>	<p>GÅRDVIK, METTE</p>
<p>År:</p>	<p>1998</p>
<p>Rapport:</p>	<p>162 sider, illustrasjoner</p>
<p>Tittel:</p>	<p>Treskjeen som middel i erfaringslæring</p>
<p>Problemstilling:</p>	<p>Hvilke kunnskaper kan en tilegne seg ved å forme treskjeer? - om tre som materiale, - om bruk av enkle redskaper, - om form og funksjon, - om læring ved å erfare?</p>
<p>Metode/ framgangsmåte:</p>	<p>Aksjonsforskningsstrategi der deltakende observasjon, intervju, video-opptak av håndverkere og eget skapende arbeid inngår.</p>

Innhold:	<p>Teori: Om erfaringslæring, herunder om erfaringslæring relatert til kunnskapsbegrep og dagens skole. Kulturstoff om skjeer, form og funksjon relatert til skje, tre som materiale til skjeer og om enkle håndredskaper til skjemaking.</p> <p>Egen forming: I en oppstartfase deltar kandidaten i undervisning om skjemaking i en faglærerklasse. Her inngår en helhetlig opplevelse og erfaring med innhenting av materialer, redskapsbruk, materialeegenskaper, tørking, bruk av enkle redskaper og erfaring om form og funksjon. På dette grunnlaget utarbeides spiseskjeer i rå bjørk - totalt 30 stk. Kriterier for videre arbeid: Materiale, form, funksjon, helhet.</p> <p>I Fase II arbeides det ut fra formkategoriene: Geometrisk, organisk og en blanding av disse formene. Geometriske former er greiest å definere, men også denne formkarakteren er vanskelig å beholde i hele skjeen.</p> <p>Fase III består av serier der skjebladene er rund-, dråpe- og spissformede, mens skaftene varieres. Dette valget har basis i kulturstoffet om skjeer. Erfaringene viser at utformingen nå går lettere. Intervju og observasjon av håndverkerne: Olav Mårdalen, Ragnvald Frøysadal og Jarle Hugstmyr gir dels ulike, dels sammenfallende og viktig informasjon om skjemaking. Kunnskaper fra hver av dem prøves ut. Dette dreier seg eksempelvis om kløving av emner, utnytting av materialets struktur og redskapsbruk - spikking, form, funksjon og styrke, tørking av emner og overflatebehandling.</p> <p>I oppsummeringen poengteres helhetsforståelsen av en prosess, nærkontakt med redskapene og deres funksjon, utvikling av håndlag, sammenhengen mellom form, funksjon og materiale. Møtet med håndverkerne gir kandidaten erfaring med både "refleksjon - i - handling" og "refleksjon - over - handling". Kunnskapene om materiale, redskaper, form og funksjon etablerer seg etter hvert i kandidaten som ferdighets- og fortrolighetskunnskap, og dette krever tid.</p> <p>Didaktikk: Hele aksjonen handler om læring, (jfr. foran). Beskrivelse av og kommentarer til et undervisningsopplegg i en folkehøgskoleklasse supplerer egenerfaringene.</p>
Forfatter:	HERREGÅRDEN, REIDUN IRENE
År:	1998
Rapport:	125 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Arbeidsbok i forming/kunst og håndverk.
Problemstilling:	Hvilke funksjoner kan arbeidsboken i forming/kunst og håndverk ha?
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutisk strategi. Litteraturstudier, spørreskjema, analyse og tolkning av elevers, studenters og egne arbeidsbøker, intervju, introspeksjon.

Innhold:	<p>Teori: Om arbeidsbok; herunder arbeidsbok i skolen, begrunnelse og bruk, et historisk perspektiv, arbeidsbok i skolen i forming i dag, begrunnelse og bruk. Om forming i skolen, forming og kunnskap.</p> <p>Arbeidsboken i forming: Denne studeres gjennom spørreundersøkelse, analyse og tolkning av arbeidsbøker fra grunnskole, videregående skole og høyskole, samt intervju med lærere og studenter. Det generelle inntrykket er at arbeidsboken i forming er lite i bruk i grunnskolen. Dette bekrefter spørreundersøkelsen i Larvik kommune. Utvalgte arbeidsbøker (13 stk.) deles i ulike kategorier. Tolkingsarbeidet viser en del fellestrekk i forhold til funksjoner: De har mulighet til å fungere som læringsbøker for eleven, studenten og læreren både a) i dokumentasjonsprosessen og b) i etterkant og på alle plan i formingsprosessen. For a) ligger læringen i at en dokumenterer, at arbeidet blir synliggjort og gir mulighet for refleksjon. For b) ligger læringen i de språkliggjorte tanker/refleksjoner, følelser og handlinger som boken dokumenterer, og som gir mulighet for refleksjon. De fleste kategoriene kan fungere som formingsprodukt. Elevens/studentens personlighet og modenhet, oppgavetype og lærerens instruksjoner har innvirkning på dokumentasjonen.</p> <p>Egen forming: Den dokumenteres i arbeidsbøker som knyttes til temaet "Papir som formings- og uttrykksmateriale". Ulike typer arbeidsbøker analyseres ut fra hva som dokumenteres, hvordan prosesser dokumenteres, hvilken form dokumentasjonen har, og om arbeidsboken bearbeides bevisst estetisk. Selve arbeidet med å lage arbeidsbok analyseres. Totalt viser eget arbeid med arbeidsbok at den kan fungere som læringsbok, lærebok og formingsprodukt. Oppgavetyper og retningslinjer er avgjørende for innhold, omfang, dokumentasjonsmåte og -form.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har et didaktisk perspektiv, og avrundes med en diskusjon og vurdering av arbeidsbøkernes funksjoner i faget.</p>
Forfatter:	HVÅL, ANNE
År:	1998
Rapport:	155 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Sceneriforming. – De visuelle sceniske virkemidler fra det store til det lille teater.
Problemstilling:	<p>Utforming av et sceneri for skolens lille teater med bakgrunn i erfaringer fra det store teater.</p> <p>En drøfting og utvikling av sceniske virkemidler i klasserommets teater.</p>
Metode/	Et feltstudium av hermeneutisk karakter. En spørre-enkelt

framgangsmåte:	gjennomføres som forundersøkelse. Observasjon av teaterforestillinger og eget skapende arbeid utgjør selve feltet.
Innhold:	<p>Teori: Om scenografien og virkemidlene; herunder et teaterhistorisk riss, om scenebildets visuelle virkemidler, teaterscenens usynlige virkemidler og scenografisk persepsjon.</p> <p>Studie av scenografi i det profesjonelle teater: Denne foregår som observasjon av 13 forestillinger hvor kandidaten er på utkikk etter hvilke og hvordan sceniske virkemidler behandles i det sceniske rom. Hensikten med observasjonene er å samle konkret kunnskap som kan benyttes i eget praktisk skapende arbeid. Konklusjonen er at farge, lys, kontrast, geometriske figurer og tekstil, tre, plast, papir... er de mest framtrepende virkemidlene. Farge for eksempel benyttes som kontrastpar, som primærfarger. De kan være symbol- og stemningsskapende og karakteriserende for kultur, tradisjon og virkelighet.</p> <p>Egen forming: Denne består av utforming av skolesceneri i klasserommet med bakgrunn i erfaringer fra det store teater (jfr. foran). I tillegg velges arbeidskriterier begrunnet i tilgjengelighet, aktualitet og hensiktsmessighet. Kulissene knyttes til skog og by som handlingsområde da det finnes en rekke aktuelle skuespill som foregår der. Videre lages kulissene i små format. Dette begrunnes i størrelse i klasserommet og barn skal kunne montere og demontere dem, og kulissene skal kunne fraktes og lagres lett. Arbeidet foregår i tre faser hvor den første er åpen utprøvende, en mer strukturert utprøving og arbeid med sluttprodukter. Prosess og produkt analyseres og tolkes. I sluttproduktene er de visuelle virkemidlene farge og geometriske former gjengangere. Disse har kvaliteter for flerbruk, og de kan produseres av barn.</p> <p>Didaktikk: Teater og sceneforming sees i lys av didaktikkens hva, hvorfor og hvordan - spesielt knyttet til kunst og håndverksfaget, men også i tverrfaglig sammenheng. Drøftingene munner ut i et forslag til undervisningsopplegg.</p>
Forfatter:	MIDTLID, SISSEL
År:	1998
Rapport:	104 sider, illustrasjoner
Tittel:	Fotografi som visuell ytring – ei gransking av skapende prosessar.
Problemstilling:	Kva viser seg å vere hemmande og fremjande faktorar i min eigen skapande prosess, og korleis kan denne innsikt nyttast i didaktisk samanheng?
Metode/	Fenomenologisk tilnærming til eone skapande prosessar foto og løøbok

framgangsmåte:	som dokumentasjon og tolkingsgrunnlag.
Innhold:	<p>Teori: Om skapende virksomhet, stedsforståelse, gratie og flyt, refleksjon og handling i skapende prosesser, fotografiets dobbelte rolle: som visuell ytring og dokumentasjon. Videre om landskap.</p> <p>Egen forming: Fotografi har i oppgaven en dobbelt rolle; som visuell ytring og dokumentasjon av skapende prosesser. Utgangspunktet er åpent og kandidaten fotograferer steder som innehar kvaliteter som interesserer henne. Etter et prøveprosjekt - kalt fem estetiske reiser - erfarer hun at den skapende prosessen stopper opp. Engasjementet er fraværende, handlinga er repeterende og kjedelig, mer eller mindre bevisste kriterier hemmer aktiviteten. Med denne ballasten, avgrenses det videre arbeidet til å gjelde landskap hvor fotografi og logg dokumenterer 11 skapingssekvenser. Eksempler: "Skagen", "Vatn", "I grålysinga" og "Sol-cadenz". Gjennom tolkingsarbeidet finner kandidaten at det er selve stedsopplevelsen som er kjernepunktet for de skapende prosessene. En åpen holdning til opplevelsen av stedet er viktig. Stedet representerer et konkret sted, men er også et "rom" for meditasjon, til å opprette dialog og likevekt for henne selv som igjen er forutsetning for skaping. Konsentrasjon, ro og fred er vesentlig; dessuten å leke med uttrykket og å gløkke seg selv. Det mest kritiske punktet i prosessene er når bildene kommer fra framkalling; d/s. å oppleve forholdet mellom forventning og resultat.</p> <p>Didaktikk: Denne delen gjennomføres som en drøfting av erfaringene i egne prosesser i relasjon til undervisning i folkehøgskole.</p>
Forfatter:	RUDE, METTE
År:	1998
Rapport:	108 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Kulturell bevisstgjøring med hverdagskulturen som utgangspunkt.
Problemstilling:	<p>Hvordan utvikle kulturell bevisstgjøring gjennom visuell fremstilling?</p> <ul style="list-style-type: none"> - utvikle egen kulturell bevissthet - sette i gang kulturelle og kreative prosesser hos dagens unge
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, produksjon og tolking av et felt hvor egen billedskapende prosess med tolking av bilder og elevers møte med bildene inngår.
Innhold:	Teori: Om kulturell bevisstgjøring. Om popkunsten med hverdagslivet som arena. Popkunstens formspråk, videreføring av popkunsten til dagens kunstbilde og fristilling av det moderne menneske. Om collage som visuell framstilling.

	<p>Egen forming: Rammen for arbeidet er hverdagskulturen på 1960-tallet. Kandidaten var barn den gang. Med hennes estetiske "blikk" på hverdags-tingene ønsker hun å gjenspeile egen kulturell bakgrunn og identitet. Dette skjer gjennom flere faser som munner ut i tekstil/papir-collager. Her er selvportrett med påvirkning fra Andy Warhols portretter, loggbok med visuelle nedtegnelser og ideer til videre arbeid og akvarellskisser med titlene "The Mods", "Olden vann", "Hippie", "Jackie Kennedy", "Barndom" og "Twiggy", er eksempler på kandidatens tematikk. Reklame, popkunsten, idoler, klesstil og hverdagsting brukes i et formspråk preget av møte mellom 60-tallets formspråk og et 90-talls uttrykk. Erfaringene videreføres i store tekstil/papir-collager med temaene: "Bilen/friheten", "Design/bomiljø", "Mote/kropp". Her anvendes fotostatkopier av for eksempel biler, bestikk, boligblokker, og mannequiner i kombinasjon med tegning og tekstiler fra 60-tallet. Formmessig brukes hverdags-tingene repeterende, der massekommunikasjonsspråket ligger bak. Her gis det for eksempel et positivt bilde av bilismen, ei skildring av design fra den aktuelle tidsepoken, dessuten tvetydighet i forhold til 60-tallets livsstil som også er aktuell i dag. Kandidaten konkluderer med at hennes bildearbeid, analyse av bildene sammen med innsikt i kunnskapstradisjonen, som prosjektet bygger på, utvikler hennes egen kulturelle bevissthet.</p> <p>Didaktikk: Egne collager presenteres for en 9. kl. De viser relativt liten interesse for 60-tallet. En didaktisk konsekvens er at det må til en annen vinkling til temaet kulturell bevisstgjøring for å sette noe i gang hos dagens unge. Kandidaten skisserer et undervisningsopplegg basert på deres premisser der de selv er hovedrolleinnhavere.</p>
Forfatter:	SUNDRE, SIGFRID
År:	1998
Rapport:	145 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Blått blikk på Yves Klein. En undersøkelse om kunstformidling for barn og av egne formingsprosesser.
Problemstilling:	<p>Hvordan formidles Yves Kleins bilder for barn?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hva karakteriserer dialoger med barn? - Hvordan spiller omviserne på at barn skal bruke sine egne sanser? - Hvordan bearbeides inntrykkene i barneverkstedet? <p>Hvordan kan Yves Kleins kunst virke inn på egne formingsprosesser og -produkter?</p>
Metode/ framgangsmåte:	En feltundersøkelse med hermeneutisk tilnærming til Yves Kleins kunst, egen skaping, observasjoner og intervju.
Innhold:	Teori: Klein og hans kunst beskrives ut fra hvem han var, utstillingen

	<p>"Uendeligheten" ved Museet for samtidskunst, materielle og immaterielle energier, og hans kunst i internasjonal sammenheng. Kunstformidling av moderne kunst knyttes til konkrete formidlings-prosjekt: "Konstens dilemma", arbeid med barn på Moderna museet i Stocholm, kulturformidling i Barnas Hus i Bergen, og et samarbeids-prosjekt ved Museet for samtidskunst. Grunnlag for egen formings-prosess: Om skapende prosesser og om blått - farge, symbol, kunst.</p> <p>Egen forming: Denne skjer ut fra temaet blått og energien i det blå. Kleins kunst vekker en "gjenkjennelse", og hun tar tak i hans opptatthet av "materielle og immaterielle energier". Disse søkes utforsket gjennom selve blåfargen i monokrome monotypier. For å skape uttrykk for energi, utprøves det materialtekniske, virkemidlene bevegelse og rytme, dessuten mulighetene for å lage dybde i flaten. Energien blir bl.a. synliggjort i spillet mellom lagene i monotypier og i lag-på-lag-flater i fargekritt. Erfaringene drøftes i lys av å oppleve, uttrykke og reflektere.</p> <p>Didaktikk: Kandidaten observerer omvisninger og verkstedarbeid knyttet til utstillingen "Uendeligheten". Dette skjer i tre ulike situasjoner - en gruppe førskolebarn og to 1.klasser. Kunstformidlerne Eva Gran, Anna Lindblad og Elisabet Hansen intervjues. Dialogene er preget av anerkjennelse, lek, fantasi, assosiasjoner, forventninger, sammenligninger og refleksjoner. De snakker sammen, ser sammen, leker og undrer seg. Det er en "se- og sanseutstilling". Kroppslig aktivitet foregår i barneverkstedet hvor inntrykkene bearbeides eksempelvis ved å lage blå og røde fargeverdener, lage "spor" av fot- og håndavtrykk. I dette ligger også sansemessige erfaringer, som delvis bevisstgjøres gjennom samtaler.</p>
Forfatter:	TØDENES, ÅSHILD SÆVIK
År:	1998
Rapport:	138 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Synleggjering av spor etter kvinna. Innsamling og utstilling.
Problemstilling:	<p>Synleggjering av spor etter kvinnekulturen på Ytre Søre Sunnmøre 1880 – 1940.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kva fortidige spor frå kvinna sitt liv og virke kan kome til syne gjennom gjenstandar? - Korleis formidle kvalitetar i desse spora ved hjelp av utstillingspedagogiske verkemiddel?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming til et feltstudium hvor kartlegging av his-torisk materiale, konstruksjon av utstilling (skapende arbeid) og tolking av arrangert respons (intervju) og tilfeldig respons inngår.

Innhold:	<p>Teori: Om kvinnehistorie fra Ytre Søre Sunnmøre 1880 – 1940 hvor deres livsvilkår og virke beskrives. Om formidling og interaksjon der kultur-arvoverføring og artikulasjon av arv via den dobbelte didaktikk inngår. Videre om utstilling som formidlings- og interaksjonsform der utstillingsprodusenten Tona Anda (intervju) bidrar med synspunkt.</p> <p>Egen forming: Denne består i samle gjenstander, velge utstillingsperspektiv, lage utstilling og presentere denne. Det samles inn i alt 236 gjenstander hentet fra ulike sider ved kvinnelivet; fest, hverdag, arbeid, ro og sosiale situasjoner som danner den fysiske basisen for en utstilling i lokalmiljøet på Herøy. Gjennom innsamling av materialet får hun også mye bakgrunnsinformasjon som benyttes i synliggjøringen. I utstillingskonseptet velger kandidaten kunstnerens og poetens ståsted - å isolere fenomen, vektlegge det sanselige, artikulere det stemte - dagens installasjons- og objektkunst. Denne utstillingsformen blandes med en mer konvensjonell utstillingsform i tilknytning til historiske utstillinger. Hun søker nærhet og helhet til temaet. Gjenstandene stilles åpent for tolkning gjennom utstillingsmåten og kommentarer/tekst. Utstillingen består av 23 grupperinger; eksempelvis "Kvinne og mann," "Spare på skillingen og nytte til siste trevl", "Kyrkjeferd". Arrangert og tilfeldig respons fra publikum viser bl.a. at kandidaten treffer mottakerne med de historiske sporene som er presentert. Utstillingen løfter kystkvinna fram i lyset. Svært mange opplever utstillingen ut fra gjenkjenning samtidig som de er medskapende i deres opplevelser. Mange opplever den som en annerledes utstilling. Utforminga ser ut til å være utslagsgivende for den positive responsen.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har et formidlingsperspektiv. Oppgaven avsluttes med en drøfting av utstillingskonsept og resultat i relasjon til presentert teori og intensjoner.</p>
Forfatter:	VANGEN, GRETE
År:	1998
Rapport:	131 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Koppen som vei... - En studie av nær og levende erfaring.
Problemstilling:	<p>En studie av nær og levende erfaring gjennom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - erfaringer i møte med et utvalg kopper - erfaringer i skapelsesprosessen av keramiske kopper. <p>Didaktiske refleksjoner.</p>
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming til et felt og en aksjon.

Innhold:	<p>Teori: Om mennesket og elementene knyttet til den keramiske prosess, filosofi, naturvitenskap, menneskekroppen og ulike spådomskunster. Om erfaring fra psykologisk og filosofisk vinkel.</p> <p>Koppen som erfaring: Koppen er objekt for refleksjon og erfaring utover det å være drikkeredskap. Gjennom sansingen av fire kategorier kopper søkes egen indre erfaring: 1) Håndlagde keramiske kopper laget av profesjonelle keramikere. Disse oppleves å ha individualitet, det følger en sanselig nærhet og emosjonelt nærvær med dem. De fleste har assosiasjoner til alle elementene. 2) Håndlagde keramiske kopper laget av faglærerstuderenter, har mye av de samme kvalitetene. 3) Industriframstilte kopper: Individualiteten mangler, de skaper distanse, sanselig nærhet mangler i stor grad, og de fleste har en ubalanse som ikke appellerer til hele mennesket. 5) Historiske kopper er preget av interaksjon mellom håndverker og materiale, av patina. Alle elementene er tilstede og koppene fyller kandidaten med ærbødighet og undring, de berører og stimulerer. Erfaringene viser hvor ufullstendig, overfladisk og vanebelagt sansingen til vanlig er. Kandidaten mener at opplevelse av kopp kan være en fin øvelse i å skjerpe det allsidige og rike sanseapparatet vårt og dermed utdype våre relasjoner til omverden.</p> <p>Egen forming: Dette er en studie av erfaringer i skapingsprosessen. Her vektlegges sanselig nærhetsopplevelse, spontanitet, direkte og individuelt uttrykk, utnyttelse av leiras formbarhet / dens materielle identitet for å komme forbi funksjonsanalytiske og formalestetiske krav. Kandidaten anvender hånddreining og dreieskive, flisbrenning, rakubrenning og oljeovn i tre faser. Prosessene vekker til live ny faglig innsikt, større frihet og fordypet livsinnsikt. Oppmerksomheten omfatter i større grad sanser og emosjoner. Ved å ta med den indre erfaringsdimensjonen, kan en skape sin egen personlighet (jfr. Bergson). Elementene er inspirator.</p> <p>Didaktikk: Refleksjoner knyttet til skaping, kunst og håndverk.</p>
Forfatter:	BERG, LISE-KARI
År:	1999
Rapport:	106 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Installasjon. Tingforståelse og selvuttrykk.
Problemstilling:	En studie av installasjonen – som tingforståelse - som selvuttrykk.
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier og egen skapende prosess som erkjennelsesprosess.
Innhold:	Teori: A) Om installasjon: 1) Dens framvekst; herunder om bildets utvikling, montasjens inntrø, arkitektur, rommet, non-art performance.

	<p>videokunst og tingens utvikling i kunsten. 2) Tingforståelse belyst ut fra: Museumsperspektiv og kommunikasjon. Videre om fristilling av tingene hvor de gis endret betydning i installasjonen. En utdyping av forholdet mellom ting og objekter hvor allegori og det gåtefulle trekkes inn. Dessuten en drøfting av tingen som sjokk, provokasjon og fremmedgjøring. Hvordan ting opptrer i installasjonen sammenfattes i stikkordene: Sjokk/-provokasjon, fremmedgjøring, forrykking-/forstyrning og som grensefenomen. B) Estetikk knyttet til installasjon belyses ut fra: 1) Begrepet postmodernisme der særtrekk ved det estetiske bruddet vektlegges. 2) Det gåtefulle som sirkles inn via Adornos estetikk. Herunder en drøfting av forholdet mellom det gåtefulle og forståelse, hva som skjer dersom det gåtefulle er fraværende, det gåtefulle sett i forhold til form og innhold, det gåtefulle og tilvante sanseinntrykk, og det gåtefulle i forhold til det avbrutte.</p> <p>Egen forming: Denne består av installasjonen: Det gåtefulle. Hun uttrykker seg gjennom ting; nærmere bestemt kofferten som er symbol på hva hun bærer med seg, at den kan uttrykke noe ut over seg selv. Hun søker fornemmelser som hun aner. Om dette sier kandidaten at koffertene er 'små historier i historien'; ikke festet til sted og tid, men fornemmelsene får plass i koffertene og de kommer til uttrykk i installasjonen. Installasjonene strekker seg over fire rom med titlene: Mitt Ville Hjerte, Ikke-Stedet, Det Røde Rommet, Det Stille Rommet. Tingforståelsen beskrives ut fra egen skapende prosess og hvordan tingen blir brukt som virkemiddel i installasjonen og til selvtuttrykk hvor det gåtefulle får en sentral plass. Eksempler på funn: Kandidaten erfarer at det gåtefulle er avgjørende for installasjonen som tingforståelse. Det er en slags omformer, transformator, mellom ideene og materialet. Dette er en søken mot en ikke-naturvitenskapelig sannhet som inkluderer det gåtefulle. Installasjonen som selvtuttrykk sees i relasjon til Adornos tanker om forholdet mellom det gåtefulle og sannhet.</p> <p>Didaktikk: Refleksjoner knyttet til mulige innfallsvinkler til det gåtefulle og å søke sannhet i faget.</p>
Forfatter:	BROEN, HEIDI
År:	1999
Rapport:	90 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	- Med litteratur som utgangspunkt for skapende arbeid.
Problemstilling:	<p>Hvilke muligheter og problemer oppstår i bruk av litteratur som utgangspunkt for skapende arbeid i kunst og håndverk?</p> <p>- En tverrfaglig aksjon hvor begge fagenes egenart søkes ivarettatt.</p>
Metode/	Fortolkning av tekst etablering og fortolkning av et felt - eget skapende.

framgangsmåte:	arbeid.
Innhold:	<p>Teori: Om tverrfaglighet. Om egenarten ved fagene norsk, kunst og håndverk; herunder om egenarten ved det estetiske som erfaringsområde. Videre om kunnskapsbegreper i de estetiske fag, den estetiske dimensjon i skolen og i fagene norsk, kunst og håndverk hvor kandidaten problematiserer forholdet mellom verbale og visuelle uttrykk. Om møtet med Is-slottet av Tarjei Vesaas. Dette beskrives med det ytre handlingsforløpet, form og det indre handlingsforløpet.</p> <p>Egen forming: Eget skapende arbeid er avgrenset til 3-dimensjonalt arbeid i tekstil hvor kandidaten arbeider i to faser.</p> <p>Fase 1: Is-slottet er impuls- og inspirasjonskilde før dybdelesning og fortolkning. I denne fasen tas det utgangspunkt i en estetisk opplevelse av romanen. I sin søken etter uttrykk arbeider kandidaten med strikking og trykk som munner ut i en kroppsnaer ullkjole med skjerf. Overflate og farge er inspirert av snø og is. Uttrykket tolkes og representerer en kontrast mellom det nære, og en form for kulde og isolasjon/ensomhet, men kan også sees på som at hun ubevisst har grepet tekstens nære forbindelser mellom natur og sinnstilstander.</p> <p>Fase 2: Nærmere studier av boka gir henne noe nær en eksistensiell berøring. Hun uttrykker ”noe” vesentlig i teksten ut over det ytre hendelsesforløpet. Dette søkes i en installasjon hvor to kroppsformer og ”trær” er uttrykk eller symboler for enheten mellom den ruvende naturen og det lille mennesket - ”det stor i det små”. Erfaringer i møte med feltet drøftes. Noen eksempler på drøftingstemaer: I fase 1 ligger en fascinasjon til grunn, men forbindelsen til boka blir løs og litteraturens egenart går tapt. I fase 2 oppstår en enhet mellom teksten, uttrykket og kandidaten som erkjennende individ. Begge fagdisiplinene spiller gjensidig berikende roller. Den estetiske erfaringen framstår i produktet.</p> <p>Didaktikk: Oppgaven forankres i tverrfaglighet. Erfaringene med de to prosessene drøftes i lys av dette begrepet, og i forhold til de muligheter og problemer kandidaten møter; eksempelvis de ulike rollene fagene kan spille, tilnæringsmåter, rammer, intellektuell anstrengelse, opplevelse og uttrykk.</p>
Forfatter:	BRATLAND, ÅSE
År:	1999
Rapport:	130 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Tekstil kulturarv i ryggen – for framtida.
Problemstilling:	<p>Kva er konstant og kva er endring på kvinnedrakta i Vinje, frå folkedrakt til bunad?</p> <p>Registrering av ryggen på ovalivet frå 1990 og bakover, med vektleggjing</p>

	<p>på snitt, farge og materialbruk, samt plassering av dekor. Erfaring gjennom registreringsarbeid og rekonstruksjon av historisk materiale overført til nye tekstile uttrykk.</p>
Metode/ framgangsmåte:	<p>Registrering og gjenstandsanalyse av registrert materiale, intervju, rekonstruksjon, egen skaping.</p>
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Historisk oversikt over kvinnedrakter i Vest-Telemark.</p> <p>Registrering og analyse: Gjenstandsmaterialet er 104 ryggstykker på folkedrakter for kvinner fra Vinje fra slutten av 1700-tallet fram til 1990. Materialet analyseres ut fra snitt, materialbruk, farge og dekor. Kriteriene benyttes for å se på endringer og konstante forhold. Dessuten plasseres materialet i 6 tidsbolker. Eksempler på noen resultater: Grunnsnittet er konstant ved at hovedforma består av et smalt ryggparti og to snipper som peker oppover. Endringene knytter seg til variasjon i høyde og bredde på livstykket. Materialbruk: I hele perioden er ull benyttet, og det er størst variasjon i materialbruken i de eldste ryggstykkene. Her finnes for eksempel ull, silke, bomull og lin i til sammen 22 ulike kvaliteter fordelt på femten hoveddeler av livstykker. Materialbruken i kanten er i stor endring. Her finnes ensfarget og mønstret bomull, silkebånd, sølvagramaner og ”essebore/epelband”, mens fløyel finnes i alle periodene. Fargebruk: På hoveddelen er den i endring i alle periodene. Det eldste materialet er mest variert og frodig. En lysere fargeholdning dominerer i siste halvdel på 1800-tallet, og fra 1920 til i dag dominerer svart farge. Dekoren endrer seg fra bare å være plassert på midtstykket til å spre seg til side- og framstykkene.</p> <p>Egen forming: Del 1: En intuitiv skisseprosess i tekstil der frodigheten i material- og fargekombinasjoner fra de eldste ryggstykkene er inspirasjonen. Del 2: Rekonstruksjon av et livstykke fra perioden 1700 – 1840 med vekt på egen materialframstilling (vadmél) og håndsøm. Del 3: Bygger på kunnskap fra registreringen, del 1 og 2 som behandles mer fritt. Det utarbeides 4 modeller. Her strekkes virkemidlene til ulike ytterpunkt, men uttrykket gir likevel gjenkjenning til opprinnelsen.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon knyttet til bunadtilvirkerfaget i videregående skole.</p>
Forfatter:	BUER, ANJA HAVELIN
År:	1999
Rapport:	103 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Maskemaking og følelseruttrykk.
Problemstilling:	Hvordan kan maskemaking gi forståelse for følelseruttrykk?

	Hvordan kan egen erfaring med maskemaking brukes i grunnskolen?
Metode/ framgangsmåte:	Feltstudium der litteraturstudier, egen tilvirkingsprosess og analyse av produkt inngår.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om masker, ansiktsuttrykk og følelser, om hodets anatomi.</p> <p>Egen forming: Arbeidet består av arbeidsprosesser og utprøvinger som deles inn i fire felt hvor de to første feltene inneholder utprøving av teknikker og materialer for laging av matriser for maskemaking og for selve maskemakingen. Her prioriteres modellering av matrise og utforming av masker i gas som tilsettes lakk. Med grunnlag i disse framgangsmåtene gjennomføres en utprøving av ansiktsuttrykk hvor følelsesuttrykkene avgrenses til blid og furten. Studien foregår dels ut fra et barn som modell, dels en annen voksen, mens de fleste utprøvingene er knyttet til bruk av eget ansikt. Her søker kandidaten å framstille ulike grader av de to følelsesuttrykkene. Kandidaten erfarer og dokumenterer i masker hvordan munn- og øyepartiet endrer karakter og gir ulik mening. I denne delen av feltstudien er dessuten anatomistudier og bruk av speil viktige hjelpemidler. Som siste utprøving, forenkler og manipulerer kandidaten med former fra foregående felt for å skape “nye” uttrykk, men med samme budskap. Kandidatens arbeid viser bl.a. at de to følelsesuttrykkene har karakteristiske former, at det er ganske store formforandringer i ansiktet innenfor ulike grader av samme følelse, og at det er nødvendig å kjenne etter hvordan den valgte følelsen kjennes ut for å kunne gi eget ansikt det tilsiktede uttrykket, avlese det i speilet, modellere det og avlese det modellerte uttrykket. Ved manipuleringen og forenklingen av former, erfarer kandidaten at disse prosessene og uttrykkene i liten grad gir tydelige signaler om de valgte følelsesuttrykkene. Med bakgrunn i dette er hovedkonklusjonen at maskemaking, ut fra de arbeidsprosesser kandidaten har lagt opp til, gir forståelse for følelsesuttrykk.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon over hvordan egen erfaring med maskemaking kan brukes i undervisning i grunnskolen.</p>
Forfatter:	GREEN, MERETHE
År:	1999
Rapport:	104 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Rett venstre. Venstrehendte i kunst- og håndverksfaget
Problemstilling:	Hvordan utvikle og forbedre redskaper og metoder i kunst- og håndverksfaget beregnet på venstrehendte, og hvilke behov er det for spesielt tilpassede redskaper?

Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier, intervju og egen skaping.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om hjernen, om hvorfor noen av oss blir venstrehendte, om antall venstrehendte, skolen og de venstrehendte elevene og om venstrehendthet, dysleksi og allergi.</p> <p>Egen forming: Hovedforutsetningen for eget praktisk arbeid, er at redskaper/hjelpemidler til bruk i kunst- og håndverksfaget, skal kunne brukes av alle, uansett hånddominans. Produkter utformet ut fra dette prinsippet vil spare plass og penger. Innledningsvis gjennomgås en del redskaper og maskiner hvor venstrehendte kan få problemer. Ved skisser påpekes hvordan redskapene og hjelpemidlene bør kunne utformes dersom de skal fungere tilfredsstillende for venstrehendte, så vel som for høyrehendte. Dette gjelder for eksempel symaskin, søyleboremaskin, ulike typer sager og flere typer elektrisk håndverktøy. I utvikling av egne produkter, legges hovedvekten på det funksjonelle, ergonomiske og at redskapene skal fungere for både venstre- og høyrehendte, kun ved hjelp av små justeringer. Kandidaten utvikler tre typer produkter ut fra ”speilvendingsprinsippet”. Dette er linjal, brytebladkniver og høvelbenk.</p> <p>Didaktikk: Oppgaven som helhet har et didaktisk siktemål, og produktutviklingen (jfr. foran) må sees i lys av dette. I tillegg til litteratur om venstrehendthet, gjennomfører kandidaten en intervjuundersøkelse blant venstrehendte elever (16 stk.) og lærere (4 stk.) i barne- og ungdomsskolen for å finne svar på om det er behov for utstyr og hjelpemidler for venstrehendte. Resultatene viser at elevene tilpasser seg i stor grad. Elevene i ungdomsskolen er mer oppmerksomme på problemer som dukker opp på grunn av venstrehendthet - eksempelvis å sy på symaskin. De mener lærerne skjønner noen av problemene som kan oppstå og forsøker å hjelpe; mens de innrømmer at problemer som kommer i kjølvannet av det å være venstrehendt, ikke er deres spesialområde. De mener at elevene selv takler utfordringene på en veldig god måte, og at de er kreative og kunstneriske. Når det gjelder metoder og redskaper for venstrehendte, står det dårlig til. Det er bare saksa som trekkes fram - av både elever og lærere - ellers finnes ikke tilpasset utstyr. Behovet for å utvikle redskaper er altså tilstede.</p>
Forfatter:	HOLTHER, ANNE IRENE
År:	1999
Rapport:	104 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Visuell hvithet i maleri.
Problemstilling:	En studie av den visuelle hvithet som fenomen og virkemiddel i maleri. Hva kjennetegner den visuelle hvithet?

	Hvordan oppstår den visuelle hvithet? Når blir den visuelle hvithet virkemiddel i maleri?
Metode/ framgangsmåte:	Egen bildeskaping supplert med logg, bildeanalyse, litteratur- og bildekunststudier
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Teori og egen bildeerfaring kobles (se under).</p> <p>Egen forming: Begrepet visuell hvithet søkes i første omgang belyst gjennom egen bildeskaping av 45 stilleben. Denne studien dokumenteres gjennom fem faser der det fokuseres på arbeid med ulike vinkler, eksempelvis hvitheten i fargen med utgangspunkt i begrepene klarhet/uklarhet, lys og skygge, farger på tertiærnivå sammen med den visuelle hvithet. Et utvalg på 14 bilder analyseres i forhold til den visuelle hvithet som farge.</p> <p>Eksempler på resultater fra denne analysen: I De lyseste bildene dominerer hvitheten som i disse bildene er påvirket av gule og gulaktig røde farger. Dette gir den visuelle hvithet et lyst og lett inntrykk, og der hvitheten blir for hvit, er den tyngre. Når lette og luftige, lyse fargetoner ”svever” over et lyst underlag, gir disse i samspill med hverandre en form for visuell hvithet. Den visuelle hvitheten kan opptre som den hvitaktige lokalfargen på gjenstander. Dersom denne står i samspill med mørkere kontraster, tåler den å være mørkere og fremdels bli oppfattet som hvit. Og den kan oppstå gjennom ulike farger, gjennom reflekser og som et lag av dis over et kulørt underlag. Endelig er den visuelle hvithet stemningsskapende.</p> <p>Teori og egen erfaring: Visuell hvithet i bildekunst belyses gjennom eksempler hvor den er a) stemningsskaper og b) lokalfarge. Videre om den hvite fargens aspekter som farge og malerisk virkemiddel; herunder form-/motiv, den visuelle hvithet som farge, den visuelle hvithet og simultan-kontrast og maleteknikk. Videre om fargepersepsjon og lys som fenomen i bildekunsten. Disse aspektene oppsummeres i forhold til spørsmålene i problemstillingen.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon knyttet til videregående skole, VKI Tegning form og farge. Denne består av en idéskisse til undervisningsopplegg.</p>
Forfatter:	LEHNE, BEATE
År:	1999
Rapport:	116 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	”Skrinet med det rare i” ”Skrinet ” som hjelpemiddel til å stimulere barns fantasi.
Problemstilling:	”Skrinet” som utgangspunkt for eget skapende arbeid. En studie av ”skrinet” som hjelpemiddel til å stimulere barns fantasi.

Metode/ framgangsmåte:	Observasjon, video-opptak, ustrukturerte intervju, egen skaping.
Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om skrinet; et kulturhistorisk riss og dets magiske egen- skap. Om fantasi; herunder hva er fantasi, dens utvikling, lek og fantasi, fantasi som konstruktiv kraft, L97 og fantasi. Om fortelling.</p> <p>Egen forming: Kandidaten formgir en rekke skrin til undervisningsbruk hvor hensikten er å stimulere barns fantasi. Skrinene skal oppbevare gjenstander som små hemmeligheter og overraskelser, og de skal benyttes sammen med fortelling for og av barn. Skrinene formes ut fra kriteriene: Stimulere fantasi, estetisk tiltalende produkt, samle oppmerksomhet, mod- erat størrelse, skolerettet, intensjonen bak styrer materialvalget, kvadratisk grunnform, begrepsparet - gjennomskinnelig kontra tett. Skrinene lages i tre, tekstilråd stivet opp med sukkerlake og lakk, plexiglass, og de til- passes hvilke gjenstander som skal oppbevares i skrinene og hvilke fortellinger de skal kobles med. Det er et poeng at de skal oppleves som magiske. Etter erfaringen med barn (jfr. under), utformes en rekke på fem skrin av stivet tekstilråd. Disse er delvis gjennomskinnelige og dermed hemmelighetsfulle i forhold til hva de kan inneholde.</p> <p>Didaktikk: Hele oppgaven har en didaktisk hensikt. Kandidaten prøver om skrinene med deres innhold kan virke fantasifremkallende. Utprøvingene foregår i to 2. klasser, 4 ganger i hver klasse. Med grunnlag i observasjon (video-opptak) og samtale med lærerne, mener kandidaten å kunne kons- tatere at skrinene er stimulerende, og de vekker elevenes oppmerksomhet. Det er imidlertid gjenstandene i skrinene som er mest fantasiskapende i forhold til barnas egne fortellinger. Hovedkonklusjonen er at skrin kan fungerer som undervisnings-hjelpemiddel, og at det er et enkelt middel med mange variasjonsmuligheter.</p>
Forfatter:	SKJELBRED, BENTE
År:	1999
Rapport:	154 sider, illustrasjoner
Tittel:	Kan humor produseres? En undersøkelse om humor som fenomen gjennom bruksform og undervisning.
Problemstilling:	Hvilke uttrykk og formidlingsmuligheter gir fenomenet humor gjennom utvikling av bruksgjenstander?
Metode/ framgangsmåte:	Hermeneutisk forståelse knyttet til gjenstandsbeskrivelse, intervju, observasjon, spørreskjema, eget skapende arbeid.
Innhold:	Teorigrunnlag: Om humorteorier, persepsjon. Om design, problemløsning. Om lærenplan for grunnkurs formgivning.

	<p>Gjenstandsbeskrivelse: Humor i gjenstander søkes kartlagt gjennom 32 gjenstander innenfor kategoriene: Designgjenstander, "Moro ting", kunsthåndverk og masseproduserte gjenstander. Kandidaten finner at produkt navn, form/-formelementer, materiale, dekorative virkemidler og funksjon benyttes i varierende grad for å oppnå humor i uttrykket.</p> <p>Intervju: To kunsthåndverkerne Sigurd Bronger og Konrad Mehus, som oppfattes å arbeide med humor som uttrykk, intervjues om hvordan de arbeider med temaet (virkemidler, arbeidsmetoder, aktualisering knyttet til undervisning). Eksempler på resultat: De ønsker å tøye grenser innen smykkekunst, overraske publikum, gjøre oss nysgjerrige. Ekstrem bruk av virkemidler gir gjenstander et uhøytidelig og humoristisk preg. Flytting av symboler til ny kontekst kan ha samme virkning.</p> <p>Egen forming: Ved bruk av "Creativ problem solving" som metode, utformes 8 humoristiske bruksgjenstander for oppbevaring/- servering av frukt (eple). Kandidaten dokumenterer produktutvikling og produkt. Hun viser at intensjoner kan styres gjennom bevisst virkemiddelbruk. Gjenstandenes utseende er ganske fjernt fra det vi forbinder med gjenstander for frukt. For eksempel overrasker og lurer de brukeren.</p> <p>Didaktikk: 3 klasser i grunnkurs formgiving arbeider med temaet humor innen formgiving av bruksform, avgrenset til oppbevaring/ - servering av frukt. Responsen på temaet viser at alle mener at dette er morsomt, lærerikt eller interessant. Arbeidene viser at farge er et framtrede nde virkemiddel og arbeidsmåtene varierer sterkt.</p> <p>Ut fra den samlede dokumentasjonen reflekteres det over temaets aktualitet i forhold til undervisning og eget skapende arbeid.</p>
Forfatter:	SKOGEN, BENEDIKTE GAARN
År:	1999
Rapport:	107 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Bildet i KRL-faget – religiøs og estetisk dimensjon.
Problemstilling:	Hvilke oppfatninger finner en innenfor ulike kontekster av: forholdet mellom bildets religiøse og estetiske dimensjon? - møte mellom bildet og subjektet?
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming til læreplananalyse, bildestudie, skapende bildeprosess og intervju.
Innhold:	Teorigrunnlag: Om bildet som estetisk og religiøs arv: Relasjonen mellom den religiøse og estetiske arven bildet og subjektet I plananalyse finner

	<p>kandidaten at L-97 generelt legger vekt på kunst- og kulturarven, og at den estetiske dimensjon sidestilles eller underordnes det kreative aspektet. I KRL-faget er det kreative aspektet nedtonet. Bildearven objektperspektivet - og det religiøse innholdet står i fokus.</p> <p>Egen forming: Dette er en problematisering av bildets religiøse og estetiske dimensjon og et eksempel på et møte mellom bilde og subjekt. Temaet er Maria. Møtet med kulturarvens Mariabilder inngår i den skapende prosessen som munner ut i 8 tekstile bilder. Eksempler på erfaringer: Forholdet mellom bildets religiøse og estetiske dimensjon er bl.a. spørsmål om kontekst. Prosessen er en bevisstgjøring av relasjonen mellom form og innhold; religionens fortellinger og bildekonvensjoner. Å møte bildene som estetiske uttrykk, forutsetter åpne sanser og å la seg berøre. Prosessen er en aktiv bearbeiding med mulighet til å utvikle et kulturelt bestemt symbolspråk, og et individuelt formspråk. Den er en form for selverkjennelse; bildene er nytolkninger og aktualiseringer.</p> <p>I intervju med en kunsthistoriker G. Danbolt (A) og høyskolelektor i KRL G. Vinje (B) utdypes relasjonen mellom bildet som del av den religiøse og estetiske arven. Noen synspunkter: For A knyttes den religiøse betraktningmåten til bildets innhold og den estetiske til formen. Disse forbindes i den kunstneriske opplevelse. Den estetiske formen er aktualisering av gamle budskap. Det estetiske omtales som møtested mellom subjekt og gjenstand, og den estetiske erkjennelsen er både intellektuell og følelsesmessig. For B er kunstverk kildemateriale som meningsverk. Bildet kan i faget benyttes som illustrasjon, tekst, didaktisk virkemiddel. I møtet med bildet understrekes barns ulike holdninger, og en må ivareta både det logiske og intuitive til lærestoffet.</p> <p>Didaktikk: Oppgaven har et didaktisk utgangspunkt og profil. I sluttdrøftingene fokuseres det spesielt på møtet mellom bildet og subjektet som i KRL-planen er lite tydelig.</p>
Forfatter:	ULSETH, INGER MARIT
År:	1999
Rapport:	130 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Baldisholteppet. En fordyping i teppets formuttrykk.
Problemstilling:	Hvilke kvalitative endringer finner sted i egne formuttrykk som resultat av egen skapende prosess, der innsikt i noen av Baldisholteppets formalestetiske kvaliteter har vært retningsgivende for prosessen?
Metode/ framgangsmåte:	Produksjon og analyse av et felt. Dvs. analyse av teppet og egenproduserte skisser og komposisjoner som er resultat av intuitivt skapende arbeid.

Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Om Baldisholteppet og oppgavens formteoretiske grunnlag.</p> <p>Egen forming og analyse: Møte med Baldisholteppet resulterer i en intuitiv skisseprosess som dokumenterer kandidatens ståsted ved starten. Dette benyttes som referanse for hvilke endringer som finner sted i egne formuttrykk i løpet av studien. Baldisholteppet analyseres i forhold til flate, form, farge og i forhold til estetiske funksjoner. Denne analysen sammenfattes med bl.a. at teppet har stor stabilitet på grunn av symmetri, vertikale og horisontale retninger, men også at det har stor rytmikk, bevegelse og kontrasterende forhold når det gjelder retninger, formkarakterer, farger, størrelser, antall elementer og avstand mellom disse. Dette skaper aktivitet og dynamikk som også er et særpreg ved teppet. Med bakgrunn i analysen foretar kandidaten en form- og fargelek hvor hun skaper en mengde utkast der hun manipulerer med formelementer fra teppet. Utkastene males med dekkende vannfarger. De grupperes i 12 hovedgrupper med undergrupper på bakgrunn av felles formalestetiske kvaliteter. Utkastene analyseres, og erfaringer fra prosessene dokumenteres. For hver hovedgruppe velges ut et utkast som - for kandidaten - står som det beste innen grupperingen. Disse 12 komposisjonene er gjenstand for nærmere beskrivelse, vurdering og sammenligning. På bakgrunn av dette analysearbeidet, velges tre komposisjoner som grunnlag for endelig bearbeiding i store format som oljemalerier. Disse sluttarbeidene analyseres og sammenlignes med opptakets utkast. Kandidaten viser til et mangfold av endringer i egne arbeider. Disse grupperes i forhold til selve teppets form- og fargekvaliteter, dessuten kvaliteter knyttet til de formale elementene form og farge og deres estetiske funksjoner, materialeegenskaper og teknikk.</p> <p>Didaktikk: Refleksjon knyttet til planer for grunnskole, videregående skole og lærerutdanning.</p>
Forfatter:	URSIN, KARI
År:	1999
Rapport:	97 sider, illustrasjoner
Tittel:	Fra erindringsbilder til materiell fortelling. En studie av språk som fenomen og brobygger mellom det ytre og indre landskap.
Problemstilling:	<p>Hvordan kan en materiell fortelling være brobygger mellom det ytre og det indre landskap?</p> <p>Hvilke pedagogiske konsekvenser kan dette ha for generell læring og praktisk handling i skolen?</p>
Metode/ framgangsmåte:	Fenomenologisk tilnærming og hermeneutisk tolkning av teori og egne praktisk-estetisk prosesser.

Innhold:	<p>Teorigrunnlag: Aspekter ved estetisk skapende filosofi: Om relasjoner mellom mennesket og omverdenen, det mentale subjektive, objektivt tankeinnhold og intersubjektiv kommunikasjon der kandidaten forankrer seg i at språk er et sanselig og kroppslig betinget fenomen. Kunstteoretiske aspekter: Om installasjon - en materiell fortelling, den poetiske forståelsesform og refleksjoner knyttet til kunstneriske referanser (Chris Drury, Rafael Rheinsberg, Merethe Barker).</p> <p>Egen forming: Det skapende arbeidet søker et materielt språk. Prosessen starter med to reiser tilbake til oppveksten på Hamarøy i Nordland: Ei mental reise hvor erindringer står i fokus og ei konkret reise der hun er på jakt etter poetiske skatter som "ord til hennes materielle diktning". Idet hun samler, fotograferer og iscenesetter spor i naturen ved hjelp av gamle, slitte bruksgjenstander, er hun i sin egen, lekende, intuitive og erindrende verden. Hun blir bevisst det som kan oppfattes metaforisk og symbolsk, To gamle bæretre er objektene som det praktisk-estetiske konsentreres om. De er utgangspunkt for skulpturale former i tre og pleksiglass. Disse er sentrum i den materielle fortellingen: Installasjonen som uttrykker essensen av hennes barndomserindringer. Arbeidet er en bevisstgjøringsprosess i forhold til både fenomenet språk og egen integritet - som brobygger mellom det ytre og det indre landskap, mellom natur og kultur, mellom det gamle og nye, mellom det konkrete og abstrakte.</p> <p>Didaktikk: Dette er refleksjoner knyttet til dagens oppvekstmiljø der skolen har en sentral plass. Her pekes det på skolens ansvar overfor det fysisk-materielle miljøet, og forståelse for at den totalsansende leken er det essensielle i barns tilblivelse i dialog mellom ytre og indre verden. Gjennom skapende arbeid i et materielt språk vil elever kunne bli bevisst sammenhengen mellom inntrykk og uttrykk. Gjennom dette språket vil deres indre landskap bli synliggjort. Avslutningsvis har oppgaven mer konkrete metodiske anbefalinger.</p>
Forfatter:	WARLAND, SOLVEIG MARIE
År:	1999
Rapport:	143 sider, illustrasjoner, vedlegg.
Tittel:	Møte mellom tradisjonelle teknikker og utradisjonelle materialer.
Problemstilling:	<p>Hvordan konstruere to- og tredimensjonal form med utgangspunkt i enkel vev- og fletteteknikk, og ved bruk av utradisjonelle materialer?</p> <p>En studie av møte mellom tradisjonell teknikk og utradisjonelle materialer, og en drøfting i dette tilfellet av møtets konsekvenser.</p>
Metode/ framgangsmåte:	Litteraturstudier. Feltstudie der egenprodusert materiale analyseres, vurderes og reflekteres over.

Innhold:

Teorigrunnlag: Om veien fram til den vevde teksten, om tekstilkunst; herunder om tekstilkunstens utvikling i korte trekk fra 1960 og fram til i dag. Om kunst i rommet; det tredimensjonale kunstverk - installasjon.

Egen forming: Fase 1: Veving og fletting i todimensjonal form og u-tradisjonelle materialer for å bli bedre kjent med materialet og finne ut hvilken teknisk løsning som egner seg for materialet. Her benyttes ulike kvaliteter: Plast (gjennomsiktig og farget), plast/gummi (tett og farget) og papp/papir (tett og farget). Tre bindinger prøves ut: Lerret, kypert og vaffelbinding. Hver utprøving beskrives ut fra materiale, redskap/-teknikk og konstruksjon & form. Analysene munner ut i at myk plast og gummi egner seg best i forhold til vevteknikk og mulighetene til å skape estetiske uttrykk.

Fase 2: Fra to- til tredimensjonal form - arbeid med tre utvalgte materialer. Disse er overheadplast, nylontau og tetningslister. Disse blir benyttet i kurvfletteteknikker. Kandidaten erfarer at formene ikke blir formet på materialenes og teknikkenes premisser. Uttrykkene blir døde.

Fase 3: Konstruksjon av form gjennom materiale tetningslist til vindu i svart gummi. Det veves tre tepper i henholdsvis lerret, to- og trelagt panamabinding. De ulike kvalitetene i flatene beskrives ut fra konstruksjon og form, og materialets møte med teknikken. Her mener kandidaten at møtet mellom materialet og teknikken er et møte mellom det maskuline og det feminine. Det maskuline knyttes til materialets kraftfulle uttrykk sammen med vevteknikken. Teknikken (å veve) og det tekstile assosieres til det feminine, men kommer ikke helt i balanse med det maskuline. For å få til en motvekt, henges teppene opp mot stoff av silke - ut i rommet, slik at de kraftfulle teppene lager vare skyggevirksomheter på silken. I en drøfting settes egne uttrykk opp mot tre tekstile kunstuttrykk fra vår samtid, og kandidaten reflekterer over maskulint og feminint, materiale og teknikk.

Didaktikk: Refleksjoner knyttet til materiale, teknikk og vevfaget på vei inn i år 2000.

Vedlegg 2:

Utdrag av Åsmund Lønning Strømnes: Forming og forskning. Rapport Nordisk konferanse om Forskning innen formingslærerutdanningen i Oslo/Not- odden 1988

Forming som begrep omfatter spesielle aktiviteter som får sitt særpreg gjennom aktivitetenes utspring og mål, men også gjennom det arbeide og den kompetanse som målrealiseringen forutsetter. Ved å formulere meg på denne måten, har jeg allerede skissert flere viktige forhold ved avgrensingen av begrepet. det dreier seg om spesiell aktivitet. Og om aktivitetens utspring, videre både om arbeide med den og om kompetanse for den og dessuten om mål og målrealisering. Samlet i et mer detaljert og sammenhengende utsagn, og med utgangspunkt i de forestillinger jeg har forsøkt å gjøre nytte av, kunne en definere forming slik:

Forming omfatter en dynamisk prosess utløst av bestemte (sekundære) behov, styrt av kognitive faktorer og av følelser. Prosessen manifesterer seg gjennom arbeid med verktøy, materialer og teknikker, og den sikter mot et produkt som kan utløse en opplevelse, formidle et budskap eller støtte en funksjon, men som alltid samtidig har til hensikt å oppfylle estetiske forventninger. (Strømnes, Lønning 1988:25-26)

Forts:

Fagbegrepet Slik jeg ser det, kan det skilles ut fem hovedkomponenter i fagbegrepet forming, nemlig en psykisk-dynamisk, en formal/sosial-kognitiv, en material-teknikk-komponent, en produkt-komponent og en prosess- og interaksjonskomponent. La meg gi noen stikkord som beskriver hver litt tydeligere.

Den psyko-dynamiske komponent består av motivasjon og driv, av forestillinger, ideer og syner, av persepsjon og underbevisste og fortrenge forhold, av assosiasjoner og ideer om framtid og om drømmers utforming og realisering i et synlig produkt. Alt dette, og mer til. Det må antas å være store individuelle variasjoner med hensyn til hva som driver den enkelte mot det sluttlige produkt. For eksempel kan noen være svært avhengig av en visjon om det ferdige arbeidet, mens andre ikke er det, og heller styres av de sanseintrykk som frambringes i nuet. Eller sagt på en annen måte, om det er ideen som styrer prosessen eller om det er det perseptuelle inntrykk som styrer ideen og verket. Den psyko-dynamiske komponenten i forming representerer et meget interessant, utforsket felt.

Den formal/sosial-kognitive komponent fanger inn de sterke, styrende krefter og forhold som ligger i forventninger i miljø og kultur om kriterier for og kvalitet i formingsarbeider. Her finner vi også de forskjellige formale elementer det arbeides med, deres betydning og muligheter osv., men også formerens forhold til, forståelse for og bruk av dem. Studiet av formalelementenes sentrale posisjon i formingsprosessen må trolig ha en sentral plass i formingsforskningen.

Materialitets- og teknikk-komponent ser trolig de fleste på som den viktigste i formingsbegrepet. Den omfatter de utallige materialer som kan anvendes, disses spesielle egenskaper og hvilke muligheter de rommer for form og uttrykk. Den omfatter dertil alle slags redskaper som er tjenlige for formingsformål, også disses egenskaper og muligheter, og deres forhold til

adferd med sikte på herredømme over dem. Komponentens sentrale fokus er likevel teknikkene, dvs. de spesielle material- og redskapsavhengige adferdsmåtene som sikrer en tjenligst mulig utforming. De er i høy grad kulturavhengige, og har en underliggende anerkjent rasjonale. Denne representerer en utfordring til læring. Likevel er læringsutfordringen sterkes knyttet til beherskelsen av de ferdigheter som sikrer en akseptabel bruk av teknikken. Komponenten inneholder en rekke forskningsutfordringer.

Den fjerde nødvendige del av formingsbegrepet er produkt-komponenten. Ikke produktet som nøytral eksistens, men produktet som et relasjonelt fenomen, dvs. som noe som angår den som skaper det like fullt som den som det er skapt for, som betrakter og/eller bruker det. Enten gjennom informasjon det meddeler, altså som utløser av kognitiv intellektuell aktivitet. Eller gjennom den funksjon det er tenkt å fylle og som ivaretar bestemte nære behov, og som dekker behovene fordi produktet svarer til kulturelle forventninger til hvordan man best dekker dem. Eller gjennom den følelsesmessige påvirkning det gir, gjennom den estetiske opplevelse som utløses av det. I studiet av formingsproduktet som relasjonelt fenomen, kommer man heller ikke utenom interrelasjonene, dvs. hvordan budskap, funksjon og estetisk virkning er avhengig av hverandre, hvordan de inngår i og innordner seg hverandre og hvordan spesielt den estetiske faktoren har en sentral oppgave i realiseringen av hver av de to andre. Det skulle være overflødig å si at et mangfold forskningsoppgaver venter innen komponenten.

Fanger nå disse fire skisserte komponenter inn alt som er sentralt i fagbegrepet forming? Svaret må bli nei.

I alle fall ett meget sentralt forhold har unnsloppet vår oppmerksomhet så langt. Det gjelder selve den dynamiske prosess som er en forutsetning for at forming finner sted, og som er et vesentlig begrepskjennetegn. Vi må derfor føye til en prosess og interaksjons-komponent. Denne komponenten tar opp sammenhengene mellom de tre ovenfor nevnte, altså for eksempel drivkraftens (ideenes) innvirkning på (1) materialitets- og teknikkkomponenten, (2) ideenes styring av utformingen av produktet, (3) deres rolle i omformingene av og (4) den endelige avslutning av det. Her fanges inn betydningen og utfoldelsen av all kritisk tenkning og inngrep under prosessens forløp, men også det forhold som betegnes som kreativitet, som av mange ses på som den mest sentralt styrende kraft i all forming. Komponenten omfatter et stort antall svært viktige og spennende forskningsproblemer.

Det bør til slutt føyes til at utforskningen av spørsmål og problemstillinger innenfor hver av komponentene bør gjøres idet man ser på det problem som utforskes i lys av viktige påvirkningskilder. Slike påvirkningskilder er kulturelle forhold, formerens alder og mentale utvikling, sosioøkonomiske faktorer osv. (Strømnes, Lønning 1988:28-30).

Vedlegg 3:

Oversikt over oppgavene innenfor hver av kategoriene, ordnet ut fra uttrykksformer, kandidatenes navn og kronologi³³³

Kategorien Studier med basis i indre drivkrefter

Bilde:

- Fure, Paula: Erindringsbildets betydning for billedskapning og identitet. 1981
- Hagen, Bjarne: Bilder i musikk. (En søken etter engasjement.) 1982
- Aarseth, Vibeke Roll: Fra vag idé, til billedform - i et didaktisk perspektiv (Internaliseringsprosesser.) 1982
- Kilde, Per William: Improvisasjon i bilde og musikk. 1983
- Sund, Bodil: En studie av spenning som fenomen i bildeforming der egen prosess er fundamental. Didaktiske konsekvenser. 1983
- Noddeland, Inger Marie Vaale: En kartlegging av egne assosiasjoner og drøfting av deres betydning under eget tekstil billedskapende arbeid. 1984
- Krog, Inger Mathilde: Prosesser i egen billedskapning. 1985
- Grøteig, Liv: Poesi - liv og lære. Tilnærming gjennom søking etter vibrerende balanse i bildet. Tema lysning. 1986
- Dahlen, Elin: Opplevelsens og kunnskapens betydning for formingsprosesser. 1991
- Anne - Marie Limbodal: Sorgopplevelse sett i relasjon til personlig vekst. (Bearbeidelse gjennom bildeskapning.) 1991
- Moen, Marit: Fantasi og bildeforming. 1991
- Hus, Astrid: På veg. Ei undersøkning av ein formingsprosess mot eit personleg uttrykk. 1992
- Flaata, Jorunn: Forestillingskraftens speilinger - en studie omkring den estetiske aksjonsform i formingsfaget. 1997
- Midtlid, Sissel: Fotografi som visuell ytring – ei gransking av skapende prosessar. 1998

Skulptur (installasjon inkludert):

- Danielsen, Solfrid Sunde: Metaforen i forming - en studie av metaforens rolle i skapingsprosessen. 1995
- Bro, Sissel: Romlig formskapning sett i relasjon til kropp og læring. En studie av kroppens betydning i læringsprosessen relatert til skulptural formskapning i leire. 1997.

Bruksform og miljø (arkitektur inkludert):

- Aksnes, Søren Ve: Intuitive og analytiske aksjonsmåter i forming. 1982
- Gulliksen, Marte: Det skapende møtet – En teoretisk og praktisk-estetisk studie av personens møte med materialet i den skapende prosessen. 1997

Flere uttrykksformer:

- Fredbo, Helge: En praktisk og didaktisk studie av intensjonalitet som fenomen i forming. 1980

³³³ For noen oppgaver har jeg føyd til en tekst i parentes for å tydeliggjøre oppgavens relevans for plasseringen i kategori.

Kategorien Studier av interaksjonsprosesser; idé, materialisering og formingsprodukt

Bilde:

- Bjorland, Marit: Det kristne budskap som inspirasjonskilde for eget formingsarbeid. Studie av hvordan samme budskap manifesterer seg i arbeid til kunstnerne Anne-Lise Knoff, Victor Sparre, Jacob Weidemann, og hvordan denne kunsten oppleves. 1977
- Øye, Eva: Mennesket - et motiv i forming. 1978
- Harjo, Randi Slind: Musikk som utgangspunkt for billedskapning - en didaktisk overveielse. 1981
- Tørdal, Bodil: Dikt og bilde - opplevelse og form. 1981
- Aasen, Gunnar: Folkevisa Margjit Hjukse som utgangspunkt for formingsarbeid. 1981
- Hansson, Anne-Lisa: Stedlig natur som utgangspunkt for malerisk bildeuttrykk. 1982
- Helland-Hansen, Merete: Fra urkaos til kosmos - svar i bilder på skaperordene - med et studium av bildeprosessens idéutvikling i didaktisk perspektiv. 1983
- Andresen, Arild: Tegning og erotikk i et pedagogisk perspektiv. 1985
- Framgard, Erling: Bilde - bærer av betydning - egen tegneprosess og analyse av betydningsbærende faktorer i tegningene som middel til bevisstgjøring av engen språkbruk i bilder. 1985
- Segtnan, Knut: Tegneglede. En drøfting på bakgrunn av et forsøk på grunnskolen 6. klassetrinn og med utgangspunkt i eget tegnearbeid med skogen som motivområde. 1985
- Paulsen, Torunn: Tematisering i billedskapende arbeid med lokal kvinnekultur som utgangspunkt. 1987
- Iversen, Johan Aage: "En skarve fjær". Iakttakelse – fabulering. 1988
- Solberg, Anne: Forming og foretaksstrategi. Foretaksstrategi sett fra et formings- og kunstfaglig utgangspunkt (hvor bl.a. bilder brukes som kommunikasjonsform). 1990
- Ravnåsen, Signe: Kulturarven levendegjort gjennom sagn og bildeforming. 1992
- Bjørklund, Anne-Randi: "Jeg fant, jeg fant" Forming i en forsterket skole (interaksjoner i arbeid med tema og teknikk). 1993
- Paulsen, Marit: Tegning som kommunikasjon mellom mennesker. En alternativ betraktningssmåte og en undersøkelse gjennom eget tegnearbeid. 1993
- Thorbergsen, Eli: "Tegn med meg lærer!" 1995
- Rajala, Nina Moe: Møte med ansikt - en bevisstgjøring av fenomenet ansikt. 1996

Skulptur (Installasjon inkludert):

- Kjellmo, Gunnar: Om eventyret og dets verdi som utgangspunkt for formingsarbeid. 1977
- Haabesland, Anny Åshild: Kristin Lavransdatter som utgangspunkt for skulptur - en didaktisk overveielse. 1979
- Jonsson, Erlingur: Portrett - forming. 1982
- Austnes, Lars: Idé - fugl. 1984
- Garberg, Garberg: Karakterisering av bygdetyper i skulptural form. 1984
- Wergeland, Tor Jarle: Jakten på det eventyrlige. 1995
- Broen, Heidi: Med litteratur som utgangspunkt for skapende arbeid. 1999
- Buer, Anja Havelin: Maskemaking og følelsesuttrykk. 1999
- Ursin, Kari: Fra erindringsbilder til materiell fortelling. En studie av språk som fenomen og brobygger mellom det ytre og indre landskap. 1999

Bruksform og miljø (arkitektur inkludert):

- Andersen, Mildrid: Aktivitetsmateriale til barn i førskulealderen. 1979
- Leu, Peter: Utstillingsforming. 1981
- Eskildsen, Odd: Verdi – funksjon – husgeråd. 1983

- Vinnes, Solveig Skeie: Hvordan kan tanker og følelser bearbejdes i skapende formingsuttrykk ut ifra et bibelsk budskap? 1983
- Anker, Anne Skjærholt: Hva kan fremme og hemme skaping med tekstile materialer? (Naturen som innfallsvinkel for design og søm av klær) 1984
- Fjeldstad, Walborg: Klær og "hensikter". Utforming av egne klær og ungdomsskoleelevers valg av klær. 1984
- Arnesen, Jon: Kunnskapstilegnelse i forming (gjennom utforming av bord). 1986
- Munthe-Kaas, Kjellaug: Klasserommet. En undersøkelse og en aksjon. 1987
- Setsaas, Jan-Ragnar: Erfaringsredskaper i barnehagens utemiljø. 1989
- Hamar, Øivind: Museumspedagogikk og forming. Sammenfall mellom formingsfaget og museumspedagogisk virksomhet (studert gjennom et utstillingsprosjekt). 1990
- Norheim, Ragnhild Moen: Motivasjon og klesforming. 1993
- Mikkelsen, Inge-Helge: Byggeklosser og leik. 1995
- Tranvåg, Gunnar: Designmetodikk. 1997
- Gårdvik, Gårdvik: Treskjeen som middel i erfaringslæring. 1998
- Green, Merethe: Rett venstre. Venstrehendthet i kunst- og håndverksfaget. 1999
- Lehne, Beate: "Skrinet med det rare i." "Skrinet" som hjelpemiddel til å stimulere barns fantasi. 1999
- Skjelbred, Bente: Kan humor produseres? En undersøkelse av humor som fenomen gjennom bruksform og undervisning. 1999

Flere uttrykksformer:

- Carlsen, Kari: Erfaring og bildefforming. 1985
- Johansen, Jan Erik: Vind, seil og bevegelse. 1985
- Mostad, Vibeke: Forming i perspektiv av et flerkulturelt samfunn. 1985
- Lørge, Eldbjørg: To mennesker i en formingsprosess, den ene med psykisk utviklingshemming (studier av stimuleringsfaktorer). 1991
- Herregården, Reidun Irene: Arbeidsbok i forming/kunst og håndverk (studier av hvilke funksjoner den kan ha). 1998

Kategorien Studier av komposisjon

Bilde:

- Melbye, Ella: Fargers toneverdier som estetisk virkemiddel i forming ved pedagogisk høgskole. 1979
- Schei, Else Irene: En dokumentasjon av fargeopplevelse. 1981
- Thesen, Leif: Tekstur - et billedskapende virkemiddel. 1986
- Olsen, Gudny Fjær: Fra farge i rom til fargerom. Et fargestudium relatert til undervisning i pedagogisk høgskole. 1987
- Bjørklund, Vigdis: Opplevelse av bevegelse. 1990
- Ryen, Dagny: Bildeforståelsens tvetydighet. 1990
- Bjørsmo, Gunnar: Lys og form. 1991
- Schelver, Thomas: Audiovisjonens vesen og virkemåte. Et studium av billedlige og musikalske korrelasjoner i non-narrativ audiovisjon. 1994
- Ølnes, Brit Loven: Fiber - form - forming. 1994
- Clausen, Berit A.: Fargene i fjellet. 1996
- Holthe, Anne Irene: Visuell hvithet i maleri. 1999

Skulptur (installasjon inkludert):

- Bertelsen, Sonja: Konkylien - estetiske kvaliteter. 1988
- Iversen, Vidar: Tredreing - skulpturforming. En tilnæringsmåte til økt bevissthet om

skulptur og skulpturforming. 1989

- Kristiansen, Mona Helen: Fra naturform til kulturform. En studie av skallet som form. 1996
- Waterhouse, Ann - Hege Lorvik: Tekstur og uttrykk. 1997

Bruksform og miljø (arkitektur inkludert):

- Melby, Solfrid: Dekor. En gjentakelse av like formelement i forskjellige system. 1979
- Lothe, Hjalmar: Ornament på konkave og konvekse keramiske former. 1982
- Hval, Anne: Sceneriforming. - De visuelle sceniske virkemidler fra det store til det lille teater. 1998

Flere uttrykksformer:

- Rakstang, Åslaug: Struktur og tekstur i tekstil. 1979
- Ståland, Ola: Hvordan bearbeide den botaniske blomst til dekor i sammenheng med undervisning i forming. 1981
- Garfors, Sigrun: Bokstavforming. Hvilke muligheter har bokstaver som form i dekorativ sammenheng? 1985

Kategorien Studier av materialer og håndverk

Bilde:

- Østraat, Trygve: Silketrykk som undervisningsmiddel. 1981
- Cooper, Peter: Papirhåndverk og billedforming. 1982
- Forsnes, Rolf: Gyllenlær - som arbeidsområde i forming - tradisjon og nyskaping. En didaktisk drøfting av håndverkets anvendelsesmulighet og verdi. 1983
- Olsen, Odd Pareli: Papir - assosiasjonsskaping - bildefforming. 1986
- Strømme, Linda: Teikning med fokusering på fysisk angrepsmåte. 1987
- Eriksen, Jakob: Serigrafi i en pedagogisk sammenheng. 1988
- Henriksen, Frøydis: Arbeidsmåter og video. 1988
- Aas, Ranveig: Gamle tekstile uttrykk og nye tekstilmaterialer i bilde. 1990
- Brunvand, Ivar: Animasjon og billedforming. 1992
- Dahl, Ambjørg Hellkås: Bildefforming og fortrolighetskunnskap. En undersøkelse av metode og innhold i en læringssituasjon. 1994
- Eide, Gro Merethe: Braken, bindinga og biletet. 1995
- Juusola, Per Ola: Digital billedkunst. En kartleggende feltundersøkelse. 1997
- Amari, Morteza: Digital billedskaping. 1998

Skulptur (installasjon inkludert):

- Blekastad, Live: Materialet i skulptur. 1981
- Vold, Peder: Tekstil som materiale i 3-dimensjonal formingsundervisning, en didaktisk vurdering av ensomhet som motiv i tekstil skulptur. 1981
- Ringen, Liv Ertzgaard: Rom for opplevelse. 1990
- Malkenæs, Anna Marie Faleide: Øks som formingsverktøy. 1993
- Karlsen, Bernt: Det stoffliges estetikk. 1994
- Thorsnes, Tollef: Skulpturforming med utgangspunkt i den utilvirkete trestokken. 1994
- Eikeland, Kjell: Vått tre som formbart materiale. 1995
- Wetterhus, Kirstine Elisabet: Noko å spinna vidare på... - om tilhøvet mellom automatisert praktisk dugleik og skapande verksemd. 1997
- Warland, Solveig Marie: Møte mellom tradisjonelle teknikker og utradisjonelle materialer. 1999

Bruksform og miljø (arkitektur inkludert):

- Andersen, Liv Hallfrid: Ull, spinning og funksjonell forming med selvspunnet garn. 1977
- Moe, Per: Metalldriving. 1977
- Indergaard, Tor: Bygdenes formkultur og skolen. 1979
- Johansen, Tore B.: Håndverk og forming. 1981
- Haakedal, Jon Egil: Tre som formingsmateriale og leketøysmateriale. 1982
- Sandven, Jostein: Fysisk funksjonshemmede og forming. Tre og Det sakrale som tema i eget formingsarbeid og undervisning. 1987
- Wik, Arne: Furu som formingsmateriale. 1987
- Sletten, Ruth-Tove: "Tull og tøv" Lokal, tekstil kulturarv som kunnskap i skolen. 1995
- Gundersen, Bente: En eksperimenterende materialundersøkelse med never i klær. "Når sevja stig..." 1996
- Alme, Nina Staalstrøm: Sømfaget før og etter reform 94. Håndverket og den skapende dimensjon. 1997
- Bentsen, Birgitte: Fargetrykk i silkemørke. 1997

Flere uttrykksformer:

- Sørensen, Ragna: Filt - tekstil uten en tråd. 1979
- Sæther, Kari Bø: Forming med psykisk utviklingshemmede. 1979
- Gjørsvik, Ingebjørg: Entrådsstrikking - rett/vrang -, dekor. 1979
- Hexeberg, Nora: Glasurer for engangsbrent keramikk til bruk i skolen. 1984
- Pedersen, Torbjørn: Forming med metallskrap. 1984
- Stokke, Eli Reistad: Didaktiske konsekvenser av grundig kjennskap til framstilling og bruk av tekstile plantefibre. 1984
- Sommerud, Jorun: Direkte erfaring med den keramiske prosess. 1987
- Madsen, Maria: Stoftryk i tiden. 1992
- Ulvestad, Hilde Aga: Datagrafikk og kultursamarbeid. En undersøkelse av datagrafikk som redskap i designarbeid i et u-land. 1992
- Hansen, Merete: "Tolv rette" - strikking i skolen. 1995

Kategorien Studier med basis i artefakter og kontekst

Bilde:

- Kogstad, Inger: Om symbol i forming. 1977
- Finstad, Brynjulf: Arbeid med forming der bergkunsten i Alta er det idémessige utgangspunktet. 1980
- Gullberg, Vivian: Massemediabilete i formingsundervisninga. Ei didaktisk vurdering av kjønnsrollespørsmål som utgangspunkt for biletskaping. 1980
- Aabakken, Steinar: Plakatforming og visuell kommunikasjon. 1982
- Paulsen, Anne: En studie av ekthet i billedbøker for barn. 1986
- Ingebretsen, Berit: Hvordan kan en tegner kommunisere idéinnhold?
- Tanche-Nilsen, Peggy: Lyset som meningsformidler i bilde. 1990
- Bårdsen, Gudrun: Form og innhold i bilde. -- sett gjennom modernismen mot eget arbeid. 1991
- Gellein, Anne: Kulturhuset som kunnskapsressurs for forming. En undersøkelse med utgangspunkt i kunstutstillinger. 1992
- Gusgaard, Bodil: Revler og forming. En studie basert på revlefragmenter fra norrøn tid. 1992
- Hagenes, Grethe: Møtet med kunst videreført i eget billedarbeid. 1992
- Stenbro, Brit: Kunst og skole. 1992
- Litlekalsøy, Hilde Kristine Øby: Tekst som bilde - bilde som tekst. 1993
- Sørensen, Sigrun: Barn, bilder og forbilder. 1993

- Pedersen, Oddfrid Skjerve: Lys. Lys, farger - mennesket. Kunst og kulturformidling i skolen. 1997
- Schmidt, Anne Guro: Kristusbildet - med hovedvekt på egen tid. 1997
- Tveiten, Gro Sissel: Boken som fenomen. En undersøkelse av bok som fenomen via Artists' Books. 1997
- Rude, Mette: Kulturell bevisstgjøring med hverdagskulturen som utgangspunkt. 1998
- Sundre, Sigfrid: Blått blikk på Yves Klein. En undersøkelse om kunstformidling for barn og egne formingsprosesser. 1998
- Skogen, Benedikte Garn: Bildet i KRL-faget - religiøs og estetisk dimensjon. 1999
- Ulseth, Inger Marit: Baldisholteppet. En fordypning i teppets formuttrykk. 1999

Skulptur (installasjon inkludert):

- Øye, Olav: Skulptur. 1977
- Tennes, Aslak Hermann: Non-figurativ skulptur. Estetikk og didaktikk. 1981
- Aasheim, Ingvild: Kunst i natur og uteskule. 1997
- Berg, Lise-Kari: Installasjon. Tingforståelse og selvuttrykk. 1999

Bruksform og miljø (arkitektur inkludert):

- Braut, Tore: Funksjon. 1977
- Kjosavik, Steinar: Funksjon - form - forming. 1979
- Lilletvedt, Steinar: Vuggen - huset - byen. 1979
- Strømsbo, Anne-Marie: Veving med utgangspunkt i brukstekstiler fra Seljord. 1979
- Watne, Albert: Sveip før og nå. 1979
- Hjukse, Ragnhild Ørbech : "Stakk og liv". 1980
- Kjellmo, Ellen: Båtrya, lokal formkultur som utgangspunkt for forming. 1982
- Kostveit, Øystein: Kniven i folkeliv og formkultur. 1983
- Evja, Sidsel Magnus: Barneklær - tradisjon og kreativitet. Barneklær fra Kviteseid kommune fra 1910 til 1985 som utgangspunkt for klesforming for barn. 1986
- Ingvaldsen, Kirsti Lorang: Arkitektur og bokvalitet. 1987
- Hauge, Trygve: I jærhuset... 1988
- Rosenberg, Brynjulv: "Inspirasjon i tradisjon". Fornyning av tradisjon gjennom arbeid i tre i spennet mellom bruksform og uttrykk. 1993
- Hansen, Liselotte: Broderier - en del av livet. Broderihistorie i Nordkapp kommune i perioden 1940 - 1960. 1995
- Rorgemoen, Mari: Nye skot på gamal rot. Vern, vidareføring og fornying av rose-tradisjonen. 1995
- Krogh, Dag Halvor: Arkitektur i skolen. 3-dimensjonale modeller i læring og formidling. 1996
- Skogen, Anita: Inngang til arkitektur. Hvordan åpne for arkitekturforståelse i grunnskolen? 1996
- Tødenes, Åshild Sævik: Synleggjering av spor etter kvinne. Innsamling og utstilling. 1998
- Vangen, Grete: Koppen som vei... - En studie av nær og levende erfaring. 1998
- Bratland, Åse: Tekstil kulturarv i ryggen - for framtida. 1999

Flere uttrykksformer:

- Dunker, Gisbert: Folkekunst som impuls. En undersøkelse av folkekunst i relasjon til fornying. 1989
- Lundquist, John-Gunnar: Undervisningen, laftet og skulpturen. 1990
- Arneberg, Ann-Mari: Stolen som veiviser mellom bruksting og bilde. 1991
- Havstam, Lars Ivar: Relationen mellan bruksform och skulptur. - Sett i ett historisk och kontextuellt perspektiv. 1994